

Vatra veche 9

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VII, nr. 9 (75), septembrie 2015 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

„Ingeri” • Ilustrația numărului LUIGI PUIU

Asterisc

Rătăcit între anotimpuri

Încă o toamnă ce nu e toamnă -
pe umerii viei, cu epoleții verii;
înc-un cuvânt ce nu e cuvânt -

ridicat la rangul tăcerii.

Încă o toamnă ca flacăra mocnind -
de niciunde nu mă cunoaște;
Nici din boabe de struguri, nici din
mere pâguind -
din altă vară mă naște.

Doar tu, în cămășă nouă de nuci
mă vezi în semnul Sfințelor Cruci.

18 septembrie 2015

NICOLAE BĂCIUȚ

Vatra veche dialog cu Florin Manolescu

SUMAR

Rătăcit între anotimpuri, de Nicolae Băciut/1
 Ioan Alexandru 15. Întoarcerea lui Ioan Alexandru/, de Nicolae Băciut/3
 Întâlniri cu Ioan Alexandru, de Ana Blandiana/3
 Ioan Alexandru acum un sfert de veac, de Ecaterina Țărâlungă/4
 Vatra veche dialog cu Florin Manolescu, de Flavia Topan/6
 Eseu. Cele trei conștiințe, de George Popa/9
 Ancheta Vatra veche: Exilul românesc. Simina Lazăr/11
 Identitatea ca barem de existență, de Ecaterina Țărâlungă/13
 Coșbuc – 150. Like pentru Coșbuc, de Romulus Rusan/15
 Semnul lui Coșbuc, de Ecaterina Țărâlungă/16
 Antologie Vatra veche. Poet și critic, de George Coșbuc/17
 George Coșbuc și „resuscitarea arhaicității unei lumi”, de Marin Iancu/17
 Nuvela lui Liviu Rebreanu, de Nicolae Suciu/18
 Octavian Goga, de Andrei Pogany/19
 Noaptea de sănzienă, de Magdalena Hărăbor/21
 Două vechi istorii literare, de Horst Fassel/23
 Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/24
 Fluctuat nec mergitur, de Vasile Andru/25
 Elegia întâia a dorului de moarte, de Dumitru Ichim/27
 Ocean întors. Accente și provocări, de Iulian Chiviu/28
 Filtre. Viori în amurg (Lărințci Francisc-Mihai), de Constantin Stancu/29
 Cronica literară. De la Pânade la Blaj (Ion Brad), de Luminița Cornea/30
 Poemul care se scrie singur (Nicolae Băciut), de Ladislau Daradici/31
 Strigăt din curba lui Gaus (Răzvan Ducan), de Melania Cuc/33
 Rezonanțe poetice (Mariana Pândaru, George Văidean), de Livia Fumurescu/35
 Cărăbușii de sub pernă (Cornel Cotuțiu), de Melania Cuc/36
 Domiciliu obligatoriu (Gheorghe Bacalbașa), de Lucia Pătrașcu/37
 Ana Bazac, omul activ în filosofia românească, de Geo Constantinescu/38
 Serafim Duicu – Fețele cuvântului, de Rozalia Truță/39
 Gustul cenușii (Mariana Cristescu), de Răzvan Ducan/40
 Transilvania pe ungurește, de Mihaela Mudure/41
 Ispitirile cărții (Gabriel Stan), de A.I. Brumaru/42
 Poeme de Adrian Botez/43
 Teologie, filosofie și artă literară la Hermann Hesse și Mihail Diaconescu, de Tanța Rotărescu/44
 Poeme de Dumitru Velea/45
 Picături de Vatră veche. Manualul omului, de Traian-Dionorel D. Stănculescu/46
 Documentele continuității. Romanul Marii Uniri (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/47
 Opinii. Cine ne fură istoria? (Lucian Boia), de Ion N. Oprea/50
 Convorbiri duhovnicești. Î.P.S. Ioan al Banatului, de Luminița Cornea/52
 Fără smerenie, ușile Raiului rămân închise, de Gheorghe Nicolae Șincan/53
 Dumnezeu aude tăcerile noastre (Gheorghe Nicolae Șincan), de Nicolae Băciut/53
 Felicia Dumas: „Părintele Placide Deseille...”, de Tudor Petcu/54
 Poeme de Armina Flavia Adam/55
 Bucuria lucrării misionare, de Lucian-Ovidiu Pop/56
 Vârsta misiunii electronice, de Theodor Damian/57
 Ancheta Vatra veche. Casa Memorială „Ștefan Băciut”, de Luminița Cornea/58
 Poeme de Iuliu Ionaș/60
 Starea prozei. Lupul și femeia, de Decebal Alexandru Seul/60
 Flori din comoara Câmpiei Transilvaniei (Dinuca Burian), de Vasile Lechințan/61
 Poeme de Gențiana Groza/62
 Starea prozei. Cina cea de taină, de Geo Constantinescu/63
 Portret dinspre inimă. Cornel Popescu, de George Baciu/65
 Poeme de Luca Cipolla/66
 Un onirosurrealist fantast (Luca Cipolla), de Geo Vasile/66
 Biblioteca Babel. Olga del Carmen Becerra Pérez, de Elisabeta Boțan/67
 „Simpla” și complexa calitate de traducător, de Dumitru Hurubă/68
 Poezia săptămânii. Germain Droogenbroodt, de Gabriela Sonnenberg/68
 Cronica pictată de la Vinerea, de Dorin Uritescu/69
 Poeme de Georgian Ghiță/70
 Teatru. Dorel în construcții, la Caracal, de Mircea Seleușan-Bătrânu/71
 Scena. Cehov, Livada cu vișini, de Cristian Ioan/73
 Cum „Tovarășul Zaharia Stancu...”, de Marin Ifrim/74
 Povestiri hasidice în premieră mondială, de Bogdan Ulmu/75
 Literatură și film. Inimi ultragiutate, de Alexandru Jurcan/75
 Aferim! Sau Europa diacritică, de Dărie Ducan/76
 Filmul meu, ca martor al realității, de Ben Todica/77
 Lumea lui Larcă, de Vasile Larcu/79
 Epigrame de Păstorel Teodoreanu/79
 Revista revistelor. Astra blăjeană, de Luminița Cornea/80
 Semnal. „Paveldaniștii” la primul număr, de Iulian Dămăcuș/81
 Curier/82
 Festivalul Național de Literatură „Agatha Grigorescu-Bacovia/85
 „Intelctuali la cratiță” și nu numai, de Veronica Pavel Lerner/86
 Luigi Puiu, de Valentin Ciucă/87
 Starea prozei. Scaunul, de Angela Baciu/88

Luigi Puiu • Absurda dezamăgire

Luigi Puiu • Naufragiu

Întoarcerea lui Ioan Alexandru

(25 decembrie 1941, Topa Mică, județul Cluj - 16 septembrie 2000, Bonn, Germania).

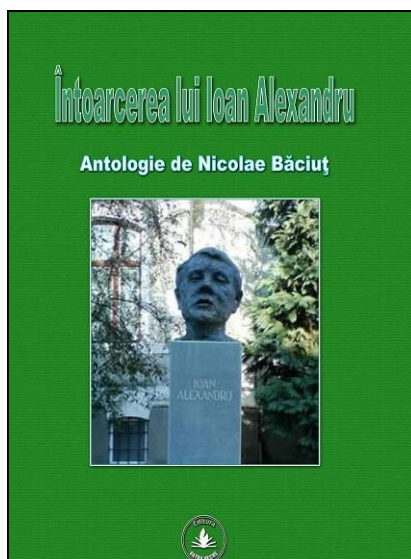
Dacă privim spre cei doi ani între care se înscrie biografia lui Ioan Alexandru, realizăm cât de scurtă a fost viața poetului, din care scăzând și anii care nu pot fi contabilizați decât ca suferință, de după accidentul vascular din 1995, avem imaginea dimensiunii operei sale, realizată în puțin peste trei decenii, chiar dacă luăm în calcul și debutul său literar din 1960, din revista *Tribuna*, de la Cluj: *Cum să vă spun*, 1964, *Viața, deocamdată*, 1965, *Infernul discutabil*, 1967, *Vămile pustiei*, 1969, *Vina* (versuri) (1967), *Poeme* (1970), *Imnele bucuriei* (1973), *Imnele Transilvaniei*, 1976, *Imnele Transilvaniei II* (1985), *Imnele Moldovei*, 1980, *Poezii-Poesie* (1981), *Imnele Țării Românești*, 1981, *Imnele iubirii*, 1983, *Imnele Putnei*, 1985, *Imnele Marameșului*, 1988, *Bat clopotele în Ardeal* (roman) (1991), *Căderea zidurilor Ierihonului sau Adevărul despre Revoluție* (publicistică) (1993), *Amințirea poetului* (2003), *Lumină lină: Imne* (2004), la care se adaugă volumele de eseuri, *Iubirea de patrie*, Editura Dacia 1978, Vol I, și Editura Eminescu, 1985, (Vol. II), precum și traducerile: *Odele lui Pindar*, *Cântarea Cântărilor*, *Scrisori către un tânăr poet*, de Rainer Maria Rilke (în colab. cu Ulvine Alexandru) etc.

Au trecut cinsprezece ani de la moartea sa și nu s-a întâmplat nimic semnificativ pentru recuperarea operei sale și pentru înscrierea ei într-un circuit firesc al cunoașterii, al relecturii și interpretării.

Cum poate fi explicată tăcerea din jurul operei lui Ioan Alexandru? Fără a suspecta vreo conspirație a tăcerii în ceea ce privește, câtă vreme de un astfel de tratament „beneficiază” numeroși alți scriitori care s-au afirmat până în decembrie 1989.

Poetul a eșuat și în politică, pentru că idealurile sale erau prea frumoase pentru grobienii care au făcut rocada cu predecesorii roșii.

Poate că 15 ani nu e o cifră care trebuie neapărat marcată, dar ea putea fi un pretext pentru recuperarea lui Ioan Alexandru. Dacă e să luăm

informațiile din sursele internautice, 16 septembrie a fost aproape indiferent ca raportare la viața și opera lui Ioan Alexandru.

Locul de veci al lui Ioan Alexandru s-a întâmplat să fie Mănăstirea Nicula, deși poetul era mult mai apropiat de Mănăstirea Rohia, unde se ridicase și „Casa Poetului”, care îi era destinată.

Biografia lui Ioan Alexandru are multe momente care trebuie readuse în lumină, posteritatea lui trebuie să aibă un alt destin.

E printre cei mai importați poeți transilvăni postbelici, e printre cei mai importanți autori români de poezie religioasă, e unul dintre autorii în opera căruia „sentimentul românesc al ființei” a fost înscris în Logosul întrupat în istorie, cum poate ar fi zis poetul.

Cine are datorii morale, obligații față de soarta operei lui Ioan Alexandru? Familia, critica literară...

Imperativul „Întoarcerii lui Ioan Alexandru”, cum se numește antologia de evocări, amintiri, interpretări critice etc., apărută la Editura Vatra veche, este reeditarea operei, într-o ediție de „Opere complete”, cu tot aparatul critic impus de un astfel de demers.

Fără o operă aflată în circulație, fără manifestări științifice în care opera lui Ioan Alexandru să fie (re)evaluată, întoarcerea lui Ioan Alexandru va fi anevoioasă.

Colocviile anuale de la Nicula sunt un mic pas pentru o operă ca a lui Ioan Alexandru, dar necesar pentru a putea spera că nu e încă totul pierdut.

NICOLAE BĂCIUȚ

ÎNTÂLNIRI CU IOAN ALEXANDRU

Cu Ion Alexandru am fost colegă de grupă la Facultatea de Filologie din Cluj. Nu avea încă litera **a** în prenume și era un personaj cu totul diferit de cel ce urma să devină după întâlnirea cu Ulvine și perioada germană. Arăta ca un copil și avea un fel de teribilism mai mult copilăros decât boem, deși boema era cea care îl marca în ochii celorlalți.

Din acea primă felie de viață, țin minte doar două întâmplări, iar faptul că le țin minte după atâția ani dovedește că mă impresionaseră în mod deosebit. Prima este o excursie pe care am făcut-o într-o noapte un grup de prieteni (Ion Alexandru, Ion Papuc, Gheorghe Pituț și, bineînțeles, Romulus Rusan) spre Topa Mică, satul lui Alexandru, oprindu-ne pe câmp să luăm știuleți de porumb și să-i coacem în cenușa unui foc mare pe care l-am făcut la marginea porumbiștei, povestind și spunând poezii până spre dimineață. Cea de a doua este o scenă petrecută în camera noastră din Cluj. Era o cameră dintr-un apartament în care stăteam în comun cu un profesor de canto care dădea ore acasă, încât toata viața ni se desfășura pe fondul unor vocalize acute. Camera era împărțită în două de biblioteca pusă de-a curmezișul și reușind să creeze astfel două spații vitale pentru scris: o parte cu fereastră, birou și două fotolii, unde puteam să primim și vizite, și o alta cu o dormeză mare și o măsuță pe care era așezată o veioză care ardea continuu. Dosul bibliotecii care forma un perete al acestei camere secunde era acoperit de semnături, desene, colaje nostime, vorbe de duh, fraze celebre pe care orice vizitator trebuia să le admire înainte de a se așeza pe fotoliul din partea cealaltă. Scena se petrece în partea cu fereastra, Alexandru stă pe fotoliu și citește de pe o foaie A4 acoperită cu poeme scrise mărunt, în timp ce noi îl ascultăm înghesuți în celălalt fotoliu. Scrisul este aproape ilizibil din cauza creionului decolorat și a hârtiei proaste și mototolite (ne-a spus că a înghesuit totul pe o foaie pentru că a fost singura hârtie pe care o avea), dar poeziile erau neobișnuite, nu semănau →

ANA BLANDIANA

cu nimic, păreau să trăiască în sine, ardente, încrâncenate, explozive. Cred că pe acea coală ministerială (cum se numea pe atunci hârtia albă A4) se afla aproape tot volumul „Infernul discutabil”. Îmi amintesc cât de impresionată am fost de felul în care citea, încleștându-și și descleștându-și degetele mișcate prin aer, în timp ce vocea unei soprane de coloratură de dincolo de perete urca și cobora într-un acompaniament dramatic. Nu știu dacă admirația pe care mi-a stârnit-o acea lectură din viitorul „Infern discutabil” a contribuit la faptul că următoarele volume, de după schimbarea la față, mi-au plăcut mai puțin, dar îmi amintesc cu emoție felul în care l-am admirat atunci. Apoi el a terminat facultatea la București, drumurile ni s-au despărțit. Ne vedeam uneori la Uniunea Scriitorilor, ne salutăm cu prietenie, dar nu mai țineam minte că fuseserăm colegi. Apoi a venit revoluția, îmi amintesc că l-am văzut în balconul din Piața Universității, că a fost vicepreședinte PNȚCD, dar nu îmi amintesc să mai fi vorbit. Au trecut ani.

Ultima întâlnire cu el și cea mai memorabilă s-a petrecut, cred, în 1997.

Eram la Berlin, unde avusesem lansarea unei cărți și îi dădusem un telefon lui Tudor Dunca, originar din Sighet, proaspăt ambasador al României în Germania după alegerile din 1996, pe care îl cunoșteam bine. Iar primul lucru pe care mi l-a spus Tudor, emoționat, a fost că a reușit să afle adresa lui Ioan Alexandru, pe care voia să îl viziteze. Și m-a întrebat dacă vreau să îl însoțesc. Nu-mi imaginam că se va mai pune vreodată problema să îl întâlnesc pe Alexandru. Cu vreo doi ani în urmă, avusese un accident cerebral și rămăsese într-o stare extrem de gravă. La ora respectivă nenorocirea produsese o vie emoție în lumea scriitorilor și a cititorilor, apoi încet, încet, mixerul vieții politice îl eliminase din atenția publică, se aflase că fusese dus în Germania, dar că nu se mai punea problema unei întoarceri. Faptul că putea fi vizitat presupunea o îmbunătățire a stării lui. M-am bucurat și cu inima strânsă l-am așteptat a doua zi pe Tudor să mă ia de la hotel. A venit împreună cu un academician, în același timp om politic, care sosise între timp din București cu o delegație de

parlamentari și voise să-l vadă și el pe poet.

L-am găsit pe Alexandru așezat într-un fotoliu, cu Ulvine, dreaptă și dramatic de încordată, în picioare, în spatele lui. Așa cum ne așteptau, emoționați și severi, erau un adevărat tablou al tensiunii și durerii. Niciunul dintre noi n-am știut în prima clipă ce să spunem și am simțit că voi izbucni în plâns. Dar înaintea mea a izbucnit Alexandru într-un plâns cu hohote prelungi, convulsionate, un plâns în care părea că își povestește fără cuvinte toată suferința și dezolarea, toate eforturile de a reveni la viață și de a redeveni el însuși. Acel plâns fără sfârșit, care era chiar ultima sa formă patetică de viață, a rămas pentru mine sâmburele tragic al ultimei întâlniri cu Ioan Alexandru.

Când s-a liniștit, am început să vorbim, noi, musafirii mai ales, pentru că Ulvine tăcea, iar lui, deși putea să vorbească, rostirea îi cerea un obositor efort, după cum putea și să scrie cu efort și chiar reîncepuse să o facă. Am vorbit despre recenta dispariție a lui Marin Sorescu și chiar despre faptul că plecarea lui lăsase în Academia Română un scaun liber care, am spus eu, ar fi normal să fie ocupat de Ioan Alexandru. Mi se părea că în felul acesta poetul dispărut dramatic din actualitatea literară s-ar fi întors pe un alt palier.

- Sigur, m-a aprobat academicianul prezent, să facă o cerere și cu siguranță nu se va împotrivi nimeni.

- Cum să facă cerere?, am întrebat eu interzisă, iar academicianul ne-a explicat că a fost introdusă această procedură obligatorie, de când Adrian Marino refuzase propunerea de a deveni membru al Academiei.

În tăcerea care s-a lăsat, s-a auzit vocea albă a soției poetului, care nu scosese până atunci niciun cuvânt, spunând "Ioan Alexandru nu face cerere", și cuvintele au răsunat ca o sentință în timp. Pe lângă tragedia lor, ideea mea adăuga toată zadărnicia și derizoriul jalnic al vieții sociale.

Ne-am luat rămas bun fără cuvinte, îmbrățișându-ne.

Nu peste foarte mult timp, aveam să-l revăd pe catafalc, lângă mormântul lui Constantin Brâncoveanu, despre care scrisese atâta, în Biserica Sfântul Gheorghe, goală.

Ioan Alexandru acum un sfert de veac...

Ioan Alexandru cu dapelul. În prim plan Nicolae Dabija

În vara lui 1990, un grup de oameni de cultură din mai multe orașe s-a gândit să-l serbeze de 15 iunie pe Mihai Eminescu la Cernăuți, împreună cu scriitori din Republica Moldova. Iar în drum, cu acest prilej, să doneze copiilor de prin școlile sătești cărțile pe care ei înșiși le considerau cele mai bune lucruri de dat la prima deschidere de după 1989 dintre români și români.

Îmi amintesc că veniseră Radu Cârneci cu soția, Vasile Blendea cu soția, Dumitru Vatamaniuc, Ioan Alexandru – care purta cu sine drapelul tricolor al României – compozitorul Hary Maiorovici și pictorul Alexandru Cristea de la Cluj, născădeanul Alexandru Husar, devenit ieșean prin adopție, Dumitru M. Ion, Ion Gheorghe de la Craiova și, mal ales, fiul (avea atunci 82 de ani) marelui Onisifor Ghibu (fondator interbelic al învățământului românesc din Basarabia). Ne-au întâmpinat Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Mihai Cimpoi, Ion Ciocanu, Pavel Balmuș, adică floarea culturii moldovenești. Era o zi însorită aceea când ne-am strâns mâinile pentru prima oară la Albița Nicolae Dabija și cu mine, poetul pe care-l recenzasem în revista "Transilvania" încă de →

ECATERINA ȚĂRĂLUNGĂ

pe când publica versuri cu alfabet slav. Despre el știam că are „o aripă sub cămașă”. Încă o mai avea, fiindcă mi-a pus în mâini colecția revistei „Literatura și Arta” de la primul număr cu alfabet latin, cu efigia lui Eminescu pe prima pagină, ca semn distinctiv al publicației. Despre Mihai Cimpoi știam că este un istoric literar cu o cultură foarte solidă și bun cunoscător al întregii literaturi române, ceea ce s-a confirmat printr-o lungă discuție, un fel de „cerc literar” pe niște trunchiuri de copaci căzuți într-o poiană nu departe de Bălți.

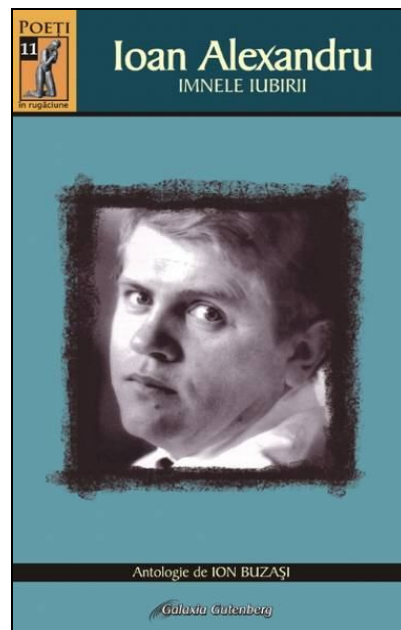
Ioan Alexandru era un om încă tânăr, avea o privire albastră de înger desprins de lume și oferea cărți copiilor de parcă ar fi zis: de la mine pentru tine, de la noi pentru voi, să ne putem recunoaște de-a pururi unii pe alții. În Parcul Central din Chișinău, a fost festivitatea de dezvelire a bustului lui Mihai Eminescu, pe locul sfințit chiar de mitropolitul Moldovei, împreună cu Bartolomeu Anania, scriitor cunoscut, care tradusese din greacă *Vechiul Testament*, dar încă nu-l publicase, era însă arhieru și lucra la Patriarhia Română, dar nu devenise încă Prea Sfințitul Arhiepiscop al Clujului și Feleacului. Recunoșteam locul unde se afla, în marea mulțime, Ioan Alexandru, după drapelul românesc care fremăta la fiecare nou discurs închinat poetului național. Am fost apoi la Orhei, am văzut vestigii arheologice de la începuturile creștinismului, am mâncat colăcei țărănești, am făcut poze cu mulți copii, care deschideau atunci ochii spre lume. Am trecut prin Corlăteni, satul poetului Liviu Damian, care nu mai era printre cei vii, iar părinții lui au făcut o pomenire unde Ion Gheorghe a cântat la vioară, întrecându-se cu scripcarii din sat, iar Ioan Alexandru s-a ridicat să binecuvânteze masa dintre frați și să recite versuri despre poeții care mor prea devreme.

Am ajuns la Cernăuți pe 13 iunie, ziua în care la București începea cea de-a treia mineriadă. Dimineața devreme ne-am dus să vedem orașul. Eu am trecut prin piață, unde am cumpărat cireșe de la un țăran. I-am vorbit direct românește, nu-mi dau seama după ce se cunosc oamenii care aparțin aceleiași limbi – și mi-a răspuns tot așa. Apoi m-a scos în drum, m-a întrebat de unde sunt, i-am spus, ochii lui s-au îngustat și mi-a povestit că trăia într-un sat aproape de

graniță, că putea cu 10-15 ani în urmă să se ducă să-i vadă pe ai lui din satul aflat în România, tot lângă graniță. Dar acum nu se mai putea. Așa că ieșeau cu toții la coasă, fiecare pe dealul lui, din țara lui, și se numărau să vadă dacă mai sunt toți... Am văzut străzi curate, clădiri fin de siècle, neîngrijite, bustul lui Eminescu într-o curte (nu se obținuse aprobare să fie pus în vreun scuar ori în fața școlii unde învățase carte de la Aron Pumnul), cerul era jos și plin de nori, apoi am văzut chiar școala unde fusese elev Eminescu, bucovineanul, și unde m-am întâlnit cu toți ceilalți călători ai noștri. Era o școală cu limba de predare rusă, doar clopoțelul care anunța recreația, spunea directoarea, se mai păstra chiar de pe vremea lui Eminescu. L-a făcut să sune special pentru noi, cei veniți de departe... Iar spre prânz, pe când ne pregăteam să aflăm ce program festiv va fi pe 15 iunie, am aflat, de la Victor Crăciun, care se agita veșnic pentru bunul mers al lucrurilor, că la București erau lupte de stradă, intraseră minierii veniți din Valea Jiului. După primele două mineriade, noi crezuserăm că s-a terminat... Întotdeauna când ești departe răul se amplifică și percepi cu simțurile mai ascuțite eoul lor. Atunci am văzut o transformare în ochii albaștri ai lui Ioan Alexandru. Auzisem despre el că e un om foarte cultivat, știa ebraica veche și greaca, dar toate mi se păruseră legende. Atunci însă a vorbit, doar pentru urechile noastre, ale celor de față, despre rațiunea

**Mormântul lui Ioan Alexandru,
Mănăstirea Nicula**

creștină și despre felul cum ea poate aduce pe aceeași cale lumea românească aflată în marele punct de disjungere dintre trecut și viitor. Ne-am îmbarcat cu toții în autobuzele noastre și am început lungul drum al întoarcerii acasă. Era ca și cum ne-am fi aflat cu toții într-o arcă suspendată în timp, pe care urma s-o depunem pe pământul ferm al Capitalei. Rolul lui Ioan Alexandru a continuat să fie unul de prim plan. Nu-l obliga nimeni să se ducă în Piața Universității și să le arate minerilor semnul crucii, după cum nimeni nu l-a obligat să se ducă în Parlamentul României, unde să înalțe pe perete crucea care putea să-i aducă în ascultare pe toți cei furioși, inclusiv pe mineri. El totuși s-a dus. Am văzut la televizor ce se întâmpla. Era subțire și părea mic în comparație cu imensitatea sălii și cu mulțimea neagră care năvălea de afară. Dar ochii lui albaștri aruncau fulgere adevărate și cred că aceea a fost marea clipă de glorie a poetului și omului Ioan Alexandru. Continui să cred însă că ea s-a pregătit pe deplin acolo, la Cernăuți, nu departe de școala unde Eminescu fusese copil și învățase carte.

Istoria are însă căile ei secrete de a ne dezvălui deopotrivă esența fiecărui om, ca și esența unui popor. Trebuie să amintesc deci că, la finele lui august, în același an când noi ne-am dus la Cernăuți, când Ioan Alexandru a ridicat crucea în sala Parlamentului României, Republica Moldova și-a declarat independența de stat...

Vatra veche dialog FLORIN MANOLESCU

**„... ATUNCI CÂND MI S-A
CERUT SUFLETUL, NU L-AM
DAT”**

Născut la 11 ianuarie 1943, București. Licențiat al Facultății de Filologie a Universității din București (1968). Obține titlul de doctor în filologie în 1978. În 1993, se stabilește în Germania.

A susținut rubrici permanente în *Amfiteatru* (1967–1968), *România literară* (1969), *Argeș* (1969–1971), *Flacăra* (1976–1977), *Contemporanul* (1982–1983), *Caietele Teatrului Național* (1987–1989), *Luceafărul* (1990–1993) și *Viața Românească* (2012–2015, rubrica „Istorie și literatură. Scriitori români în exil”). Debutază, în 1971, cu volumul *Poezia criticilor*. A publicat volume de istorie și critică literară: *Literatura S.F.* (1980), *Caragiale și Caragiale. Jocuri cu mai multe strategii* (1983), *Litere în tranziție* (1998), *Enciclopedia exilului literar românesc, 1945-1989*. *Scriitori, reviste, instituții, organizații* (2003), volume de proză scurtă: *Misterul camerei închise. Nouă povestiri incredibile* (2002), *Mentaliști. Alte nouă povestiri incredibile* (2009) și memorialistică: *Cu ochii pe mine. Jurnal român-german* (1995). A tradus în românește din literatura germană.

*

– Stimate domnule Manolescu, o viață trăită doar pentru sine e o viață irosită?

Cât de mult putem (trebuie) să trăim pentru alții pentru a nu ne irosi viața?

– Dragă doamnă Flavia Topan, bag seama că faceți trimitere la jurnalul meu german-român, despre care mărturiseam că l-am publicat, între altele, și pentru a face dovada că n-am trăit doar pentru mine. Nu era un paradox. Sugeram aici o distincție la care nu se poate să nu vă fi gândit și dvs. Cea dintre oamenii care dau, altruștii, și oamenii care iau, egoiștii. De aici, convingerea mea că a trăi doar pentru tine este egal cu a-ți irosi viața. Pentru cât și ce urmează să le dai altora nu cred că există rețete fixe, indiferent dacă e vorba de dragoste sau de orice altceva. Creștinii recomandă să dăruiești a zecea parte din ceea ce posezi, iar musulmanii, a patruzecia parte. Este și asta o formă de a trăi nu doar pentru tine.

– Cât de multe știm despre lumea în care trăim? Cât de mult putem sau nu cunoaște prin literatură?

– Despre lumea în care trăim cred că nu vom ști niciodată prea mult. Dar, până una alta, totul depinde de înălțimea la care vom reuși să ne ridicăm, pentru a împinge orizontul cunoașterii noastre cât mai departe. Prin experiență, prin instrucție, prin literatură sau, dacă avem noroc, prin revelație.

– Cât de „serioasă” e literatura, altfel spus, cât de serioasă este această gratuitate, în termenii lui Huizinga?

– Gratuită sau nu, sunt convins că seriozitatea literaturii depinde, sută la sută, de seriozitatea noastră. Un Creangă, de exemplu, sau un Caragiale, n-au devenit scriitori clasici decât după ce ne-am hotărât noi să-i luăm cu adevărat în serios. Același lucru e valabil și pentru ceea ce se numește, cu o formulă doar parțial adecvată, *literatură trivială* (roman polițist, roman S.F., roman de aventuri etc., etc.). Uneori e nevoie de timp ca să renunțăm la tabieturile noastre elitiste (o formă mai complicată de neseriozitate) și să devenim serioși. Un Alexandre Dumas a trebuit să aștepte până în anul 2002 ca să fie panteonizat. Adică plasat în canonul eroic al Franței.

– Ce v-a fost mai de folos în viață: succesul ori eșecul? Îmi puteți explica de ce?

– N-aș plasa succesul și eșecul într-o relație de ori-ori. De la ambele poți învăța în egală măsură. Și ambele pot fi la fel de periculoase. Dacă nu ești atent cu ele, succesul te poate

îmbăta, îți poate lua mințile, iar eșecul te poate acri. Ca să nu mai vorbim de faptul că într-o lume pe dos (în comunism, de exemplu), succesul putea să echivaleze cu un eșec, iar eșecul cu o mare victorie. Pe termen lung, oare cine credeți că a fost mai câștigat? Poetul A. Toma, cu „succesul” lui comandat din anii ’50, sau Leonid Dimov, un „marginal” până la sfârșitul vieții?

– Ce lipsește omului ca să reprezinte, totuși, cu adevărat o culme a creației?

– Poate că n-ar trebui să fim prea nemulțumiți. După ce au fost alungați din Paradis, Adam și Eva, adevărata culme a creației, au umplut prin urmașii lor Pământul cu alte culmi. De la Homer, Dante și Leonardo da Vinci, să zicem, și până la Mozart, Eminescu și Einstein. Iar pe plan spiritual, de la toți sfinții calendarelor religioase și până la pustnicii din deșert. Pe de altă parte, nu mi-aș putea închipui o lume în care fiecare dintre noi să fie un Dante, un Einstein, un pustnic sau un sfânt. N-ar fi prea mult? Dar poate că bunul Dumnezeu se va îndura de noi și vom redeveni o culme a creației sale, atunci când vom fi din nou în rai. Nu toți, firește.

– Spuneți, în Jurnal, că germanii au făcut concesii pentru a uita trecutul. Ce este esențial: concesia sau uitarea?

– Din câte îmi amintesc, n-am spus în *Jurnal* că nemții au făcut concesii pentru a uita trecutul. Dimpotrivă, scriam acolo că și l-au asumat în întregime, fără ca aceasta să-i împiedice să se pună pe treabă și să se redefească. Rușine de o parte din trecutul lor, ca la nemți, nu mi-a fost dat să mai întâlnesc. E drept, tot un neamț, Nietzsche, a susținut într-un eseu celebru despre amintire și uitare că n-ar fi drept să judecăm pe cineva de două ori pentru aceeași vină, și că neuitarea insistentă poate dăuna popoarelor. Dar câte nu s-au scris și spus înainte ca omenirea pretins civilizată să-și fi dat întreaga măsură a energiei sale criminale?! Adică înainte de holocaust sau înainte de ororile comunismului – un sistem la fel de criminal ca nazismul, dar mult mai perfid. O fi fost cum o fi fost pe vremea lui Nietzsche, dar în lumea noastră sunt lucruri care nu se mai pot nici uita și nici ierta. →

FLAVIA TOPAN

– V-a bântuit vreodată, în anii înstrăinării, gândul ascuns al resemnării? Dacă da, cum l-ați învins? Cum e să speri și să iubești ceva fără resemnare?

– Dragă doamnă Topan, resemnat aș putea fi mai ales acum, când mă confrunt cu întrebările dvs. Eu sunt un biet critic și istoric literar, dublat de un modest prozator, iar dvs. mă chestionați ca și cum ați avea de a face cu un filosof înțelept, care le știe pe toate. Dar dacă doriți să vă fac o confidență, atunci am să vă răspund. Resemnat n-am fost niciodată. Nici măcar acum, când nu știu cât mai am de trăit.

– Vorbiți despre volumul lui Virgil Ierunca, Fenomenul Pitești, ca despre „o coborâre în infern”. Nu orice carte mare este o coborâre în infern? Nu orice rând scris este o salvare de teroarea compromisurilor pe care le facem cu propria noastră conștiință?

– Firește că nu orice carte mare este o coborâre în infern. Și nu orice rând e scris ca să ne împace cu conștiința noastră vinovată. Nu vă dau exemple de cărți care ne ridică la cer, pentru că le cunoașteți și dvs. Dar vă pot împărtăși ceva din propria experiență. Poate că niciodată n-am fost mai fericit, mai senin și mai acasă la mine decât atunci când am scris povestirile incredibile din *Misterul camerei închise* și din *Mentaliștii*. Bineînțeles, n-am pretenția că am scris două cărți mari, dar nici foarte mici.

– În ce măsură problemele României de azi, politice și literare, sunt sau mai sunt și ale dumneavoastră? Folosind o expresie a lui Marin Preda, care e, în general vorbind, viziunea dv. despre lumea de azi?

– Nu-mi fac iluzii, n-am nici decepții și nici așteptări exagerate, pentru că știu că întotdeauna a fost la fel. Pe de altă parte, oricât am fi de determinați (social, istoric, biologic), nimeni nu ne poate opri să trăim acolo unde vrem. În realitate ca și în imaginație.

– Cu ce se poate înlocui legătura de dragoste dintre oameni, atât de pervertită astăzi? Se poate înlocui cu altceva decât cu... dragoste?

– Citez: Dacă dragoste nu e, nimic nu e!

– Se poate prevedea, într-o Europă confuză, victimă a spiritului mercantil și a lichidării metafizicului,

o renaștere mistică, în transcendent, a idealurilor deocamdată împotmolite în elementar și tranzitoriu?

– Despre Malraux se spune că ar fi spus: „secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc”. El a contestat acest lucru, alții l-au contrazis, pretinzând că l-au auzit cu urechile lor. Se pare că totuși Malraux a avut în vedere un nou model de umanitate, întemeiată pe o nouă viziune asupra lumii. Religioasă sau mistică? Oricum ar fi, capacitatea mea de predicție nu merge atât de departe. Eu m-aș mulțumi dacă biserica ortodoxă și cea catolică și-ar da mâna și s-ar reuni. Vom trăi și vom vedea.

– O întrebare gravă, domnule Manolescu. Întotdeauna se îndreaptă Europa? Are o identitate, este serios preocupată de ea, este capabilă să se reinventeze? Or, rămâne această identitate o simplă utopie?

– N-am să mă pierd nici de data aceasta în predicții care mă depășesc. Tot ce vă pot spune e că la realizarea unei adevărate Uniuni Europene se ajunge nu printr-o Constituție pe care s-o fi semnat liderii politici ai țărilor care au intrat în compunerea ei (e obligatoriu și asta), ci printr-un proces. Iar acest proces este unul de durată. Gândiți-vă de cât timp au avut nevoie nord-americani (cu rasismul, cu independența, cu războaiele lor de secesiune și cu revoluția din 1775) ca să ajungă să se poată considera cu adevărat Statele Unite ale Americii. Iar lucrurile devin și mai complicate atunci când copilul care se naște e dorit de părinți, dar nu și de unii dintre vecinii invidioși ai acestora.

– V-a făcut plecarea din țară mai

liber? În ce fel? Ce ați câștigat și la ce a trebuit să renunțați?

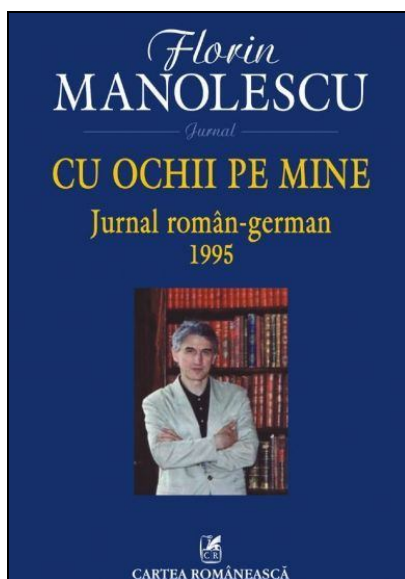
– În Germania am câștigat ceea ce pierdusem la un moment dat în România. Încrederea în viitor. Și chiar dacă am rămas ca om același (cel puțin așa cred), tot în Germania m-am putut reinventa ca scriitor. Fără Germania, cel puțin trei dintre cărțile mele n-ar fi existat. De renunțat n-am renunțat la nimic.

– Cum ar fi spus Ion Caraion, vă încurcă (încă) unele amintiri din țară privind cărțile și oamenii? Dacă da, ne puteți vorbi despre ele?

– Da, mă încurcă. Și tot în legătură cu activitatea mea ca scriitor. Cu povestirea *O conferință de pomină*, din volumul *Misterul camerei închise*, mi s-a întâmplat un lucru cel puțin curios. În toamna anului 2001, i-am dat-o lui Nicolae Manolescu, pe care l-am întâlnit în București, ca s-o publice în *România literară*. A făcut-o după câteva săptămâni, dar într-o formă ciuntită. Adică fără surpriza finală, care justifica titlul și îi dădea, chiar și celui mai pretențios cititor, „lovitura de gratie”. Metaforic vorbind, finalul povestirii mele echivala cu momentul în care un păun imperial își desfăcea evantaiul cozii. Iar ceea ce mi-a făcut atunci *România literară* era ca și cum un copil rău i-ar fi tăiat-o. Cu atât mai mult cu cât nu se puneau problema spațiului. Povestirea mea apărea împănată cu câteva ilustrații fanteziste, găsite de cine știe cine, cine știe unde. Fără ele ar fi fost loc destul și pentru final. În căutarea unei explicații, m-am adresat cu o scrisoare redacției. Un e-mail vesel, în care o rugam să publice o notă. În jurnalul meu german am copiat textul de atunci, dar nu-l am la îndemână, ca să-l reproduc. N-am primit de-acolo, nici până astăzi, vreun răspuns. Și nu sunt deloc pretențios.

Cred că m-aș fi mulțumit și cu o minciună. Până la urmă m-am „răzbunat” și eu cum m-am priceput. Cu o glumă. M-am amuzat pe seama celor de la *România literară* în două povestiri din ciclul „Motaș”, care au apărut în *Mentaliștii*.

– Câți nu-și exhibă astăzi mediocritatea, cum spune Caragiale, pe seama patriei. Există mijloace să se pună puțină moderație în spectacolul de iobăgie subintelectuală a politicianilor români?→

– Există, cu o singură condiție. Să se vrea acest lucru. Deocamdată, numărul celor care vor și care pot așa ceva este extrem de mic.

– *Caragiale a scris aceste rânduri la primirea în Partidul Conservator: „Energia cea mai înaltă a unei națiuni îi este propria gândire, a cărei cea mai puternică manifestare nu poate fi decât literatura națională”. Singura, aceasta din urmă, „aliată combativă” și „călăuză cuminte” a politicii. Cât de îndatorați trebuie să fim acestei înțelepciuni a marelui dramaturg?*

– Nu știu dacă trebuie să-i fim îndatorați, pentru că, în definitiv, declarând ceea ce a declarat, Caragiale n-a făcut decât să reformuleze un loc comun, în fața unui anumit auditoriu și într-un moment în care literatura națională nu conta decât pentru foarte puțini. Mai degrabă mă tem că va trebui să ne consolăm încă destul timp de-acum încolo cu reformulări de genul acesta. De mai bine de un secol, adică de trei-patru generații, ne tot învățăm în cerc. Și de fiecare dată o luăm de la capăt, ca să nu terminăm ceea ce au început alții. Despre felul în care este prețuită astăzi literatura națională, ce să mai vorbim?! După cutremurul din martie 1977, Cioran i-a scris de la Paris fratelui său, din România, că țara noastră e prost așezată. Avea dreptate, și nu doar în legătură cu respectul cutremur. Dar poate că am intrat într-o altă zodie. Una mai norocoasă.

– *Domnule Manolescu, nu aveți impresia că România are prea mulți „răsucitori de vorbe”, literați, „fiindcă n-au putut fi altceva pe lume” și prea puțini scriitori de „crispațiuni titanice”, vorba lui Caragiale? Ce împrejurări credeți că au contribuit la inflația de nume și cărți lipsite de arderile autorilor în propria lor existență? O altă înțelegere greșită a libertății (Uniunea Scriitorilor e sufocată de prezența acestor negustori de vorbe!)?*

– Pentru că l-ați citat din nou pe Caragiale, se înțelege că nici în prezentul lui n-a fost altfel. Dar, mai întâi, aș observa că numărul mare al celor care răsucesc azi vorbele, crezându-se mari scriitori, n-ar trebui să ne sperie. A fost și va fi mereu așa. Iar dacă cineva scrie mult și prost, asta nu înseamnă nici pe departe că trebuie să-l și citim. Și pe urmă,

numărul celor care scriu fără prea mult har nu este chiar atât de mare încât să compromită meseria de scriitor. Așadar, n-aș spune că specificul și greutatea Uniunii Scriitorilor sunt date de scriitorii fără „crispațiuni titanice”. Cunoscut destul de bine secția de critică literară a Uniunii și vă pot asigura că acolo se regăsesc, crispați sau nu, toți criticii și istoricii noștri literari care își merită numele.

– *Sunteți convins că s-a șters efectiv granița dintre literatura din interiorul țării și cea din diaspora? Dacă da, cum vă explicați absența celei din urmă din Dicționarul general al literaturii române editat de Academia Română? (presa și scriitorii nord-americani lipsesc aproape cu desăvârșire!)*

– Sper că nu mă veți bănuși că sufăr de mania contradicției, dar nu am deloc această impresie. N-am la îndemână *Dicționarul*, ca să pot controla, dar îmi amintesc că toți scriitorii de prim-plan ai exilului și toate revistele lui mai importante au acolo intrările lor. De altfel, îmi mai amintesc că autorii respectivelor intrări s-au folosit și de *Enciclopedia mea*, pe care au citat-o copios. Că pe undeva se va fi tras o linie sub care nu s-a mai coborât, asta e o cu totul altă problemă. Dar sunt sigur că același lucru s-a întâmplat și cu cei care au scris în țară. Câți autori ai câte unei singure și uitate cărți nu vor fi rămas pe dinafară?!

– *Cum ar trebui să se scrie despre literatura diasporei? Cu o condescendență care poate încuraja grafomania sau cu o severitate (aceeași peste tot) care să apropie cărțile mai mult decât oamenii?*

– Nu cred că un critic sau un istoric literar responsabil își poate pune problema condescendenței în raport cu o anumită literatură. Oricare

ar fi ea. Important mi se pare altceva. Să nu ignori specificul de care dă dovadă literatura exilului și care, de altfel, justifică examinarea ei într-un capitol special. Care ar fi acest specific? În primul rând, recalibrarea identitară a scriitorilor, tematizată literar.

Mai general spus, important mi se pare să nu comiți ceea ce eu numesc o *eroare gnoseologică*. Adică să te adresezi unui anumit gen de literatură, cu instrumentele de interpretare adecvate unui cu totul alt gen. Să scrii, de exemplu, despre literatura de consum, ca și când ai avea de a face cu literatura înaltă. Sau invers.

– *În eseu Literatura imediată (1992), din volumul Litere în tranziție (1998) consemnați dezbaterea privind nevoia rescrierii unei noi istorii a literaturii române contemporane! Iată că, în chip paradoxal, de peste două decenii, cu câteva excepții notabile, aparținând primilor ani post-decembriști, (Nicolae Manolescu, Ion Negoitescu) istorii literare nu se mai scriu. Cum explicați absența lor din peisajul literar românesc?*

– Eu aș zice că, dimpotrivă, după 1989 s-au scris chiar prea multe istorii literare. În afara celor menționate de dvs., eu le-aș mai aminti pe cele semnate de Alex Ștefănescu, de Marian Popa sau de Dumitru Micu. Bune s-au rele, asta e o cu totul altă poveste. Pentru mine, problema esențială e alta. Cu excepția *Istoriei* lui Marian Popa (care însă păcătuiește printr-o falsă evaluare axiologică și excelează la nivelul prostului gust), toate aceste istorii literare s-au scris din perspectiva exclusivă a canonului elitist. Ca pe vremea unor Iorga, Lovinescu sau Călinescu. Din păcate, istoricii noștri literari lucrează și astăzi cu un concept de literatură valabil în urmă cu 50 sau chiar cu 100 de ani, dar foarte departe de ceea ce se citește și mai ales de felul în care citesc contemporanii noștri. Până când acest canon excesiv elitist nu va fi înlocuit cu un canon democratic, nu vom avea o istorie literară adusă cu adevărat la zi.

– *În condiții extreme, între ce ați opta: între dragostea de viață sau libertate?*

– Îmi pare rău, dar nu știu să vă răspund la această întrebare. Ce știu e că atunci când mi s-a cerut sufletul, nu l-am dat.

Cele trei conștiințe

Să-ți reprezinți mereu ceva frumos, aceasta este vocația unei inteligențe inspirată de zei.

Democrit

În mod curent se vorbește de două conștiințe: conștiința *cognitivă* și conștiința *morală*.

Conștiința cognitivă

Trei concepții filozofice principale s-au formulat privind conștiința cunoscătoare, a cărei funcție constă în a ne pune în prezența lumii și a propriei noastre ființe :

- *empirismul* - pe linia Locke-Berkeley-Hume, care consideră că unica sursă a cunoașterii noastre sunt simțurile, dar acestea fiind imperfecte, înșelătoare, nu ne permit aflarea adevărului, astfel că *ignoramus et ignorabimus* adevărul;

- *raționalismul*, pe lina Descartes-Spinoza-Leibniz, care postulează că intelectul ne furnizează adevărul absolut, acesta fiindu-i înăscut *a priori*;

- *criticismul* lui Immanuel Kant împacă cele două curente, afirmând că aparatul nostru cognitiv posedă niște tipare, pe de o parte spațiul și timpul, prin care *sensibilitatea* primește datele din afară, de la lucrul în sine – *das Ding an sich* - pe care nu-l vom cunoaște niciodată - date care vor fi prelucrate apoi de categoriile *intelectului*. Ca atare, rezultatul colaborării dintre sensibilitate și intelect este un adevăr subiectiv. Cât privește rațiunea, nici ea nu poate oferi adevărul ultim privind marile întrebări, care rămân simple idealități: existența unui suflet substanțial, libertatea metafizică, existența lui Dumnezeu. Așa fiind, adevărul nostru cognitiv este o creație pur aparentă a aparatului gno-seologic specific omului. Or, această viziune fusese formulată încă de presocraticul Heraclit din Efes : „*Naturii îi place să se ascundă de ochii noștri..., iar gândurile oamenilor sunt jocuri de copii*”(af.70, 123).

Urmașii lui Kant au încercat să inducă ideea că totuși noi putem cunoaște adevărul ultim, acesta fiind de ordin *moral* pentru Fichte, *estetic* pentru Schelling, *voința oarbă de a trăi* pentru Schopenhauer. Hegel

construiește un sistem cognitiv pe triada antică grecească - teză-antiteză-sinteză. Ulterior, fenomenologia lui Edmund Husserl și intuiționismul lui Henri Bergson s-au ocupat tot de conștiința cognitivă, punând pe seama intuiției posibilitatea de a cunoaște esența lucrurilor.

Filozofia lui Martin Heidegger, cea mai discutată actual, este un *mixtum compositum* alcătuit din: noetica problemei Ființei, inițiată de Parmenide, grija (*Sorge*) lui Soeren Kierkegaard, ideea biblică a aruncării *in principio* a omului în lumea morții - *Sein zum Tode*, fără însă a motiva moral această aruncare, așa cum are loc în cartea Genezei, unde apare ideea păcatului originar, - și anume, voința omului de a poseda *cunoașterea* asemeni lui Dumnezeu. Dar, Heidegger salvează Ființa, afirmând că poezia – cunoașterea orfică - este cea care întemeiază adevărul uman, punând ființa umană în „prezența prezenței sale”, idee preluată de la Friedrich Hölderlin, care afirma : „*Poezii întemeiază ceea ce durează... Numai poetic trăiește omul pe pământ.*”

Școala franceză de ultimă oră, a paradoxurilor sterile – model Sartre, Lacan, Derrida etc. - face să explodeze atât cunoașterea cât și conceptul de om, care este considerat un „chist imaginar... Nu există probe că omul există”. Prin urmare, *nu avem ce cunoaște și nici cine să cunoască*.

Conștiința morală

Conștiința morală a fost și ea fixată dintru început de presocratici în gândirea europeană, de scrierile sacre – *Vedele*, *Upanișadele*, precum și de budism – pentru spiritualitatea indiană.

În Europa, cea mai înaltă concepție privitoare la conștiința morală aparține lui Kant, formulată în *Kritik der praktischen Vernunft - Critica rațiunii practice* : „Acționează în așa fel încât fapta ta să devină model moral pentru întreaga omenire.” Nu prin spaima punitivă indusă de vreo religie trebuie să fii moral, ci prin răspunderea propriei conștiințe. Filozoful din Königsberg dedică un impresionant *imn datoriei morale*, care constituie cea mai înaltă demnitate a omului, adevărata sa *personalitate*, cuvânt subliniat de însuși Kant - acest Everest al filozofiei moderne, așa cum este Platon pentru gândirea antică. Se știe câte crime, deseori în masă, s-au făcut și au loc și astăzi în numele unui dumnezeu. Trei mii de hughenoti au fost masacrați într-o singură noapte de biserica din apus. Mari creatori, precum filozoful poet Giordano Bruno, au fost arși pe rug. Gândind torquemadic, Franța a aruncat pe rug o copilă providențială, Jeanne d'Arc, care a salvat-o de la a dispărea din istorie.

Întrebarea neiertătoare este : există un dumnezeu al crimei? Dintre toate absurditățile de care este capabil omul, uciderile la comandă religioasă sunt cele mai sinistre, cele mai malefice.

Conștiința axiologică

Conștiința omului care *valorizează* existența, creația - este un miracol. Este ca și cum ar veni de dincolo de lumea umană, survolează spectacolul mundan și îi judecă valoarea ontologică și etică.

Ce este această conștiință ? Eroare a Naturii, care dă naștere unui alter ego ce-o judecă și neagă ? O glumă amară a neantului cel viu ? Ori este comandamentul unei justiții cosmice din afară, de undeva de mai sus ? Iată unele exemple de felul cum această *supraconștiință axiologică* a intelectului uman dezvăluie caracterul *negativ* al lumii umane.

Heraclit din Efes: „Moarte este ceea ce vedem în stare de trezie; visuri, ceea ce vedem dormind... suntem și nu suntem... Noi toți ne trăim propria moarte... căci totul se face și se distruge prin discordie, prin autonegare, în timp ce naturii îi place să se ascundă de noi.”

Pentru Empedocle, lumea este →

GEORGE POPA

rezultatul luptei eterne dintre Iubire și Ură; lumea se naște și moare după cum predomină una din cele două forțe, ura fiind cea care domnește în epoca actuală: era *kaliyugei* indiene. Salvarea constă în „a merge din creastă în creastă” din punct de vedere spiritual, conchide filozoful din Agrigent.

Giacomo Leopardi a formulat printr-unele cele mai grave diatribe împotriva existenței umane: *E funesto a chi nasce il di natale* – e funestă ziua natală pentru cel care se naște. Și adresându-se inimii: „Oprește-te pentru totdeauna, biata mea inimă obosită. Destul ai palpitat... Niciun lucru nu merită zvâcnirile tale... Amar și urât, aceasta este viața, și noroi este lumea. Nimic altceva. Disperă pentru cea din urmă oară. Destinul nu i-a dat omului decât moartea. Acum tu poți să te disprețuiești pe tine, să disprețuiești natura și puterea brută, care din ascuns comandă mizeria noastră cea de toate zilele și infinita deșertăciune a tot ce există”.

În finalul sonetului 121, Shakespeare conchide: „*The men are bad and in their badness reign*”. Și totuși, regele Lear, cu fiica sa ucisă în brațe în mijlocul naturii răvășită de furtună, strigă una din cele mai tragice și deprimante concluzii privind absoluta i-responsabilitate a răului: „*eu vă spun, nimeni nu este de vină, nimeni*”.

Omar Khayyam și Eminescu constituie două dintre cele mai lucide și iluminate conștiințe ale eșecului creației privind destinul omului în univers. Amândoi, pe de o parte, au demascât răul și impasul destinal din lume, pe de altă parte au binecuvântat viața, trăind-o la modul poetic. Dar – fapt foarte revelator – au și afirmat că ei nu aparțin acestei lumi, că au fost aruncați aici dintr-o lume superioară, a geniului, acesta rămânând *un străin în străina lume umană*. Și este deosebit de semnificativă gândirea lui Rabindranath Tagore, dubla deschidere: pe de o parte, entuziasă în a lăuda viața, iar pe de altă parte, fuga de lumea umană, idee întruchipată în simbolul zborului unui stol de lebede cât cerul, care iau pe aripile lor tot universul, neoprindu-se nicăieri, ci tinzând mereu mai departe, tot mai departe spre neunde, spre a-și salva propria moarte și a lumii.

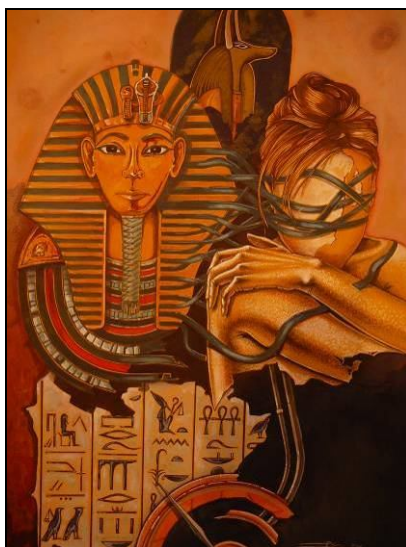
Pe de altă parte, însă iată viziuni ale conștiinței axiologice *pozitive*, ale laudei existenței viețuită în entuziasm

(*en teos* = în Dumnezeu). Este *conștiința poetică*, aceasta constituind cea mai înaltă conștiință umană.

Astfel, Goethe – preafelicitul, nu a negat niciodată viața, în toată creația sa. A lăudat pământul odată cu cerul, dragostea fiind constantă și refrenul vieții sale aici și care l-a purtat și peste pragul mundan. Arderile în iubire constituie energii de transfer ceresc, se proclamă în finalul tragediei *Faust : Das Ewig Weibliche zieht uns hinan* „Eternul feminin ne înalță mai sus”; îl înalță pe Goethe-Faust, iertat prin iubire chiar și pentru unele grave păcate pământești.

Dar, de fapt, marea înălțare, divină trăire, așa cum afirmă Hölderlin, are loc prin taumaturgia orfică, prin poezie: „*Numai o vară, una singură, dăruieți-mi, puternice Zâne! Și-o toamnă în care să se pârguie cântu-mi, Pentru ca inima mea, bucuroasă de preaplinul/ Dulcelui joc, să moară apoi. // Sufletul care în viață divinul său drept/ Nu l-a primit, hodină nu află nici în bezna din Orcus. / Și totuși, dacă-ntr-o zi lucrul sfânt ce-n inimă-mi/ Sălășluiește - Poemul - mi-a izbutit, // Atunci bine-venită fii, pace a umbrelor! // Mulțumit sunt, chiar dacă al strunelor viers/ Nu mă va însoți-n adâncuri - odată, o singură dată/ Voi fi trăit ca zeii, și n-am râvnit mai mult*”. (s.n.)

Prin cunoașterea orelor orifice iluminate, poetul ajunge la suprema certitudine de sine, va exclama Cecil Day Lewis : „*Tempt me no more; for I/ Have known the lightning's hour, / The poet's inward pride, / The certainty of power*”.

Luigi Puiu • Intruziune

Luigi Puiu • Absurda reflexie a așteptării

„Nu mă ispitiți; pentru că eu/ Am cunoscut ceasul iluminării,/ Mândria intimă a poetului,/ Certitudinea puterii”.

Și Eminescu, alături de toți marii poeți : „*Noi suntem din cei cu-azul fin/ Și ascultarăm șoapta misterului divin... Sublimul adevăr noi îl avem din cer*”.

La moderni, trecând peste Leibniz, care considera că „lumea noastră este cea mai bună dintre toate lumile posibile”, bucuria de a exista a fost sărbătorită la modul sublim, și anume, aici pe pământ, „dincolo de bine și rău”, de autorul cărții fundamentale a filozofiei poetice moderne: *Also sprach Zarathustra* (Așa a vorbit Zarathustra).

Este cea mai înaltă deschidere spirituală optimistă creată spre a fi oferită omului.

Friedrich Nietzsche considera și el că lumea noastră este cea mai frumoasă dintre lumi, astfel că formulase ideea *eternei întoarceri*, rezervată celor care au crezut în viață, revenirea mereu și mereu în aceeași întruchipare ontologică și punctual în același spațiu și timp.

Nur Narr ! Nur Dichter! Numai nebun! Numai poet! Iată marele cuvânt al lui Nietzsche. Căci poezia este marea salvatoare a omului.

Zarathustra poartă în sângele său pe Orfeu. El ne oferă „o carte orfică – explicația orfică a Pământului”.

Acesta este destinul pe care și l-a asumat Nietzsche: „Cum aș suporta să fiu om, dacă omul nu ar fi de asemenea poet și dezlegător de enigme ?... Să nu mai *voiesc*, și să nu mai *institu* valori, și să nu mai *creez*! O, această mare sminteală să rămână departe de mine !”

Nietzsche rămâne princiar și neegalat, atât ca filozof, precum și ca poet.

Un profet al unei lumi ideale, pe care viziunea iluminată a celor cărora a fost dăruită, o face și mai sublimă.

Exilul românesc SIMINA LAZĂR

-Exilul a rupt, geografic, familii în două – o parte a rămas în țară, cealaltă s-a stabilit în strainatate (nu obligatoriu peste Ocean). Ce suferințe particulare ale acestei rupturi aduce exilul? Indiferent de motivele lui?

-Consider că trebuie făcută o diferență între exilul anterior căderii comunismului și cel posterior.

Înainte, «cortina de fier» interzicea orice comunicare. Separarea era netă; trăiam în două lumi paralele, fiecare cu regulile ei. Știam că nu mai există întoarcere; fiecare avea drumul său propriu (pe care trebuia să se adapteze).

Acum rămâne doar bariera financiară («le mur d'argent» cum spun francezii), dar aceasta nu mai interzice comunicarea (mai ales în condițiile noilor mijloace tehnologice). Pe de o parte, această comunicare este benefică pentru psihic, dar, din anumite puncte de vedere, s-ar putea să conducă, dimpotrivă la mai mult stres. Oscilațiile în toate sensurile sunt obositoare.

Sau altfel spus, exilații «vechi» au trebuit să-și «amputeze» o parte din suflet, iar exilații «noi», își tratează durerile separării, ungându-le cu «alifii».

-Care sunt vămile exilului? Ce praguri sunt mai greu de trecut de către un exilat?

-Cred că, în primul rând, un exilat trebuie să învețe limba țării adoptive și să-și găsească un serviciu (pentru a ajunge la o situație demnă în noua lume în care intră).

-E diferit modul de asumare și manifestare a exilului românesc, comparat cu exilanții altor țări europene? Nu doar din perioada comunistă, ci și înainte și după aceasta!

-Cred că în perioada comunistă, exilații români nu erau prea diferiți de cei ce veneau din alte țări comuniste. Exista chiar și o mândrie a apartenenței la comunitate și o dorință de a se manifesta în cadrul acesteia.

Acum, situația s-a schimbat. În momentul de față, o origine română se declină cu rușine. Mulți exilați români își ascund originea și se feresc de compatrioți.

-Ce șanse are scriitorul român

care pleacă în exil? Dar omul de știință? Dar omul fără pretenții intelectuale, fără mari nevoi culturale?

-Lasând la o parte marile excepții, cred că un scriitor sau un artist se afirmă dificil într-o țară de adopție, din cauza barierei lingvistice. Adaptarea este mult mai ușoară pentru o persoană cu competențe tehnice (om de știință, medic, inginer, specialist etc.), dar bineînțeles, depinde de nivelul său de competență. Pentru o persoană fără pretenții intelectuale și culturale, integrarea se poate face în funcție de competență, de relații, de meserie și de noroc.

Dar reușita cuiva într-o țară străină este indisolubil legată de legile care sunt în vigoare în țara respectivă; dacă nu ai drept de muncă, nu poți să te integrezi, oricare ar fi condiția și competențele tale.

-Cum se poate afirma profesional, social, un exilat?

-Cred că, în general, un exilat trebuie să lucreze mai mult decât colegii săi, ca să se afirme din punct de vedere profesional, dar totul depinde de competențele sale. Poți să fii stimat, chiar dacă ai un accent străin, dacă ești competent în meserie.

Dacă ai o situație corectă, ești stimat și în societate. (Totuși, afirmarea în politică mi se pare improbabilă pentru un exilat, cu rare excepții.)

-Ați resimțit discriminarea, din perspectiva condiției de exilat?

-Fiind o exilată «veche», eu nu am simțit absolut nicio discriminare (poate că am avut și noroc). Situația pare a fi total diferită acum, când originea română a devenit un defect major în ochii opiniei publice.

-Ce loc ocupă credința în exil? Dar prietenii?

-Credința poate fi de ajutor pentru psihic în toate situațiile.

Prietenii ne pot ajuta în anumite ocazii; mai ales pentru a găsi de lucru (căci multe posturi se obțin prin rețeaua de relații - «réseau»). Dar nu trebuie să abuzăm de prieteni, cum de altfel nu ne-ar place ca ei să abuzeze de noi. Fiecare are «crucea» lui de purtat. Și apoi, prietenii se pot «uza» când se dă de greu.

-Ce perspective are ecumenismul în armonizarea relațiilor dintre exilați și populația țărilor gazdă?

-Eu nu prea văd diferența de dogmă între biserica ortodoxă și cea

catolică. Cred că, în general, comunitățile ortodoxe sunt bine acceptate de către biserica catolică. La Paris, există 6 comunități românești (5 ortodoxe și una greco-catolică) care sunt găzduite în biserici catolice (adică serviciul religios al românilor are loc în aceste biserici).

-Care e diferența între exilații ideologici și cei economici, ca să etichetez așa pe cei care s-au exilat din motive de conștiință, față de cei care s-au exilat din nevoi materiale.

-Cei care părăsiseră țara imediat după război (deci exilul «foarte vechi») manifestau o dorință vie de a-și vedea ideile triumfătoare, un patriotism și un naționalism puternice. Ei aveau o conștiință politică clară și luptau cu entuziasm pentru ideile lor.

Cei veniți mai târziu aveau idei mai neclare și mai puțin entuziaste, iar ultimii veniți par a fi interesați în principal de avantajele materiale pe care pot să le obțină.

Dar nu cred că trebuie să-i blamăm pe toți; mulți dintre exilații «noi» sunt, de fapt, dezgustați de corupția și manevrele mafioate ale politicienilor români, deci există în fundal și motive de conștiință. Își zic că sunt ținuți de către clasa conducătoare într-o situație de sclavie și se revoltă împotriva ei. Vor să ajungă la o condiție umană demnă, în care munca lor să fie recunoscută și remunerată în mod corect.

De altfel, cred că pe măsura trecerii timpului, prinși în problemele cotidiene, exilații uită motivele inițiale ale emigrării lor și diferențele dintre exilați se estompează.

-Ce-l poate face, cu adevărat, fericit pe un exilat? →

NICOLAE BĂCIUȚ

-Toți exilații au fost foarte fericiți la căderea comunismului, sperând că România intră într-o nouă eră. Toți românii (exilați sau nu) ar fi mândri și fericiți dacă România s-ar redresa.

Bineînțeles, există și fericirea personală (un serviciu bun, o reușită profesională sau personală etc.)

-Cum se poate pierde identitatea etnică în exil?

-Cei care au părăsit România fiind adulți (deci prima generație) rămân încă români și în exil. Vor rămâne pentru totdeauna într-o situație hibridă: nici români cu adevărat (căci nu mai au condiția românilor), dar nici membri total integrați în patria adoptivă, mai ales că, în general, păstrează un accent.

Însă copiii lor pierd conștiința apartenenței la comunitatea română, chiar dacă au părăsit România la vârsta adolescenței.

-Este integrarea exilaților o problemă insolubilă? Cum sunt priviți cei care-și caută o altă patrie?

-Pe vremea mea, integrarea românilor nu era cu adevărat problematică.

Dar se pare că acum a devenit foarte dificilă, din cauza că românii sunt rău priviți.

Dar această situație este numai și numai din vina românilor:

- pe de o parte, a acelor care au murdărit renumele țării prin comportamente rușinoase în străinătate;

- pe de alta parte, a politicianilor români care și-au bătut joc de popor și au adus țara într-o situație dezastruoasă.

Cred că dacă România s-ar redresa, invazia actuală de cerșetori și hoți români care vin în Occident s-ar mai diminua. Și numele de român, care e așa de terfelit în momentul de față, și-ar putea redobândi o oarecare demnitate.

(Dar nu va mai fi niciodată ca la începutul secolului XX, când numele de român avea chiar o strălucire în ochii străinilor! Alta era condiția și cultura exilului românesc din epoca respectivă!)

-Care ar putea fi, pentru un exilat, înțelesurile dictonului latin „ubi bene, ibi patria”!

-Din păcate, această concepție este din ce în ce mai frecventă. Am putea judeca foarte rău pe adepții acestei concepții. Dar cred că în

spatele acestei atitudini de respingere se ascunde o cauză mai adâncă.

«Noii» exilați sunt dezgustați de corupția și murdăria practicilor politicianilor din România și vor să se lepede cât mai repede de apartenența la comunitatea română. Aproape că le este rușine ca sunt români.

-Cum se vede țara natală din exil? Cum se raportează el la țară, la valorile ei? La neîmplinirile ei? La așteptările ei?!

-Cei din țară (sau cei care au părăsit țara de curând) și-au pierdut speranța de îmbunătățire a vieții în România, ba chiar unii întrezăresc sfârșitul limbii române. Cunosc multe persoane care consideră ca sub loviturile crizei mondiale și înnămolită într-o corupție generalizată, România nu mai are nicio șansă să iasă la liman.

Exilații «vechi» au o viziune mai optimistă, caci anii pe care i-au petrecut departe de țară le-au șters amintirile rele din memorie. Păstrează doar amintirile clipelor frumoase, simțiri pe care le venerază ca pe niște icoane în inimă, simțiri unde amestecă fragmente de vise cu crâmpoie de realitate reconstruită. Și aceste «icoane» le dau speranțe, curaj și imaginație, ca să-și închipuiască scenarii aproape idilice de refacere a României.

Cei din țară idealizează străinătatea pe care nu o cunosc cu adevărat. (De departe, iarba pare adeseori frumoasă și verde; doar când te apropii vezi că e greu să găsești un loc curat pe care să te așezi.)

Cei care sunt departe de țară știu că peste tot există dificultăți și sunt mai toleranți cu problemele și greutățile prezente în România. Relativizează mai mult lucrurile și s-ar putea ca în fond să fie ei mai obiectivi decât cei din țară.

(E drept că ei își pot permite să privească lucrurile de sus, căci nu au același buget ca cei din țară și nici nu au de luptat zi de zi cu nedreptățile de acolo.)

-Cine, de ce s-ar reîntoarce din exil în patria mamă?

- Vizionarii optimiști și foarte puternici psihic care speră să schimbe lucrurile în România (cum au fost în 1990 cei din vechea generație a exilului).

- Cei care nu au reușit să se realizeze în străinătate.

- Cei care au plecat doar temporar, lăsându-și familia acolo.

Dar cred că întoarcerea în România este dificilă pentru cineva care a trăit mult timp în străinătate.

S-a obișnuit cu un alt mod de viață (eventual mai comod și mai civilizată), a adoptat alte valori, alte obiceiuri.

Se simte diferit față de foștii lui prieteni; ei, de asemenea, îl simt diferit, mai ales dacă fostul exilat are posibilități materiale mai importante decât cei din jur. Reintegrarea lui în societatea românească riscă să nu fie așa de ușoară.

Cunosc o persoană care s-a întors în România după 30-40 de ani de străinătate.

Se simțea mereu obligată să precizeze că ea a trăit în altă parte și e obișnuită cu alte comportamente, cu mai multă politețe etc. Cred că, în fond, regretă ca s-a întors la o condiție care i se părea mai umilitoare.

-Ce compromisuri nu poate evita un român care alege să emigreze?

-În primul rând, trebuie să renunți la limba ta și să te exprimi într-o limbă care niciodată nu va fi limba ta maternă. Apoi, de la caz la caz: să renunți la familia ta, la prietenii, la casa ta etc...

Și să lupți ca să reușești în noua ta viață.

-Ce mai înseamnă pentru el patriotismul, naționalismul?

-Am remarcat că unele comunități din exil sunt mai active decât cea română, popularizează cu abilitate ideile lor și au o influență mediatică importantă. Cred că e de datoria noastră să ne apărăm de interpretări greșite, care apar uneori în ziare sau chiar în atlase (cum ar fi amalgamul: rrom-român, problema rău cunoscută a Basarabiei, informații tendențioase cu privire la Transilvania etc.). Vreau să spun: apărare, nicidecum polemică; dar totuși, lucrurile mai trebuie limpezite, din când în când! →

Să ne amintim de contribuția decisivă pe care a avut-o diaspora română din secolul XIX la crearea României !

Bineînțeles, nu visez atâta, nici pe departe! Nu-mi imaginez că o asociație a diasporei române din Paris ar putea ameliora cu adevărat situația economico-politică a României actuale ! Și totuși, de curând, românii din străinătate au avut o contribuție importantă la alegerea noului președinte în România.

Iar dincolo de utilitatea eventualelor acțiuni de ameliorare a imaginii României (sau chiar a situației României), cred că o asociație românească activă poate crea, pur și simplu, un climat plăcut, favorabil prietenilor între persoane care au aceeași limbă și aceleași valori (ajutându-le să nu-și uite țara).

Simina LAZĂR, căsătorită HUSER, născută la Iași, în 1949

Competențe generale

Superviziune în Timp Real a Sistemelor (Dispatchings de energie electrică, centrale electrice), Gestiune de date (pentru centralele nucleare).

Formație:

Institut Politehnic din Iași – România (1967/1972).

Curs « Electrotehnica rețelilor » SUPELEC – Franța 1990. Diverse cursuri de programare (sisteme operaționale și limbaje de programare).

Experiența profesională:

1973 –1981: ICEMENERG (Institut de Cercetări și Modernizări Energetice București.)

1982 –2012: Grupul THALES - Franța (la Buc, Montrouge și Vélizy) – THALES COMMUNICATIONS & SECURITY, THALES INFORMATION SYSTEMS, THALES SERVICES; vechiul nume a grupului THOMSON : SYSECA, SODETEG - TAI).

Rol: inginer logiciei, inginer de studii, responsabil de proiect, responsabil de afacere.

Prestari: Specificații tehnice, programe de calcul, Redactare răspunsuri pentru licitații, Caiete de test, Cursuri pentru clienți, Teste și integrări proiecte, Mentenanță sistem, Instalare și configurare logiciei, Programare.

Din 2013: pensionară.

Eseu

Identitatea ca barem de existență

(II)

Acestui demers de conservare culturală a identității i se alătură un altul, și el prezent de la începuturile formării intelectualității românești: studiul limbii române. Filologii care-și continuă activitatea din veacul trecut, ori o încep chiar în acest veac, folosesc instrumentul lingvistic pentru a produce nației întregi declicul de conștiință, înțelegerea faptului că, prin chiar acest lucru, românii – deși neuniți într-un stat care să-i cuprindă pe toți – constituie un singur popor. Samuil Vulcan, Diaconovici-Loga, Iordache Golescu, George Ioanid, Theodor Aaron, Heliade Rădulescu, Timotei Cipariu, Aaron Florian, Teoctist Blajevici, August Treboniu Laurian, Aron Pumnul (profesorul lui Eminescu la Cernăuți), Vincențiu Babeș, Alexandru Cihac, Ion C. Massim, B. P. Hasdeu, Alexandru Lambrior, Ion Budai-Deleanu, Nicolae Densusianu, Ioan Nădejde, Al. I. Philippide, Ion Bogdan, Sextil Pușcariu, Gheorghe Alexici sunt toate voci ale provinciilor românești care se aud în aceeași mare grădină a culturii române. Muzica lor împletită ne îndeamnă să întredeschidem poarta spre o acțiune care, deși strict cărturărească, poate, în sfârșit, pune împreună toate esențele și toată știința pe care nația o acumulase până în zorii epocii moderne. Este chiar semnul că mesajul atâtor voci fusese înțeles și că intelectualii români dădeau seamă despre nivelul și standardele românității. Își dau măsura primii enciclopediști: Diaconovici Loga, Dim. Cozacovici (aromân), Heliade Rădulescu, Timotei Cipariu, Eftimie Murgu, George Barițiu, Ion C. Massim, Aron Densusianu, Ion Budai-Deleanu, B. P. Hasdeu. Toate aceste acțiuni care sunt în principal urmarea iluminismului veacului precedent, dar și a rădăcinilor multi-seculare ale culturii române, au avut drept consecință tentativa de răspândire în proporție de masă a tuturor formelor de cunoaștere și de acțiune asupra naturii și mediului socio-uman. Învățământul românesc a cunoscut în veacul al XIX-lea o dezvoltare uriașă în comparație cu veacul precedent. Au

apărut universitățile de la Iași și București, colegii în toate orașele însemnate ale provinciilor românești (număr aici și Brașovul, Timișoara), iar școlile s-au răspândit până în mediul sătesc. Moise Nicoară (Transilvania), ca și Coriolan Brediceanu (din Banat, principalul susținător al lui Traian Vuia, contemporanul istoricului Nicolae Tesla) au finanțat bursieri din banii lor proprii. Gheorghe Lazăr a venit de la Sibiu la București și a fondat colegiul care azi îi poartă numele, cu limba română ca limbă de predare. Biblioteca lui, dăruită școlii, a devenit mai apoi primul fond al viitoarei Bibliotecii Naționale a României. Gheorghe Asachi a întreprins în Moldova o acțiune asemănătoare, introducând, alături de arte, ingineria în preocupările elevilor săi. După el a urmat Ion Ghica, la origini istoric și cunoștință bună a lui Iani Coletii (aromân din Pind, celebru medic și diplomat al Greciei, școlit la Istanbul). Ion Creangă, elevul lui Titu Maiorescu, a fost primul alcătuitor al unui abecedar și al unei aritmetici cu alfabet latin de pe pământul românesc, punând astfel capăt unui îndelungat proces de captare identitară a românilor fie de către cultura slavă, fie de către cea greacă. Învățământul religios începe a se despărți de cel laic. Cultura și civilizația în sens larg se instituționalizează. Apare Societatea Literară Română (fondatori Gh. Asachi, Heliade Rădulescu, Ion Ghica, Mihail Kogălniceanu), prefigurând și pregătind, prin conștiința apartenenței Moldovei și Țării Românești la aceeași arie de cultură, Mica Unire de la 1859. O puzderie de societăți apar în provinciile românești, strângând între firele dese ale plaselor lor pământul și semințele rodului viitor: ASTRA (fondatori Timotei Cipariu, George Barițiu, Andrei Bărseanu), Junimea (fondatori Titu Maiorescu, P.P. Carp, Th. Rosetti, Vasile Pogor, →

ECATERINA ȚĂRĂLUNGĂ

Iacob Negruzzi, aromân din Pind, al cărui unchi a dat Greciei prima constituție modernă), Societatea Transilvania (fondator Andrei Șaguna, aromân fărășerot la origini), Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina (fondator Artemie Bera-riu-Ieremievici, bucovinean), Societatea Filologică Română (fondator Alexandru Hâjdău, bucovinean), Orientul (fondator Zamfir Rally Arbore), Liga pentru Unitatea Culturală a Tuturor Românilor (fondator Ioan Slavici, transilvănean). Saltul către așezarea instituțională la nivel de stat unitar, deși format doar din două provincii istorice, Moldova (Moldo-valahia) și Țara Românească (din care Oltenia era Valahia Veche), se produce în același secol al XIX-lea: Societatea Academică, devenită Academia Română, Societatea Filarmonică, Ateneul Român (1888).

E parcurs și drumul pentru satisfacerea culturii de masă, de la formula editură (cu mai multe colecții bine definite)-tipografie-librărie (George Ioanid, Heliade Rădulescu, Dimitrie Iarcu, V. Socec, Leon Alcalay, Nerva Hodoș) la coordonarea susținută a programelor de traduceri din literatura universală (Ioan Barac, Iordache Goleșcu, Moise Nicoară, Iancu Văcărescu, Ionică Tăutu, George Barițiu, Vasile Alecsandri, Dora d'Istria (o Ghica după numele real), Iosif Vulcan, Constanța Dunca-Șchiau, Heliade Rădulescu, Grigore N. Lazu, colecția Biblioteca Pentru Toți, Eugeniu Carada, Aron Den-susianu, Pompiliu Miron, D. C. Ollănescu-Ascanio, George Coșbuc, Frédéric Damé ș.a.).

În pragul veacului XX, românii au un stat național, chiar dacă el nu cuprinde toate provinciile istorice locuite majoritar de vorbitori ai limbii române, o cultură europeană altoită pe trunchiul unor vechi tradiții și capabilă să educe tânăra națiune pentru a produce noi valori care s-o susțină și s-o împingă spre viitor.

Ca și secolul anterior, acela al apariției și structurării Europei Națiunilor, secolul al XX-lea a însemnat o creștere semnificativă a populației. Ea a fost consolidată prin descoperiri și invenții menite să satisfacă necesarul de consum al marilor mulțimi, nu doar al celor puțini și aleși. De altfel, chiar expresia „bunuri de larg consum” aparține secolului XX. De pildă,

numărul specialiștilor care lucrau în aceste domenii „ale bunurilor și serviciilor” a crescut de la 8000 în 1910, la cinci milioane în 1990. numai în Europa Occidentală.

A apărut (în SUA) principiul fundamental al standardizării produselor. Trebuie să menționăm că mașina de spălat, aspiratorul și mașina de ras au apărut în 1901, detergenții în 1916, în 1905 au apărut oțelurile speciale și anestezia operatorie, înainte de primul război mondial au apărut aviația, telegrafia fără fir, radioul, producția de masă a automobilului (Ford, 1909). Primul sfert al veacului XX se încheie cu inventarea microfonului și a televiziunii, ca și cu reușita epocală a pilotului Lindbergh, care traversează Atlanticul cu avionul, fără escală. Din anii '30, datează banda magnetică, discul de 33 de turații și cafeaua instant. Apar apoi, înainte de al doilea război mondial, sondajul de opinie, pixul cu pastă, nailonul și, imediat după război, bomba atomică. Și dacă primul război mondial nu opriese ritmul geometric multiplicat al invențiilor și descoperirilor, nici al doilea război mondial n-a reușit s-o facă. La terminarea lui, au apărut ordinatorul și filtrul de cafea. Prin anii '50, apar televiziunea în culori și bomba cu hidrogen...

Descoperirea structurii ADN a fost în 1953, iar bateria solară apare în 1954.

Datarea în arheologie prin metoda înjumătățirii izotopului de Carbon 14 este folosită din 1955 și, tot în plin război rece, este aruncat pe orbita planetară primul satelit artificial (1957). La sfârșitul veacului, începe

să se folosească analiza retroactivă a vestigiilor arheologice numită ADNmc, pentru a accesa – probă de necontestat a valabilității darwinismului – originile speciilor vii și, mai ales, ale omului.

Măsurarea Timpului (terestru și cosmic), atenția pentru parcursul trecut al umanității, ca și pentru viitorul ei (inclusiv zborul omului în Cosmos), devin obiective conștientizate de majoritatea civilizațiilor omenești și făcute cu cele mai noi, mai rapide și performante calculatoare.

Ideea identitară se restructurează în profunzime, în calitatea sa de concept, de conținut și de țintă, în funcție de toți acești parametri prin care indivizii, națiunile, civilizațiile în sens larg își stabilesc noul loc în ansamblul speciei umane înseși.

În anii '60 apar laserul, ecranul cu cristale lichide și este descoperit efectul de seră care generează schimbarea climei planetare.

La finalul aceluia deceniu se naște Internetul. Toate, absolut toate aceste descoperiri și invenții vizează marile mulțimi ale țărilor civilizate, viața umană în sens larg, ceea ce ne face să pricepem că informația se internaționalizează, nu mai poate fi controlată ori ținută secretă.

Între stocarea informației pe dischete de 1,4 MB până la apariția stocării cloud a trecut mai puțin de un deceniu. La fel între tehnologiile Windows și Android.

Ba chiar, din rațiuni comerciale, există interesul ca informația să circule și să poată aduce astfel bani. Ideea de profit ca zeu suprem aparține tot acestui veac. De aceea, câștigă teren băncile și mass media, apar conceptele de „produs” și de „promovare” a lui, nu se mai poate face abstracție de cartea de credit.

Apar concediile plătite, programul de muncă de 8 ore se generalizează, săptămâna de lucru este la începutul veacului de 6 zile, iar la sfârșitul lui, grație tehnologizării și luptei sindicale, doar de 4 zile și jumătate, cu toate modificările posibile pentru mintea și sufletul omului, care, în plus, nu mai are motivația muncii de câteva decenii pentru justificarea unei retrageri liniștite (de altfel ideea de retragere și de pensie se modifică și ea drastic de la perioada lui Bismarck la finalul secolului al XX-lea).

Luigi Puiu • Incertitudinea amintirii

Deși unii îi contestă locul în manualele de literatură (se pare chiar că unii autori l-au și eliminat), George Coșbuc rămâne unul dintre stâlpii de rezistență ai europenizării culturii noastre. „Ce mai caută Coșbuc în manualele secolului XXI?”, se întreba o mamă intrigată, într-o emisiune de televiziune. „Copiii se vor plictisi și nu-l vor gusta. Cine, totuși, îl vrea, îl găsește pe internet”.

Dar școala este făcută oare ca să te distrezi, nu ca să te instruiesti? Cum ar arăta literatura italiană fără D'Annunzio, cea franceză fără Hugo, cea germană fără Herder sau Schiller?

Aceeași mamă ultramodernistă pleda nu numai pentru epurarea de clasici, ci și pentru restructurarea studiului istoriei îndepărtate, „prea amănunțită și stufoasă”, laudându-i de pildă pe finlandezi, care își vor fi adus manualele de istorie la zi (adică, probabil, gândea ea, la problema valurilor de refugiați sau la războaiele din Orientul Apropiat). Minimalismul care a cotropit generația de azi și tinde să pătrundă în educație nu este o formă de raționalitate (cum s-ar vrea), ci una de suficiență și lene intelectuală. Căci tableta și internetul nu pot ține locul culturii generale, după cum volanul unui automobil nu-ți servește la nimic dacă nu ai în cap harta, itinerarii pe care vrei să-l parcurgi.

Trec zilnic pe Strada Berzei și văd casa (neîngrijită, din fericire scăpată, totuși, ca prin minune, de la demolare) în care și-a trăit ultimii ani George Coșbuc. A murit în 1918, cu câteva luni înaintea Marii Uniri de la 1 Decembrie. Fiu de preot din ținutul Năsăudului, a făcut studii universitare incomplete la Cluj, dar marea școală a patriotismului a absolvit-o la cele câteva reviste literare ale Transilvaniei și Bucureștiului. Avea 52 (cincizeci și doi) de ani când a murit (distrus sufletește de moartea, într-un stupid accident, a unicului fiu).

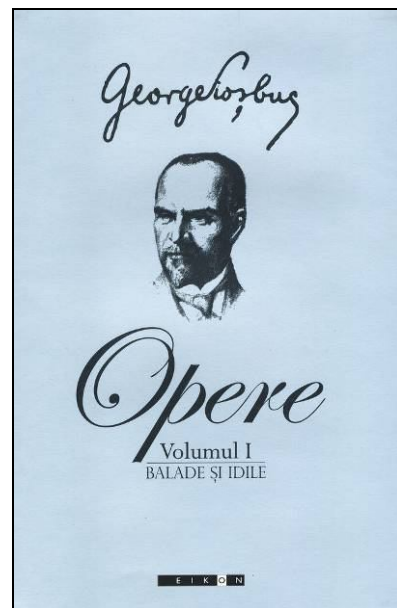
Avea doar cincizeci și doi de ani (mi-ar fi putut fi fiu, la vârsta mea de acum), dar eu și generația mea de copii ardeleni îl consideram un moș cu barbă, care se dă cu săniuța cu noi și ne reproduce sunetele codrului. Până la vârsta de zece-doisprezece ani, Coșbuc stătea în tabela noastră valorică alături de Mihai Eminescu,

de care îl deosebea un optimism debordant, o viziune energică asupra lumii. Abia adolescența, cu zbaterile ei sentimentale și existențiale, „făcea diferența” (cum s-ar spune azi) în clasamentul valorilor lirice, Eminescu devenind poetul demiurg, iar Coșbuc ocupând un loc în aparență secundar, de bard sau de rapsod. Dar nu categorisirile contau atunci, la vârsta absorbantă a descoperirilor. Dacă Eminescu ne învăța să gândim și să simțim, Coșbuc ne îndemna să trăim, ne dădea putere și optimism, chiar atunci când subiectele sale eroice erau elegiace, precum în „Decebal către popor” sau în „Moartea lui Gelu”. Viața la țară, universul țărănesc – la fel de accesibil transmise adultului și adolescentului – ne infuzau un lirism diafan și, în același timp, furnizor de vitalitate.

Pentru că făcuse parte, după venirea la București, din cercul „Sămănătorului” și datorită filonului mitic-rural din „Fire de tort”, „Balade și idile”, din „Moartea lui Fulger” sau „Nunta Zamferei”, Coșbuc a fost retrogradat *à rebours* în categoria *sămănătorismului*, care se ciocnea la jumătatea perioadei interbelice cu puternicul curent al modernismului și sincronismului. Numai că toate aceste capodopere populare nu erau în momentul scrierii anacronice, dimpotrivă, căutau să reînvie, să recompună livresc o nouă mitologie populară, trecută prin filtrele fine ale junimismului recuperator de tradiții (nu Maiorescu l-a remarcat pe tânărul Coșbuc în 1889, tocmai în anul morții lui Eminescu, la apariția *Nunții Zamferei*.

Luigi Puiu-Inger

Nucleul lirico-epic al zestrei lăsate de Coșbuc este, în plus, încastrat, ca într-o casetă de pietre prețioase între scrierile sale istorice („*Povestea unei coroane de oțel*” – proză interzisă în primii ani ai comunismului – sau „*Războiul nostru pentru neatâr-nare*”) și remarcabilele sale traduceri din patrimoniul antic și medieval, unele, apărute postum („*Sakuntala*”, „*Divina Comedie*”, „*Odissea*” și „*Eneida*”). Toate aceste remarcabile „anexe” la opera sa poetică fac din clasicul, de la a cărui naștere se împlinește în curând un secol și jumătate, un autor realmente proteic, un iluminist care, pe urmele *Școlii Ardelene*, a restituit și a recuperat pentru literatura noastră datorii vechi, milenare, din tezaurul universal.

Contrar gusturilor leneșe de azi, Coșbuc rămâne un autor despre care s-a scris enorm, care a fost citit cu entuziasm de multe generații și care, descălecător peste Carpați, poate fi socotit nu numai un unificator al literaturii, ci și al României Mari. O unire mirifică, la care visa încă de pe când, pe băncile liceului din Năsăud, participa la „*Virtus Romana Rediviva*”. Dar o unire de bucuria căreia moartea nedrept de timpurie l-a frustrat, răpindu-l cu numai câteva luni înainte de apoteoticul 1 Decembrie 1918.

Iată de ce, pe tablete sau în manuale, el nu poate să lipsească din cultura generală a românilor de mâine.

Și, evident, de azi.

ROMULUS RUSAN

Antologie „Vatra veche”

POET ȘI CRITIC

- „Ce știu nu vreau să țin secret -
Te rog să lași în pace muza,
Căci tu ești cel mai prost poet
În Siracuză.
Troheii schiop și iambii duri;
Și nici nu știi măcar să-i furi!”

Dar n-a sfârșit, căci Dionis,
Ca un al doilea Ajax mitic,
A râs de furie și-a-nchis
În turn pe critic.
P-un biet Omer îl poți nega;
Dar când e prinț, e altceva.

Orice poet, ca rege-i prost;
Dar ca poet e orice rege
Un geniu cum puțini au fost!
Deci să-nțelege
De ce murind fu Nero trist,
Nu ca-mpărat, ci ca artist.

Și bietul critic, otrăvit
D-ale slujbașilor insulte,
Trei părți din zi era silit
Mereu s-asculte

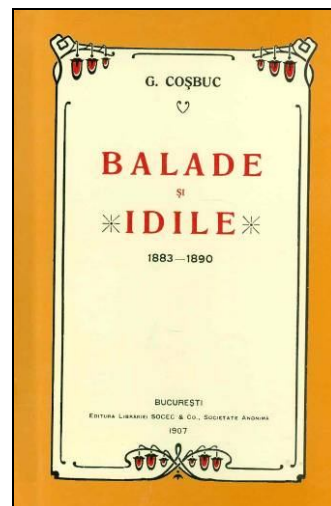
Toți iambii despre cari a zis
Că-s cei mai proști din câți s-au scris.

Din zori de zi un sclav îi sta
La cap, citind până-ndeseară;
Așa și ieri, și azi așa
Și mâine iară.
Și tot tavanul era scris
Cu versuri d-a lui Dionis.

Dar după ce-a trecut un an,
Slujbașul vine și-l vestește
Că-l iartă nobilul tiran,
Și că-l pofteste
Să meargă la palat curând.
Poetul l-a primit răzând.

-, „Am versuri iar! Un nou volum,
Și laude-mi spun toți Zoilii.
Să vezi! Eu cred că fac acum
Mai buni dactilii.
N-am nici un vers pocit și rău,
Și-aș vrea s-aud cuvântul tău!”

Și de pe sul, cu mult avânt,
Ies odele, încet, cu-ncetul.
Olimpic și cu glasul sfânt
Citea poetul.
Curtenii, transportați, răspund:

-, „Ce-artistic, ah! și ce profund!”

-, „Și tu ce zici? M-am îndreptat?”
Polixen, tremurându-i pașii,
Spre ușă pleacă, resignat,
Privind slujbașii:
-, „E cheia temniții la voi?
Haid’, duceți-mă înapoi!”

GEORGE COȘBUC

G. COȘBUC ȘI „RESUSCITAREA ARHAICITĂȚII UNEI LUMI”

(II)

2. Debutul literar. Despre începuturile sale literare George Coșbuc mărturisește: „Cea dintâi poezie am publicat-o la vârsta de 15 ani într-o foaie pedagogică din Ardeal. N-o mai am și nici nu știu ce era. Am publicat apoi fel de fel de încercări prin toate foile ardelenesti.” Referirea este făcută la revista de informare pedagogică și literară „Școala practică”, redactată de pedagogul Vasile Petri, în care, „student” în clasa a VII-lea liceală, G. Coșbuc trimite spre publicare în primăvara anului 1883 o traducere. Primele încercări de versificație, cu solide studii umaniste de limba latină și greacă, filosofie și istorie filosofică, istoria literaturilor, poetică și prozodie, datează din perioada cursurilor Gimnaziului Fundațional din Năsăud. Evenimentul principal se produce în toamna anului 1880, când gimnazistul este primit ca membru al Societății de lectură a elevilor „Virtus

Romana Rediviva”: „Întâiele încurajări mi le-au dat profesorii mei de liceu care, în vederea talentului talentului meu literar, mă scuteau de studiile științifice...” Începând din octombrie 1882, membrii societății elevilor gimnaziști din Năsăud redactează publicația liceului, *Muza someșeană*, un caiet manuscris, în care elevii publicau texte originale, traduceri și observații critice, traduceri și observații critice. Aici vor apărea primele poezii ale elevului George Coșbuc, altele urmând a fi citite de autor în ședințele societății, în total peste cinzeci de poezii „dintre cele 160 scrise pe când elev în clasa a șasea.” La 20 decembrie 1883, Societatea de lectură „Virtus Romana Rediviva” îl alege ca președinte. Mai târziu, în numărul 47 din 18/30 noiembrie 1884, revista „Familia” din Oradea îi publică poezia *Aș vrea să fiu*, semnată tot C. Boșcu, purtând indicația „după Petöfi.”

Debutul publicistic propriu-zis se produce tot în 1884, când revista „Tribuna” din Sibiu îi publică sub pseudonimul C. Boșcu (anagrama numelui Coșbuc), snoava versificată *Filosofii și plugarii*. Prezentată sub

formă de foileton, această snoavă (are peste 350 de rânduri) apare în trei numere consecutive ale revistei (nr. 183-190 din 5/17-8/20 decembrie 1884). G. Coșbuc trimisese vasta compoziție din Cluj, unde se înscriesese la Facultatea de Litere și Filosofie. Ioan Slavici, conducătorul revistei „Tribuna”, își va reaminti mai târziu despre acest debut: „Într-una din zile am primit la redacțiune, pentru «foița» (rubrica literară permanentă) «Tribunei», un manuscris, curat și citet, o snoavă versificată. Autorul se subscria *Boșcu* și plicul e-ncepător, student la Universitatea din Cluj, și mă bucuram, căci n-o fi poate, adevărat că ziua bună de dimineață se cunoaște, dar nu mai încap nicio îndoială că cei în adevăr aleși chiar de la începutul lucrării lor își dau destoiniciile pe față. Mi-a plăcut snoava și am publicat-o...” Credincios ziarului în care și-a făcut adevăratul debut literar, Coșbuc va rămâne colaborator asiduu al «Tribunei» mulți ani, chiar și după ce se va stabili în București.

MARIN IANCU

NUVELA LUI REBREANU ȘI MIMESISUL CA REPREZENTARE A LUMII

Temps et recit (1), cartea lui Paul Ricoeur, pune în exergă hermeneutica stagirului în ceea ce privește detașarea mimesisului aristotelian de cel platonician, prin înțelegerea acestuia nu ca o simplă *copiere* a realității, ci ca o *reprezentare* a acesteia. Astfel, investigațiile fenomenologice ale criticului francez contribuie la dezvoltarea hermeneuticii contemporane aristoteliene, recunoscând în mimesis, ca și concept atât „*înglobant*” cât și „*înglobat*”, trei stadii poetice: Mimesisul I echivalent cu „*precomprehensiunea lumii*” sau a „*ordinii acțiunii*”; al II-lea mimesis ar reprezenta „*stadiul pivot*”, echivalent cu „*regatul ficțiunii*”, și al III-lea mimesis, racordat la mimetica receptării „*prin intermediul ficțiunii a ordinii pre-înțelese a acțiunii*.” (2)

Răfuiala, considerată de critică „*prima înșănire a ceea ce vom numi geniul rebrenian*” (3) este una dintre cele trei proze concepute de fostul ofițer de la Gyula în perioada praploiană. Alături de *Glasul inimii* și *Ofilire*, nuvela apare în anii 1908-1909, în revista *Luceafărul* și uimește prin abaterea de la tiparul tradiționalist al expozițiunii, prefigurând capodopera romanească de mai târziu.

Aplicând schema celor trei stadii poetice concepute de Paul Ricoeur pe textul nuvelei *Răfuiala*, constatăm că primului stadiu al mimesisului îi corespunde chiar imaginea aceea *statică* în care este descrisă starea lui Toma, dinaintea plecării la nuntă. Textul abundă de amănunte semnificative: „*Primenit de sărbătoare, gata de mult de ducă, Toma Lotru șade mototol pe laviță, cu coatele răzimate de marginea mesei, cu obraji scufundați în găvanele palmelor, privid țintă la un ochi de fereastră pe care gerul de astă-noapte zugrăvisse sumedenie de figuri de gheață, ciudate și întortocheate, ca visurile urâte ale unui om necăjit. Își bătea capul cum să le slovenească...*”

Următorul stadiu este cel de-al doilea, „*stadiul pivot*”, echivalent cu „*regatul ficțiunii*”. Acest stadiu al mimesisului este cel care-i va permite lui Toma, saturat de „*ordinea*” banală a lucrurilor, să se cufunde, ca și cum

ar dori să plămădească „*o altă ordine*”, în toposul realității fictive, unică în felul ei, ochiul de fereastră înghețată, făcând legătura dintre planul exterior și planul interior: „*Iată, colo-n mijloc, o minune mândră și mlădioasă, un trup de femeie, propțită și-n dreapta, și-n stânga, de două matahale șterse și prelinse. Și în jur împrejur se încolăcesc de-a valma izme pocite, subfiri, dintre care se desprind și se împletesc, în rotocoale răzlețe, cununi de gheață argintie (...) Un strop lat de apă se dezghioacă de sub pervaz, se prăvăli în încărligături mărunte peste miezul geamului și deodată toată icoana se mânji și toate florile se schimonosiră (...)*”

Desigur că într-o proză tradiționalistă, naratorul n-ar fi insistat pe astfel de amănunte, descriereaprinzând astfel, mai degrabă, o tentă idilică. Ei bine, textul lui Rebreanu uzitează de aceste amănunte semnificative: „*strop de apă*”, „*pervaz*”, „*încărligături*”, „*icoana*”, „*florile*”, „*matahale*”, „*rotocoale*” etc., cu scopul de a surprinde zbaterile din sufletul personajului și parcă, nevoia acestuia de evadare din acest topos care-l sugrumă. În momentul în care Toma își cântărește din priviri nevasta „*prin păienjenishul pleoapelor înredeschise*”, văzând-o „*îmbrăcată în haine frumoase sărbătorești*”, în mintea lui se face legătura peste fire, dintre chipul real al Rafilei și chipul de femeie pe care tocmai îl desprinsese el, îngândurat, din desenul însălat de florile de gheață de pe geam. Prin urmare, acest stadiu, echivalent cu „*regatul ficțiunii*”, așază în fața cititorului două realități diferite: una a vieții exterioare, iar cealaltă a ficțiunii personajului; una a conștientului și cealaltă a inconștientului. Din acest moment, cele două planuri vor merge paralel pe tot parcursul desfășurării acțiunii, cel interior amplificându-se direct proporțional, fie odată cu întoarcerea din drum a lui Toma, pentru că tocmai uitase să-și ia ciomagul cu el, fie odată cu înflăcărata angajare a lui Tănase cu

Rafila în vuietul dionisiac al horei: „*Vede bine că fețele lor străluceau de bucurie pătimașă. Și iată, acum povestesc... Tănase îi spuse ceva, dar ea nu-l aude. Tănase își pleacă obraji spre obraji ei, parcă ar vrea s-o sărute, și ea zâmbește dulce și două rugi purpurii i se aprind în obraji*”.

Gândul că femeia aceasta care-i era dragă („*mai degrabă ar face moarte de om decât să se despartă de ea*”), dar pe care nu o cucerise prin iubire, amplifică starea de gelozie, mai cu seamă în momentul dialogului cu nuntașul Gavrilă Boroiu: „*Nu te mai uita la ei, Tomo!... Lasă-i în pace să se veselească și nu te mai uita la ei (...) – Bărbatu-i de vină, Gavrilă!*”

Cel de-al treilea stadiu, cel racordat la mimetica receptării „*prin intermediul ficțiunii a ordinii pre-înțelese a acțiunii*”, coincide cu încăierarea dintre cei doi bărbați și uciderea lui Tănase, adică cu impactul dintre cele două lumi, cea reală, în care Rafila era a lui Toma numai formal, și cea fictivă, în care Rafila putea fi numai a lui chiar și dincolo de precaritatea opreliștilor materiale.

Și de această dată, natura nu este una care participă doar în calitate de cadru, „*natura apocaliptică*” găsin-du-se „*în concordanță cu evenimentele prezentate*.” (4) Ea, în loc să servească numai ca un simplu decor, reprezintă parcă, o oglindă exterioară a adâncurilor personajului: „*nourii cenușii, văzduhul înăbușit, vuietele de vânt, pădurile moarte, ploi bătrâni, creanga neagră, mână uriașă, tipătul ascuțit al crengii rupte*.” Întreg acest ansamblu de elemente pare a crea un tablou expresionist, în care interceptarea culorilor complementare, ca într-un tablou de Munch, Kokoschka, Macke, Nodde sau Van Gogh, aici albul și aici negrul, dând contur nebuloasei sufletești a personajului. Cu alte cuvinte, natura exprimă, pentru prima dată în proza românească, combustia sufletească a personajului, aflată la intersecția dintre conștient și inconștient. Realitatea fictivă este cea care își răsfrânge încărcătura asupra realității prime modificând-o.

Ceea ce favorizează însășirea celor trei stadii ale mimesisului este structurarea însăși a nuvelei, deosebit de importantă în înfririparea și amplificarea conflictului dramatic. În primul capitol din cele trei, este evocat anul de căsnicie al lui Toma cu →

NICOLAE SUCIU

Rafila și, pe parcursul pregătirii pentru a merge la nuntă, transa în care cade protagonistul; în al doilea capitol este prezentată nunta, în care, prin punerea față-n față a lumii exterioare și a celei interioare, scriitorul găsește prilejul de a sonda manifestările sufletești ale gelosului soț; în sfârșit, cel de-al trei-lea capitol surprinde revenirea de la nuntă a celor trei: Rafila, Toma și Tă-nase, pe un drum „gheșos ce șerpuia printre strâmtorile Poienii” și apo-geul conflictului exterior.

La fel este structurată și nuvela *Nevasta*, în trei capitole, care coincid cu cele trei trepte ale desfășurării epice: prima surprinde atmosfera în care soțul eroinei, muribund, își dă duhul: „*Apoi, deodată, se simți în odaie un zgomot ciudat, frîguș, ca și când două aripi mari, nevăzute, ar fi fâlfâit de mai multe ori.*” Acest moment echivalează cu primul stadiu al mimesisului, cu „*precomprehensiunea lumii*”; în partea a doua, este prezentat ceremonialul înmormântării și, paralel cu acesta, frământarea interioară a femeii, văzută față-n față cu lumea adunată la înmormântare – echivalent cu „*stadiul pivot*”; ultima parte surprinde imposibilitatea nevestei de a mai suporta tortura cutumelor societății și izbucnirea eroinei: „*Toți mințiți!...Toți mințiți!...Nu mi-a fost drag! Mi-a fost urât! Mi-a mâncat viața, nu-l rabde pământul!...*” – racordată la *mimetica receptării*.

De precizat este și faptul că această viziune a mimesisului ca proces creativ este „*una din concepțiile poetice importante pe care Liviu Rebreanu a înțeles-o prin propria sa personalitate, predominant realist-obiectivă, dar numai în măsura în care (...) realul se lasă plămădit, iar obiectivitatea e înțeleasă nu ca fenomen în sine, ci ca reprezentare a lumii.*” (5)

Reprezentarea lumii, Rebreanu o face prin *expresia exactă*, așa cum însuși o mărturisește în *Jurnal*: „*Expresia exactă îți cere cea mai mare zburciună: Cuvântul ce exprimă adevărul. Numai prin ea poți urmări de aproape sinuozitățile sufletului care explică viața*” (6), iar psihologia personajelor este construită în tandem cu aceasta: „*Psihologia și obiectivitatea merg alături și presupun aceeași retragere a eului scriitoricesc în colțul cel mai modest al sufletului, spre a lăsa loc desfășurării creației.*”(7)

Octavian Goga

Un poet actual și în zilele noastre

În perioada când eram elev la liceu, în anii după 1945, la orele de limba și literatura română, nu s-a predat nimic despre Octavian Goga. Operele sale au fost eliminate din rafturile bibliotecilor, la fel nicio poezie a sa nu apărea în manualele școlare. Despre acest mare poet, am aflat de la părinții mei sau de la colegii care erau în clase mai mari decât mine. Discuția însă nu se putea purta în public, pe stradă sau în tramvai, ci undeva unde nu te putea auzi cineva. Dacă se afla cumva că ai pomenit numele lui Goga, erai anchetat, cercetat și de multe ori chiar și arestat. Cine era acest Goga interzis cu înverșunare de conducătorii României din deceniul 4 și 5 al secolului trecut? Rândurile ce urmează au intenția de a răspunde la această întrebare și de a lămuri pe cititor, că ce înseamnă în istoria literaturii noastre numele de Octavian Goga.

Merită de amintit un pasaj scurt din *Fărămituri* de Goga și citez: „*Cât de dragi îmi sunteți voi, scriitori umili, drumeți fără noroc, stele fără nume în largul cerului... Voi, care vă dormiți somnul de veci în rafturile neatrinse ale anticarilor... Așa, în câte un amurg de toamnă, mă gândesc la voi, mi-e dor de voi... În clipe de aceste mă tulbură seninătatea olimpică a artei eterne. Cu o pietate blândă privesc cărțile voastre și deschizându-le mi se pare că am trecut pragul unei bisericiuțe de la sate, cu pereți înguști, cu fereștile mohorâte.*”

Sufletul vostru luminează ca o "candelă sfioasă"... În astfel de lăcașuri sărace și părăsite se poate murmura o rugăciune...

Să deschidem cărțile scrise de un scriitor cu nume în largul cerului, să nu le lăsăm neatrinse în rafturile anticarilor, să străduim ca opera lui Goga să ne lumineze mai departe și în zilele noastre.

Octavian Goga s-a născut la 1 aprilie 1881 la Rășinari, nu departe de Sibiu. Încă în perioada liceului, urmat la Sibiu, este atras de literatură. La vârsta de 17 ani, fiind licean, în decembrie 1898, publică prima sa poezie intitulată „Atunci și acum”, în revista *Tribuna* de la Sibiu, semnată Tavi.

Adversar al politicii guvernelor maghiare, Goga a fost în același timp un prieten adevărat al marilor scriitori ai literaturii maghiare clasice și moderne. A studiat încă în anii de la liceu de la Sibiu și apoi la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității de la Budapesta opera lui Arany János, Petőfi Sándor și Madách Imre. S-a bucurat de prietenia celor mai de seamă scriitori maghiari ai timpului și a fost legat trup și suflet de Ady Endre. După Budapesta, își continuă studiile la Universitatea din Berlin unde le finalizează.

Traducerea operei lui Madách Imre „Tragedia omului” a început-o încă din 1903, pe când era la Budapesta și a publicat-o integral în 1934. Această a fost primită ca o strălucită creație poetică având aceeași valoare cu originalul, despre care criticul George Călinescu afirma, că limba și stilul lui Goga seamănă cu cea a lui Eminescu.

Din cauza unor articole curajoase și critice la adresa guvernului maghiar, în iarna anului 1911, timp de o lună, a fost arestat în penitenciarul din Szeged. În acest răstimp, a fost vizitat de I.L. Caragiale. După doi ani, în 1913, Goga a fost din nou arestat, tot în penitenciarul de la Szeged. Aici îl vizitează Ady Endre, care intervine la autorități pentru a-l elibera. Cu renumele lui în literatura maghiară, cu credibilitatea față de oficiali statului, o personalitate ca Ady a reușit în fine ca Goga să fie lăsat în libertate.

După o perioadă scurtă de liniște, începe din nou persecuția lui Goga. Fiind cetățean austro-ungar, la →

ANDREI POGÁNY

Budapesta, este chemat la un proces de înaltă trădare. Dar din fericire, pe aceea vreme, Goga fiind soldat în Dobrogea, în armată română, nu a putut fi prezent la acest proces la care a fost condamnat la moarte în contumacie. Așa că sentința nu a fost executată, altfel literatura română nu putea să cunoască capodopera lui Goga și desigur suferea o pierdere imensă. Pentru a fi ferit de nesiguranța vremurilor tulburi ale primului război mondial, Goga pleacă în Franța, unde mâna poliției austro-ungare nu mai putea să-l atingă.

Revine în țară la începutul anului 1919, în România reîntregită. Pentru realizarea operelor sale literare, din 1921, devine membru al Academiei Române. Din 30 martie 1926 până la 4 iunie 1927, este ministru de interne, iar în perioada 28 decembrie 1937 - 11 februarie 1938, a îndeplinit funcția de prim ministru al României.

La 5 mai 1938, în parcul castelului de la Ciucea, suferă un infarct, intră în comă, iar la 7 mai 1938 la orele 14,15 se stinge din viață în vârstă de 57 de ani.

Castelul de la Ciucea l-am admirat de nenumărate ori din tren, când călătoream spre sau de la Cluj. Oare ce mistere ascunde castelul? Căutam să aflu mai multe despre Goga. Eu mi-am îndeplinit această dorință când, ca motociclist, într-o zi de concediu, vara, în luna august a anului 1962, m-am oprit la castelul de la Ciucea. Am pășit pe scările care mă urcau sus până la o terasă. Aici, pe o bancă, în orele după amiezii, stăteau la pălăvrăgeală patru femei trecute peste anii 70.

– Acesta este castelul lui Goga? – am întrebat deranjând discuția femeilor.

– Da, acesta este.

– Se poate vizita? – am continuat cu altă întrebare.

– Dacă ești cuminte, îți voi arăta chiar eu – îmi răspunse una din femeile, care s-a și ridicat sprinten de pa bancă.

După câteva clipe, eram în camera de lucru a lui Octavian Goga. Femeia în vârstă îmi relata că aici, în biblioteca marelui poet, se află circa 6000 de cărți. Am fost uimit de rafturile care înconjurau cei patru pereți de la pardoseala până la tavan, pe o înălțime cam de 3,00 metri, încărcate cu volume în limba română, maghiară, germană, latină, engleză și

franceză. Apoi, pe masa de lucru, am zărit portretul foto al lui Ady Endre. Curios am întrebat:

– Dar despre Ady Endre ce puteți să-mi spuneți?

La această întrebare, femeia în vârstă se înfurie brusc, se înroși și, enervată, mă pofti imediat afară. În cealaltă cameră, era un grup de vizitatori îndrumați de către un ghid. Acesta m-a poftit să mă alătur grupului condus de el. Dar nu am procedat așa, ci am ieșit din castel, îndreptându-mă spre parcul acestuia. La ieșire, nu am mai văzut femeile în vârstă pe terasă și nici pe bătrâna furioasă. Oare cu ce am supărat-o sau de fapt ce vină am? Am admirat frumusețea parcului, rondourile de flori îngrijite, copacii, aleile, o biserică transilvăneană din lemn, precum și o clădire, a cărei destinație mi-a rămas fără răspuns. Am continuat plimbarea prin parc, până când la marginea lui am ajuns la un foișor umbros, cu o masă și bancă, unde acest loc m-a invitat la odihnă. Nu am regretat, atmosfera era fermecătoare, cu foșnetul valurilor Crișului Repede, cu priveliștea unui munte cu pădurea înverzită, când în jurul meu adia un vânt calm, ce aducea un aer proaspăt, reconfortant, cu miros de rășină. Simțeam că acest loc te inspiră, te invită să crezi, să compui chiar o poezie. Poate așa ceva a simțit și Goga când se odihnea aici.

În parc, am observat un om. Arăta a cam peste 70, în acel moment tocmai fuma dintr-o pipă. M-am dus la el.

– Bună, taicule, ce faci?

– Bună, băiatule, uite lucrez aici, eu întrețin parcul de vreo 30 de ani. Acum fac o mică pauză și fumez un tutun de o calitate aleasă.

– Și l-ați cunoscut pe Goga?

– Vai, cum să nu. Știți, când se afla aici, la Ciucea, scria poezii, iar când era la București făcea politică.

– Și cine este bătrâna pe care am găsit pe terasa și făcea pe ghida în castel?

– Păi, cum, nu știți, este doamna Veturia, văduva lui Goga!

Am rămas uimit, apoi i-am povestit bătrânului grădinar cele întâmplare, la care îmi spunea:

– Nu-l suferea pe Ady. Când venea aici la castel, totdeauna se îmbăta, doamna Veturia nu agreea un astfel de comportament.

– Dar ce e clădirea, cea de sus, de pe deal? – am întrebat curios pe bătrânul care încă mai fuma din pipa lui.

– Acolo este înmormântat Goga, este mausoleul lui. Mergeți mai aproape ca să-l vedeți mai bine.

După ce am mulțumit bătrânului grădinar pentru cele relatate, m-am urcat spre locul unde Goga se odihnește pe vecie. Pe frontonul clădirii, am citit câteva rânduri din poezia lui Goga, cunoscută sub titlul "Din larg", foarte semnificativă acestui loc. Citez mai jos aceste rânduri:

*Jur-împrejur e largul care cântă,
E soare-n cer, e sărbătoare sfântă,
Și-n vreme ce mi-a amușit pământul
Fiorul păcii-n suflet mi se lasă,
Eternități îmi flutură veșmântul:
Sint Dumnezeu cum mă primește-n
casă ...*

Este cunoscut că planul mausoleului a fost conceput, la comanda doamnei Veturia, de către George Matei Cantacuzino, iar decorurile de Nona Steriade. Placarea cu mozaic de Murano a frontonului și a spațiului interior a fost efectuată personal prin munca manuală chiar de doamna Veturia, timp de 20 de ani, fiind terminată în 1958. Din 1979, și doamna Veturia doarme somnul de veci alături de soțul ei.

Și acum doresc ca cititorul acestor rânduri să părăsească atmosfera sumbră a unui mausoleu, prin parcurgerea textului de mai jos pentru a fi mai vesel.

În perioada în care Octavian Goga a fost prim ministru, nu exista televiziune. Aparatură de radio erau puține. De asemenea și ziare erau puține. Așa că oamenii nu-i prea cunoșteau pe politicieni. Demnitarii nu aveau mașină cu șofer. Pentru deplasări se foloseau taxiul, apoi se făceau decontările. Primul ministru Octavian Goga urma să vorbească la radio. A luat un taxi până la Casa Radio. Ajuns acolo, l-a rugat pe șofer să-l aștepte. Șoferul i-a spus că nu poate să-l aștepte pentru că se grăbește ca să ajungă acasă să-l asculte pe primul ministru care urmează să vorbească la radio. Atunci Octavian Goga i-a dat un bacșiș gras. Văzând bacșișul, șoferul i-a spus primului ministru: "Îl bag în pi...a mă-sii pe primul ministru! Eu vă aștept pe dumneavoastră!"

Întâmplarea a povestit-o chiar Octavian Goga.

INVITAȚIE LA RE-LECTURĂ sau mic răgaz pentru cărți mari **Noaptea de Sânziene** de Mihai Sadoveanu

Recitind, după ani buni, romanul lui Sadoveanu, „Noaptea de sânziene”, îl descopăr în cu totul alte lumini. Sincer mărturisind, când l-am citit prima oară, nu am avut răbdare cu lentoarea stilului și poate, din cauza vârstei, mi s-a părut că descrierea bogată și avidă înghite cu totul șirul unor întâmplări incitante, ce sigur mi-ar fi ținut trează interesul.

Acum, la maturitate, îmi dau seama că stilul, plicticos odinioară, capătă un farmec aparte, o unduire ademenitoare, scoțând la iveală virtuți artistice nebănuite, sensuri adânci plutind în spatele cuvintelor simbolice ale scriitorului. Fraza molcomă și tainică m-a prins în mrejele ei, odată ce am deschis porțile gândului și ale inimii. Așadar, debarasându-mă de pornirea avută inițial, aceea a unui cititor grăbit, preocupat mai degrabă să judece răutăcios și să categorisească nedrept tipul de scriitură, am adoptat privirea atentă a lectorului care are timp pentru toate și se află în așteptarea unui miracol.

Traseul spre universul artistic interior al opereii sadoveniene presupune multe impedimente. Ceea ce facilitează „pătrunderea” este limbajul, mai ales ansamblul realităților gramaticale și unduitoarele și infinitele orizonturi ale sugestiei [1, p.5].

Romanul nu este unul obișnuit, propriu-zis, cu care suntem de obicei familiarizați, ci e un roman magic cu un ritm epic egal cu sine, doar cu ușoare tresăriri, cu dialoguri fragile, al cărui conflict principal vizează relația omului cu natura, opoziția dintre vechi și nou, dintre primitivism și civilizație.

Ca și în alte opere ale sale, autorul se face purtătorul de cuvânt al unei generații ce detestă inovația, schimbarea, stricarea rosturilor străvechi, preferând tradiționalul ca reper fundamental al unei existențe imaculate din punct de vedere spiritual.

„În această parte a lumii (...), oamenii tind la independență și la libertatea primitivă; sunt foarte aproape de Edenul preistoric; pe când în Apus legea muncii are un caracter așa de înfricoșat, încât omul nu se poate sustrage ei fără decădere”.

Motivul străinului, cu tradiție în literatura română și universală, nu

este lipsit de relevanță, ajutând la conturarea realist-obiectivă a unei lumi patriarhale, aflate la granița dintre bine și rău, dintre libertate și necesitate. Ochiul atent al francezului înregistrează cu fidelitate modul specific de viață al oamenilor din ținuturile moldave, cu obiceiuri, „sărbători, praznice, zile de fruct și de post”, înțuind cu finețe și mișcarea sufletului lor ..., dar iarăși e adevărat că oamenii, ca și peisajele, au și altă bucurie care e-n aer, în lumina și spuma sufletului lor. Abia acum observă domnul Bernard că plăcerea de a trăi în țara asta e aproape un viciu.”

Valoarea de document a cărții rezidă în propulsarea în prim plan a unor idei călăuzitoare ce susțin teza de factură sămănătoristă, de aceea întrezăresc în subtext intenția demonstrativă în locul unei fantezii debordante, realismul îmbinat fastidios cu o fabulație de ordin magic, și îndeosebi, o poezie plină de adâncimi.

Omul aflat în criză (financiară și nu numai) țințește vinderea, înstrăinarea, deci trădarea pădurii cu care de mii de veacuri s-a aflat în relații de comuniune și prietenie. E surprinsă cu talent opoziția pe care codrul mitic Borza o manifestă față de intențiile destructive ale prințului Mavrocosti, apărându-se de primejdia ce-l pândește, prin mijloace stranii. Trebuie semnalat faptul că acesta e nevoit, din rațiuni materiale, să înstrăineze această bogăție naturală, de care, în esență, cu greu se desparte, moștenită din moși strămoși.

Pădurea se constituie în personajul cheie al cărții, un personaj viu, ce trăiește sentimente puternice, astfel încât ajunge să se revolte împotriva tăierii și exploatării puse la cale de Mavrocosti. Distrugerea naturii e reflexul unui imperativ mundan, o lege adusă de valul civilizator, reprezentat

aici simbolic de Antoine Bernard, dar e contra firii, a rânduiei împământente aici de veacuri.

De aceea, lucruri stranii, neînțelese de AB, cel căruia îi vânduse pădurea, se petrec în acest topos ancestral....

Pe scurt, subiectul e următorul: aflat în impas financiar din cauza preocupărilor costisitoare pentru aeronautică, Lupu Mavrocosti, excentricul descendent al unei vechi familii boierești, apelează la camaradul său din război, francezul Antoine Bernard, („neamțul”, cum îl numesc localnicii - cu termenul consacrat prin care tradiția populară românească desemnează incomprehensibila civilizație modernă), cedându-i drepturile asupra străvechiului codru al Borzei. Atras de perspectivele exploatării forestiere, dar și de o posibilă alianță matrimonială cu Kivi Mavrocosti, sora lui Lupu, Bernard sosește la fața locului (de Sânziene, la 24 iunie 1927), unde rămâne un an. În tot acest răstimp însă, eterna pădure (ale cărei „glasuri”, strânse în sobor de taină în Noaptea de Sânziene, proclamă cele dintâi forme de rezistență la desființare), oamenii locului, natura și chiar Lupu vor lupta pe toate căile cu întreprinzătorul francez pentru a-l împiedica să taie pădurea. Înfrânt atât în năzuințele lui financiare, cât și în cele sentimentale, acesta abandonează „cavalereste” lupta. Rămas de acum un simplu prieten al familiei, el va fi martor atât la probabilul sfârșit al lui Lupu, cât și la căsătoria lui Kivi cu Sofronie Leca, început al unei noi etape din existența milenară a Borzei și a nu mai puțin milenarei comunități umane trăitoare aici.

Dintre „oamenii locului”, se remarcă Sofronie Leca, administratorul cu suflet de haiduc al unei moșii stăpânite odinioară de stramoșii săi, pădurarul Neculai Peceneaga, un „solomonar” solidar cu destinul stăpânului său, Lupu, Florea, frate bun cu „hoții” sadovenieni ridicați dintre cei „năcăjiți și obișnuiți”; întreaga lume a satului de munte (cu crâșmarii, primarii și negustorii), ca și cea a Țiganilor Borzei, se conturează și stăruie pregnant în memoria cititorului.

Lăsându-vă plăcerea de a descoperi la lectură alte detalii, o să redau - reproduc - o pagină maiestuoasă aflată în directă relație cu însuși titlul lucrării, când, în noaptea de sânziene, cerurile se deschid, și într-o poiană →

MAGDALENA HĂRĂBOR

din codru, numită La Paraclis, se adună soborul animalelor și stau la sfat, grăind întocmai cum grăiesc oamenii. Soborul viețuitoarelor ne amintește de recuzita basmic-baladescă a literaturii noastre populare, purtând și sugestiile unui soi de păgânitate. Cercul își dă mâna cu pământul, conturând imaginea ireală a unui univers aflat în echilibru cu el însuși.

Simbioza măreață dintre viețuitoare și cosmos înveșnicește toate cele trecătoare, înalță în planul aureoral cele pământenești.

„În noaptea aceea a Sfântului Ion de vară, se schimbă crângul cerului după porunca cea prea înaltă și soarele începe să deie îndărăt. De aceea în zodie e zugrăvit la vremea asta semnul racului. La miezul nopții a rânduit Dumnezeu un răstimp de liniște, când stau în cumpănă toate stihile, și cerurile cu stelele și vânturile, după care dintr-odată toate purced în scădere... În acel ceas al cumpenei, Dumnezeu a orânduit pace între toate animalele, jigăniile și paserile. Le dă și lumina înțelegerii pentru acel răstimp, ca să grăiască întocmai așa cum grăiesc oamenii. Oriunde s-ar afla, toate se strâng în sobor și stau la sfat. Așa că Neculai Peceneaga aștepta acel ceas al soborului viețuitoarelor din Borza.”

Un lirism învăluitor te cuprinde, pe măsură ce avansezi în ritualicul act al lecturii...

Pace, liniște, lumină, înțelegere, grăire, încercarea de pătrundere a unor înțelesuri de neînțeles sunt termenii ce definesc reperele unei comuniuni profunde cu Totul universal.

Aici stă tot miezul textului, în pleoara pe care o face prozatorul, din adânc respect, frumuseții și farmecului peisajului autohton, fiorului mistic ce sălășluiește din vechimi în vietăți și lucruri.

Descrierea sadoveniană se încheagă din imagini artistice de o suavitate rară, din care nu lipsește nimbul arhaic: „Pădurea din preajmă părea a fi izgonit în niște tainiți ale unor adâncuri necunoscute tot ce era cu câteva clipe înainte mișcare și susur... Stătea într-o tăcere și-ntr-o liniște absolută. Soarele încă lucea spre miazăzi, dar pe sub albastrul cerului începură a trece asupra lui, la mari înălțimi, neguri despletite... Înspre regiunile mai apropiate tresăriră ghiare de foc... Soarele căzu într-o învăluire de nouri și pulberi.”

Stă ascuns de mii de ani un duh al locurilor și undeva în ținutul acesta al Vasluiului există o comoară, de care are cunoștință doar pădurarul Neculai Peceneaga - aceasta este cheia de boltă sub care se clădesc de fapt, rosturile tainice ale unui mod specific de a viețui, în consens cu ritmurile cosmice.

Vladimir Streinu consideră că virtutea cea mai originală este “intuiția genială a domnului Mihail Sadoveanu ce se îndreaptă neobosit (...) spre peisajul inalterabil, prin care simte a veni în atingere cu recea statornicie a legilor Naturii. Această aspirație de a se depăși, de a sări peste efemer, de a face corp cu acea unică realitate fără istorie, cu Natura veșnică, este comună tuturor marilor artiști; și sub oricât de felurite aparențe s-ar afla disimulat, ea le destăinuie clasicismul latent” [2, p.4].

„Noptile de Sânziene” se constituie într-un roman al mitului - mitul pădurii vrăjite ce se apără singură de vrăjmași -, dar și un roman al demitizării - căci, în fond, oamenii fac mai multe decât pădurea însăși, fantasticul (cât este) părăd adesea mai curând o diversiune decât o realitate. Nu trebuie însă ignorată nici prezența unui roman al remitizării, căci, solidari dintru-începuturi cu pădurea, oamenii acționează ca agenți ai ei.

Textul își dovedește actualitatea prin transmiterea unor idei nobile, de înaltă ținută umană: protejarea naturii și a viețuitoarelor ei, menținerea unei stări paradisiace, respingerea distrugerii ecosistemului, iubirea și prețuirea frumuseților naturii, devotamen-

Luigi Puiu • Ireversibilul surâs

tul față de o cauză, participarea la miracolul universal, stoparea distrugerii valorilor perene.

Dincolo de aceste virtuți, proza sadoveniană trăiește prin nemaipomenita artă a rostirii poetice, magia acesteia coroborând cu resorturile unui magism al micro și macrocosmosului. „Una dintre cele mai fermecătoare narațiuni sadoveniene”, „Noptile de Sânziene” este cartea care transmite probabil în modul cel mai pătrunzător sentimentul vechimii, al originilor, al legăturilor inebanabile cu trecutul și cu o spiritualitate foarte îndepărtată în trecut. Ea este totodată un pilon esențial în ansamblul arhitectural al universului sadovenian.

Trăiesc sentimentul mulțumirii că mi-am depășit temerile... că am avut răbdare, demonstrându-mi mie însămi că nu trebuie să pun etichete fără o atentă evaluare și că pot reveni asupra sentimentelor și impresiilor mereu, mereu...

O carte merită a doua șansă, o nouă, (altă) lectură, de fapt, o retrăire a ei.

Bibliografie

1. Ciopraga, C. Cuvânt înainte // În: Doina Florea. *Mihail Sadoveanu sau magia rostirii*. - București: Editura Cartea Românească, 1986
2. Streinu, V. Prefață // În: *Mihail Sadoveanu. Ochi de urs*. - București: Editura Eminescu, 1977
3. Vlad, I. *Cărțile lui Mihail Sadoveanu*. - Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1981.
4. Sadoveanu *Noptile de sânziene. Paștile blajinilor*, Biblioteca pentru toți Editura Minerva, București, 1980

Două vechi istorii literare românești în limba germană:

Wilhelm Rudow (1892) și Gheorghe Alexici (1906) și literatura și cultura română (VI)

Ceea ce este o convingere a lui Alexici se repetă mereu pe parcursul lucrării. Transilvăneanul crede ferm că cea mai specifică literatură românească s-ar fi născut în Transilvania, unde conștiința națională românească ar fi fost mai puternică, ceea ce s-ar putea observa și în ultima perioadă (pe atunci, contemporană lui Alexici), când, cu George Coșbuc și Ion Slavici, s-ar fi impus cei mai de seamă autori ai timpului. Alexici mai crede că, pe lângă Transilvania, ar fi existat o literatură românească extrem de valoroasă în Moldova, care însă ar fi fost puternic înfrântă de literatura slavă. În acest caz, Alexici se gândește la literatura religioasă și la cronicarii secolului al 17-lea, dar secolul al 19-lea nu a mai continuat, în primul rând, tradițiile scrisului religios. Pentru Țara Românească, cu un aport mai redus la evoluția literaturii românești (așa afirma Alexici), el vede aici o influență greacă și, mai recent, una franceză.

Ocupându-se de autorii români, Alexici a remarcat importanța *Junimii*, adică a *Direcției noi*, care ar fi imprimat literaturii române impulsuri din Europa occidentală, capabile să modernizeze toată literatura națională. "Meritul Junimii și al adeptilor ei, merit care rămâne incontestabil, constă în introducerea unui conținut modern de idei în cultura română, în înălțarea literaturii române la culmile europene și în introducerea unei limbi literare unitare"¹. Eminescu, Creangă și Caragiale sunt considerați, ca și azi, vârfuri ale scrisului românesc. Dar la cei trei nu se mai caută unde se regăsește specificul moldo-slav sau româno-grec/francez. Soluția am menționat-o deja: Alexici crede că transilvănenii au reluat rolul lor de deschizători de drumuri noi și, spre

sfârșitul secolului al XIX-lea, ei oferă din nou celorlalte regiuni românești modele de urmat.

Profesorul universitar budapestan a trebuit să se adapteze atmosferei locului: a subliniat importanța reformei religioase din Ungaria (și implicit din Transilvania) pentru cultura română². A devenit susținător al provenienței sud-dunărene a limbii și poporului român și a supralicitat importanța literară a învățaților ardeleni pentru literele românești, chiar și pe latinisții la finele secolului al XIX-lea, punându-i pe același nivel cu Junimisții.

Faptul că Alexici remarcă importanța monarhiei românești pentru conștiința națională în Moldova și în Țara Românească (după 1881 în România) se poate ușor constata. În acest fel, se atrage atenția asupra elementului german. Ceea ce convenea editorilor de la Leipzig. Ceea ce rămâne o lipsă considerabilă o istoriei literare a lui Alexici, datorată traducătorului și "prelucrătorului" Karl Dieterich din Leipzig, sunt titlurile date numai în limba germană. În foarte multe cazuri, aceste titluri nici nu te lasă să gândești la opera originală, de exemplu când *Aprodul Purice* a lui C. Negruzzi se numește *Junker Purice* sau *Georg von Sadagura*³ (pentru *Iorgu de la Sadagura* a lui Alecsandri), *la Eminescu: Das Jagdhorn* (pentru *Peste vârfuri*)⁴ sau *Gute Nacht* (pentru *Somnoroase păsărele*, unde refrenul e: Noapte bună!), *Gebet*

eines Dakiers (Rugăciunea unui dac), *Vater Nikifor der Schlaupkopf* (Moș Nichifor coțcariul de Creangă), *Herrin Chiajna* (Doamna Chiajna a lui Odobescu). *Năpasta* lui Caragiale e redat prin *Die falsche Beschuldigung* (p. 183). Culegerea de poezii a lui Alecsandri *Lăcrămioare* se cheamă ba *Tränenblümchen*, ba *Maiglöckchen* (p. 116). *Junimea*, în fine, este numită *Bund der Jugend* (p. 111, Asociația tinerimii). Asemenea traduceri irită, dar ele trebuie puse pe seama traducătorului Dieterich, care nu cunoștea limba și istoria literară românească.

În alte locuri Dieterich n-a știut să traducă titlurile, lăsându-le așa cum erau în original (*Milcovul*, p. 103).

Se întâmplă și curiozități, cum ar fi: titlul primei piese jucate la Iași în 1817 era *Myrtill und Chloe*, a lui Gessner, dar Alexici (sau Dieterich) scrie *Mirtil und Kloe* imitând atât titlul, cât și scrierea românească. Sau *Albina românească* se traduce corect *Rumänische Biene* (p. 99), dar aici ar fi fost mai bine, dacă s-ar fi renunțat la traducerea titlului ziarului și s-ar fi păstrat forma originală românească

Aceste exemple arată o inconsecvență care există și în alte cazuri în această istorie literară (de ex. ea prezintă evoluția literaturii române ba pe genuri literare, cum o făcuse și Rudow, ba numai după autori, dar totuși despărțind în diverse locuri opera unui scriitor. De ex. Caragiale apare atât la p. 161-163 cât și la 183-184.

Desigur, ca în orice istorie literară timpurie, există erori: Alexici crede că Academia Mihăileană (1835-1840) a luat ființă în 1827 (p. 95) și a beneficiat mai ales de aportul unor învățați transilvăneni (Fabian, Laurian, Ioan Maiorescu). Mumuleanu apare ca Mămuleanu (p. 103). Poema *Umbra lui Mircea la Cozia* a devenit *Der Schatten Mirceas* (p. 109), adică *Umbra lui Mircea* etc.

Care sunt însă meritele acestei istorii literare?

Ea tratează integral și cu informații convingătoare folclorul românesc: atât baladele istorice (pe care, spune Alexici, le-a tradus, mai cu seamă Kotzebue), doinele și poeziile lirice (aici Rudow este citat ca cel mai reprezentativ traducător), dar Alexici adaugă și bocetele și baladele despre haiduci.

HORST FASSEL

¹ Alexici, Georg: Geschichte der rumänischen Literatur. Leipzig 1906, p. 130 („Denn das bleibende Verdienst der Junimea und ihrer Anhänger ist, dass sie modernen Ideengehalt in die rumänische Kultur einführten, die rumänische Litteratur auf europäische Höhen erhoben und den Grund zu einer einheitlichen Schriftsprache legten“).

² Chiar și Martin Luther este considerat un stimulator al culturii române din Ardeal.

³ În limba germană: Sadagora, ucrain. Sadgora.

⁴ Este vorba de cornul care sună, dar o apropiere cu poezia *Der Postillon* de Lenau nu există, chiar dacă Alexici o postulează.

AMURGUL IUBIRII

(XXV)

Suplimentar putem spune că, de regulă, față de schimb, unde există un echilibru relativ între valoarea de întreținere și valoarea de schimb, darul supraevaluează valoarea de întreținere, iar furtul valoarea de schimb. Conform teoriei sistemelor, în primul caz avem de a face cu tipul de interacții și interrelații dintr-un sistem în constituire, în care părțile răspund în feedback printr-o acțiune de același fel, dar mai intensă și orientată în aceeași direcție, pe când al doilea caz este tipul de interacții și interrelații dintr-un sistem în disoluție, în care părțile răspund în feedback printr-o acțiune de același fel, dar mai intensă și orientată în direcție contrară. În consecință, cea mai rațională manieră de a gândi relațiile dintre oameni este, implicit sau explicit, cea contractualistă, a schimbului reciproc avantajos. Formula clară a acestei relații, în condițiile în care schimbul între cei doi subiecți ai contrarului se face în deplină libertate, fără niciun fel de presiuni asupra unuia sau celuilalt, este una din formele maximei raționalități a Occidentului: "ce-mi dai și ce-ți dau?".

Iubirea reprezintă însă o relație diferită de raționalitatea contractualistă a schimbului, pentru că introduce o totalitate care transcende pe cei doi parteneri. În iubirea-pasiune schimbul reciproc avantajos ori furtul nu sunt de conceput. Ea poate fi definită drept acea formă a vieții noastre care nu se supune nici economiei schimbului, nici economiei furtului: în formula ei esențială, iubirea-pasiune aparține economiei darului. Iubirea este singura relație interpersonală unde cu adevărat ne facem daruri, ajungem să ne dăruim cu totul, să ne dăruim viața în întregul ei. Iubirea este exclusiv de domeniul darului.²⁰ Consecința imediată a apartenenței iubirii la economia darului aparține pragmaticei seducției.

Dacă numai acest principiu, "să ne facem daruri", funcționează în contextul iubirii, atunci soluția imbatabilă de seducție este aceea a dăruirii totale. Este maniera la care, în condiții cât de cât normale, nimeni nu rezistă, este cel mai bun mijloc de seducție pe care-l puteți folosi, acela de a vă preda cu arme și bagaje celuilalt, de a vă anula egoitatea, de a-l face să existe în cuprinsul vieții voastre numai pe celălalt. Nu uitați însă că este vorba despre dar, darul se face cu o mișcare ușoară, vapoasă, darul este volatil, lejer, în iubire darul nu apasă. Desigur, iubirea aparține economiei darului, dar ea se află între dar și dor, exces și lipsă, prezență și absență. Acesta e sensul gratuității spontane a darului: tot ceea ce faci cu intenție mai mult sau mai puțin planificată de schimb conduce la sațietate, ghiftuiește; or, iubirea trebuie să stea mereu flămândă... Faceți-vă daruri, cădeți în brațele celuilalt, dar trebuie să cântăriți cât o pană, adică nu-l apăsați pe celălalt. Însă nu vă apucați să faceți daruri în iubire dacă nu puteți fi cu adevărat generoși, nu încercați să faceți daruri, nu încercați să fiți prea buni cu ceilalți dacă nu aveți puterea de a suporta risipirea fără ranchiună, fără resentiment. E mai bine să fiți mai puțin darnici decât să o faceți peste puțină voastră, nenatural, forțat. Într-adevăr, nimic nu rezistă seducției darului, cu condiția de a dăru pe măsura puterilor voastre, adică cu naturalețe, dar de a dăru cu naturalețe în mod absolută

Prin urmare, iubirea nu poate fi ceva contractual, contractele sunt numai matrimoniale. Gândind în prelungirea psihanalizei, care crede că sexualitatea reprezintă unica sursă de energie pentru constituirea societății, începe să devină clar de ce Occidentul a avut nevoie în continuare de o economie a darului, cum este iubirea, în contextul unei economii a schimbului generalizat. Unul din motivele pentru care Occidentul a inventat târziu iubirea, odată cu subiectivitatea individualistă modernă, începând de la sfârșitul evului mediu, e și acesta: față de imensa industrializare a întregii societăți, rămâne o parcelă care nu este industrializată, ci artizanală, și pe care schimbul contractual n-o poate acoperi. Această economie subsidiară și paralelă a societăților în care trăim este familia. Instituția familiei există de fapt ca un fel de "atelier de crescut copii", de preparare a hranei și de făcut operații mărunte, pentru care nici una din societățile omenești, nici occidentală, nici de alt

tip, n-a putut inventa încă o formulă industrială sau contractuală bună.

Unul dintre motivele pentru care Occidentul a inventat și a susținut metamorfozele iubirii - și îndeosebi iubirea romantică, pentru care finalitatea este constituirea unui cămin - este acela de a putea aduce în situație matrimonială contractuală subiecții individuali prinși într-o raționalitate a schimbului. Iubirea împiedică generalizarea schimbului în viața privată și resemnifică anticipativ schimburile matrimoniale ca dar. Iubirea reprezintă o varietate a economiei darului scufundată într-o economie a schimbului. Ea e pusă să funcționeze acolo unde schimburile nu pot avea loc contractual, în temeiul valorii de schimb. Iubirea servește aici la tranzațiile cu valoare de schimb neprecizată, din cadrul comunității familiei. Niciun subiect individual, liber și lucid, aparținând raționalității occidentale a schimbului nu s-ar instala în sistemul economic de schimburi dezavantajoase care este o familie dacă n-ar fi existat această amorsare prealabilă seducătoare și manipulativă a iubirii. Contractul matrimonial se amorsează întotdeauna printr-o seducție care face, sentimental, din familie o comunitate de tipul "toți pentru unul, unul pentru toți".

AUREL CODOBAN

20. Atâta vreme cât funcționează, iubirea este, în raport cu schimburile contractuale, un credit deschis și nesfârșit; când încetează însă să funcționeze, devine, în interpretarea celui care cade în afara relației, a celui care pierde, un debit deschis și nesfârșit.

21. Deși darul poate și el declina ca simbioză sentimental-erotică între cei doi, în condițiile în care iubirea devine un fel de comerț al unor mici servicii, fie senzuale, fie afective, un fel de prietenie sentimental-erotică - pentru că și în prietenie există un gen de reciprocitate, un fel de comerț afectiv și de interese. În situația darului manipulativ, care te obligă la dar, apare un schimb dezavantajos pentru cel care primește darul, pentru că este obligat să intre într-un comerț pe care nu l-a dorit sau nu l-a acceptat conștient. Am putea spune atunci, atât de expresiv în termeni cvasi-psihanalitici, că darul este un obiect cu prețul ascuns sau "șters".

Darul poate acționa de asemenea și automanipulativ: continuăm să investim acolo unde am investit înainte, chiar dacă nu câștigăm suficient **sau** chiar pierdem. Uneori chiar și în iubirile noastre se întâmplă astfel...

Fluctuat nec mergitur

(Jurnal parizian)

Duminică, 20 Mai 2007

Pe Silvia, Parisul o pune în lumină. Poate din pricina acestor pâraiașe de emoții pozitive prelinse pe marmura vieții; sau din pricină că orașul este dotat cu puterile artei.

Îi spun descoperirea mea, că Parisul o pune în lumină. Mă crede pe loc. Zice:

–Parisul ne pune pe toți în lumină, mai ales pe noi, care dormim în turla bisericii Rue Jean de Beauvais. Șapte nopți în turla bisericii, voila la lumiere!

Să dormi aici, în turla unei catedrale de la 1374, e ca și cum ai călători în timp, e ca și cum ți-ai antedata viața cu 633 de ani, de aceia iluștri, ani din vecia franceză. E ca și cum mai adaugi 633 de ani la propria ta biografie.

Așadar, suntem recunoscători regelui burghezo-moșieresc român care, la 1882, a cumpărat această catedrală situată chiar în buricul Parisului, în cartierul latin, la doi pași de Sorbona, la doi pași de Pantheon, la doi pași de Notre-Dame.

E o minune că acest lăcaș, cu o istorie excepțională, este a românilor. Construit de același arhitect (Raymond du Temple) care a lucrat și la ridicarea Luvrului și a catedralei Notre-Dame, monumente care se adaugă și ele biografiei noastre danubiene. În catedrala asta s-au închinat Ignatiu de Loyola și Fancisc Xaveriu, care acum ni se insinuează în suflet. Apoi, au venit aici dominicanii, conflictuali. În 1880, dominicanii au fost alungați din Paris și catedrala a fost părăsită, temporar transformată de un evreu bogat în depozit de grâu; dar și grâul este liturgic, este euharistic.

În 1882, statul român o cumpără, plătind 300000 de fancı, sumă imensă la vremea aceea. În perioada interbelică, toți marii exilați români s-au închinat în biserica aceasta, și preotul Nistea ne-a arătat stranele unde obișnuiau să stea Brâncuși, Eliade, Cioran, Ionescu. Emil Cioran avea altă față când stătea la slujbe, alt tonus. Nici n-ai fi zis că ar fi cunoscut și culmile disperării!

Cioran bisericosul zicea ceea ce n-a zis-o niciodată în scrisul său apocaliptic: „Un om are o singură

datorie în viața aceasta: să se roage. Dar eu nu știu să mă rog, nu reușesc. Asta mă chinuie; toată viața m-a chinuit neputința asta.” Cioran mi-o spusese în 1991, în septembrie, când l-am vizitat. În alt an, Titus Bărbulescu, un prieten al lui Cioran, mi-a spus că filosoful i-a împărtășit și lui chinul rugăciunii. În 1991, eu i-am răspuns lui Cioran:

„Rugăciunea e un exercițiu de înviere, și nu o capitulare în fața lui Dumnezeu, cum o concepe evlaviosul tradițional.”

„Acel evlavios știa ceva ce eu nu pot ști!” mi-a zis Cioran: acel „alt Cioran”, întrezărit doar de cei care l-au văzut stând în strană, ascultând slujba cu capul plecat, la biserica română din Rue Jean de Beauvais.

Dimineața, Silvia îmi povestește visul de astă noapte, că iarăși a avut parte de vise uraniene.

Apoi mă întreabă de când m-am lipit eu de catedrala asta. Evident, din 1990, la prima mea bursă pariziană. Dar atunci eram doar pelerin, acum sunt ca acasă.

Prima dată, am dormit aici prin iunie 2003. Vizitasem întâi sediul Mitropoliei Române de la Limours, aflat la vreo 80 km de Paris, stătusem acolo vreo trei zile și, anunțând că a doua zi plec, Eminența Sa Iosif Pop, mitropolitul, ne spune: „De aici, din Limours, n-ai cum ajunge la aeroport. Așa că, îi telefonăm părintelui Const. Târziu, să dormi la biserica din Paris, acolo ai metroul la scară.” M-am prezentat la părintele Târziu, da, zice, dormi aici, în turlă (așa numim noi casa parohială încorporată catedralei), îl ai ca vecin pe Gabriel Stănescu, venit din SUA. Iar Gabi Stănescu zice: De acord, dar să știi că eu sforăi de răsună până la Montmartre!

Părintele Târziu, ocrotitor de poeți și pelerini, ne-a poftit la un pahar de Chartreuse, o licoare albastră, produs de călugări, rafinat din 72 de ierburi, cred că se numește absint călugăresc, bei două pahărele și picioarele nu se mai ridică de pe sol, capul rămâne treaz, se îmbată numai picioarele! Gabi a sforăit, dar cu un absint la bord nu auzi nici locomotiva. Mă mir foarte tare că am reușit să mă scol și să prind avionul în ultimul moment!

Îi povestesc Silviei întâmplarea veche, după aceea coborâm scara îngustă cu farmec medieval. Întrăm în biserică, e goală la ora asta, întunecată și vastă, facem o închinare și apoi pornim la drumurile zilei.

Orașul acesta te amăgește cu absolutul. Îți permiți luxul să nu te doară nimic. Iar câte o rană secretă se anesteziază cu așa-zisa „înțelepciune” înviorată de duhul Senei.

Este luna mai, și viitorul vine spre mine... Încă nu mi s-a terminat viitorul. Deși după 60 de ani omul nu mai poate schimba nimic în viață. Cei inconștienți, trăiesc mult și bine după ce viitorul li s-a terminat. Cuibărirea în prezent este la un pas de mistică, sau la un pas de lenea fugii de sine. Și mulți trăiesc sforăind cu viitorul terminat. Alții au revolte sinucigașe, inutile, sau aduc jertfe pitorești.

Acum o învioresc pe Silvia cu planul zilei. Ardem repede karma danubiabă și ne mutăm pe Sena, mama viselor tinereții. Este chiar Sena de pe stema Prisolui. Stema: o corabie cu pânze, și inscripția: *Fluctuat nec mergitur*, adică „Se clatină dar nu se scufundă”! Emblemă valabilă pentru orice proiect existențial, așa că s-o memorăm, ca să fim tari la vreme de clătinare.

Începem explorarea lumii, chiar dacă plouă mocănește și-i frig. Cum la București erau 35 de grade, am plecat dezbrăcați. Silvia avea un pulover, de rezervă, dar aseară i l-a făcut cadou Tamarei, spontan, bucurând-o foarte. Dărdăim, dar avem o dispoziție de călători salvați din țarcul patriei.

Așa că intrăm la cafeneaua „Village Ronsard”, nu departe de biserica română unde rezidăm. Cerem câte un espresso, privim strada. Care ne inspiră vers: →

VASILE ANDRU

„Plouă ca-n Parisul lui Verlaine. Din loc în loc,/ Te insultă modestia unor ghetе fără toc.”

Silvia zice:

„Când plouă la Paris, ai impresia că ești la București.”

Ieșim de la Cafe Ronsard, și ziua devine, treptat, „a happy day”. Întâi, luăm metrourul spre Hale. În zona hălelor, intrăm la catedrala Saint-Eustache. Stăm la slujbă, încântați de orgă, de replici evanghelice. Ieșim când începe predica. Aici toate predicile sunt la fel: academice, profesioniste, albe. În genere, o predică bună ucide jumătate din enoriași și adoarme cealaltă jumătate. (Noi eram din a doua jumătate).

Frigul parizian, adică un frig de calitate, mă pune pe fapte mari: cumpăr pentru Silvia un trenți călduros, care e și frumos, scrie pe el Paris, truc comercial. Întreb dacă au vreun tricou cu imprimeul *Fluctuat nec megitur*. Vânzătorul notează într-un carnet, i-am dat pe gratis o idee-bombă.

Altă închinare. Iarăși cu metrourul, spre biserica noastră, datori cu participarea la slujbă: și pentru bucuria inimii și pentru onorarea ospitalității. Grăbim pasul, să prindem culmea slujbei: *Luați, mâncați, acesta este trupul meu... faceți asta întru pomenirea mea... tin emin anamnesin!*

Merg repede, Silvia se ține cu greu după mine, dar nu o las în urmă, o trag de mână, frumos, sunt un soț pe cale de a mă vindeca de reflexe celibatate. Dependența, mai mult decât dragostea, te dezvăță de celibat. Dependența e mai tare decât dragostea, deși se hrănește cu ea.

Ajungem la biserică, intrăm pe momentul superb al ecteniei, *cealaltă vreme a vieții noastre în isihie și-n metanoia a o petrece!* Stăm la sf. Liturghie (utrenia, am făcut-o la catolici... iertare!)

Biserica plină ochi. La Paris, sunt 4 biserici ortodoxe române, dar aceasta, „Sfinții Arhangheli”, este cea mai căutată, cea mai darnică. Este „biserica emigranților”. Este ultimul refugiu al unei lumi care s-a salvat întâi de comunism, apoi de neo-comunism, apoi de crypto-comunism. Nici până azi ea nu primește ordine de la patriarhul Teoctist și nici de la ambasada română cea mereu misterioasă – adică ascunzând vechi inerții și vechi securiști ruginiți. Biserica

aceasta s-a mândrit mereu că primește ordine de la Duhul Sfânt... care niciodată nu dă ordine clare...

Părintele Târziu are personalitate, deși consilierul bisericesc B. îmi spune că are interese. Zic: Toți au interese, dar când ai personalitate interesele pot fi propulsare, nu piedică. Au fost lupte pentru putere, căci biserica Jean de Bauvais face cât două mitropolii.

Privesc poporul din naos și văd că lumea s-a schimbat. Nu mai arată ca acum 17 ani. Nu mai este exilul, ci este emigrația. Alte fețe, alte buzunare, alte inimi. E altă lume decât cea întâlnită în 1990, sau cea din 1993, când aici era un fel de muzeu de ceară ale unor persoane istorice, exilați mari și mici, numiți „foști”: boieri și boiernași alungați de dictatură, cucoane sobre sau clorotice amintind protipendada cu ștaif și blazon... dar și celebrități salvate, precum ziceam mai sus...

Acum văd aici o populație tânără, mai ales tânără, făcând în biserică asta stagiul de adaptare la emigrație = unii încă timorați, petiționarii orientului, alții vag temerari, cei care forțează norocul, cei care negociază cu Dumnezeu, prin părintele Târziu, o viză franceză... un adăpost sau un ban pentru biletul de întoarcere.

La colectare de danii, văd doar bănuți, doar metal, mărunțiș. Nicio hârtie, nicio bancnotă... Altădată, am văzut aici talgerul cu danii foșnind de bancnote provocator de mari. Sic transit gloria mundi...

Predica. Părintele Dan comentează pericopa: „Nu pentru lume mă rog, ci pentru cei pe care mi i-ai dat.” (Ioan,

17). Cu referințe la zi. Despre cele trei trepte ale „proslăvirii”. Predică bună, coerentă, bine articulată, cu adresări personale implicite. Duh ardelenesc, tare. La urmă, îl bucurăm pe preot cu o laudă și ieșim la soare.

Dejun Zen-yama, un restaurant japonez care mereu stă în calea noastră și ne taie drumul. Dar pe drept! Este și zen, și dejun. Meniurile, pe listă, sunt numerotate și ilustrate. Luăm meniul A3 și A8: supă de alge, sushi, frigărui de somon. La urmă: lici, un fruct alb.

Silvia zice că:

Dânsa oferă masa, în cinstea lui Bănescu și a lui Andru. Pe primul loc Bănescu, căci a biruit la referendum, cu 75%. Ne bucurăm, chiar asta am vrut, deși cade proiectul nostru să scriem o proză despre el, în cazul că ar fi eșuat. A biruit pe pământ, a pierdut ceva la slava postumă. Despre biruitori – n-ai ce scrie. Că te alegi cel mult cu o decorație sau cu alt pripon. Unii confrăți speră că se vor alege cu ordinul meritul cultural și astfel se vor trage salve de tun la voioasele lor funeralii... Iar noi doi nu avem chef să colecționăm salve de tun, deși ele aduc emoții pozitive urmașilor mei Văcărești.

Spre Luvru, levitând. Întâi am zis să mergem cu autocarul *Rouge*, că biletul turului mai e valabil și azi. Dar turul cu autocarul e atât de lent și de zăbovos, că nu-l mai suportăm. Mergem la pas, pe Avenue de l'Opera și nimerim la Luvru, unde intrăm gratis cu legitimații de presă.

Urmează o baie de artă, pe care n-o mai descriu aici.

Despre Luvru nu se povestește, ci se jubilează.

Eu am fost de vreo zece ori la Paris, dar cu tot felul de treburi conferințe stagii inițieri... așa că nu am consumat artă. Doar Silvia stă să-mi deschidă porțile Luvrului, ale Versailles-ului și alte porți aurite.

La urmă, după niște ore, Silvia zice: „Astăzi m-ai făcut fericită cu Luvrul...” Răspund în gând: Să ne dea Domnul cât mai multe Luvruri, pe trei continente.

Începând să facă dependență de Paris, Silvia zice:

- Dacă *Noaptea împăratului* sau *Grădinile ascunse* ar fi scrise în franceză, azi puteai să candidezi și tu la un Prix du Nouveau Roman. De →

Paris. Poezia străzii

ELEGIA ÎNTÂIA A DORULUI DE MOARTE

Pietrei niciodată
nu i-a fost sete de moarte.
"Cum e când ți se curmă
inima, răunchii și limba",
l-a întrebat
pe sufletul meu, însetată
de încă o taină,
țipând după mine din urmă.

În fața ei am rămas necules.

Sunet, culoare,
dar miresmele ce-s?
De ce anume
tristețile lor
setea de moarte ne-o țes
și rămân fără nume?
Dar îngerii,

mai subțiri decât ița de nor?

Mirosului de fân de sub coasă
ar trebui să-i dăm
un cântec păzitor,
geamăn cu îngerul nostru
de la poarta închisă-a grădinii.

Când înflorește-o constelație
oare cum i-o fi mirosul luminii?
Numai Ochiul ar putea să
cunoască
miresmele crude,
fără de cardinalul depărtărilor,
Ochiul care miroase și aude,
nu vremuirea nărilor
ca zborul de corb către stârv,
ci luceafărul,
care bând din genuna
ce-l soarbe
spre dorul de moarte,

nu-l stinge în negura
beznelor oarbe,
timpul din nou înnoindu-l în dor,
veșnicia-ntorcând din piatră-n
grădină
spre iarăși răsare
în sâmbur de foc și izvor.

Setea de moarte
numai pâinea o știe,
de la moară luând alături,
când te adăpi din anii-lumină
și nu te mai saturi,
și nu te mai saturi...,
răsplătind împrumutul
așa cum îl soarbe sărutul
din dorul de moarte.

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

→ce n-ai rămas tu la Paris, atunci?

- Cred că viața pe care am dus-o a fost exact cea potrivită cu natura mea, cu înzestrarea mea. Îmi place să am patrii alternative, să plec departe, doar ca să am de unde mă întoarce. E drept, Parisul ar fi propulsat scriitorul, Parisul este o fabrică de legende. Uite, alte centre culturale mari nu reușesc să fabrice legende. În Wellington, în Noua Zeelandă, eu aveam impresia că este un loc unde sau te îngropi sau ești un mistic tănuț... Poate și București este un loc unde să te îngropi... sau să fii un mistic tănuț. Și atunci care-i calea? Calea este a merge.

Duminica nu s-a terminat. Spre ora 20, mergem la Nocturnele de la Notre-Dame. Acatistele Maicii Domnului. „Bucură-te Marie...” Réjouis-toi, Marie”. Les mystères du rosaire. Meditații pe imnul acatist, într-o operă de imagini numerice. Proiecții cinema pe un ecran imens. Textul de Paul Claudel. Muzica de Josquin des Prés, Monteverdi și Verdi.

Stăm pe scaune în vasta catedrală, adormim pe secțiuni de timp, iar în somn trupul receptează mai bine, mai integral, acest amestec de Claudel și Monteverdi, de acatist și vitralii.

Pornim spre rezidență, pe jos, doi pași pe străzile animate, globalizate. Mă revigorez din osteneala

zilei furând un sărut sănătos, încasând muștrările de rigoare, cum că la Paris nu prea vezi oameni etalându-și afecțele pe stradă, că și pe aici ne mai cunoaște câte ceva, precum pe popa de la Balotești. Mai vorbim și despre noi, pe un teren conjugal fără clătinări. Parisul a făcut trecerea de la fluctuații la fixitate. Totul e ferm și secular. „Tout n'est qu'ordre et beauté”.

Se tot reaprinde ispita țințelor ideale. Uneori idealul pare să fie locul unde încă nu ai ajuns, piscul pe care încă nu l-ai urcat. Dar simplitatea începutului este mai bună decât țințele ideale. Silvia mai amintește uneori despre începutul nostru îndepărtat: „Când eram mică...” Asta înseamnă în urmă cu un deceniu și jumătate, când am privit-o pentru prima dată cu ochiul mirelui refulat.

Zice că de la mine a învățat, atunci, și binele risipirea binelui... niște ani.

Câte un puseu de generozitate o face să recapituleze ce ar fi creația mea, și ce ar fi distrugerea mea în povestea unei vieți așa de repede trecătoare. La început, le ascundeam ucenicilor liniștii că fluviul idealului are și bulboane ne-ideale. În alt plan: Când trezești alt timpan al Ondinei, ai răspunderi.

Altfel, zadarnice sunt antrenamentele de a urca precarul Everest al ființei.

Paris. În Piața Saint-Eustache

Cineva din amintire ne zicea, ne tulbura sau ne elucida: „Cei juni sunt primii care se lasă captivați de prăbușirea marilor civilizații și de disepărarea memoriei. Ei uită mai repede și fără suferință de regulile vechi, și visează mai ușor la cele noi...”

Final de zi episcopal. Miez de noapte, la reședință, în turla catedralei, în „chilia episcopului” cum e numită această cameră de oaspeți norocoși. Silvia îmi spune că numai o cană de lapte fierbinte ar face-o să evite o răceală canonică și o anexită idem. Merg la bucătăria episcopului, înfierbânt laptele, i-l aduc, Silvia îl bea arzând până în tălpi; astfel că toate impresiile zilei se topesc minuat într-un șuvoi de lapte dulce cu miere de castan.

La Paris, am mai făcut un pas spre noi înșine, ca împreună. Alt pas îl vom face, în octombrie, la New York, tot într-o catedrală, adăugată biografiei noastre.

Accente și provocări

Statornicirea criticii literare în concept nu este o falsă problemă, cum s-ar pretinde, și nici măcar un paradox, ci un nonsens; statornicirea a ceva nestatronic (!?). Printr-un limbaj de împrumut, și totuși într-un mod simplist, lucrurile s-ar rezuma la surjectivitatea funcției esențiale a criticii, deși noematicul (văzut ca obiectual) face evidente concesii noeziei (obiectualizării) într-o gramatologie pendulatoare: referent-referință, pe de o parte, valoare-valorizare, pe de alta. Nestatornicia începe să se explice poate începând de la identificarea unui anumit tip de referință în referent (ca simplă predilecție), ceea ce se petrece mai puțin în limbaj, iar ideile din afara obiectului și abducțiile colaterale nu sunt suficiente să statornicească și mai apoi să redefiniească conceptul. Evident că de aici pot începe mai multe speculații, însă niciuna nouă în conținut. Nu discut așadar despre noțiune și concept, nici despre riscul criticii literare de a rămâne la nivelul uneia sau alteia, cu atât mai mult nu discutăm despre confuziile unora sau altora dintre critici. Ea însăși se găsește acum văduvită de un metalimbaj sistemic, propriu prin excelență (ca în cazul științelor), și de aceea critica rămâne mereu o deschidere cu tendințe înclinate spre consecutivul nondirectiv, tulburată în limbajul ei de imixțiuni și prețiozități și mai ales cu ispite tot mai evident transdisciplinare, încât definirea ei devine tot mai dificilă din acest unghi dacă obiectualizarea nu rămâne cu orice preț esențială precădere directivă. De aici și polifonia vocilor critice, tributare unor opțiuni spre niveluri interpretative preferențiale, registre sau perspective inter- și transdisciplinare, dacă țin neapărat să nu facă savantă divagație pe seama obiectului devenit astfel pretext. Identificam cu un alt prilej, fără pretenția verdictului, într-o manieră ușor reducăționistă, conturarea unei noi tipologii critice cantonate tot mai frecvent în constatativ, disimulat nondirective și/sau formalizate, concentrate, la noi, excesiv în posibilitățile și limitele cronicii

literare. Nu este de neglijat nici diacronia metalimbajului critic cu accente și scripuri cosmopolite, altele decât cele proprii, specifice, consacrate de practica seculară, tot așa cum nu este de trecut cu vederea bibliografismul, cu trimerile lui la lucrări teoretice preponderent din afară fie depășite uneori de actualitate, fie prea puțin referențiale *ab initio*. Obiectualizarea textului prin care s-au contractat regulile unui sistem convențional al gramatizării rămâne pentru orice opțiune critică inițialul și esențialul explorării. Hermeneutic vorbind, nici limba maternă nu ne este dată în întregime pentru că, la nivelul a ceea ce precedă interpretarea, individuația se manifestă natural în acumulări și în exercițiul confirmărilor acestora. Mai apoi trebuie reținut că, într-o pentadă a premiselor, artele, deci și literatura, presupun opera ca reprezentând în intenția ei, precum și în variabilele formei, în principal existența ca manifestare a realității. Cea de a doua premisă a judecăților de valoare se referă la ideile promovate (insuficiență a rațiunii, devenirea ființei, fragilitatea ei, alienarea și *Celălaltul*). Într-o a treia premisă, după o viziune hegeliană, arta, împreună cu filosofia și religia dimensionează spiritul și, într-o a patra premisă, ea devine valoare accidentală a acestuia, cu care se înobilează prin facticitatea ei însăși lumea, ca ultimă premisă. Că acceptăm sau nu, literatura se înscrie în sfera comunicării ca formă elevată a ei cel puțin prin mijlocirea unui discurs cu accentuări în conotativ și cu formule sintactice surprinzătoare. Nesocotit, acest adevăr are consecințe devastatoare nu numai pentru autor.

Și dacă nivelul relevării este astfel satisfăcut, înseamnă că începând din secvența următoare, atitudinea cauzatoare de opțiuni, diversificările scapă de sub controlul deontologic; nonconceptualitatea se verifică în inovările centrifuge ale interpretării. Postmodernismul critic înseamnă altceva. El e totuși un *ce* identitar, nu haos vag indicativ. Pe scala libertăților lui, demersul critic rămâne adesea la nivelul *relecturii*, frecvent al tălmăcirilor și interpretării facile, al divagației vanitoase, pretinde că urcă la conexiuni și verdicte sau, subversiv, devine exercițiu de admirație ori elogiul obedient și atunci tot mai rar e judecată de valoare cu deschideri lucide spre un orizont axiologic coerent, verosimil, util. Așadar nu mai surprind cronici literare vetuste unde reducăționismul critic nu produce mai mult decât satisfacții personale, studii teoretice sporadice care nu-și găsesc ecoul decât cel mult printre critici, reacții la fel de sporadice căroră le-am mai adăuga și noi încă una dacă am rămâne doar la nivelul enunțurilor. Așadar, ce pretendem de la o cronică literară și ce poate ea, ca gen publicistic, să ofere? E de dorit să fie consecventă, onestă, obiectivă, indicativă, să nu fie superficială, să se scutească de suspiciuni, să nu producă confuzii și, mai ales, să fie respectabilă prin acuitate, competență și deschideri. Slăbiciunile ei o duc fie spre formule de rutină, fie spre derapaje, fiind ademenită cu ușurință de accente și provocări colaterale, îndoielnice, neproductive. Și, poate nu în ultimul rând, să aibă demnitate și proprietatea termenilor. Fiindcă nu este încă anacronic să se recurgă la limbajul teoriei literare, al stilisticii, al sintaxei poetice; experiențele multor prozatori și poeți abundă adesea în astfel de prilejuri pe care cronicile literare, voit sau nu, le scapă din vedere pentru a se hazarda în observații trans- și interdisciplinare. Recursul la metalimbajul propriu genului nu duce spre didacticism și descriptivism dacă planurile interpretării se intersectează și se completează cu abilitate. Citesc cronici literare mai ales când mi se întâmplă să fi văzut și eu cartea la care se referă sau să mai fi citit despre ea alte opinii sub altă semnătură. →

IULIAN CHIVU

Și nu mă mir ca în condițiile permissive ale postmodernismului critic să citim astfel opinii contradictorii despre același text exprimate în limbaje de împrumut neîncăpătoare, preluate cu multă ușurință din psihologie, din logică, din filosofie și, de ce nu, din teologiile lumii.

Fără să se lase astfel lamentabil depășit în chestiuni delicate, în mirajul aprecierilor și rătăcirilor filosofice, în concepte pe care vizibil nu le stăpânește, criticul se salvează din capcanele ambițiilor sale sau ale curentului, pentru că teoria literară, riguros cunoscută, îl ajută să-și onoreze misiunea sub generozitatea noțiunilor ei distingând în cunoștință de cauză între *sinalepsă*, *silepsă* ori *sinereză*, de pildă, sau distingând *metonimia* de *metaforă*, or evitând să confunde *perifraza* cu *eufemismul* etc.

Nu l-aș întreba pe poetul X de ce a recurs în sonetele lui la versul *adonic* sau la metrica *ionică*, dar l-aș întreba pe cronicarul lui de ce nu a văzut asta și a preferat să rămână în schimb doar în lumea ideilor exprimate de sonetist.

Nu l-aș întreba pe un prozator de ce își nuanțează lexicul în funcție de condiția intelectuală a personajelor lui, ci l-aș întreba pe cronicarul său de ce nu a observat asta și a rămas cantonat, forțând adesea nota, în reflexivitatea, în viziunile, în resursele concepțiilor unuia sau altuia din personaje, în conjunctural și, mai ales, în convenționalismul unor categorisiri prea puțin relevante (optzecist, douămiist etc.).

Este adevărat, de pildă, că Jacques Derida reconsideră opiniile lui Warburton și Cadillac, după care istoria filosofiei este în definitiv istoria prozei, însă el are destule argumente pentru asta și poate să distingă între devenirea-proză a lumii și proza în care vorbește filosofia.

Dar de la acest nivel sintetic de abordare până la crispările criticului literar de azi pot fi invocate în apărarea acestuia din urmă o serie de provocări, fie ale textului literar, fie din afara lui, ca accente ale noului manierism critic – capcane tot mai ispititoare ale diletantismului versatil. Criticul, aș putea spune, se va salva doar dacă va intra în spațiul public socotindu-și cum se cuvine spațiul personal.

Filtre

Viori în amurg,

haiku și miros de pâine coaptă

Lörinczi Francisc-Mihai e generos și un sensibil poet. În volumul său *Haiku. Poeme/Haiku. Poems* (Editura CronoLogia, 2015), el abordează cu multă rigoare poezia capabilă să surprindă instantaneu esențele. Cartea e o ediție bilingvă româno-engleză cu o prefață de Valentin Marica, versiunea în limba engleză de Roxana Ropotin.

Dinamica poeziei are ca motto versurile lui Matsuo Bashō, poet japonez, „părintele” acestui gen de poezie scurtă și pură, mai exact cel dedicat haiku-lui, rugăciune fulgerătoare, capabilă să străbată cerul.

Lörinczi Francisc-Mihai își oferă versurile ca o pâine, conștient de forța cuvintelor fulgerate de lumina unui gând curat.

Cu discreție și cu forță, poetul e atent la univers, la oameni, la timp, la relația cu sine și cu totalitatea creației. Atmosfera e a unui târziu de toamnă cu miracole. Elementele simple ale vieții sunt eliberate de poezia immanentă: apa de izvor, luna, pământul, fructele, măceșul în floare, roua, frunzele de castan, pepenele, arătura proaspătă, negura, stânca, noaptea...

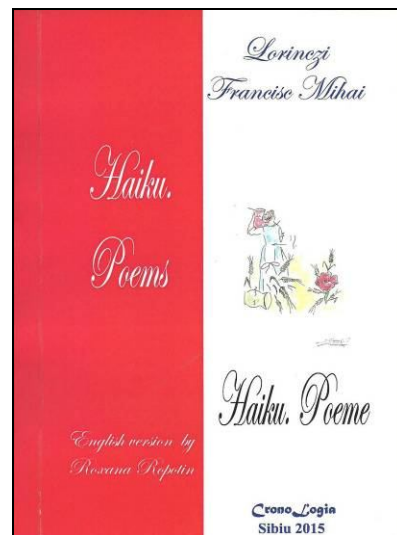
Toate aceste au un corespondent spiritual, ființa omului este marcată de freamătul clipei și a naturii, de mișcarea substanțelor, de focul etern al materiei: descoperirea trupului, rugăciunea, recunoștința, înțelepciunea, libertatea, gândul răstignit, timpurile încărcate de timp, dorul intens, prezența îngerilor...

Relația omului cu Dumnezeu e bine potențată: „Scânduri trosnind/ pași surzi în biserică/ Sunt acasă.” Versurile trimit spre Iisus, copil în Templu, acolo omul e acasă, la Tatăl.

Haiku-ul îl domină pe poet, el se lasă purtat spre noi stări, inexplicabile dar miraculoase. Lumea devine mai frumoasă, prezența femeii este una care desăvârșește: „Miros de cimbru/ mâncarea nu are gust/ fără mâna ta”.

Natura în rod, tema preferată a poetului, desenează planurile vieții: Cireș sălbatic/ gustul dulce amarui/ Mă poartă în Rai”.

Această formă fixă de poezie de origine japoneză, riguroasă, exactă până la cruda realitate așa cum a fost creată, îl prinde pe Lörinczi Francisc-Mihai, timpul scapă din ghearele

gravitației imediate. Este un răspuns discret la experiența postmodernistă, la haosul inteligenței marcate de lipsa de orizont. Întoarcerea în vatra satului, la anotimpul iubirii, la copilăria din vis și de vis, la mirosul pâinii coapte în cuptorul buncii, la tipătul animalelor și la solemnitatea unui răsărit de soare, toate recompun o lume pierdută dar suficientă pentru a ne asigura fericirea. Nu e simplitate, este matrice!

Prezența aceea miraculoasă e așteptată de poet, persoana nu e definită, acest lucru sporește misterul și face din cuvinte aur pentru sufletul prins în plasa dorului. Setea omului după absolut este satisfăcută: „Știu că vei veni/ la marginea pădurii/ La teii-n floare”.

Poezia se citește cu interes, surprizele spirituale sunt multe, cuvintele se leagă și imaginile potolesc foamea după eternitate. Sunetele se leagă pe verticală și pe orizontală, universul este străbătut de materia fină din haiku. Poetul, mediul înconjurător, cititorul, toate fuzionează și formează starea de grație, de început de lume. Micropoemul captează universul în tainice sunete care vibrează după ritmul dintâi al materiei, pe când era în mâinile lui Dumnezeu.

Omul se întoarce cu fața spre cerul dinlăuntru și spre eternitatea cerului de deasupra: „Poveri fără glas/ Șoapte în biserică/ Gândul răstignit”.

Lörinczi Francisc-Mihai ține să prezinte titlul cărții în grafia originală a limbii japoneze, o scriere-desen delicată și expresivă.

Prin haiku, lamura poeziei este aceeași în orice timp, este egală cu sine în orice loc.

CONSTANTIN STANCU

De la Pănade la Blaj

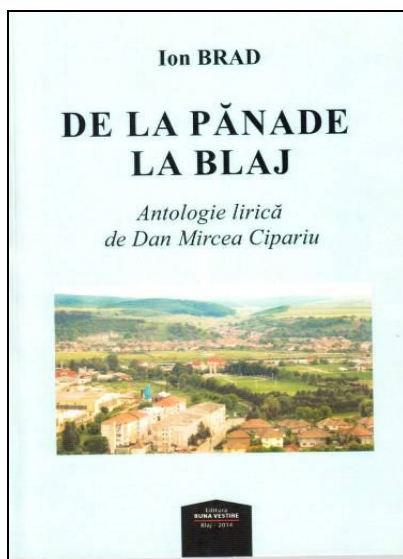
Titlul volumului *De la Pănade la Blaj* are o semnificație aparte în poezia lui Ion Brad (n. 1929). Două toponime – *Pănade*, nume de sat, cunoscut doar local; *Blaj*, nume de oraș cunoscut în țară ca important centru cultural-istoric. Titlu interesant! Asemenea titluri sugerează jurnale de călătorie, dar chiar pe coperta volumului se menționează „*antologie lirică de Dan Mircea Cipariu*”. Chiar și cititorii care au puține cunoștințe despre opera lui Ion Brad rezolvă repede „*enigma*” titlului. *Pănade* este satul aflat pe Târnavă Mică, în apropierea Blajului, unde s-a născut și unde a copilărit poetul Ion Brad. Blajul, „*Orașul Luminilor Ardelene*” (Ion Buzăși), este localitatea unde Ion Brad a deprins învățatură de înaltă carte.

Realizatorul ediției – un alt poet cu rădăcini în *Pănade* – este Dan Mircea Cipariu, președintele secției de poezie a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala București. Volumul, apărut la Editura Buna Vestire din Blaj, în 2014, are un elocvent *Cuvânt înainte*, scris de istoricul și criticul literar Ion Buzăși. Selectarea poemelor a avut în vedere cele două teme fundamentale, *Pănade* și *Blaj*. Prin toate fibrele sufletului său, Ion Brad simte și trăiește efectiv, în poezie, copilăria și neamul său din *Pănade*, la fel cum trăiește nostalgic și cu pioșenie anii formării sale în școlile Blajului, acele „*Fântâni ale darurilor*” (p. 22).

Meleagurile Târnavelor mult și măiestrit evocate! De ce? Deoarece *Pănade* și *Blaj* constituie două pietre de temelie în viața și activitatea poetului născut la *Pănade*, acolo unde, cu un secol și ceva înainte, se născuse Timotei Cipariu (1805-1887), personalitate marcantă a culturii române, membru fondator al Academiei Române etc.

Antologia nu delimitează strict poeziile ce fac referire la *Pănade* sau la *Blaj*. Nici un era necesar. Alcătuitorul ediției a considerat că este mai bine să ordoneze poemele cronologic, indicând, la finalul fiecărui text, anul când a fost elaborat, ceea ce este foarte important în redactarea unui studiu privind atelierul de creație al poetului antologat.

Poezia „*Șapte coline*” însumează

în mod exemplar cele două teme fundamentale. Eul poetic, conștient coborât din „*satul ciparian*”, împreună cu alți „*setoși copii din satele bătrâne*” a răstăcit „*cândva pe toate șapte / Colinele ce-nalță Mica Romă. / Era un timp mai tânăr, de zi, dar și de noapte, / Când încă nu intrase istoria în comă.*” A bătătorit același drum pe care a umblat Eminescu, când a venit să se închine „*la Roma românilor*”, „*o clipă să-și îndemne spre adâncime gândul / Pe dealul ca o frunte superbă dempărat.*”

„*Copiii din satul Cipariului*” (p. 69) și școlarii din „*satele bătrâne*” (Sâncel, Ciufud, Mănărade, Glogovăț), „*din case cu opaițe, prin nopți adânci porniți*” au învățat la *Blaj* „*că ne rămâne / Ca turn înalt doar crezul de-a fi în veci uniți.*” Referirile la istorie și la cultura Blajului, prezente, ca un fir roșu, în întreaga antologie, sunt evidente și în poemul „*Șapte coline*” (dedicat lui Dan Mircea Cipariu). Adăugăm, la cele de mai sus, toponimele istorice: „*Dealul Furcilor*” văzut „*peste apa Târnavei, spre munții / Scâlțați în sânge și în tragedii*”; apoi „*Dealul lui Iancu*”, „*Câmpul Libertății*”, Catedrala Blajului, ce „*o falnică armată / De mucenici te ține pe umeri, sub pământ.*” *Blajul*, cu marile lui personalități înșirate pe caierul timpului, constituie pentru poet locul sacru „*unde a deprins credința și dragostea de neam, / Acolo-ntr-un umil și drag sălaș / Din mânăstirea veche de la Blaj*”. Carte a Cărților, *Biblia de la Blaj* (1795) „*n-a fost nici prima, nici ultima / Carte a Cărților, / Dar și pe tine s-au rezimat / Turlele-sulițe /*

Purtate pe umeri de Horia, / Și de luminile tale s-au speriat liliiecii / Stârniți de Șincai, de Bărnuf, de Cipariu / Cel înconjurat de cărți ca Iancu de oști!” (p. 67)

Temă prezentă aproape obsesiv, mama „*dusă timpuriu*”, după ce dăduse viață la șapte copii, este înfățișată ca ființa dragă ce simte în suflet dorința ca fiul cel mare să nvețe carte: „*Ea-mi povestea de vechii uriași, / Ea cu desăgii mi-a ținut învățul / Bătând atâtea drumuri către Blaj.*” (p. 17)

Din mai multe poeme se creionează portretul mamei. Exemplificăm: „*Aceste aspre mâini ce ne-au lăut, / Ce-au hărnicit și secera și sapa*” (p. 16), „*Ascunse nouă, copiilor, / Lacrimile mamei, curate ca soarele, / Săpau pe sub dealuri, adânc, / Izvorând în fântâni*” (p. 47); „*Să mă întorc cu veacul îndărăt / La pragul ce-l treceai și tu pe lume, / Cea mai frumoasă mamă dintre Mume*” („*Cea mai frumoasă*”, p. 84) Menționăm că, în zonă, mama era numită „*mumă*”, iar bunicii i se spunea „*mamă*”.

Toposul satului *Pănade* este prezent cu Târnavă, Ulița popii, Dealul bisericii, Dealul Crucii, țințirul, „*așezare / În care vechiul sat s-a tot mutat*” (p. 32) sau „*raiul de pruni înfloriți peste mormintele sfinte*” (p. 74).

În microcosmosul „*colțului de pământ*” cu binecunoscutele dealuri ce „*sunt munții copiilor*”, unde „*hotarele erau necunoscute*”, unde „*spinii nu erau moi, / Ne scrijeleau cu sânge picioarele*”, copilul de odinioară trăise macrocosmosul, „*numai satul era țara mea*” („*Colț de pământ*”, p. 23).

În acest context, menționăm afirmația criticului Dumitru Micu: „*Spațiul interior al poeziei lui Ion Brad este lumea de acasă, de pe Târnavă, componenta cea mai adânc subiectivizată a pământului natal, care e țara întreagă*” (1976).

Sentimentul dezrădăcinării, temă frecventă la poezii transilvăneni, este simțit acut: „*nici frații nu mai știu / De pașii mei ce-au răstăcit aiurea, / Că mă trezesc plângând într-un târziu / Precum un brad ce și-a pierdut pădurea*” (p. 58)

Poetul își revendică originea artei sale poetice din locurile copilăriei: „*acolo-n vii, am învățat ce-i →*

LUMINIȚA CORNEA

versul / Când dam cu sapa urmărind
un șir, / Când pentru mine ritmul și
universul / Dormeau boltite peste-
araci subțiri” (p. 17). Dealul Viilor
din Pănade devine un axis mundi și
este văzut retrospectiv precum
Parnasul: „Acolo-n vii urc astăzi ca
pe-un munte / Din care-mi vād, cu
anii îndărăt, / Atâtea scumpe amintiri
mărunte / Și viitorul drum al meu îl
vād.” (p.18)

Intenționez să ne oprim asupra
mai multor poeme care ne-au plăcut
în mod special, dar considerăm că în
spațiul restrâns avut la dispoziție, cele
evidențiate până acum precum și
lectura volumului sunt suficiente
pentru a formula concluzia că Ion
Brad este cel mai reprezentativ poet
contemporan plecat de pe meleagurile
Blajului. Conștiința valorii sale
artistice o mărturisește încă din anul
1956, în poezia „Cântec scris pe-o
frunză de nuc”, din care cităm ultima
strofă: „Iar dac-o fi să zboare frunza-
n lume, / Sunând arama ei târziu și-
ncet, / Poate citind-o cineva va
spune: **Tot are și Târnavă un poet!**”
Nu ne-am propus să evidențiem
sugestivele imagini artistice, poate cu
un alt prilej. Extraordinare sunt
interogațiile retorice, ce îndeamnă la
reflecție și luare-aminte, frecvent
întâlnite în poezia lui Ion Brad.

Încheiem cu un îndemn al
poetului ce poartă în suflet tradiția
străbunilor: „Omule-pomule, / Nu
pregeta, nu te sfii, / Toate-ale tale zi-
mi-le! / Porți vechi tristeți întoarse-n
bucurii - / După-nălțimea crengilor, /
Adânci, îți cunosc rădăcinile!”
(„Rădăcinile”, p.33)

Luigi Puiu. Eterna contemplare

POEMUL CARE SE SCRIE SINGUR

*Mi-a murit umbra
și nu e nimeni
să mi-o-îngroape,
mi-a murit ploaia
și niciun nor
nu vrea
să-i fie vad de ape;
până și moartea mi-a murit,
e zare altui răsărit.*
(Nicolae Băciut, *Moartea morții*)

Cincizeci și cinci (Editura Nico,
Târgu-Mureș, 2012) este cartea de
poeme prin care Nicolae Băciut mar-
chează nu doar împlinirea unei vârste
(momentul aniversar n-ar fi fost o
„scuză” plauzibilă, din perspectiva
creației, pentru o Carte) ci și trecerea
prin ceea ce domnia sa consideră „o
vamă existențială”; o carte experien-
țială, așadar, cel puțin în privința
genezei sale.

A fost anul în care poetul și-a trăit
și, în același timp, și-a *nemurit* viața,
trecând printr-o *nuntă* (a fiului său),
apoi pe lângă o *moarte* (a sa de astă
dată), în final „renăsând din propria
cenușă” (sunt lucruri esențiale și nu
lipsite de miraculos care ni se întâm-
plă nouă, oamenilor, la anumite răs-
cruci existențiale).

Volumul, în mare parte, cuprinde
lucrări recuperate din ceea ce autorul
numește „labirintul manuscriselor”
(cele din prima secțiune), poemele
din ciclul secund (cel intitulat *În
dunga nopții*), fiind scrise pe patul de
spital. Aceasta este, probabil, și
explicația motoului ales din Heraclit
(„*Toți ne trăim propria moarte*”).

Cinzeci și cinci este o carte pe cât
de frumoasă, pe atât de stranie, având
în vedere această dublă dimensiune a
ei: aniversară, respectiv, de instaurare
și permanentizare a sentimentului
morții. Toate i se subordonează ace-
stei prezențe grave și dulci deopotrivă,
e ca o dragoste târzie cu care poetul
învăță să viețuiască de-acum, ca într-
o comuniune inevitabilă, o complicitate
aproape sentimentală.

Trei sunt temele esențiale ale poe-
melor din volum, neputând exista una
fără cealaltă: Dumnezeu, dragostea
(inclusiv pentru poem) și moartea, în
cele din urmă poetul reușind să învin-
gă prin *cântec* teama și singurătatea.
Un *poem-rugăciune* așadar, rostit
către oameni și către Dumnezeu
deopotrivă, cântând despre tristețe și
durere, despre acceptarea blândă a

inevitabilului, Nicolae Băciut fiind
exponentul unui lirism al frumuseții,
al sensibilității lumii și sufletului, un
lirism copleșitor, cel al adevărului
esențial, omenesc, existențial; poe-
mele trebuie considerate din această
perspectivă.

„Eu cred în inspirație și în sponta-
neitate”, mărturisește poetul în pre-
ambulul volumului său. „Nici nu cred
că se poate scrie altfel poezie. Cel
puțin, prima *șarjă* trebuie să iasă din
focul inspirației. Ce se mai șlefuește
mai apoi nu atenuează aura respira-
ției, inspirației. Sunt un autor grijuliu
cu textele sale, chiar dacă, inexpli-
cabil, am pierdut poeme, ori au ajuns
prin cine știe ce cotlon internautic.
Ori nu mai știu unde le-am pus, unde
au ajuns, după ce le-am scris pe
petice de hârtie, pe colțuri de cer...”

Răzbat, în poeme, ecouri îndepăr-
tate din Minulescu și Vieru, un ro-
mantism neostentativ, o sensibilitate
elegiacă, o muzică inconfundabilă (și
mai ales dacă l-ați ascultat, vreodată,
recitând pe poet); un poem care cântă
și atunci când tace. O poezie ludică
susținută de un retorism grijuliu,
același stil familiar mereu, aceeași
filozofie nesofisticată a intimității,
profundizării și simplității, dureroasă
până în străfunduri; o poezie pe care
trebuie s-o citești cu voce tare, când a
dragostei și a dragostei de viață, când
a sentimentului (îmblânzit și perma-
nentizat de-acum) al morții.

Sub semnul spectrului amenințător
al neantizării, pentru Nicolae Băciut
fiecare zi, fiecare săptămână devine o
sărbătoare: e sărbătoarea vieții, a fru-
museții trecerii noastre prin lume →

LADISLAU DARADICI

și a frumuseții dureroase a trecerii timpului peste viețile noastre, pentru că în fiecare luni e marți, și miercuri, și joi, și vineri, viețile noastre (cât a mai rămas pentru fiecare) alcătuiându-se (și petrecându-se) ca într-o binecuvântată *Săptămână luminată*: „În fiecare luni/ e marți/ în fiecare primăvară-i/ toamnă/ în orice vară-i/ iarna mea/ și orice zid/ e o lucră/ pentru lumina ta./ În fiecare luni/ e miercuri/ în fiecare nor/ sunt ploaia ta,/ în fiecare lacrimă/ e ochiul/ ce nu mă poate/ lăcrima.”

Astfel, moartea e departe de-a fi hidoasă, mlăștinoasă, fiind percepută, mai degrabă, ca o stare de spirit. Paradoxal, ea nu reprezintă teama și repulsia noastră față de ceea ce ar putea urma după ce steaua ni se stinge, poetul reconsiderând-o dintr-o perspectivă (umană și estetică) inedită (dincolo de întunecarea ochilor și a ferecării porților), ea nefiind decât dorul morților pentru cei vii. E o așteptare. Nu a noastră, ci a celorlalți: „De-o vreme, am început/ să visez morți./ Probabil/ le e dor de mine./ De-o vreme,/ numai negru e-n priviri/ și niciun fel de porți./ Probabil/ ochiul se ascunde în retine./ De-o vreme,/ morților li-s vis./ Probabil/ cuiva îi e dor de mine./ În Paradis!” (*Paradis*).

Sfârșitul vieții nu este decât un *alt final de carte* („Ninge peste mine,/ iernii îi sunt frate –/ cu zăpadă-mi scrie/ alt final de carte”), iar a glumi despre acesta echivalează nu doar cu acceptarea, dar și cu izbânda asupra sa. Într-un moto atribuit unui „pacient anonim” (la poemul intitulat *Dedicație*), se spune că, dacă în fiecare seară ne culcăm cu moartea în pat, într-o dimineață, numai ea se mai trezește, în același poem, moartea (fără chip) acționând, într-un joc inevitabil al apropierii și depărtării, doar asupra alcătuirii noastre trupești pentru a ne readuce la starea inițială: „Pentru o moarte fără chip,/ pentru o mare ce-nainte/ de-a mă putea preface-n mal/ mă face iarbă,/ sub copite,/ mă face val,/ până la vânt,/ mă face urmă într-o umbră/ în care nu mai pot să-ncap,/ mă face ploaie/ în anotimpul dintre noi,/ de care nu mai pot să scap”. Această obsesie a „zidirii” (după moarte) în elementele lumii înconjurătoare revine și în alte poeme, ca de pildă în *Zar*: „Mai caut malul,/ caut marea/ în care să mă pot zidi,/ în care iarba-i mănăstire,/ în

care florile-s copii”.

Să mori pentru tine, să mori pentru alții, oare în al doilea caz – se întreabă Nicolae Băciut în *Scară* – moartea ar putea deveni mai ușoară? Captiv în destinul său, poetul resimte înstrăinarea: „Eu vin dintr-o altă țară/ în care n-ai s-ajungi,/ în care nu e nicio scară,/ nu urci,/ nu cobori,/ în care doar viața se poate ridica la pătrat,/ în care se moare/ de mai multe ori” (*Cinzeci și cinci*), în același timp, neîncetând a râvni la un alt destin: „Îmi caut ceva/ în care să mă nasc/ în altă viață,/ în altă moarte/ ca să mor” (*O altă viață*). O cale de evadare ar putea fi visele („Am început/ să intru-n vise-n care/ altădată/ îmi eram străin” sau „Am început/ să intru-n vise,/ prin ochiul care/ plânsu-mi-se” (*Intrarea în vise*).

Ca metodă, poemele recurg la analogii, cum ar fi, bunăoară, cea dintre sângerarea fără răni a zăpezilor și vinurile tulburi din butoaie, ori cea dintre blițurile fulgilor în fotografii și coliviile expirate în care ne încap viețile (*Colivii expirate*). Scrierea poemului devine un act de dresare a cuvintelor (*Îmblânzirea poemului*), acesta fiind scos la plimbare, lăsat „să zburde în voie (...) în căutarea unei iluzorii prăzi”, la un moment dat devenind independent („Cândva, poemul nu va mai avea nevoie de mine”).

Numeroase lucrări se conturează pe un joc repetitiv, implicând numele zilelor săptămânii sau ale anotimpurilor. Într-un posibil „inventar” de termeni aparținând câmpului semantic al timpului, anotimpurile conduc detașat: iarna apare de 11 ori, primăvara și toamna de câte 10 ori, iar vara de 8 ori. Alte cuvinte care se reiau: *zi* și *noapte* (de câte 10 ori), *luni* (de 9 ori), *vreme/ timp* (de 8 ori), *seară* (de 7 ori), la fel *secundă/ clipă*. Versuri și chiar strofe întregi sunt construite pe jocul conceptelor care

implică timpul („mi-e dimineața primăvară”, „să fie duminică în orice luni”, „amiaza nu-i decât povară”, „cobor din seară în altă seară” și așa mai departe). Alături de repetiție (constantă a poemelor), numeroase versuri se clădesc pe jocul contrariilor: „Doamne, știu că plângi acum,/ Doamne, știu că râzi de mine” (*Nu știu unde, nu știu cum*) sau al comparațiilor: „Ploaie care crești în mine,/ ca un nor/ ce n-are cer,/ ploaie ca un val/ ce vine spre un țarm stingher,/ ploaie, ca un stol de păsări,/ căutând cărări,/ asfințind sub pleoapa serii/ ca un soare fără zări” (*Alt Alcor*).

Pentru poet (care se consideră „pleoapa/ unei frunze/ în cădere”), poezia este „lecția/ de/ anatomie/ a unei/ secunde”, iar poemul, „încă un păcat iertat”; lacrima e „privirea din urmă/ a unui orb”, iar cuvântul, „medicament/ care se dizolvă/ sub limbă”.

De regulă, poemele au o finalitate semnificativă: lacrimile pe care le sâdește Dumnezeu în noi („să ne lumineze-n iarbă asfințind”), vor duce la înmugurirea crucii lui Hristos (*Înviere*), fereastra îi devine cuib pentru păsări, poetul însuși devenindu-le cuib acestor înapitate (*Cuib*).

Finalurile constituie atât deznodări de sens, cât și descărcări emoționale: „Nu, nu sunt frate geamăn –/ Cu lacrimile mamei seamăn” (*Lacrimile mamei*) sau „Învăță-mă cum să fiu tu,/ în viața care nu-ncepu” (*Învățămă*).

Poetul își iubește poemul la fel de mult cum își iubește viața, ele neputând fi separate.

Valoarea liricii sale constă în cantitatea imensă de dragoste cu care privește oamenii și lucrurile din jurul său, în gradul ridicat de omenesc al rostirii sale.

Cinzeci și cinci este un volum de romane moderne, mai degrabă ale resemnării, acceptării, în care lirismul recâștigă teren, adevărata performanță a poetului fiind fidelitatea față de propria sa esență: sensibil, nesofisticat și, mai ales, spontan. Impregnat de har poetic și acea muzică tainică a înălțurului în contemplarea sinelui și a lumii.

Prin sinceritatea ideii și frumusețea alcătuirii sale, precum și gradul ei înalt de omenesc, putem considera că poezia lui Nicolae Băciut se scrie singură.

Luigi Puia • Joc meschin

Strigăt din curba lui Gauss

Cel mai recent volum cu poeme semnate de Răzvan Ducan a apărut la Editura Nico și face parte integrantă dintr-o suită de volume lirice pe care poetul cu obârșia pe Valea Târnavei le-a scos la aceeași editură din Târgu-Mureș și pe care o coordonează admirabil scriitorul Nicolae Băciuț.

Strigăt din curba lui Gauss este o carte-mesaj social-filosofic, este un soi de disperare a Eu-lui aflat în centrul vârtejului, un strigăt personal devenit colectiv și prin care poetul nu doar denunță un dezastru.

Luptător cum puțini mai sunt azi, pentru a menține România și Limba Română pe verticalitatea care li se cuvine prin moștenirea istorică, Răzvan Ducan este acel frumos „nebun” ce intuiește, ba chiar știe că totul în jurul său se prăbușește, dar... el continuă să-și păstreze onoarea, mintea lucidă și dragostea neștirbită.

În poezia *România de sub unghe*, spune: „*Mă grăbesc să înregistrez /la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci/ pământul de sub propria unghe,/ ultima mostră de pământ românesc /pe care politicienii nu au vândut-o încă./...*”. Mi-a atras atenția revolta dublată de ironia fină a autorului, a cetățeanului pus în fața unui soi de seim lăuntric, și aici, cuvintele sunt armele prin care poetul luptă pentru a mai salva ceea ce se poate din firimitura de identitate națională. Astfel de poeme îi sunt proprii poetului din Transilvania și aici se simte fuziunea aceea teribilă dintre teluricul sangvin, legătura dintre neam și țară și conștiință care, vai, e tot mai diluată de forța banilor.

În poezia *Via Dolorosa*, deznădejdea poetului este consemnată ca o insomnie fără leac, în fila de jurnal. Și scrie Răzvan Ducan: „*Este roșu drumul către nicăieri, /Clădirea Primăriei e cu săgeată-n sus, /Lipsa canalizării-i sub culoare,/ Stadionul satului, în pantă-i pus./...*”. Tot exemple preluate dintr-un cotidian în care trăim laolaltă, cei legați la ochi, dar și cei care văd adevărata situație, dezastuoasă, fără să le pese.

Răzvan Ducan țipă în mijlocul unui spațiu gata să intre în deșertificare, și fiecare dintre poeziile acestui volum ar putea fi preluată, rescrisă într-un registru oficial, și depusă pe masa cancelariilor țării.

Prins în pelicula cotidianului imediat, poetul se răfuiește cu personaje și stări de fapt dificile. Are „ac pentru cojocul lor” și critică legea strâmbă a dirigitorilor. Poetul e poet, deși, aflat în mijlocul masei populare, ne lasă impresia că s-a situat într-un foisor de foc, într-un spațiu important prin rolul de loc de observație a fenomenelor sociale, naționale, politice.

Răzvan Ducan ne semnalizează pericolul și nu face doar atât, îi trage la răspundere pe cei care au generat și continuă dezastrul.

În poezia „V-am dat pe mâini o țară ca o floare!”, spune: „*V-am dat pe mâini o țară ca o floare, /V-ați întrecut să-i smulgeți din petale, /Vânzând pistil, înstrăinând stamine, /Ați aruncat în desuetitudine albine./ Pe trântori i-ați pus paznici peste miere(...). O haiducie inversă-n Carpați, /Luând săracilor și dând la cei bogați./ Luând bogaților și dând la cei săraci, /Doar greutatea grijilor, pe sub araci./ Măi, haită de lupi, peste-o turmă de oi, /Dați-mi țara înapoi!*”. Se observă discursul incisiv, cu explicații destule, pentru ca, spre final, tonul poetic să devină furie și autorul să se impună, să aibă un ton imperativ: „Dați-mi țara înapoi!”

Sigur este doar o metaforă, dar prin care cetățeanul-poet își varsă năduful și ar trebui să se împace cu gândul că da, el și-a făcut datoria. A semnalizat falimentul nației sale.

Răzvan Ducan nu depune „armele”. El mi se pare a fi un gen de pașoptist ardelean modern, un bărbat al timpului său, dar care nu deține chiar toate datele problemei (practice) pentru a face ordine politică, administrativă.

Se baricadează în poezie și scrie ca într-o terapie. Îi face bine. Nouă ne face bine, odată ce-i citim versurile și ne identificăm cu omul pus în situații, adesea, la limită.

Cu talent nativ și beneficiind de o bogăție de cuvinte, sigur pe condei, scriind într-un stil care i se potrivește, R.D. ar putea foarte bine să-și și recite poemele, să fie tribunul potrivit să mobilizeze mulțimile, să aducă suflu proaspăt în istoria actuală, destul de șifonată.

Nu știu cât este de implicat în lumea reală cetățeanul Răzvan Ducan, dar știu cât de fericit este poetul Răzvan Ducan atunci când reușește într-un vers, într-o sintagmă, să desferece ușa care duce spre mântuirea națională. Face să îi bată inima și să-i dea ghes o idee, să stea o noapte întreagă să scrie.

În poezia *Congo București*, spune: „*Tentația de-a ne lua tot ce avem /S-a ascuțit pe piatra abrazivă a prostiei./ Ne-au văzut servilismul în ochi, /Licărind ca o cutie a milei. /Au garantat cu varza de Bruxelles/ Și repede am convenit fără strânsoare./ În schimbul păsării de pe un gard/ Să dăm covor de sub picioare./...*”.

Cu o ironie fină pe ici pe colo, dar și cu gravitatea care ne obligă să luăm în calcul faptele „prostiei” noastre, poetul nu mai ține cont de canoanele literare, scrie poemul dintruna, trecând parcă cu fierul de călcat încins direct peste pielea de sub cămașă. Durerea e vie. Cititorul simte o vinovăție personală, știe că și el face parte din acest context al „lașității” naționale.

R.D. nu critică lumea pentru că ar avea „gura mare”. El deține acei senzori ancestrali pe care mulți români i-au pierdut de-a lungul anilor.

Răzvan Ducan știe că, probabil, ne ducem pe apa sâmbetei, și face ceea ce se mai poate face, consemnează, rămânând mărturisirile unui poet despre o lume care nu îi ia în seamă nici durerea, nici cuvintele.

Răzvan Ducan face parte din spița românilor care s-au trezit pe o vatră milenară îmbibată de cultură și credință fără prihană. El este un mesager dotat cu aripi de hârtie, aripile pe care își scrie versurile. Este conștient de talentul și de riscul de-a se certa cu zeii puterii efemere.

În subsolul fiecărui poem din cartea de față, aveam o dată, un →

MELANIA CUC

loc, semne care, dacă le luam în calcul, ne ajută să intrăm în sfera sa de travaliu poetic, să întrezărim atmosfera în care au fost scrise respectivele poeme.

Iată un poem frumos, în care Răzvan Ducan pornește de la Nichita Stănescu și al său copac de sub fereastra casei lumești, dar, într-atât metamorfozează R.D. sensul încât trage de partea sa, arată din nou cu degetul spre cei de azi, spre cei care distrug pădurile țării. Cetățeanu vigilent intervine, dublează mesajul cu harul poetic. Așadar poezia „Copacul Gică”: „*După ce Nichita Stănescu a murit,/ copacul Gică, cu care convorbea acesta de pe balcon,/ a fost dus în Piața Chibrit./ A fost o dezlegare la drujbă, precum o dezlegare la pește, /cineva i-a vrut inelele din trunchi, să și le pună pe dește./ I-au pus picioarele-n spinare niște părți vorbitoare de limbă tăietoare. /În vremurile lor bune, pe când răchita nu făcea micșunele,/ pentru Nichita, plopul Gică făcea pere!*”. Poezia a fost scrisă, după cum consemnează autorul, în: „*Noaptea de 18 spre 19 februarie 2013, la Clinica Medicală III din Tg. Mureș*”.

Cele mai multe dintre nopțile petrecute într-un spital sunt nopți albe și, bolnav fiind, nu îți stă gândul decât la temerile tale personale, dar iată cum poetul trece peste frica de boală personală, cum Poezia îl salvează și tot acel mister formidabil al creației îl poartă peste timp și spațiu, îl pune în fața unor fapte ce nu pot fi explicate, dar îi și amintește că, da, el e Cetățeanul, proprietarul poeziilor dar și al codrilor de acasă. Și, cât de plastic își rostuiește sintagmele, cum autorul preia cuvinte din limbajul zilei prezente.

Răzvan Ducan e un poet cu voce puternică. El scrie pentru a transmite ceea ce gândește, iar volumul *Strigăt din curba lui Gauss* (după cum titlul însuși ne sugerează) este cartea ca o rocă așezată în zidul din care, Ana a încetat demult să mai plângă.

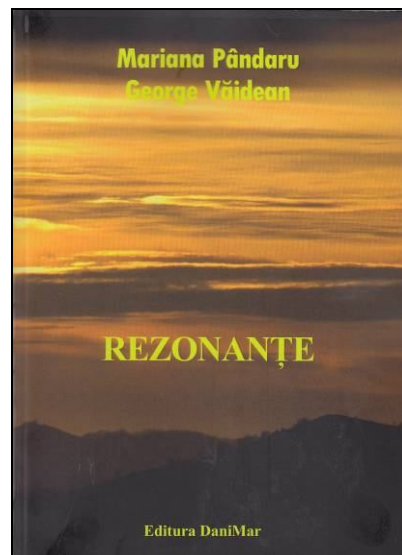
Luigi Puiu • Ea a spus Nu!

REZONANȚE POETICE

Într-o lume zbuciumată și confuză, în care căutăm sensurile trecerii noastre pe puntea îngustă a vieții, mulți simțim nevoia de a ne hrăni cu bucuriile spirituale ale unor poezii care reverberează în suflete, oferindu-ne balsamul rezonanței armonioase și al bucuriei cunoașterii și recunoașterii trăirilor și experiențelor noastre de viață. Credem că aceasta este geneza originalei cărți „**Rezonanțe**” (Editura DaniMar, Deva, 2015) de **Mariana Pândaru și George Văidean**, a cărei structură bipolară deschide inedite drumuri în receptarea poeziei contemporane, accentuând afirmația lui Tudor Vianu că: „*Între oameni și cuvintele lor stă de veghe o conștiință*”.

Versurile volumului biling „**Aproape liniște**” (2012), de Mariana Pândaru Bârgău, tradus în engleză („Almost silence”), cu fidelitatea păstrării fiorului liric de către profesionista Maria Muguraș Petrescu, a avut un mare ecou în rândul cititorilor împătimiți de poezie. Spre deosebire de cei inițiați în subtilitățile poeziei moderne, cartea a deschis drum, provocându-i la o percepere intuitivă și pe cei mai puțin familiarizați cu stilul metaforic al exprimării gândului topit în cuvânt. Așa s-a născut **volumul „Rezonanțe”, cu doi autori**, în care poeziei din stânga paginii, a distinsei și talentatei poete, îi corespunde pe pagina alăturată replica interpretării cititorului-poet, care în volumele anterioare își exprimase declarativ sentimentele. Identitatea destinului celor doi autori, care și-au pierdut partenerul/partenera i-a apropiat în strădania de a descifra enigmatul vieții, iar eferul și eternul din destinul omului au declanșat resortul unei poezii subtile și profunde a poetei consacrate (Mariana Pândaru), trezind ecoul înțelegerii mesajului în potențialul creativ și interpretativ al cititorului - poet (George Văidean).

Originalitatea acestei cărți stă sub semnul relației spiritual-complementare dintre poet și cititor, al meditației și al reflexivității în perceperea stării de grație care să faciliteze întâlnirea spirituală a sensibilității și trăirilor poetice dintre autor (Mariana Pândaru) și receptor (George Văidean), cărora, pentru operativitate, le vom folosi doar inițialele. Topind două cărți de poezie, a doi autori, într-un inge-

nios dialog liric, precizat în subtitlu, volumul deschide calea descifrării fiorului poetic al poeziei moderne de către cititorul reticent la formularea abstractă prin simbolistică lexicală. Acesta este marele merit al volumului, devenit un îndreptar al receptării sugestive din metaforica exprimare poetică. Apreciem funcționala colaborare dintre cititor și poet, în dorința decodării mesajului și intuirea stării de percepție a stărilor sufletești, prin esențializare, folosindu-se cuvântul-aluziv, care să sugereze trăirea.

În „Cuvânt de întâmpinare”, domnul Silviu Guga realizează o retrospectivă asupra poeziilor doamnei Mariana Pândaru, evidențiind unicitatea afectivă și stilistică a confesiunilor, care au vibrat în comentariul poetic al cititorului George Văideanu, stimulându-i potențialul creator, multiplicându-se în „rezonanțele” versificate ale celor doi. Motto-urile evidențiază structura lirică a celor doi autori, considerând poezia ca o rugăciune care apropie sufletele: „*Călătorind eu, împreună călătorește cu mine*” – Grigore Palama- Rugăciunea de dimineață către Maica Domnului (M.P.), evidențiind efortul cititorului de a înțelege subtilitățile „*cu puterea mea/ de a înțelege drumul*” (G.V.)

Braque afirma cândva că „*arta e o rană transformată în lumină*”. Poate de aceea, neliniștea creatoare a Mariane Pândaru se regăsește în încercările lui George Văideanu de a desluși revelația metaforei din fulgerul gândului și al simțirii. Poeta dezvoltă motive frecvente în poezia contemporană (timpul, iubirea, singurătatea, fericirea, poezia etc.), →

LIVIA FUMURESCU

valorificând neașteptate simboluri plurivalente, speculând esențializarea trăirii poetice, concentrată aluziv în cuvântul purtător de trăire. Pasărea albă e speranța deschiderii sufletului prin cuvântul mărturisitor, piatra sugerând statornicia și permanența, umbra fiind simbol al neliniștilor și al singurătății etc. „Dar eu stau/ în casa de umbre/ decupându-mi din pietre/ bucuriile simple/...Numai ea/- pasărea albă-/ se strecoară tiptil/ către lume”(M.P.). Reflexiv în perceperea metaforei vine precizarea cititorului-poet (G.V.): „Umbra nu dănuie/ Bucuriile simple, adevărate/ Curate, îți umplu sufletul/... cuvântul/ El s-a strecurat către lume tiptil și util”(Casa de umbre). Vulturul, simbol al înălțimilor, al zborului, al descătușării cade răpus, când „S-a tras/în cel mai bun prieten al meu/-Vulturul/... Și cad întruna zăpezi/ peste ființă”(M.P.). Încurajatoare vine înțelegerea interpretării cititorului (G.V.): „...El nu a căzut și face rotocoale și acum/ De ochiul lui temerar, avem trebuință”(Zăpezi peste ființă). Miracolul tămăduitor al împlinirii creatoare vindecă incendiarele neliniști existențiale și neștiutele dureri ale poetei (M.P.): „...în mine ard/toate nopțile acestui pământ/ Și toate stelele...”, plindu-se pe temerile și pustietățile care asaltează singurătățile cititorului (G.V.): „Nopțile ne invadează, pustii/ Cu toate stelele, umbrele, lacrimile/ Cu singurătățile și tăcerile târzii...” (Zile neașteptate). Înserarea aduce „singurătățile... visele... o mulțime de păsări... se-nalță un cântec subțire”(M.P.), ceea ce George Văidean percepe poetic ca o descătușare în necuprinsul spre care aspirăm „S-au năpustit peste tine/Și-au învățat să zboare/Înspre toate punctele cardinale” – (Amurg). Ispitele vieții sunt anihilate prin cenzura sufletească, dar opțiunea alegerii corecte a drumului conferă libertatea interioară, ceea ce cititorul apreciază ca fiind „...dăruirea și curajul...” (Îmi furau bucuria).

Nu numai titlul poeziilor alăturate este identic, ci se repetă și unele sintagme, consolidând trăirile celor doi autori: „E pasărea visului meu/ prinsă în lațul cuvântului”(M.P.). Cititorul G.V. reia cuvintele, insistând pe puterea comunicării: „Poezia, pasărea visului tău/ Prinsă în lațul cuvântului...Ca de noi să te apropii”(Verdele zid).

Remarcăm o osmoză între poetă și cititor, care e provocat în formularea poetică a gândurilor și a trăirilor receptate în urma lecturii.

În curgerea lui ireversibilă, timpul taie și macină trupul și arderile creatorului: „Chiar și trupul/ încet se supune/ chiar și incendiul/din necuvinte”(M.P.), dar G.V. e sigur de permanența creației „...trupul și/ Arderea necuvintelor se vor stinge/ Focul lăuntric al cuvintelor va dăinuie”(Timpul ca lama unui cuțit).

Trudnicia găsirii cuvântului poartă decantării sufletești și reverberația lui, sugerată printr-o admirabilă comparație, sunt admirabil surprinse de poetă: „Va fi aproape liniște/ Când va porni cântecul/ ca o roată de foc/... câtă povară poartă/ fiecare cuvânt”.

Cititorul G.V. replică reluând și aprofundând ideea: „Toate cuvintele se nasc în noi, îngemănate/ Și sălășluiesc acolo până vor porni/ Duse de păsări, de vânt, în văzduh... /Liniștea este în noi ca și poezia și paradisul”(Aproape liniște).

Expresiile de intensă trăire poetică, precum „văpaia cuvântului”(Văpaia cuvântului), „focul lăuntric al cuvântului”(Timpul ca lama unui cuțit), „somnia perfid din cuvinte”(Cel mai tăcut) etc. trec dinspre poetă (M.P.) înspre cititorul-poet (G.V.) într-o piruetă figurativă, născătoare de subtilă simțire și de neliniștitoare întrebări, traduse prin cuvântul împovărat de sensuri care se cer deslușite („povară poartă fiecare cuvânt”- M.P.), când cititorul reia sintagma, înțelegând că „Liniștea este în noi ca și poezia și paradisul”(G.V.).

Simțirea poetică este „Privirea agățată de lume” a creatorului, care-și alungă tristețea și singurătatea în dialogul liric cu cititorul, bântuit de neliniștea de a nu fi înțeles: „Oare mai ai timp/ să guști aceste cuvinte?” (M.P.-Privirea agățată de lume). Răspunsul cititorului - poet (G.V.) este convingător pentru cel care se regăsește în universul vibrant al poeziei de calitate: „Ca cititor, răspund întrebărilor puse... /Eu cred în/ Cuvintele din inimă spuse...”

Melancoliei reflexive și tristeților topite în poeziile Mariane Păndaru, George Văidean le opune convingerile dobândite de-a lungul experiențelor de viață, formulând adevăruri și îndemnuri general-valabile: „Fericire

totală, permanentă/ Nu există./ Există doar drumul și dorința/ Noastră în căutarea ei./ A lupta este suprema datorie”(O tristă amiază).

Explozia primăverii aduce flori și privityetori, îndemnând la iubire: „...m-am făcut flacăra/în crengile mâinilor tale”(M.P.), în consens cu înțelegerea zvâcnirilor omenești exprimată poetic de G.V. „În anotimpul „trezirilor”/Al nașterii iubirilor/...Cum ai fi putut să nu arzi și tu/în crengile mâinilor sale”(În primăvară).

Iarna aduce sentimentul izolării, al singurătății, o tănuță claustrare în colivia amintirilor (Cântec răzbu-nător), dar zbuciumul se proiectează în afară, cu înțelegerea ciclurilor vegetale și umane din care se compune viața: „S-au trecut mugurii/ A venit floarea/ apoi fructul/și neîmpăcata sămânță.../ aceasta e viața/de la un capăt la altul”(M.P.-Viața), complementar cu imagistica cititorului G.V. („Muguri ajunși în sămânță/ Sămânță ajunsă în muguri/ Cercuri dispuse în spirală.../ în caruselul vieții...”).

Dacă în cenaclurile literare se comentează creațiile începătorilor, recomandându-li-se modalități de exteriorizare poetică a trăirilor, Mariana Păndaru realizează un funcțional experiment, descoperind procedeul „oglinzii”, al îndemnurilor concrete de a ieși din labirintul versurilor, reluând și torcând cuvintele pe spirala metaforei, potențând comunicarea furtunilor afective, sugerând cititorului aripile revelației-balsam din intimitatea creației.

Poezia reflexiv-filozofică a Mariane Păndaru provoacă cititorul la descifrarea limbajului metaforic al trăirilor afective, sugerând calea apropierei de universul, aparent încifrat al poeziei moderne, în care versurile nu sunt încorsetate în rima și măsura versurilor clasice, armonizându-se însă printr-un ritm interior penetrant.

Acest volum este un debut promițător în viitoarea cultivare a „rezonanțelor” poeziei de calitate în percepția cititorului, stârnind de decodarea mesajului topit în formulări cu mare încărcătură afectivă.

Poate de aceea, poetul albanez Visar Zhitu afirma marele adevăr al regisirii noastre în liantul stimulat al simțirii poetice: „Când ne risipim, poezia este cel mai frumos punct de reîntâlnire”.

Cărăbușii de sub pernă

Cornel Cotuțiu este un scriitor care, vrei sau nu vrei, te scoate din amorie, îți dă ghes să părăsești coconul, mai mult sau mai puțin confortabil, al comodității personale, să deschizi ochii și să privești lumea înconjurătoare prin lentila sa de observație, un detaliu optic care nu distorsionează defel imaginile.

Pamfletar înăscut, observator excelent al societății contemporane, scriitor cu har, Cornel Cotuțiu scrie și publică într-un neostenit travaliu. Prozator care nu mimează moda literară a zilei, nu exersează romantismul sau nostalgia, el construiește adevărate turnuri de observație prin notațiile pe care le fac.

Cornel Cotuțiu este unul dintre scriitorii de seamă ai momentului, ai Transilvaniei.

În urmă cu ceva timp, la Editura Charmides din Bistrița, i-a apărut volumul *Cărăbușii de sub pernă*. L-am citit la vremea aceea cu sufletul la gură; un soi de jurnalism literar îl caracterizează, oferindu-ți acel gen de informație inedită pe lângă care, ca ins obișnuit, treci zilnic fără să-i observi detaliile, fără să te șocheze. Am recitat cartea lui C.C. zilele acestea.

Proaspăt, cursiv, ironic și vindecător de prostie, așa mi se pare a fi și textul cărții la care fac aici referință.

Titlul, evident potrivit pentru a ilustra frământările care nu-l lasă pe omul (aruncat între două veacuri și două milenii) să doarmă, titlul cărții are o coloratură ca un capriciu muzical și te atrage să citești tot textul, să descoperi acolo o lume fabuloasă.

Între cele două coperte, există durere, speranță, furie și stropi abia vizibili din bucuria vieții.

În *căutarea zăpezii* este intitulat eseu de la pagina 130, ultima lucrare din carte, edificatoare pe deplin pentru crezul poetic al unui prozator care întrunește toate datele pentru a fi credibil, într-o lume în care surogatul dă năvală, până la refuz, peste literatura veritabilă.

Zăpezile, pe care scriitorul Cornel Cotuțiu le caută terestru, sunt în ceruri, în poema care se scrie astral, și spre care alergăm continuu.

Deși dur într-un context sau altul al paginilor din carte, autorul lasă loc potrivit unui romantism de cea mai pură esență.

Elegant, caligrafiind ca pansonul pus de gheara unei păsări pe zăpadă, Cornel Cotuțiu dă consistență ideilor filosofice, le pune în antiteză cu

realitatea frustră, și cizelând cu măiestrie textul, scoate la lumina tiparului o operă literară de excepție.

Sunt puțini scriitorii care lucrează din plăcere. Unul dintre acești privilegiați ai scrisului este Cornel Cotuțiu.

El consemnează scene din cotidianul cu muchii colțuroase, șlefuieste textul doar atât cât este necesar pentru a nu obosi cititorul cu detalii care ar putea distra atenția de la ceea ce e cu adevărat important.

Mozaic de tristeți cotidiene, așa își subintitulează autorul cartea de față. Am citit o dată, de două ori această sintagmă, am căutat să-i înțeleg sensul și, da, în cele din urmă, făcând o paralelă între omul și scriitorul Cornel Cotuțiu, am realizat că de aici, din tristețe, rezultă puterea de transfuzie extraordinară, a fluidului pe care C.C. îl preia din lumea reală, îi dă accente de ficțiune. El nu literaturizează.

Nu uniformizează subiectele. Fiecare eseu din carte este o lume de sine stătătoare, dar adunate toate paginile într-un întreg numit Carte, observăm că acolo există un Univers literar care poartă amprenta cetățenului.

Un cetățean-creator ce nu poate rămâne în turnu-i de fildeș, care trăiește printre oamenii de rând și, astfel, are privilegiul de-a observa acele fațete interesante ale societății, culori ce dau savoare povestirilor.

Viața profesională, clipele care compun o zi obișnuită pentru profesorul Cornel Cotuțiu, pentru scriitorul Cornel Cotuțiu, dimensiunea cronologică așezată peste faptele luate în vizor, toate aceste detalii, ale Momentului transformat în Trecut, sunt prinse, cu un spirit de observație extraordinar, într-o

montură de istorisiri care pot sta foarte bine și în pagina unei Istории, o istorie mai altminteri scrisă dar care, citită cu atenție îți lasă posibilitatea să descoperi adevăruri (din fostul comunism) răni care încă mai supurează, mai dor.

Un spațiu al cunoașterii colective, cu racilele sociale revelate corect, cartea *Cărăbușii de sub pernă* ne oferă acea oglindă în care privind, ne redescoperim fără farduri, fără metaforele menite să ne înfrumusețeze ca indivizi, ca societate.

O tristețe evidentă apare ca cerneală prin porii unei sugative vetuste. Autorul nici nu încearcă să o estompeze, și relatează în felul său, la obiect, fără artificii, povești cunoscute.

Nu este doar literatură în cele peste 100 de pagini de carte, e document, sunt aici acte de naștere ale unei lumi pe care C.C. o cunoaște pe viu sau din documentările pe care le-a făcut cu profesionalism, cu iscoditor interes pentru trecutul, prezentul și, de ce nu, pentru viitorul României.

Un universalism intelectual remarcabil dă notă aparte volumului și, ajungând cu observațiile și dincolo de granițele țării, în oglindă cu evenimentele „de politică internă” / se observă cum, autorul nu face doar un studiu de caz izolat, el așază ca într-un puzzle, piesele potrivite, obține un întreg al fenomenului, fenomen ce erodează edificiul colosal dintre cele două milenii.

De la istoria umanității (în derivă) la nedumerirea tatălui în fața întrebării care îi neliniștește fetița, de la lumea-largă la valea îngustă a Someșului, în evantaiul de evenimente și trăiri interioare, Cornel Cotuțiu se mișcă sigur pe sine.

O da, mai are și clipe în care mâna scriitorului tremură de emoție omească, când durerile universale devin durerile sale și când neștiind care ar putea fi antidotul pentru sălbăticia, grosolănia și ignoranța umanității, tratează problemele zilei cu o ironie sănătoasă, aproape țărănească.

Cornel Cotuțiu, un prieten de nădejde, un scriitor cu alură de cavalier ce caută Graalul într-o lume în care, alții chefuiesc și se vând pe mult mai puțin de 30 de arginți.

Este o duminică ziua în care parcurgi paginile scrise de Cornel Cotuțiu, dar este o duminică în care nu rămâi indiferent la trecerea stelelor, la zbaterea aripilor unei egrete, la iscălitura pusă de un mai mare al lumii pe actul care va slava (sau nu va salva) planeta de la dezastru.

MELANIA CUC

DOMICILIU OBLIGATORIU

Volumul de proză *Domiciliu obligatoriu*, semnat de scriitorul Gheorghe Bacalbașa, editura TIPO MOLDOVA-Iași, ediția a II-a, colecția OPERA OMNIA - romanul de azi, este o frescă socială, așezată într-un timp și într-un spațiu anume, ca într-un loc geometric predestinat, în care fraudă intelectuală și compromisurile politice au putere de lege, distorsionând destinele omenești.

Autorul volumului, conf. univ. dr. Gheorghe Bacalbașa, autorul multor lucrări științifice de medicină, 5 volume, 49 lucrări și 110 lucrări susținute, medic primar obstetrică-ginecologie la Spitalul Clinic de Urgență „Sf. Pantelimon” din Capitală, a publicat romanele *Domiciliu obligatoriu* - Editura ALMA, 1995; *Căprioara de gips* - Editura ISTRU, 2001 și *Instituția* - Editura TIPO MOLDOVA, 2015.

Acest roman readuce în atenția cititorului viața într-o clinică de chirurgie, mediu cunoscut scriitorului. Căci autorul așează subiectul acestui roman în lumea halatelor albe. O lume pe care o cunoaște, o lume în care atitudinea de dăruire și profesionalism a tuturor celor care lucrează în acest domeniu se împletește cu acele condiții pe care timpul, locul și împrejurările sociale le impregnează asupra tuturor indivizilor. Depinde numai de calitatea omului și de voința sa de a ieși în mod onorabil din platoșa tuturor acelor reguli impuse ca într-un „*domiciliu forțat*”, într-un timp plin de impostură și de îngrădiri politice, și de a evita dobândirea comportamentelor social – patologice, ce pot conduce, datorită bolii pentru putere, la o psihodramă. Întâmplările din carte se petrec la o mare clinică bucureșteană, *Institutul de chirurgie funcțională și reparatorie*, unde în urma unei operații, moare pacienta Ștefania B., *caz atipic*, cum declară la ieșirea din sala de operație, șeful clinicii, profesorul Florin Zugrăvescu. Un eșec medical pentru care chirurgul Horia Preda se simte vinovat sufletește, deși nu fusese lăsat să participe la intervenție. Introspecția („*imaginea Șefaniei îl prigonea obsedant și săcâitoare*”) care însoțește permanent analizele făcute de acest medic, deschizător de drum în chirurgia reparatorie, prilejuiește desfășurarea unui covor de întâmplări, pe care defilează colegii, oameni mai mult sau mai puțin dăruiti acestei nobile profesii: medicii Horia Preda, Ovidiu Singureni,

Ioana Lujeriu, Horațiu, Cezar Hobiță, destine cu aripile tăiate de setea de putere a șefului, Costică Cărlan, necioplitul poreclit „*Trei zile*” (concediu medical!), Sevastița Vârtej, secretar de partid pe instituție, Paulică Zamfiropol, slugarnic oportunist, Gh. Ionescu, medic de întreprindere, care nu acceptă ideea de „*medicină de clasa I și medicină de clasa a II-a*”, asistentele, infirmierele - „*soldății spitalului*”, asistenta-șefă Mariana Cotoi, tovarășa Georgescu, secretara profesorului, și toți ceilalți. O lume plină de aspirații, intrigi, răutăți, rivalități, șicane, care nu s-ar presupune în lumea albă a halatelor medicale. Personaje multe, cărora romancierul, cu o finețe deosebită, le creionează cu talent personalitatea. (Profesorul Dr. Docent Florin Zugrăvescu, cel care „*se cățăra în pom ca în viață*”, om ajuns în vârful ierarhiei prin impostură și mașinațiuni politice, își asumă paternitatea unei lucrări științifice a lui Horia Preda asupra unui nou procedeu chirurgical și chiar îi spune acestuia nonșalant și cinic: „*va fi moștenirea pe care o să ți-o las ție*”). Personajele sunt oamenii care nu pot ieși din *domiciliul obligatoriu* al circumstanțelor. Și acest lucru îl aflăm din jurnalele personale ale fiecăruia, în care ei se autoanalizează, îi studiază pe colegii lor cu reală simpatie sau îndreptățită aversiune. Dar toate aceste secrete devoalate (cine cu cine, care și unde, cât și când), sunt întrebări care primesc un singur răspuns. În mod paradoxal, răspunsul începe cu o întrebare: *de ce?* De ce oamenii supuși unor anume împrejurări demolatoare, simt nevoia să *moară și capra vecinului*, chiar dacă vecinul este cel împreună cu care au construit *fântâna* din sat? De unde

această „*malformație*”? Și tot romancierul găsește răspunsul. Totul se datorează „*țarcului de permisivități în care suntem închiși*”, situație care conduce la perversitatea oamenilor.

După cum afirmă autorul, „*Toate personajele sunt imaginare, în afară de cele reale*”. Putem presupune că cele reale nu au primit numele adevărat. Dar rămâne o nedumerire. Cum ar fi fost dacă profesorul Zugrăvescu s-ar fi considerat față de confrății și subalternii săi mai mult decât un director care adună pe lângă dosarele de cadre uzuale și acele dosare *informative* despre patimile și metehnele acestora, pentru a-i *zugrăvi* când s-ar fi ivit necesitatea folosirii lor în malversațiunile sale? Cum ar fi fost să se rezume la menirea nobilă de a construi oameni și a reconstrui vieți? Autorul ar fi fost îndreptățit să-l boteze profesorul Zidărescu sau Zidăreanu? Ca pe un *ziditor* al unor destine frumoase.

Titlul romanului, *Domiciliu obligatoriu*, e foarte sugestiv. Fiecare personaj se află închis în sistemul rigid impus de cei situați superior în ierarhie și, ca într-o *matrioșcă*, tot acest turnuleț de marionete suprapuse sunt acoperite de *ciuma* sistemului totalitar. Și se pervertește. Ce să faci cu chirurgia aici? Cum să poți vindeca de așa ceva? „*În chirurgie te poți menține ba chiar progrese, fiind un croitor mai mult sau mai puțin îndemânatic, însușindu-ți câteva stas-uri perpetuându-le până la pensie*”, spune sarcastic unul din personajele romanului. De fapt, chirurgul Horia Preda are o singură convingere: „*Acesta este binomul tragic al chirurgiei – mâna și mintea*.” La care el adaugă *iubirea și compasiunea* față de cel aflat la un moment dat în nevoie.

Această monografie a unor vremuri nu foarte îndepărtate aduce prin tematică și talentul lexical al autorului un mesaj, a carei semn de alarmă și medicul – scriitor Gheorghe Bacalbașa, intercalând minijurnalele unor personaje în desfășurarea romanească a acțiunii, reușește să suscite interesul cititorului. Romanul *Domiciliu obligatoriu* este scris viguros și precis, cu o expunere clară, captivantă atât pentru cei din domeniu, dar, mai ales, pentru cei de dincolo de halatele albe, cei care sunt potențiali pacienți și care astfel vor înțelege malpraxisul psihologic la care pot fi supuși uneori cei ce luptă pentru sănătatea tuturor.

„*Cartea aceasta este un strigăt. Oare câți au auzit strigătul și câți l-au înțeles?*”

LUCIA PĂTRAȘCU

Ana Bazac, Omul activ în filosofia românească

Omul activ și impersonalul „se” (Perspectivă de filosofie socială asupra unor pagini din istoria gândirii românești) de Ana Bazac – Editura Aius, Craiova, 2010, cuprinde o serie de studii asupra cugetării românești despre om și societate, despre acțiune și contemplativitate, din perspectiva evoluției de ieri și de azi a României.

E vorba de o culegere de studii docte, riguroase, bazate pe o vastă bibliografie, bine strunită și stapănită, studii expuse, însă, într-o formă accesibilă, edificatoare atât pentru specialiștii în domeniu, cât și pentru cititorii obișnuiți, interesați de lămurirea unor aspecte ale societății românești, lăsate, pe undeva, în umbră, voit sau nevoit, de forțele active ale devenirii ei, în special după prima revoluție tehnico-științifică, la care România a avut o participare de un caracter, oarecum, marginal.

Aceasta, ca urmare a rămănerii în urmă a întregului Răsărit european, aflat la confluența marilor imperii, a persistenței până târziu, a relațiilor de producție feudale și a implementării și mai târziu a instituțiilor moderne, occidentale, de organizare a statului.

Astfel, studiul *Societate și răspunsuri la Constantin Rădulescu-Motru* îl prezintă pe filosoful român ca pe un om al timpului său, care analizează societatea și epoca din perspectiva curentului ideologic, mai larg afirmat la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, al „autohtonismului”. El nu se opune modernizării, dar o tratează în cadrele reale ale societății românești a vremii: „o țară agricolă cu preponderență țărănească, iar până la 1921 îndeosebi - cu o clasă moșierească puternică”. Soluțiile lui de ameliorare a statului țărănesc au reprezentat mai mult proiecții ale dezirabilului decât construcții teoretice autentice vizionare.

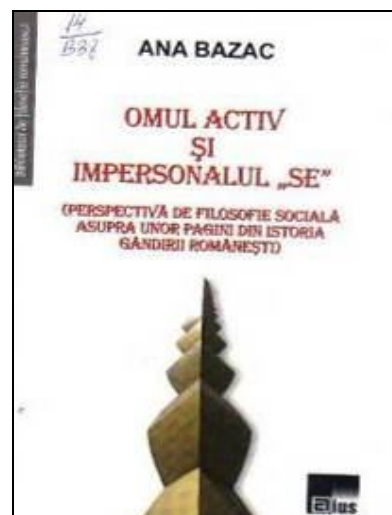
Lucrarea „Ștefan Zeletin: Filosofia socială aruncă mănăstirea” îl prezintă pe filosoful român activ (a fost membru al Partidului Poporului și deputat în 1926-27) ca o figură care „a străpuns cadrul rigid al dogmelor predominante (de tip conservator) și a creat o structură explicativă originală, rezonantă cu marile curente mondiale ale timpului”. El observă persistența ideilor retrograde de reprezentare și de ameliorare a societății românești a vremii, critică birocrăția politică parazită, dar și democrația timpului care „ne-a dat spectacolul tuturor epavelor sociale și morale, ridicate pe umerii gloatei electorale”.

Este un susținător activ al modernizării societății, „conștient de greutatea”.

Capitolul III al cărții cuprinde studiul *Despre idealism în conceperea reformelor în învățământ: Emil Racoviță și Vasile Pârvan*, unde reflectă importanța pe care o conferă învățământului cei doi mari savanți ai perioadei interbelice. Astfel, Vasile Pârvan afirmă că „tocmai educația în spiritul ideii democratice și a libertății dezvoltă conștiința națională.” Iar Emil Racoviță se adresează tinerei generații cu cuvintele esențiale pentru edificarea țării pe care o vor reprezenta aceștia: „...omul cult actual este acela care își poate explica rațional fenomenele naturale, sociale și intelectuale în mijlocul cărora trăiește, care cunoaște organizarea lor istorică și care, prin urmare, poate până la un punct să prevadă sensul în care aceste fenomene să se aplice în viitor”.

„Filosoful, profesiunea și viața. În jurul *Amintiri*-lor lui Nicolae Baltasar” îl prezintă pe filosoful român, care a văzut în filosofia sa scopul suprem al preocupărilor, atât în vremuri de libertate cât și în cele de criză socială, exprimând în gândire, fără compromisuri și falsificări, tot ceea ce crede despre om și societate, mai ales atunci când neaveniții caută să-și impună cu forța, voința lor precară.

Capitolul V, *Semnificații ale filosofiei practice kantiene și preocupări de kantianism practic în România de după 1989*, îi conferă autoarei prilejul de a face o pertinentă incursiune teoretică în istoria Germaniei și a lumii ce a prilejuit reflecțiile marelui filosof german despre aceasta, continuarea ideilor sale în filosofia care i-a succedat, precum și ecurile lor în istoria filosofiei românești de ieri și de azi. Subliniază la un moment dat autoarea studiului: Immanuel Kant „... a dat criticii sensul de examen pe care rațiunea și-o face sie însăși, ce, chiar dacă limitează folosirea rațiunii, îi garantează folosirea ei legitimă”. De asemenea, Kant a arătat că progresul în general nu a contribuit la îmbunătățirea moravurilor, dar în organizarea societăților a preluat cu entuziasm separația puterilor în stat. Referitor la societatea românească de azi, autoarea concluzionează amar: În România de după 1989 „...se construiește un tipar cu totul opus idealului kantian: având o tendință vizibil *anti-iluministă*, acest tipar cere ca teoria socială să gloseze despre virtuțile liberalismului economic (de filiație Mandeville, Smith) și a celui politic, idealizant al contractului social hobbesian. Ce să caute aici principiul kantian al respectului demnității fiecărui om?”

Capitolul VI cuprinde reflecțiile *Porcînd de la o observație a lui Ion Petrovici*, capitolul VII se referă la *Mircea Florian și hermeneutica raționalistă a suferinței*, următorul vizează *Spiritul timpului la Ștefan Zeletin și Mihail Manoilescu*, iar capitolul IV tratează despre *Ion Petrovici și Tudor Vianu. Valoarea omului și idealul clasic al acestuia, destinul conceptelor*. În capitolul X se referă la *Filosofii sub vremi: Aspecte de filosofie socială la Tudor Vianu*, iar următorul tratează despre *Nina Façon și tentația omului activ*. Capitolul XII se referă la *Lumea ideilor la Constantin Noica*, iar în al XIII-lea capitol la *Dreptatea ca termen mediu între libertate și egalitate: Actualitatea lui Mircea Florian*.

Partea a doua a cărții cuprinde studiile: *Despre stînga lui Tudor Bugnariu, C. I. Gulian și sensurile nonconformiste ale eticii*, *Despre revoluția moralei și morala revoluției în cercetările lui Nicolae Bellu*, precum și capitolul XVII, *De ce nu e la modă filosofia militantă? Radu Florian: filosofie, politică și umanism*.

Culegere de studii de filosofie românească, aplicată la valorile sociale de ieri și de astăzi, cartea Anei Bazac *Omul activ și impersonalul „se”*... oferă o imagine și o interpretare originală a acestui fenomen în filosofia românească, dar e totodată și o provocare adresată gânditorilor de astăzi, de a nu se lăsa târați în vârtejul pseudo-științelor manipularilor puterii pentru putere, cu care ne amenesc în corul lor absurd, dar în marș forțat, adepții tuturor politicilor machievlice. Gânditorii despre om și valorile sale trebuie să intre în arenă și să-l afirme pe acesta, tocmai atunci când momentele faste ale politicilor de solidaritate cedează locul atâtor forme de aspirare și de terfelire a condiției umane.

GEO CONSTANTINESCU

SERAFIM DUICU - FEȚELE CUVÂNTULUI

Cartea apărută sub acest titlu la Editura Nico din Tg. Mureș, sub îngrijirea doamnei prof. Valerica Duicu, soția scriitorului, și prefăcută cu profesionalism și competență de către poetul Nicolae Băciut, se vrea a fi *biografia spirituală* a omului iubitor de carte, de adevăr, de istorie a neamului, de țară și de cuvânt rostit în limba română - cărturarul Serafim Duicu. Recompunem din cele 738 de pagini și din cele 322 de articole publicate biografia unui om pentru care viața a fost *un zbor..., un trîl..., o pădure umblătoare..., un vis..., un eu frumos / în jurul căruia se-nvârt universul...* Și stăm uimiți și nu ne vine să credem că au trecut - iată! - aproape 20 de ani de când *pe cărări în sus de zare / neumblate de picioare* a plecat, ademenit de *potecile ne-ntoarse*, în căutarea *astâmpărului râvnit...*

Îl căutam în pagini de carte și-l găsim **Om** la fel de uimit ca și noi de trecerea timpului: *Nu-mi vine să cred, stau uimit în fața calendarului, socotesc de mai multe ori trecerea anilor și ajung la aceeași cifră 60...Și nu-mi vine să cred că Ion Apostol Popescu are 60 de ani!*... scria în 6 martie 1980 Serafim Duicu, reproducând în același articol poemul lui Ion Apostol Popescu *Poate vă amintiți* care începe sfâșietor cu întrebarea *Mă mai cunoașteți cumva? (Sunt Ion Apostol Popescu / paraclisierul frumuseții / tuturor toamnelor de pe Someș...)*

Îl căutam în pagini de carte și-l descoperim pe **cronicarul literar** de certă valoare, care a avut și - prin tot ceea ce a scris continuă să aibă - un cuvânt greu de spus în ceea ce privește valoarea operelor literare, filozofice, folclorice pe care a ales să le judece și să le ierarhizeze cu onestitatea, cu responsabilitatea și cu dreptul celui care - îndelung-truditor pe altarul cuvântului - a ajuns să-i cunoască acestuia toate fețele.

În aceleași pagini de carte, îl descoperim **pe profesorul și pe cărturarul** Serafim Duicu subjugat de frumusețea și importanța **luminismului românesc** și a **Școlii Ardelene** care și-a trimis

liniamentele sale fundamentale spre toate perioadele de cultură și sensibilitate ulterioare ale culturii române până azi. Serafim Duicu are convingerea că în perioada *luminismului s-au pus de fapt bazele culturii române moderne, ceea ce a făcut ca fenomenul să fie unul iradiant și coagulator.* Corifeii Școlii Ardelene - Gheorghe Șincai, Petru Maior, Samuil Micu-Clain - i-au fost faruri și modele pe drumul devenirii profesionale.

Ne aplecăm cu interes asupra paginilor cărții și ne trezim în fața unui **critic teatral** de o neașteptată forță, gravitate și pasiune pentru cititorul care nu știe că Serafim Duicu a fost profesor universitar la Universitatea de Artă Teatrală din Târgu-Mureș.

Analiza jocului actorilor e complexă și plină de observații care scapă spectatorului neavizat, opiniile extrem de corecte și expresiv formulate despre contribuția regizorului și-a scenografului reliefează sinceritatea și mărinimia celui care nu-și trădează nicicând convingerile și certitudinile, analiza textelor dramatice scoate la iveală subtilități de gândire și exprimare caracteristice doar marilor personalități.

În general, cronicile teatrale debutează cu o sintetică, dar cuprinzătoare și extrem de relevantă definiție a spectacolului care-l ajută pe cititor în formarea unei opinii clare nu doar despre jocul actorilor, ci și despre textul dramatic.

Răsfoim paginile cărții și-l găsim mereu atent la și mereu implicat în **fenomenul cultural**. Calitatea sa de **ministru secretar de stat** la Ministerul Culturii i-a adus fără îndoială onoare, dar și motive de dezamăgire: *Se vorbește astăzi foarte mult despre cultură*, scria el în 1992. *Vorbesc și neaveniții, veleitarii. Asta, deoarece cultura înobilează, aureolează... Cultura nu mai este o tarla a tuturor și a nimănui.*

Ea presupune competență, competitivitate, performanță în unul-două domenii.

Din nou opiniile sale sunt clare, lucide, exprimate sub forma unor sentințe.

Îl deranjează amatorismul, lipsa de interes, neimplicarea celor care au în mâinile lor destinul culturii. Știe mai bine decât oricine că *în oricare din înfățișările ei, cultura este factorul*

prin care orice țară, orice sistem politic, orice persoană bate la porțile eternității.

Serafim Duicu a bătut la porțile eternității prin tot ceea ce a făcut.

O dovedește din plin și materialul strâns cu răbdare, cu dragoste, cu devotament, cu dăruire și cu responsabilitate de către soția scriitorului, prof. Valerica Duicu. *Ochiul de veghe* cu care i-a fost alături în timpul vieții a rămas treaz și după moartea acestuia. Valerica Duicu știe că *un om își legitimează existența prin lupta și dorința de a lăsa în urmă lumină, luminându-i pe alții.* Și-a propus să continue însăși ceea ce a însemnat prioritate, frumusețe, bucurie și lumină în viața soțului ei. Valerica Duicu știe că fețele cuvântului sunt fețele omului care i-a fost alături ca profesor, ca soț, ca prieten, ca tată al copiilor ei, ca scriitor, ca om de carte, ca OM.... Se cuvine să-i aducem cuvânt de mulțumire pentru darul făcut celor care și-l amintesc pe Serafim Duicu ca pe o mare personalitate a culturii române.

Se cuvine să le mulțumim fiilor lui Serafim Duicu, Lucian și Rareș, pentru frumoasa și inspirată copertă a cărții care ne amintește atât de sugestiv de locul nașterii scriitorului. Se cuvine să ne bucurăm de asemenea *restituiri* care aduc în actualitate viața și truda unor mari cărturari.

ROZALIA TRUȚĂ

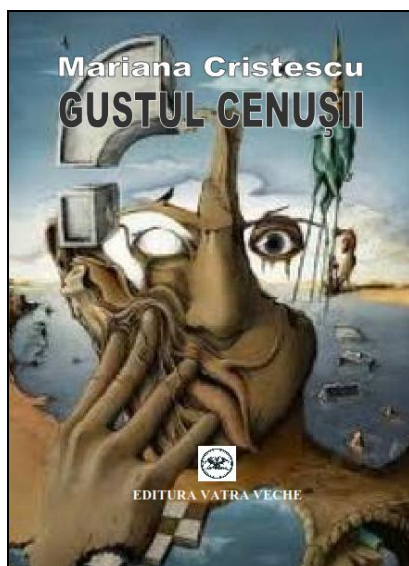
Gustul cenușii

Mariana Cristescu are rara capacitate de a transforma efemerul unui articol de ziar în ceva mult mai consistent și cu mult mai multă durată de viață. Paradoxal, timpul, care, de obicei, cântă prohodul cam tuturor articolelor, tributare știrilor, chiar dacă sunt îmbrăcate în haină eseistică, ei nu-i corodează scrisul și nu face ca el să moară odată cu trecerea lui în partea dezinteresului și uitării! Cum reușește? Simplu și totodată atât de complicat! O face dând durabilitate informației imediate, atât de perisabile, începând chiar „de a doua zi”! O face prin infuzie de date și informații, unele chiar caleidoscopice, care fac ca înțelesul acesteia să se facă într-un context mai larg și mai bine determinat. Cu alte cuvinte, pregătește calea înțelegerii, raportate la acțiuni, situații, la loc și la timp. Aceasta implică o serioasă documentare, și asta e în tandem cu solida sa cultură generală, dar și cu intuiția sa și știința de a scrie, care, însumate, fac ca Mariana Cristescu să fie o ziaristă care știe să acapareze cititorul și să-i dea „hrană” informațională, atât pentru minte cât și pentru suflet. Este, cu alte cuvinte, o ziaristă cu chemare și har în această meserie. I-am spus-o personal și o spun și colectivității, cu acest prilej.

De cele mai multe ori, ea nu își premeditează subiectele articolelor, acestea coagulându-se în baza unei spuse, a unei idei sau a unei atitudini. Materialele sale respiră aerul prospecției și interesului, nu numai informând, ci și explicând informația.

Citesc cu deosebită plăcere articolele și editorialele sale din *Cuvântul liber*, așa cum acum le-am recitat a doua oară, adunate în paginile unei (noi) cărți de publicistică, intitulată **Gustul cenușii**, Ed. Vatra Veche, Tg.-Mureș, 2015. Sunt 25 de articole care se derulează pe parcursul a 200 de pagini și, surpriză, un început de roman în uvertura cărții, roman care îl introduce pe cititor, „ex abrupto”, în maniera autoarei de a scrie astfel de gen literar. (Poate că acest „capăt de ață” de roman este introdus în carte din dorința de a stârni interesul, pentru atunci când va fi publicat în întregime. Și de ce nu!).

În paginile cărții Mariane Cristescu, se găsesc adevăruri deopotrivă cu supoziții, întrebări deopotrivă cu

răspunsuri și nerăspunsuri, mirări și semne de întrebare, dureri tacite deopotrivă cu mângâieri. Toate într-o „supă” de bun gust, de educație și de luat aminte. Tușele sunt precise, chiar filigranice, plombate cu infuzii emoționale și păreri personale, care nu fac decât să sporească tenta personală a scrisului și să-i dea autenticitate. Articolele în sine sunt tot atâtea mostre de presă scrisă de calitate și tot atâtea amprente ale unui mod serios și responsabil de a face gazetărie. Atunci când e cazul, poetul care este Mariana Cristescu dublează publicistul și scriitura devine mlădiată după „gâturi de lebadă”. Și aceasta, indiferent dacă Mariana Cristescu apără cu scrisul său: principii, atitudini, oameni, idei sau scrie despre scriitori și cărțile lor. De peste tot rezultă dragostea pentru oameni, pentru lucrurile de valoare, pentru valorile universale, pentru poporul român, limba română și România, pentru frumos, dreptate și adevăr.

Nu mă voi apuca eu să vă povestesc fiecare articol, să extrag ideile principale și să fac câte un rezumat. Nu se cade și apoi aș lua din surpriza și bucuria cititorului, la prima citire, dar și la a doua, „de recitare” cum ar fi spus Nichita Stănescu. Mă voi rezuma la a enumera titlurile lor, fiecare titlu spunând în parte fie povestea „întregului”, fie ideea ce rezidă din citirea acestuia. Scurt și la obiect, așa cum la obiect, cu putere de sintetizare a unei povești sau a unei idei, o face Mariana Cristescu. Așadar: *Abatorul de fluturi (File de roman)*; *Editoriale 2015 – “A înnebunit lupul? Care inimă? Cine nu ne mai amenință?”*; *Nevoia de boieri*; *Cu ochii larg închiși, încă o rușine*

națională: *Emanuil Gojdu a fost evacuat din central Oradiei!*; *Nevoia de... “Flăcări în tandem”*; *Cine uită nu merită!*; *“De-o fi una, de-o fi alta/Ce e scris și pentru noi....”*; *Tristeți în ecourile sărbătorilor pascale....*; *„Uitați, dormiți sub liliac”*; *„Ai noștri...” ca brazii”...!*; *„Capul plecat” ar trebui tăiat!*; *Războiul lumilor sau natură moartă cu maci și trandafiri*; *Din haos, Doamne,-ați apărut! De v-ați întoarce-n haos!*; *De dragoste...și-atât*; *Marea lehamite*; *Ce religie va avea secolul XXI?*; *Albastrul din Gorgane*; *Magia secunde*; *“Când armele vorbesc, muzele tac”...dar nu totdeauna!* *Cu Cicero, prin Mesopotamia și Târgu-Mureș!*; *Din nou despre “Afacerea cu aur a secolului”! Până când?”*; *Un leu-glonț, 600.000 de euro - generalul!* *Eu vreau să fiu mareșal. Cine dă mai mult?*; *Cine (mai) suntem???*; *„O lume nebună, nebună, nebună...; Istoria se repetă sau...cât de mică-i lumea mare!?”*; *Jocuri periculoase!*

Dacă se spune că imaginea face cât „o mie de cuvinte”, mai trebuie remarcat faptul că unele articole au în plus câte „o mie de cuvinte” (uneori chiar mai multe), care fac ca ele să fie mai convingătoare, mai credibile și chiar mai mai lesne de înțeles. Aceste „o mie de cuvinte” sunt imagini cu monumente „interzise” sau nu, cu plăci comemorative, cu oameni - personalități sau nu, cu monumente din țara noastră și de peste mări și țări, cu fotografii vechi și prezente, cu hărți, artefacte, obiceiuri etc.

Autoarea refuză liniaritatea vieții și trăiește, inclusiv prin scris, la amplitudinile firii și poftelor sale. Cartea, în sine, este o nouă „piatră pentru templul... său”, cum ar fi spus Lucian Blaga. Este o săgeată aruncată din arc, menită să indice locul unei noi provocări. Este buzduganul aruncat în poarta comodității și dezinteresului, a opacității și lipsei de atitudine. Este sarea și piperul pus pentru înțelegerea gustului lumii contemporane.

Gustul cenușii poate fi totodată un îndemn pentru toți cei care au mușcat din țărână, că există în tolbă și bastonul de mareșal al pășării... Phoenix. Și de ce n-ar fi? „Gustul cenușii” poartă în fibra înțelesului ei amnarul ce poate reaprinde din nou focul speranței!

RĂZVAN DUCAN

Transilvania pe ungurește

Mirosul pușcării este o carte realizată în tandem de către doi ardeleni de etnie maghiară, care au părăsit Transilvania în perioada dictaturii lui Nicolae Ceaușescu. O parte semnificativă a volumului este dedicată anilor de pușcărie suportați de către Ádám Bodor, pentru vina de a fi protestat contra regimului comunist în timpul studiilor liceale. Dar cartea este mult mai mult decât evaluarea de către un maghiar a comunismului românesc, așa cum reiese din recenzia intitulată "Un maghiar anticomunist român"⁵. Dincolo de interesul istoric, de puterea de evocare a acestei cărți realizată în dialog, interesantă este percepția autorilor asupra spațiului natal, adică, spațiul transilvănean. Elementul etnic reiese, discret, inclusiv în partea care e și cea mai substantială a cărții, dedicată Gulagului românesc. Câte un gardian maghiar are un gest de bunăvoință față de mult prea tânărul locatar al spațiului penitenciar, iar episoadele de acest fel pun în evidență o solidaritate discrete care sfidează ideologia totalitară.

Pentru Ádám Bodor "ideea de pământ natal o reprezintă acest loc de o multiculturalitate pestriță și cu o geografie impozantă" (14), care este Transilvania. Apreciind diversitatea etnică a locului, Ádám Bodor nu ascunde, totuși, o anume nostalgie pentru Ardealul unei anume supremații etnice. Despărțirea acestui pământ natal de Ungaria, căderea din starea de majoritar în cea de minoritar este o traumă pe Ádám Bodor se străduiește să o înțeleagă cât mai nuanțat. Inevitabil, se ajunge la Trianon. Totul este judecat prin *real politik*, conform căruia Ungaria a ajuns la o situație "nedemnă" (după expresia autorului). "E din ce în ce mai limpede că atunci când marile puteri au vrut – chiar dacă nu tocmai pe baza celor mai ferme convingeri ale lor – să facă dreptate unor națiuni mai mult sau mai puțin nedreptățite, au constrâns o altă națiune la o soartă nedemnă, tocmai în inima Europei" (23). E bine că autorul recunoaște măcar că unele națiuni au fost

nedreptățite în istorie, dar, în același timp, notează cu satisfacție că "beneficiarii acestei barbarii cinice nu au putut să o digere până în ziua de azi" (23). Meritoriu este faptul că Ádám Bodor recunoaște superioritatea numerică a românilor în Transilvania – "vecinii noștri erau majoritari, iar noi nu am fost destul de receptivi la problemele lor" (24) – precum și greșelile Ungariei între 1940-1944: "ca urmare a arbitrajului de la Viena, o mulțime de funcționari din țara-mamă au primit posturi în Ardeal și, odată cu ei, întreaga administrație a fost năpădită de o aroganță nationalist tâmpită, cu aere de superioritate și care bineînțeles că a înlăturat toate vechile cadre competente, care se orientau perfect în coordonatele locale" (25), deși nu merge până la recunoașterea masacrelor de la Ip și Trăzneu sau a atrocităților de la Huedin⁶.

Soluția care este și un avertisment, este preocuparea față de problemele celuilalt. În opinia lui Ádám Bodor, "a fi ignorant și chiar infatuat față de problemele naționalităților" (26) este o mare eroare, deoarece "de la 1848 încoace, această atitudine a avut drept consecință direct fărâmițarea de la Trianon" (26). Pentru maghiari, eseistul recomandă optimismul constructiv, puterea de a merge înainte. "Cred că maturizarea unei națiuni începe atunci când găsește forța să treacă peste propriile sale înfrângeri. Văicăreala eternă nu mai impresionează pe nimeni, în urma ei

Luigi Puiu • Previzibilul naufragiu

⁵ http://adevarul.ro/cultura/carti/un-maghiar-anticomunist-roman-nd_1_50ada2c57c42d5a663987a54/index.html

⁶ Asasinarea protopopului Aurel Munteanu.

nu rămâne decât o imagine dezolantă" (27).

Admirând eficacitatea economică ce i-a făcut pe francezi și pe germani să uite că s-au războit secole, Ádám Bodor încheie aceste considerații istorico-culturale cu o elegie despre Europa de Est⁷, care nu e în stare a-și digera, administra nici înfrângerile, nici victoriile. "Aici învingătorii nu știu ce să facă cu prăzile acaparate și rămân de cele mai multe ori mai săraci decât cei pe care i-au prădat, ceea ce îi enervează la culme și le sporește complexele" (27). Cu alte cuvinte: cine are urechi de auzit, să audă! Prosperitatea, dezvoltarea economică sunt singurele soluții. Doar așa cuțitul urii ar putea deveni o simplă lamă boantă.

Dialogul despre pușcărie al lui Ádám Bodor depășește limitele istorice ale unei epoci. Este vorba de iubirea întristată a unui ardelean care nu vede nicio lumină la capătul tunelului. Iar Transilvania o iubim cu toții și românii și ungurii.

MIHAELA MUDURE

Referințe:

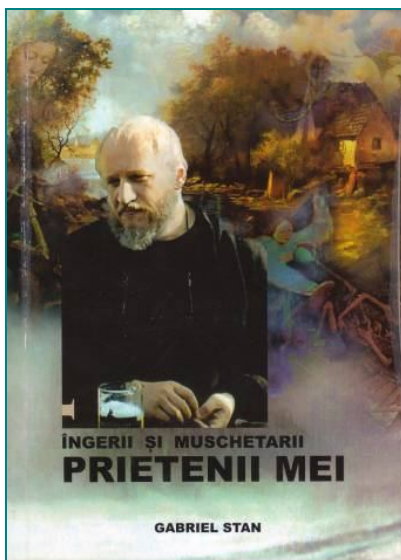
Ádám Bodor răspunde întrebărilor puse de Zsófia Balla. *Mirosul pușcării*. Trad. De Marius Tabacu. București: Curtea Veche, 2010.

⁷ Europa Centrală, noțiune menită a diferenția un așa numit est-vestic (Ungaria, Cehia) de un est-estic (România, Ucraina) nu apare în acest punct al dialogului Bodor-Balla. Ungaria pare a fi căzut și ea în Est, cu tot ceea ce înseamnă acest lucru.

ISPITIRILE CĂRȚII

Pictor original, construind de regulă în formule proprii, neîncadrabile adică în spețele istorice, Gabriel Stan e deopotrivă un instancabil autor de cărți: mai exact de *Carte*. Cartea, la eminentul artist, adunând sub literă, împreună, scrierea frumoasă, chipul și imaginea, viața și reveria formelor, scriitura, e chemată totdeauna a vorbi de un duh ascuns - spiritul acela niciodată cercetat deplin de lucrarea omului. Ca Stephane Mallarme, Gabriel Stan ar visa așadar Cartea unică, o singură carte atotcuprinzătoare. E *Cartea absolută*, solidară și solitară în și cu propria-i glorie. Dar e mai mult de atât: e *idolul*. Gabriel Stan intenționează a ridica puterea cărții (literă, imagine, formă) la tăria idolului (în sensul bun al termenului iar nu în acela depreciativ, inspirat de bătrânul filosof Francis Bacon, nu de pictorul contemporan omonim -, idol constrângător mereu de libertatea gândului). Despre acest demers - fiind cunoscute apetența și aderența lui Gabriel Stan la (pro)pozițiunea teoretică, omul e, iată, ispitit fără întoarcere de speculația abstrusă - am putea vorbi, pentru argument, cu ochii pe Elie Faure. Arta se naște din idoli, din puterea idolului, a constat acesta. Ideistici zăvorâte în această spusă, autorul faimoasei **Istorii a artei**, supranumite „*spiritul formelor*”, îi va dedica lungi comentarii. Se știe că *atât în Italia, cât și în Grecia, religia, în primul rând iconolatră și vizuală, aproape nu și-a dat seama de înlocuirea treptată a unui idol printr-un alt idol. Idolul păstra același nume. Chipurile sale aparente nu se schimbau decât pe nesimțite, de la o generație la alta, pe măsură ce viața-i lăuntrică se dezvoltă și urca, așa cum urcă din adâncuri - scrie istoricul - sucul fructului către suprafață și lumină. Altundeva, în Bizanț, în secolele al VIII-lea, al IX-lea, Biserica și Împăratul au încercat să sfărâme idolul și să fixeze Creștinismul înăuntrul sentimentului mistic abstract. Dar, neîncetata chemare la iubire a Creștinismului acumulate atâtea sevă (înăuntru, dedesubtul fructului, adică în imaginațiile constrânse de multiplele interdicții), încât dorința unanimă de a răspândi această sevă trebuia să țâșnească, să se reverse, cu puterea unei lave.*

Acum Paradisul și mitul creștin erau atât de frumoase pentru candoarea populară, încât, spre a le glorifica, ea trebuia să facă apel la forme, la mișcare, la culori.

Concluzia lui Elie Faure referitoare la relația sufletului cu idolul este că sufletul omului *adoră în idol nu ceva exterior lui, și nici ceva exterior lumii sensibile, care ar urma să-l reveleze propria-i sensibilitate. Idolul întru-chipează însă viața lui spirituală în forma sa mereu trecătoare. Omul surprinde aici puterea sa de a-și reînnoi forța.*

Așadar, să nu credem în spusa aceea a lui Nietzsche: „Când religia pierde teren, arta își înalță capul”. Dimpotrivă! (Argumentul teoretico-istoric în chestiune ar suna astfel. Cadrul istoric în care apar, după stingerea Antichității, o nouă artă și o nouă civilizație, sub, așa zice, porunca divină a Creștinismului, e descrisă fără rest de Guido A. Mansuelli în impozantul său studiu despre spiritualitatea „**Europei Vechi**”: „Deși a îmbrăcat inițial aspecte politice, răspândirea Creștinismului a sfârșit prin a da naștere sentimentului de unitate dincolo de diferențele de confesiune care separau blocul occidental roman de blocul oriental bizantin. În decursul Evului Mediu Timpuriu, această conștiință creștină apare deja clar disociată de politică: ea a devenit o trăsătură a civilizației. În definitiv, universalismul creștin reprezenta aportul mediteranean ultim și cel mai remarcabil la civilizația continentală. Prin el se reînnoia, lărgit și așezat pe baze spirituale noi, universalismul întemeiat de Roma pe conceptele de Drept și de Stat. Reinstaurarea Imperiului Ro-

man - *renovatio romani imperii* - proclamată de Carol cel Mare marchează clar această filiație. Roma rămânea sediul Papalității, capitala morală a Creștinătății. Legitimitatea puterii se sprijinea pe această bază morală. Împăratul nu mai era doar administratorul unui domeniu, ci și propagatorul credinței. Prestigiul său și forța armatelor sale erau puse acum în slujba religiei din care decurgea investitura sa divină. Aceasta fost interpretarea medievală a caracterului divin atribuit împăraților din Imperiul Târziu. Ea s-a finalizat într-o sinteză care s-a operat, s-ar putea spune, prin conversiune: de acum înainte nu Imperiul se supunea Religiei, ci Religia era cea care dădea naștere Imperiului. Pretenția Imperiului din Orient de a fi unicul depozitar al puterii legitime s-a aflat astfel depășită și, în cele din urmă, el a fost nevoit să recunoască această stare de fapt”.)

*

Precum la Mallarme, și la Gabriel Stan: *Carte absolută, cartea celestă. Dar deopotrivă nu, oare, și cartea ca obiect? Ca lucrul, ca ceea ce, cu alte cuvinte, instituie lumea - urmare va să zică a unei ontopieze (ca să reamintesc aci conceptul pe care l-am folosit scriind, în anii 70, despre tratatul filosofico-matematic Ahile. Paradoxele eleate în fenomenologia spiritului al lui I.Toth): ridicarea dintâi a spiritului din apele primordiale cu toate lucrurile lumii după el - mirabila coadă de cometă a începuturilor. O înzestrare infinită de către spirit a existenței latente: demonstrația veracității acestui proces bizuindu-se nu doar pe o mare metaforă, ci pe istoria și filosofia matematicilor, noneuclidicitatea geometriei, considera filosoful și matematicianul român, a fost acceptată ca reală, datorită actului de respingere a geometriei opuse. Este ca și cum șarpele urcat în văzduh ca să-și confirme reptilitatea se descoperă neașteptat ca zburătoare.*

*

Cărțile, biblioteca, ar putea crede așadar Gabriel Stan, au suflet, o viață secretă, neașteptată, tulburătoare. Mințile reverioase au descoperit-o, o retrăiesc. Despre înfățișările acesteia, evocând o experiență a criticului și istoricului literar Nicolae Manolescu (cu unele **teme**, prozator în toată puterea cuvântului, deși camuflat, →

A.I.BRUMARU

ÎNGHEȚUL CIFRELOR

suntem închiși între cifre – suntem determinați de
cifre – suntem ținuți prizonieri – cu
tot cu trup și suflet – sub pielea
cifrelor – sub straturile de
piei și de gheață ale
cifrelor: numărul de
secunde ale minutului – numărul de
minute ale orei – numărul de ore ale
zilei – numărul de zile ale
lunii – numărul de luni ale
anului – numărul de luni dintre
echinoclii și solstiții – distanța dintre
noi și
ecuator – distanța dintre noi și
poli – distanța dintre noi și
cutare stea – distanța dintre sărac –
bogat și
soarta cea rea – distanța dintre sufletul
meu și
inima ta...

numai cifre – numai
piele scortoasă de
cifre – îngheț de
cifre: înțepim cu toții în frigiderile
cifrelor – ne umilim cu toții în
criogenia – înspăimântător de
albă – purtând orbatoare halate de
măcelar – a
cifrelor...

...unde ești oare – Doamne al
Necifrei – să ne dezmoștești – să ne
dezgheți din frigiderile măcelarilor

cosmici – să ne smulgi galantarelor
ucigașe ale
cifrelor – și să ne dăruiești vieți de
păsări călătoare – păsări spărgătoare de
piei înghețate de cifre și de
cifruți – spărgătoare de
ceruri cu țurțuri de cifruți și
cifre...

ajută-ne – luminează-ne – călăuzește-ne
Sfântă Necifră – scoate-ne din
bezna numărătorilor – din bezna
pușcăriei
seifurilor - cele de crimă și trufie
pline – din cer până-n pământ
asasine

VORBE CU HRISTOS

trufașă lăcomie rășcoală sărăcia
iar aurul nemernic scuipă-ntre ochi
Hristosul
toți umiliții lumii-și clădesc împărăția
și-și flutură mândria peste nedrept
prisosul

în ceruri – dumnezeii sunt cerșetori
luminii
iar pe pământ săracii au drept doar de-a
muri
dar pe planeta vrajbei și-a lăcomiei vinii
bogații-ndeasă forța de a ne pângări

când unu-și caută dreptul de a privi spre
astre
se-asmuț asupra-i fiare cu sutele de mii
cătușe îi pun limbii – frâng gâtul la
măiaștre

arsă-n văzduh e floarea: cuști – gratii la
mândrii!

în sfat din miez de noapte otrăvi îl isc'
pe rege
avării demoni roșii se-arată sfinți de
templu
și astfel de milenii săracu-ndură lege
iar păduchios-bogatul cel hâd - se dă
exemplu!

Hristoase – sânge nu vrem - nici ură-n
Duh Sublimul
topește în lumină răceli de aur slut:
căci apărea-va altfel Cuțitul – pururi
primul
tranzând mereu disputa dintre văzduh și
lut...

Mântuitor al Lumii – trufia în icoane
s-o fereci pe vecie – oprește-i glas de
arme! -
celor fără de lege dă-le-Armonii
Coroane
căci altfel omenirea în praf va să se
sfarme...

adu-l în slujbă-i iarăși pe iscătorul razei
cu trudă copleșește-l în raiuri și-n
stupine:
când Lucifer vârgatul – începătorul
frazei
se va smeri șagalnic – vom ști-
„ADEVĂR” și „BINE”!

ADRIAN BOTEZ

→sub acoperire) ne încunoștințează
Sever Voinescu, un dezamăgit tânăr
om politic, părăsind prea devreme
puntea, însă cărturar redutabil, scriitor
cu nu puține formulări memorabile
(dar și riscând câteodată, din necu-
noaștere – desemnarea, de pildă, ca
marxist - desigur inteligent – a eclec-
ticului Mihai Ralea). Cartea, e con-
vins el, e un organism viu, autonom,
posedând anume „capacități afecti-
ve”, cu vocație, aș adăuga eu, eroti-
că. E „ceva ce-mi aparține fără a
înceta o clipă să-și aparțină sieși”.
Dacă nu o găsești, acasă, când ai
nevoie de ea, își va fi spus și N.
Manolescu în narațiunea sa, spre a
reîntâlni acolo o idee ori o situație
esențiale în lucrarea gândirii tale și,
din urgență, o împrumuți, paginile
acelea ți se vor părea acum străine,
fără adică de sentimentul pe care, la
citire, l-ai lăsat în ele: această citire
va fi, prin urmare, rece, nu te mai
regăsești în propozițiile acelea, tu
însuși pari a fi alt cititor, cartea s-a
ascuns de tine. Pe rafturi, apoi, cărțile

așteaptă paciente o mână care să le
deschidă, care să le trezească după ani
ori după veacuri. Pe filele lor, când le
răsfoiești, dai câteodată peste însem-
nările unor oameni ce au trecut când-
va pe lângă stelajul acela, interogând
cartea ori lăsându-se, la rândul-I, între-
bat de ea. Nu știi cine va fi fost, dar
anonimia aceasta a insului ce nu se va
mai întoarce vreodată să nu-ți pună la
încercare închipuirea, gândul tău să
nu încure o neliniște, deja panica, o
durere? E o viață așadar pe ac rafturi.
Una, firește, în afara cotelor, dar în
jocul (chiar metafizic, aș spune) al
cataloagelor bibliotecii.

*

Procedural, ca modalitate, ca să zic
astfel, cartea recentă a lui Gabriel
Stan (**Îngerii și muschetarii priete-
nii mei**, Editura KronArt, Brașov,
2015), contând, între altele, pe diver-
sitate și fragmentarism, e un exemplar
al postmodernității. Diversitatea e e-
fectul libertății nestrunită, al opțiunii
multiple. Al disocierii și fracturilor,
poate al fărâmițării. Ca și fragmenta-

rismul. Trăsături definitorii ale schi-
zofreniei lumii postmoderne – mala-
die societală recunoscută, se știe, de
înșiși corifeii, în literatură, ai postmo-
dernității (de ex. Gheorghe Crăciun,
prozatorul cunoscut). Ai unei lumi,
cum ar spune Maica Benedicta (Zoe
Dumitrescu Bușulenga), făcută din
cioburi, spartă sub lovitură și necon-
tenit împrăștiată. Unicul e anulat și
replicat în copii, în clone, sunt, la ca-
pătul sumbru, fulgii unei disoluții.
Dar, observă tot Maica Benedicta,
spiritul are o facultate: aceea de inte-
grare, de sinteză – care e plinătatea,
împlinirea, - de a face din fragmente
o totalitate. Unicul, multiplul, cum s-
au întrebat, dintotdeauna, gânditorii?
Unicul și multiplul, firește – înlănțu-
iți, nedesfăcuți, precum în visul infi-
nit al Poetului: ar mai trebui să fie, în-
să, ca la Gabriel Stan, și visul auto-
rului, al autenticității, al *autorității*?
O autoritate, să-i spunem așa, a
Lucrării, a Cărții. Rezultată din
ispitirile ei, ori deopotrivă dintr-o
îndelungată, neobosită veghe.

O PARALELĂ POSIBILĂ: TEOLOGIE, FILOSOFIE ȘI ARTĂ LITERARĂ LA HERMANN HESSE ȘI MIHAIL DIACONESCU

(II)

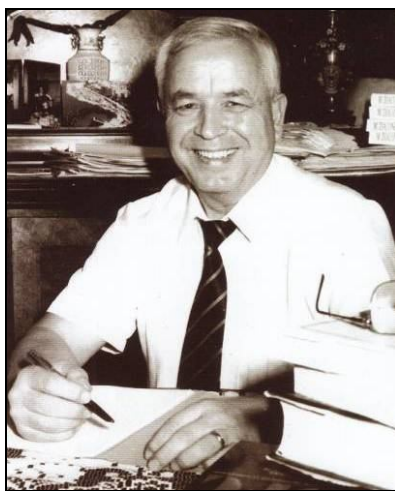
- Descifrarea unor opere literare cu ajutorul lentilelor paralelistic-transfocatoare se finalizează adesea cu rezultate benefice și, mai ales, surprinzătoare în ambele sensuri. De aceea cred că e bine să insistăm tocmai asupra tehnicii de funcționare a paralelismelor literare.

- Paralelisme relevante pentru dezbaterile teoretico-literare care ne interesează pe noi în acest dialog sunt rezultatul unor evoluții artistice independente, depărtate în timp unele de altele.

Fapt deosebit de important, aceste paralelisme sunt determinate de personalități a căror evoluție literară este marcată de preocupări artistice, științifice, sociale, morale, teoretice și spirituale asemănătoare, o identitate nefiind posibilă. În acest caz, se poate vorbi de *familii de spirite*. Despre problema teoretică a familiilor de spirite a discutat marele savant comparatist Edgar Papu, în cartea sa *Din clasicii noștri. Contribuții la ideea unui protocronism românesc* (1977). Volumul lui Edgar Papu, blândul, înțeleptul și neuitatul meu profesor de literatură universală și comparată la Facultatea de Filologie din București, este una dintre cele mai importante și mai discutate cărți din istoria criticii și teoriei literare românești. Diverși semidocti și sferdocti s-au repezit asupra ideii de protocronism românesc în actele de cultură, în general, și în unele creații literare, în special, cu o hărnicie ridicolă și stupidă, demnă de ignoranța lor crasă. Profesorul Papu și toți aceia care au recunoscut valoarea argumentărilor sale teoretice au devenit ținta unor denigrări, falsificări și critici absurde, de cele mai multe ori caricaturale și groțeste.

Este demn de a fi menționat aici faptul că o teorie a familiilor de spirite în arta plastică găsim în scrierile istoricului și tereticianului Henri Focillon (1881-1943), profesor la Universitatea din Lyon, mare filoromân și mare admirator al picturii

noastre. Lui îi aparține expresia „România – țară de pictori”. În paranteză fie spus, Henri Focillon a avut o admirație plină de entuziasm față de creația marelui pictor muralist Costin Petrescu, piteștean de-al meu, autorul monumentalei fresce de la Ateneul Român. De altfel, între 1925 și 1926, Costin Petrescu a ținut cursuri generale despre tehnica în domeniul picturii murale, la Academia de Belle Arte din Lyon. Ca urmare a activității sale meritorii, Costin Petrescu a fost distins cu titlul de *profesor de onoare* al Academiei de Belle Arte din Lyon.

- Ideea romantic-wagneriană a interferenței artelor – literatură, poezie, pictură, arhitectură și implicit a imaginarului creativ – transpare cu generozitate din afirmațiile Dumnea-voastră.

- Desigur. Focillon ne spune, în volumul său *Vie des formes* (1934), că, deși aspectele formale, respectiv stilistice, ale operei de artă plastică sunt condiționate de mediul natural, istoric, social sau rasial în care a fost produsă, ea nu poate fi înțeleasă în adevărul ei intrinsec, în specificitatea ei reală, decât prin raportare la o *familie de spirite* aptă să o afirme. În acest sens, Henri Focillon vorbește de „genealogii” artistice și, ca o consecință, de *paralelisme* tematice, intenționale și stilistice. Raportul dintre forma operei și timpul artistului revelează, însă, de multe ori, un *conflict*. Acest conflict este uneori foarte puternic. Pentru că timpul artistului nu este totdeauna timpul social și nici cel istoric real, în care se înscrie ca persoană. Artistul poate visa la trecut, la un alt timp. Poate fi nostalgic. Artistul poate anticipa evoluții

posibile. Poate fi profet. Se și vorbește despre profetismul artei... Eminescu se considera profet al neamului românesc... Pe ardeleanul Andrei Mureșanu, poet și militant pașoptist pentru drepturile naționale și sociale ale românilor, Eminescu îl numește, în *Epigonii*, în mod semnificativ, „preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet”... Și Octavian Goga se considera profet al neamului românesc. Artistul poate nega timpul său, în care se simte încorsetat. Prin raportare la spațiul și timpul în care trăiește, la spiritul care îl animă și la necesitatea atotputernică a comunicării, din care iese creația, forma aleasă de artist exprimă impulsul de a trece de la intenție și subiectiv la caracterul obiectiv al operei și la libertatea dorită. În acest sens, artistul se exteriorizează în operă. Henri Focillon ne-a dat în *Vie des formes* o lucrare edificatoare despre ideea de paralelism în artă și în literatură, din perspective teoretice de un superlativ rafinament intelectual.

- Comentarii asupra genealogiilor artistice au germinat cu o vitalitate neîntreruptă în filosofia culturii, în sociologia artelor și în teoria literaturii. Tema ați dezvoltat-o, de altfel, la unul dintre cursurile pentru masteranzi de la Facultatea de Limbi Străine a Universității **Spiru Haret**... Deocamdată, aș dori să rămânem la problema strict delimitată a paralelismelor literare... Vă rog să continuați prezentarea lor, tot dintr-o perspectivă teoretică!

- Paralelisme sunt unul dintre capitolele cele mai importante ale comparatismului literar și ale teoriei literare. Este, pur și simplu, un capitol fascinant prin semnificațiile sale. Este necesar să subliniem faptul că metoda comparatistă în cercetarea literară are valoare numai dacă elementele comune sesizate în creațiile unor scriitori diferiți, uneori chiar profund diferiți, revelează ceea ce e intrinsec, specific, unic, respectiv original, într-o operă sau alta. Temele, țelurile, izomorfisme mai mult sau mai puțin clare, motivele, personajele, unele aspecte compoziționale sau stilistice, sesizate de exegeza și critica literară în diverse creații, pot deveni obiect al evaluărilor de tip comparatist. →

Convorbire notată de conf. univ.

dr. TANȚA ROTĂRESCU,
muzicolog

Tămâie, mamă, tămâie

28 februarie 2005

Am ajuns pe drumul ce duce la vie –
via fusese bătută de piatră,
o tăiaseră din pământ, să dea alta
nouă:

fiecare rădăcină plângea ca Maica
Domnului,
când Fiul i-a fost lăsat în mormânt,

ca mine, pe drumul ce duce la vie,
ajunsă fără picioare,
mi s-a rupt femurul piciorului drept
și spart câteva vase de sânge în creier,
când s-au strâns porcii îndrăciți
pe fiul meu să-l sugrume –

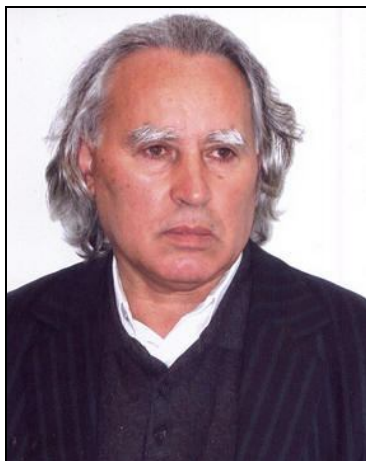
astfel se întâmplă când bate piatra,
când ți se schimbă drumul
și plângi cu lacrimi de sânge.

Între gură și cer

Printr-o gură deschisă, până ieri,
respiram eu,
de azi, respiră mama,
o aud prin somnul greu de moarte,
măine respiră mama mamei mele.

Pe sub un cer închis, până ieri,
mergeam eu,
de azi, aleargă și țipă mama mea,
ca și cum m-ar fi pierdut la naștere,
măine trece obosită mama mamei
mele

în mâna dreaptă cu o oglindă
în care încearcă să se privească și nu
o vede
decât pe mama mea cum țipă
cu gura deschisă cât cerul.

Păsările cerului

În fiecare vară,
la seceratul grâului,
am lăsat *barba lui Dumnezeu*
pentru păsările cerului –

acum,
de ce s-or fi strâns toate în fereastră
și se uită la mine,
ca la un spic de grâu!?

Rugăciune la ridicarea în capul oaselor

Doamne,
dă oasele mele câinilor
să le prindă în fiare cu colții
și să le agațe de cuiul
din norul ce trece!

Poate astfel voi avea și eu
un picior sănătos,
să nu mă mai doară când vin ploile,
să pot merge pe norul tău,
ca altădată prin țărâna drumului.

Mi le-am numărat, Doamne,

când le-am așezat în ladă,
ca pentru zestrea de nuntă –
sunt toate, doar femurul e rupt
și nu lasă capacul lăzii să se închidă –
astfel stau în fața ușii,
ca un copil, și plâng.

Sub norul întunecat

Îngerul meu se zbate prin nor
cu aripile să-l risipească,
să-mi cruțe oasele de dor –

dar apele reci din nor
îi smulg penele și mi le trimit
săgeți în fiecare oscior.

La aer

Este bine, pe prag,
dar spune, unde-mi este
dreapta și unde stânga,
că nu-mi mai simt mâinile.

Vaiet

Mă doboară ochiul,
mă doboară norul.
Să tămâieze fata
cu oala plină de cărbuni.
O sparge de capul meu,
de stâlpul în flăcări.

Mă doboară focul,
mă doboară apa.
Fumul duce cu el
miros de carne vie.
Pune-mi, maică, pe umeri,
pânza plină de ploaie!

DUMITRU VELEA

→În cadrul acestor evaluări comparatiste, paralelismele literare ocupă un loc central, decisiv uneori. Pornind de la unele paralelisme, pot fi înțelese mai bine vastele probleme ale teoriei literare. Pot fi înțelese mai bine și unele aspecte, etape, descendențe tematice sau direcții de lungă durată din istoria literară. Pot fi înțelese mai bine și unele probleme ale esteticii.

Pe un plan mai larg, viețile unor scriitori și creațiile lor devenite obiect al cercetărilor comparatiste ne spun lucruri importante despre relațiile, dar și despre diferențele dintre culturi, civilizații și epoci istorice, dintre

ideile și convingerile celor care dau sens și valoare marilor înfăptuiri artistice. În acest caz, paralelismele literare au o semnificație umanistă și o excepțională forță revelatoare și euristică.

Comparațiile și paralelismele literare ne spun lucruri importante despre umanul din om, despre modul cum trebuie gândită arta, în general. Comparațiile care au ca puncte de plecare paralelismele literare sunt riguroase. Pentru că paralelismele literare, ca preocupare științifică, sunt înrudite logic cu demonstrațiile geometrice din *Elementele* lui Euclid. Și pentru că orice comparație este o

operație logică. Numai comparația îl poate ajuta pe om să sesizeze și să înțeleagă, mai mult sau mai puțin profund, desigur, aspectele cantitative, calitative, formale și structurale *comune* mai multor aspecte ale realului. Pe baza lor, omul însetat mereu de real, dar și de dimensiunea metafizică a existenței, ajunge la raționamentele analogice și speculative.

În critica literară, mai ales corespondențele *de intenții* ale autorilor și *de structură* ale operelor fac posibile raționamentele de tip analogic.

DIVINATORIU, ÎNVĂȚÂND A VEDEA ÎNAINTE...

Într-o anterioară Picătură de Vatră Veche... de Manual... – ah, iată o firească identificare: Vatra, o Carte de Învățătură – am lăsat deschisă poarta unui subiect de o cardinală semnificație, vizând puterea divinatorie a ființei umane, puterea gândului omenesc de a pătrunde cu o clipă mai devreme în universul celor ce urmează să se întâmple.

PUTEREA DE A PRIVI ȘI DE A VEDEA ÎNAINTE, iată două stări relativ distincte (iarăși, alte sensuri complementare ale cuvântului românesc), dar posibil de fuzionat în termenii onto-logicii ai lui Constantin Brâncuși și ai Aritiei. O putere exprimată cu acuratețe în varii chipuri, ieșind în afara oricărei probabilități statistice, prin profeții, clarviziuni, vise previzionare, divinații... O putere verificată de viața omului și a omenirii însăși.

Acestei aspirații-puteri – de care, instrumental, un al "treilea ochi" al ființei umane dă seamă – i se supune atât încercarea de a decripta matematic profețiile înscrise în textele Cărților Sacre, în Codul Bibliei bunăoară, recitat de căutătorii timpului modern cu strategii computaționale, cât și interpretarea hermeneutică a hexadelor unui plin de înțelepciune I Ching, conotând termenii unor viitoare atitudini de viață...

Și, nu în ultimul rând, jocurile matinale ale cititului în "suflet de cafea", ale "datului în bobi" sau în "tarot", ale ascultatului în "ghioc" sau "citatului în vise" etc.

Iată doar câteva alternative cognitiv-vizionare pe care le-am aflat înscrise în texte vechi sau verifi-

cându-le prin trăirea "vie" a unor grele experiențe de viață – căci abia acestea ne trezesc la realitate, impunându-ne o meditație profundă – și prin care am învățat să le recunosc și prețuiesc.

Faptul că textele dogmatice ulterioare "marii purificări" de după anul 315 d. H. – împărătește ordonată înțelepților reprezentanți ai bisericii – au tabuizat "ghicitul", în toate formele sale, era oarecum de înțeles în termeni pragmatici, încercându-se atunci: fie restricționarea accesului uman la informații pe care doar Dumnezeu și preoții săi pământești ar fi trebuit să le știe (deși, dacă Dumnezeu le-a îngăduit omului, înseamnă că ele au totuși o noimă, pe care omul nu ar fi trebuit să o cenzureze); fie netulburarea conștiinței umane prin acte de pervertire / determinare prin prefigurarea unui viitor "citit în stele", fie oprirea acțiunii de obținerea de profituri nefirești – bani și putere de control – pe seama credulității umane etc.

Dar, o atare încercare "administrativă" de a bloca accesul omului la evenimente de viață încă neîntâmpate – și care, potrivit logicii umane, nu pot fi bănuite nici măcar cu o anume probabilitate statistică – nu a anulat implicit și manifestarea reală a puterii de divinație a omului.

Căci, acesta este harul care a făcut posibilă atât formularea marilor profeții cu privire la nașterea lui Hristos, cât și viziunile lui Nostradamus cu privire la evenimente întâmplare în secolele ce-i urmau, și câte altele. Toate acestea, consemnate

obiectiv în povestea Marilor Cărți ale omenirii, sau în subiectivele povești visate în nopțile omului de rând. Căci, abia aici se ascunde marea verificare: să visezi și să realizezi repede că ceea ce ai visat se întâmplă aidoma, printr-o logică a evenimentelor pe care mintea nu are cum să o bănuiască.

Căci, încă mă întreb – ca și acum 25 de ani, când publicam în limba românească primele cărți de "parapsihologie înțeleasă" – cum este posibil să visezi ceva, să te trezești și să oprești acel ceva pe cale de întâmplare, preîntâmpinând o catastrofă, de exemplu?

Sau, dimpotrivă, cum este posibil să visezi ceva anume cât se poate de explicit, în detalii fără nicio legătură cu vreo cunoaștere anterioară, și acel ceva să se întâmple aidoma, peste puțină vreme, fără nicio puțință de evitare?

Și, atunci când o astfel de situație ți se întâmplă ție, direct și repetat, cu exactitate verificabilă prin chiar însăși desfășurarea evenimentelor, atunci – presupunând că ai reușit să elimini orice urmă de dogmatism științific – nu ești cu necesitate dator să creditezi fenomenul și să încerci a-l explica rațional, indiferent de raritatea sa statistică? Sunt convins că da. O provocare deloc ușoară, pe care în viață am fost dator să o accept de mai multe ori, trăind-o tulburător și atât de dureros, prin imposibilitatea de ocolire.

Căci, dacă ar fi fost altfel, aș fi fost poate în măsură să preîntâmpin desfășurarea accidentului pe care Aritia l-a văzut în vis, cu detalii de formă și culoare, și pe care mi l-a povestit dimineața, cu multe ore înaintea mării sale plecări. Un VIS care, din nefericire, s-a petrecut aidoma, fără puțință de schimbare, devenind REALITATE. Transformându-se într-un altfel de vis...

Pe această trecere de la un vis la altul, în care unul, virtual, îl prefigurează pe celălalt, aparent real, se bazează puterea divinatorie a unei cărți deja amintite într-o anterioară picătură: TRĂIRE ȘI SENS. ATÂT DE EFEMERE, MĂRGELELE DE VIAȚĂ... Carte pe care m-am bucurat să o scriu, dăruind pe contracopertă câteva gânduri tuturor celor care îmi sunt atât de dragi mie...

TRAIAN-DINOREL D. STĂNCIULESCU

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Unirea unei mari iubiri
NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARII SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARII UNIRI (IX)

9. NAȚIONALISMUL – RESPECTUL ROMÂNILOR FAȚĂ DE NAȚIUNILE LUMII

Romanul *Sacrificiul* a fost scris și publicat de Mihail Diaconescu într-un context istoric, politic și social în care, iată, despre națiuni și naționalism se discută tot mai insistent. Sunt discuții fondate pe criterii istorice, sociale, politice, lingvistice, diplomatice, strategice, psihologice, propagandistice, filosofice etc.

Aceste discuții țin cont de actualele evoluții din Europa comunitară și extracomunitară, dar și de pe celelalte continente.

Există o convingere generală că despre națiuni trebuie să se discute din perspective teoretice și practice.

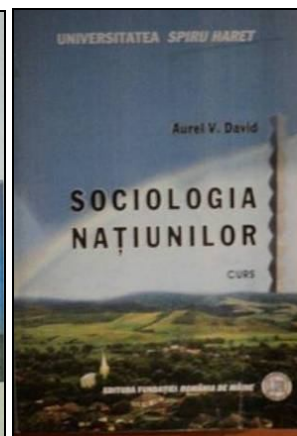
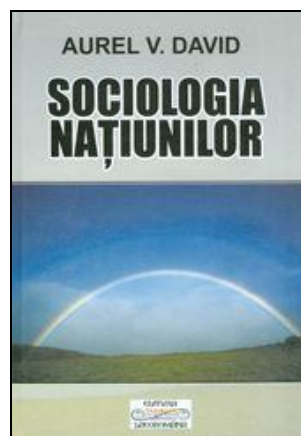
Criteriile juridice (normele de drept internațional și cele care se referă la drepturile omului), colaborarea actuală dintre popoare, culturi și civilizații impun, și ele, dezbaterile despre națiune și naționalism. Nu întâmplător, la una dintre sesiunile Adunării Generale a ONU, papa Ioan Paul al II-lea a vorbit despre „drepturile națiunilor”. Subliniem – despre „drepturile națiunilor”. Papa a vorbit în calitate de polonez cu o înaltă conștiință națională. A vorbit, de asemenea, în numele credincioșilor catolici de pretutindeni, convinși că națiunea este o înaltă valoare morală, civică, istorică și spirituală.

Romanul *Sacrificiul* pune în prim plan confruntarea ireconciliabilă dintre naționalismul cercurilor dominante din Imperiul Austro-Ungar și naționalismul popoarelor oprimare, angajate în lupta lor neabătută pentru libertate, democrație și drepturi „naturale”. Este un aspect socio-istoric, socio-politic, socio-juridic și socio-artistic, respectiv socio-literar deosebit de important pentru atmosfera generală a romanului.

În acest sens, *Sacrificiul* este realizat, în egală măsură, ca imagine epică de mare amploare a unor realități istorice de la începutul secolului al XX-lea, dar și ca un ecou puternic, deosebit de semnificativ, am putea spune, al unor evoluții românești, europene și mondiale strict actuale. Mihail Diaconescu nu uită niciun moment că scrie despre trecut, dar pentru publicul lector de azi, însetat de frumusețe, dar și de cunoaștere.

În zilele noastre, deși s-a proclamat democratică, Europa comunitară a intrat, pe nesimțite, sub presiunea construcțiilor politice mecanice – feudele și imperiile – conduse de „state majore” impregnate de ideologii discutabile. Unele dintre aceste ideologii sunt, pur și simplu, nefaste.

În acest context, cărturarii națiunilor (elitele sociale), au datoria morală să reconstituie istoria scrisă a națiunilor, trecută sub tăcere de „cronicarii de curte” care-i proslăvesc pe arhitecții spațiului comun, deși n-a auzit nimeni de ei, nici de faptele lor sociale. Astăzi, după

experiența trăită în așa-numitul „spațiu comunitar”, mulți europeni simt tot mai intens că, de la Atlantic la Urali, s-au întors vremurile dezirabile reconstruirii „socialului” și arhivării, doar pentru aducere aminte, a „comunitarismului radical” antinațional. În cadrul acestui demers cu fundament etno-social, naționalismul și specificul național – expresia perenității etno-spiritualității națiunilor – constituie procesele sociale care coboară în „timp istoric”, până la „geneză”, asigurând perenitatea organizărilor sociale, inclusiv buna funcționare a instituțiilor europene. Adevăratul europenism respectă și cultivă specificul național și valorile naționale.

„Naționalismul” s-a născut odată cu națiunile, adică în timpuri imemorabile, ca expresie a „conștiinței de sine”, a modalităților de exteriorizare a sentimentului identității proprii și de conștientizare și afirmare a necesităților, valorilor și intereselor fiecărei națiuni. De la nașterea sa, a exprimat atașamentul și solidaritatea între oamenii care s-au raportat la aceeași „geneză” și la aceeași „patrie”, precum și disponibilitatea de a apăra națiunea în fața agresiunilor și pericolelor de orice natură. Deci, „naționalismul” este, prin geneză și rațiune, un proces social și nu un principiu politic și nu dezvoltă o „virulență criminală”, așa cum cred ideologii improvizați. Naționalismul face parte din instinctele sociale, „de nație” – cum le numea marele savant, cugetător și patriot Nicolae C. Paulescu, personalitate de o înaltă ținută civică și morală.

De la geneza națiunilor, „naționalismul” a semnat iubirea omului, ca ființă socială, față de națiunea la care se raportează și care-i asigură satisfacerea necesităților sociale. Această iubire este firească și profund morală. Ea nu poate fi nimicită, tocmai pentru că e o iubire firească.

Pentru națiunile nevoite să se lupte cu imperiile din nevoia recunoașterii dreptului la viață, „naționalismul” a generat energiile care au declanșat revoluțiile și războaiele de eliberare.

Despre naționalismul celor mai sensibili și mai activi membri ai națiunii române, angajați pe viață și pe moarte în lupta lor eroică și neabătută cu Imperiul Austro-ungar și cu Imperiul Țarist ne vorbește, în pagini epice de neuitat, romanul *Sacrificiul*.

„Naționalismul” a revitalizez, începând cu „epocă modernă”, puterea de rezistență a popoarelor împotriva imperiilor, prin construirea statelor naționale.

Ideologii au speculat consecințele confruntărilor între state, au confundat voit națiunea cu statul și au asociat →

AUREL V. DAVID

orice formă de expansiune a statelor cu pretinsa agresivitate a națiunilor. El a devenit manifest și a fost obligat să devină ofensiv în secolele XVII-XVIII, odată cu acutizarea luptei conștiente a națiunilor împotriva construcțiilor mecanice expansioniste – imperiile. De atunci, „corpus”-ul generator de valori sociale (poporul) a preluat formule ideologice de luptă împotriva construcțiilor mecanice, procesând, în funcție de situație, informațiile sociale în variantă simbolică, iar „naționalismul” a devenit o constantă în ființarea și evoluția națiunilor și o variabilă în acțiunile socio-politice, având rolul de a menține națiunile în „stare de veghe”.

Prin „naționalism” s-a exprimat capacitatea popoarelor de a se legitima în raport cu ideologiile agresive, expansioniste, și cu imperiile. De pildă, pe pământul Europei, această legitimare a fost inițiată de popoarele francez și german, în modalități de manifestare distincte, care au fost preluate, pe fond, de popoarele Europei de răsărit după anul 1800, grație elitelor care au cunoscut direct cultura și civilizația occidentală.

„Naționalismul” s-a afirmat cu intensitate îndeosebi la națiunile din răsăritul Europei, supuse de multe secole în cadrul unor construcții mecanice – sângeroase imperii agresive, expansioniste și anexioniste, precum Imperiul Rus, Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic.

Impunerea și legitimarea așa-numitului „naționalism” de către ideologi prin apelul la mitologia istoriei sau la vremurile de „mărire” ale unor capete încoronate care au construit imperii, a generat violența construcțiilor mecanice, care l-au acaparat sub motivul diferențierii națiunilor, din interesul controlului și dominării unor așa zise „spații vitale” și al construirii de raporturi de putere pentru a impune „ordinea socială”.

Istoria scrisă a omenirii a demonstrat, însă, că exaltarea oricărei „comunități naționale” îi aduce pe promotorii așa-zisului „naționalism” în raporturi de forță față „ceilalți”, prin impunerea sintagmei „cu noi” sau „împotriva noastră”.

Aceste raporturi de forță față de „ceilalți”, exprimate de sintagma „cu noi sau împotriva noastră”, își găsesc o echivalare epică de o înaltă ținută intelectuală și artistică în scenele din *Sacrificiul*, în care apar confruntările pline de tensiune dramatică între contele cinic István Tisza și avocații dr. Nicolae Bolcaș și dr. Ioan Ciurdariu-Ciordaș, între Thomas Masaryk și curtea imperială de la Viena, între Kálmán Werbőczy și sătenii de pe Valea Crișului Negru, între numeroase alte grupuri de personaje, grupuri de acțiune și chiar grupuri de țări. Realizat ca roman frescă, *Sacrificiul* îi cuprinde într-o țesătură epică de mare dramatism și de mari proporții.

Acțiunile socio-politice care au ca scop ocult sau declarat „înfrumusețarea” trecutului, folosirea imaginii de „putere” în raporturile cu alte organizări similare sau față de oamenii care se raportează la o națiune, alterează sensul așa-numitului „naționalism”. El poate fi definit impropriu ca „naționalism ideologic”, respins de popoare, întrucât este un simplu slogan generat de către elitele politice violente. „Internaționaliștii” îl caracterizează ca „stare de boală a socialului”, iar oamenii și organizațiile care se sprijină pe puterea energiei sale pentru a afirma identitatea și etno-spiritualitatea națiunilor, sunt numiți conservatori și anti-revoluționari.

Luigi Puiu • Mireasa 2

Sub pretextul „agresivității naționalismului”, statele naționale au devenit ținta declarată a agresiunilor imperialiste, în forme clasice sau subtile, care au vizat, în fapt, slăbirea posibilităților de rezistență a națiunilor și distrugerea acestora.

Permanentă luptă de ariergardă a națiunilor cu imperiile, în diverse etape istorice, permite identificarea diferențelor între „naționalism” – ca proces social care întreține atitudinea și sentimentul de adeziune firească la o națiune – și așa-numitul „naționalism” impus de ideologi și folosit pentru a exacerba importanța unei națiuni în defavoarea altei națiuni. Ne aflăm deci în fața unei distincții sociologice și politologice de mare importanță teoretică, morală și practică.

Numai ideologii sau mercenarii aflați în slujba „statelor majore” ale construcțiilor mecanice mai afirmă și astăzi că „naționalismul rămâne o sursă de conflicte de nebanuit”.

„Naționalismul”, ca proces social, este specific națiunilor, singurele organizări sociale care au capacitatea de a-l menține în „stare naturală”, adică „în bună cuviință”. Petre Țuțea afirma, în acest sens, că „naționalismul poate fi practicat și cuviincios... Nimeni nu poate interzice unui popor să-și trăiască tradiția și istoria cu gloriile și înfrângerile sale... Eu, ca naționalist, am gândit multă vreme că națiunea e punctul terminus al evoluției universale. Când dispar popoarele, intrăm în Turnul Babilonului”.

„Naționalismul” la poporul român se prezintă ca o componentă a ordinii naturale și naționale, parte a ordinii universale. Cultura română construiește din națiunea română un unicat și-i creează sentimentul de a fi „ea însăși”. Astăzi, la fel ca în epoca modernă, „naționalismul” la români devine manifest îndeosebi →

în situația în care națiunea este agresată sau când este penetrat de către ideologiile violente. Sub ochii noștri, în Europa și în lume, se desfășoară mari reasezări ale stărilor geopolitice. Și tot sub ochii noștri naționalismul antiimperialist se afirmă peste tot în lume.

Forța de manifestare a naționalismului românesc apare mai ales ca reacție la agresiunile „centrelor de putere” supranaționale și transnaționale sau la așa-numitele „ideologii violente”, autoproclamate „naționale”, care încearcă să impună „modele” de națiuni.

Acest mod de a înțelege relația dintre națiunea română și naționalismul ei, în special al elitelor sale sociale, politice și intelectuale, este bine evidențiat în paginile romanului *Sacrificiul*. Este naționalismul românilor oprimați, jefuiți, batjocoriți, în Imperiul Austro-ungar. Este un naționalism militant. Este un naționalism defensiv de esență morală. Este, de altfel, bine cunoscut faptul că Mihail Diaconescu, apologet al valorilor creștine, se manifestă ca un moralist consecvent în tot ceea ce scrie.

Agresarea națiunii române sub pretextul ascuns al distrugerii „naționalismului românesc” este opera ideologilor (auto-intitulați „analști politici”), care susțin că „naționalismul” și „ideea națională” sunt principala sursă de tensiune și conflict. Ei acționează „la comandă” pentru a șterge din memoria socială noțiunile „națiune” și „naționalism”.

La fel de impregnate de ideologii antinaționale sunt și afirmațiile adepților unui anumit gen de „integrare” care să cuprindă spații geografice cu culturi și civilizații diferite, prin fărâmițarea etno-spiritualității națiunii române și integrarea ei forțată în construcții politice mecanice, cu suport ideologic și menținute prin forța militară sub motivația apărării „valorilor comune”.

Pentru aceștia, „naționalismul” reprezintă ultimul stadiu al comunismului, afirmând în mod mincinos că este specific numai anumitor zone ale Europei de Est, care s-a despărțit de prezent, pentru a se întoarce în trecut, în organizări depășite și invalidate de istorie, în timp ce Europa comunitară merge înainte, spre un viitor dezirabil. Acest mod de a prezenta naționalismul fostelor țări socialiste, eliberate de sub povara imperială sovietică, este o mare minciună. În fostele țări socialiste, nu naționalismul era cultivat, ci așa zisul „internaționalism proletar”, de esență marxistă și kominternistă. Ideologii nu pot sau nu vor să priceapă că, prin „naționalism”, națiunea română, creatoarea culturii și civilizației naționale, își exprimă unicitatea și își apără suveranitatea în raport cu „centrelor de putere”. Naționalismul fostelor țări socialiste, atât cât a putut fi afirmat, a avut caracter antisovietic, antiimperialist, anticomunist.

„În numele ideii naționale, afirma Victor Jinga în lucrarea *Problemele fundamentale ale Transilvaniei*, „nimeni nu poate urî o altă națiune, dar în numele și spiritul acestei idei se poate întreprinde orice pentru apărarea, conservarea și înălțarea unei națiuni”.

În corpul națiunii române, „naționalismul” este astăzi ceea ce a fost de la geneza sa: un complex de idei și sentimente orientate spre afirmarea „de sine” a națiunii române. În acest sens, Mircea Eliade, în lucrarea *Profetism românesc*, afirma că „nu-ți poți discuta destinul biologic; poți cel mult să emigrez și să te sinucizi. Suntem români prin simplul fapt că suntem vii. A afirma

evidența, aceasta nu înseamnă nici măcar a fi «naționalist». Că unii nu vor să le vadă, e treaba lor. Unui om cu bun simț însă trebuie să i se pară cel puțin exagerată această dorință nepotolită de a discuta în jurul noțiunii de «român» și «românism»”.

Elitele sociale ale națiunii române sunt conștiente că, în vatra de viață, naționalismul a întreținut, din vremuri ancestrale, cultul muncii pentru „nație” și „patrie”, al cinstei, al solidarității, al demnității și al recunoașterii dreptului națiunilor la existență și identitate. Naționalismul a menținut națiunile în „stare de veghe” în lupta cu construcțiile politice mecanice – feudele și imperiile.

Despre așa-numitul naționalism s-au scris „multe vrute și nevrute” – cum se spune adesea în popor. În viața socială sunt perioade de liniștită, când poporul este lăsat în pace, dar sunt și perioade tumultuoase, cu multă agresivitate, provocată tot de imperii, când așa-numitul naționalism este zgândărit și transformat în armă pentru răfuiele politice. Consecințele grave ale unor asemenea fenomene socio-politice perverse pot fi înțelese în toată hidoșenia lor parcurgând cu atenție paginile romanului *Sacrificiul*. Adeziunea noastră sufletească la romanul diaconescian este motivată și de acest fapt.

Mihail Diaconescu zugrăvește o lume aflată la intersecția mai multor „naționalisme”, manipulate cinic de Imperiul austro-ungar și atâtea unele împotriva celorlalte, pentru a se distruge reciproc sau pentru a fi mai ușor dominate. Asemenea abordări au generat falii de ruptură între Imperiul austro-ungar, ca entitate geopolitică, și provinciile imperiale locuite preponderent de națiuni cu identitate asumată și recunoscută. Românii ardeleni, bucovineni, maramureșeni și bănățeni, prinși în vâltoarea luptelor pentru emancipare națională, în frunte cu elitele lor de înaltă statură morală, au fost convinși că Imperiul dualist trebuia să moară.

Odată cu acesta, urmau să moară instituțiile opresive, legile nedrepte, mentalitățile reprezentanților cezaro-craiești și ale grofilor unguri, precum și întregul cortegiu de dări și de alte obligații percepute de la națiunile oprimate.

Romanul *Sacrificiul* prezintă naționalismul constructiv – însușire a națiunii române – individualizat prin dezbaterile intense, creațiile culturale, proiectele politice, solidaritatea activă cu celelalte neamuri oprimate în Imperiul bicefal și prin acțiunile practice în care s-au angajat elitele-simboluri ale neamului în cadrul Partidului Național Român, în conduiții de criminală teroare polițienească.

Elitele noastre, evocate epic și simbolic în pagini de neuitat, proclamau dreptul națiunii române la existență, unitate, libertate, afirmare culturală, dezvoltare pe cele mai diferite planuri, informare și apărare, în respect pentru drepturile similare ale tuturor celorlalte națiuni din Imperiu, din Europa și din întreaga lume.

Acest respect de esență morală și educativă îi caracterizează pe români în toate etapele devenirii lor sociale, istorice și spirituale.

Îi caracterizează și pe eroii romanului *Sacrificiul* deveniți martiri ai cauzei românești. De aceea vorbim de dimensiunea civică, morală și educativă a acestui roman, fondată pe o profundă înțelegere a faptelor istorice și sociale, dar mai ales pe o rafinată artă literară.

Opinii

Cine ne fură istoria?

Cu Românizarea părerilor sale, Lucian Boia, istoricul, ne fură Istoria, ajutat de Gabriel Liiceanu, editorul. Adevărați istorici, naționaliști, apără România, Grădina Maicii Domnului

„Nu sunt de acord să fiu împușcat”, citesc în scrisoarea deschisă adresată de Gabriel Liiceanu domnului acad. Ionel Valentin Vlad, președintele Academiei Române la 1 iunie 2015, urmare a aflării că în urmă cu mai bine o săptămână în Instituția respectivă la o ședință a secției de Filologie și Literatură un membru al Academiei, Nicolae Breban a argumentat și a cerut ca pentru vorbe nepotrivite la adresa lui Mihai Eminescu, Horia Patapievic și Gabriel Liiceanu să fie împușcați.

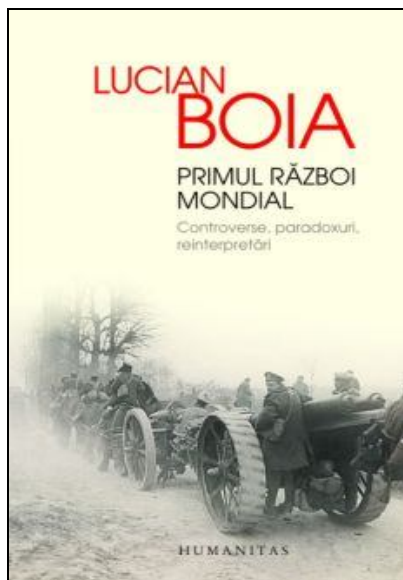
Ulterior, am citit în presă declarația acad. Eugen Simion că o asemenea problemă nu s-ar fi discutat, iar acad. Nicolae Breban a dat o altă nuanță, cu scuze, vorbelor colportate...

La păreri despre păreri, uneori cu consecințe nefaste, am să mă refer și eu, cerând responsabilitate matură în exprimarea lor mai ales scrisă.

Pe 24 aprilie 2014, la Librăria Humanitas, Cișmigiu, s-a lansat volumul *Primul Război Mondial. Convorbiri, paradoxuri, reinterpretări*, de Lucian Boia, în care autorul scrie: „Transilvania... Nu aparținuse niciodată României sau vreuneia dintre principatele care formaseră România la 1859. De la începuturile sale statale, fusese înglobată în Ungaria și, chiar când Ungaria dispăruse, continuase, prin elita sa conducătoare și prin organizarea de stat, să se înfățișeze ca parte a vechiului regat, ungar. Românii puteau invoca, firește, cum au și făcut, un drept etnic asupra Transilvaniei (populația românească fiind majoritară), dar nu și vreun drept istoric. Puteau să-i acuze pe unguri că îi asupreau sau îi discriminau pe români, dar nu-i puteau acuza că „răpiseră” vreodată Transilvania”.

Într-alt loc, istoricul vorbește de o stăpânire la 1859 a ungarilor asupra Ardealului de peste 1000 de ani...

La reproșurile argumentate asupra acestui fals, venite din public, atât au-

torul, Lucian Boia, cât și editorul, Gabriel Liiceanu, prezent la eveniment, au răspuns că lucrarea este un eseu, nu istorie, este o părere personală a lui Boia, ceea ce, după subsemnatul, înseamnă altă gafă intelectuală, istoria țării nu înseamnă doar păreri cuiva!

Dar, într-un alt caz, în cartea *De ce este România altfel?*, suntem martorii altor neadevăruri ale lui Lucian Boia: spune că românii sunt o rasă inferioară, needucabilă; însăși România e un stat artificial, care nici nu ar trebui să existe; locuitorii meleagurilor noastre suferă de retard istoric, cultural, educațional, imposibil de surmontat, că România a fost neguvernabilă încă de la începutul începuturilor ei, romanii, prin Traian, au făcut o mare greșală când au cucerit Dacia, noroc este că eroarea a reparat-o în secolul următor Aurelian, care s-a retras din Dacia; limba română este cel mai puțin latină dintre toate limbile romanice; că țările române sunt ultimele apărute în Europa în secolul al XIV-lea de-abia, întârziere care și explică faptul că suntem azi în coada continentului din toate punctele de vedere, parcă SUA, Canada sau Australia care au devenit independente mult mai târziu nu și-ar avea alte explicații; iar dacă am progresat, cât de cât, totul datorăm străinilor, regelui Carol I, fiind doar un exemplu, regina Maria – altul; că românii s-ar fi lăsat convertiți la comunism fără să se fi opus în vreun fel, nici chiar în anii 1970-1980 nu s-a protestat, deși Securitatea devenise mult mai blândă...

Asemenea păreri, total alături cu adevărul istoric, fac rău țării și

românilor, dar mult bine adversarilor noștri, chiar istoricilor.

În „Certitudinea” din 4 mai 2015, vorbind despre „Istoria poporului român de la Rosler la Lucian Boia”, un autor maghiar, Dini G. Jonas, în articolul „Adevăr istoric contra mitologiei naționale”, scrie demonstrând prin aceasta cât rău face scrisul nedocumentat: „Unul dintre miturile cele mai înrădăcinate ale românilor, ridicate până și la nivel de sărbătoare națională, este cel al unirii de la 1 decembrie 1918. Aceasta ar fi un act entuziast al întregului popor ardelean.

Care este însă adevărul istoric? Ni-l spune chiar reputatul istoric român, domnul profesor Lucian Boia, în cartea sa, „Primul Război Mondial”, apărută anul trecut la Editura Humanitas. Cu obiectivitate și moderație, eminentul istoric „arată” cum un grup de intelectuali români, întruniți la Alba Iulia, au decis Unirea, fără să țină seama de celelalte naționalități ardelenice. Care ar fi fost însă dorința lor reală? Probabil, influențați de cultura maghiară, care înregistrase în ultimii ani progrese repezi printre ei, ar fi preferat să rămână în granițele Ungariei, cu o largă autonomie, la egalitate cu celelalte naționalități conlocuitoare (sârbi, croați, slovaci etc.).

De altfel, acești intelectuali nu reprezentau, conform obiectivului recensământului maghiar din 1940, decât aproximativ o treime din populația orașelor. Ceilalți români, care trăiau la țară, nici nu se gândeau la unire. Autorul stabilește apoi o serie de adevăruri istorice. El arată cum imperialistul Brătianu a cerut, pentru a intra în război, teritoriul până la Tisa. Apoi, cum catastrofa armată română a intrat repede (probabil în câteva zile) în derută, în contrast cu puternica armată austro-ungară, în care multiplele naționalități au arătat atâta entuziasm. În sfârșit, cum injustul Tratat de la Trianon a răpit Ungariei șirul de trei orașe din apropiere de frontiere, ca, de exemplu, cel denumit de localnici Sătmăr, în maghiară Szatmár (nu denumirea oficială românească actuală Satu Mare). Ce importanță avea că zona înconjurătoare era pur românească, dacă orașul principal era majoritatea maghiar.

Lucrarea domnului Boia ar trebui cât mai repede tradusă în limbile de circulație internațională, ca și în →

ION N. OPREA

maghiară”. (Semnează, Dini G. Jonas, 8 aprilie 2015).

Da, să fie repede tradusă și folosită împotriva românilor, a adevărului istoric ocultat, fără să se țină seama cum au declarat în particular autorul și editorul că nu-i istorie, ci un simplu eseu care relatează niște păreri, luat însă cui îi convine drept o serie de adevăruri istorice, dar noi românii nu-i facem scrisoare deschisă domnului Liiceanu, și rău facem că nu-l luăm la întrebări.

Direct și patriotic, față de asemenea păreri, iată ce am citit scris de reputatul, - într-adevăr cu obiectivitate și moderație, - istoric Ioan Scurtu, profesor universitar, ca și Lucian Boia: “Câțiva intelectuali, europroclamați ai societății civile, au acoperit mass-media (presa-scrisă, TV, edituri, radio) desfășurând o campanie intensă și insistentă de denigrare a poporului român. Unul dintre aceștia, Horia Roman Patapievici, scria. „În toată istoria, mereu peste noi a urinat cine a vrut”. Cu alte cuvinte, românii au fost pe post de closet public. Ca urmare, să-i scoatem din conștiința națională pe Decebal, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, pe Dimitrie Cantemir și Alexandru Ioan Cuza.

Cine îndrăznește să-i evocare este un naționalist, demn de disprețul Europei și al societății civile. România însăși este prezentată ca o țară demnă de scârbă și dispreț. Să nu se mai spună că avem o țară frumoasă, cu imense bogății, care merită să fie cunoscută și prețuită (așa cum făcuse Papa Ioan Paul al II-lea, care a numit-o Grădina Maicii Domnului). Foarte activ și mediatizat este Lucian Boia, care și-a modificat radical discursul de dinainte de 1989, apreciind că istoria românilor nu este decât o succesiune de mituri. În opinia sa, românii nu au fost decât niște anexe ale marilor imperii, incapabili să-și construiască o istorie reală.

Nici vorbă de vechime, continuitate, unitate, luptă pentru independență, și de alte asemenea „mituri”.

Cei care susțin contrariul – A.D. Xenopol, Dimitrie Onciul, Nicolae Iorga, Constantin C. Giurescu etc., etc. - sunt niște naționaliști, demni de tot disprețul europenilor. Obiectivul lui Boia și al înstrăinătorilor săi este clar: „Marile decizii pe care trebuie să le ia astăzi societatea românească reprezintă o ruptură față de trecut, față de orice trecut”. Cu alte cuvinte,

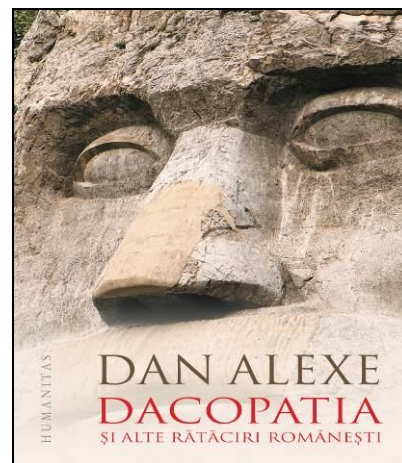
românii să nu se inspire din faptele de demnitate națională ale unui Ion I. C. Brătianu sau Nicolae Titulescu, ci să accepte tot ce li se cere. Poporul român are un trecut incert, a venit de nici ieri și se îndreaptă spre niciunde. Doar duși de mână, ca orbeții, românii ar putea ieși la liman și, ca urmare, ei trebuie să accepte cu recunoștință tot ce li se cere de afară. Guvernării au acționat în acest spirit. Au înstrăinat principalele bogății naturale, au încheiat contracte dezastuoase, au pus în operă privatizări scandaloase în favoarea străinilor. Românii au fost practic eliminați de guvernării de după 1989 din reconstrucția economiei naționale”.

„Românizarea înseamnă, spune Boia, o închidere a românilor în ei înșiși și o construcție a unei identități culturale și naționale reduse la mijloacele proprii, în prezent fiind încă mulți, prea mulți români care nu gândesc în termeni europeni, în termenii zilei de azi”.

Luată punctual, teoria lui Eduard Robert Rosler și părerile lui Lucian Boia, nu seamănă între ele, dar merge în aceeași direcție și urmează același scop, spun și demonstrează adevărații istorici: estomparea sau anularea identității istorice a poporului român. Acesta, conform lui Rosler, s-ar fi format la sud de Dunăre, de unde ar fi emigrat la nord de fluviu. Teoria nu a fost inițiată de el, însă îi poartă numele, ca urmare a publicării în 1871 a cărții sale „Romanische studien”. Lucian Boia merge mai departe și consideră că istoria românilor nu este decât o

Luigi Puiu • Construcția efemerului

succesiune de mituri. Rezultatul este același, iar articolul lui Dini G. Jonas îl ilustrează, istoricul Boia ne fură Istoria!

Cum s-a românizat România
Participă: Lucian Boia, Gabriel Liiceanu, sună publicitatea:

“O nouă carte a lui Lucian Boia. Și, ca de fiecare dată, un subiect nou și o privire altfel. Noutatea demersului explică interesul din ce în ce mai mare pe care îl stârnesc lucrările sale, și nu numai printre cititorii români, ci și în afara României – dovadă stând numeroasele traduceri în engleză, franceză și germană, ca și în maghiară, polonă sau bulgară. Recent, la Universitatea din Jena i s-a acordat de către Südosteuropa-Gesellschaft medalia „Konstantin Jireček”, pentru merite deosebite în domeniul cercetării istorice. „Lucian Boia a abordat în cărțile lui teme noi, pornind pe urma unor mituri rar supuse dezbaterii”, se spune în Laudatio rostită cu acest prilej.”

Interesant ni se pare și faptul că la editura d-lui Liiceanu, unde Lucian Boia publică susținând că istoria este o succesiune de mituri, un alt autor, Dan Alexe, publică cărți în care spune că “orice mitologie este o rătăcire”, intitulându-și lucrarea “Dacopatia și alte rătăcirii românești”, 2015, în care neagă dacismul, continuitatea poporului român, limba latină a dacilor, însuși pe Eminescu ca meteorit în istoria creației literare, chiar deprinderea românilor de a-și cinsti eroii, voievozii, statuile, literatura și propria istorie. Ba, curios lucru, lasă să se înțeleagă, de către neștiutori, că ungurii ar fi fost un imperiu, p. 285 din cartea citată, nu țară atașată la imperiul austro-ungar, cu aceleași dorințe de independență ca și Transilvania.

Ioan al Banatului

„Le dau dezlegare credincioșilor să se certe pe viețile sfinților”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă propun să discutăm despre Sfinții Trei Ierarhi Vasile, Grigorie și Ioan, sărbătorii de Biserica Ortodoxă în aceeași zi.

Î.P.S. Ioan: Sfinții Trei Ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, trei mari luceferi ai Bisericii noastre, au fost modele de trăire și de viață duhovnicească pentru noi, chiar și pentru noi cei de la începutul mileniului trei.

L.C.: Dar, Înaltpreasfințite Părinte, cum s-a întâmplat ca să fie trecuți în calendar și pomeniți toți acești sfinți ierarhi împreună?

Î.P.S. Ioan: Mai întâi, v-aș pune o întrebare: este plăcut lui Dumnezeu să se certe creștinii între ei? Desigur sunteți de acord că în biserică să fie pace și cum spune Mântuitorul în *Fericiri*: „*Fericii făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema*”. Totuși, totuși, există o ceartă binecuvântată și în biserică. Prin secolul XI, creștinii din Constantinopol au început o oareșcare ceartă între ei, pornind de la întrebarea: care dintre cei trei sfinți este mai mare? Care mai vrednic? Care mai plăcut lui Dumnezeu? Unii erau de partea Sfântului Ioan, alții de partea Sfântului Vasile, alții spuneau că Sfântul Grigorie este mai mare. Dar să nu credeți că a fost o ceartă de o zi. Să nu credeți că a fost o ceartă undeva, la ușa unei biserici, ci felul acesta de a-l pune pe fiecare pe o anumită treaptă ierarhică în biserică a durat timp îndelungat și începuse să apară o mică fisură chiar în Biserica. Atunci, auzind de cearta aceasta din Constantinopol, un anume ierarh, Ioan, mitropolitul cetății Evhaitenilor, om îmbunătățit și preaînțelept, a venit în mijlocul creștinilor din Constantinopol și le-a spus: Nu vă mai certați, nu vă mai certați, ci alegeți să închinăm o zi de sărbătoare în care să-i cinstim pe toți trei deodată, că pe toți trei i-a iubit Dumnezeu la fel. Iată, venind acest episcop Ioan în mijlocul lor, au acceptat această soluție, această rezolvare a certurilor, pentru că știți, pe Sfântul Vasile îl sărbătorim pe 1 ianuarie, pe Sfântul Grigorie, pe 25 ianuarie și pe 27 ianuarie, pe Sfântul Ioan Gură de Aur. Atunci a spus să-i pomenim pe 30

ianuarie pe toți cei trei, și așa i-a împăcat Episcopul Ioan pe creștinii din Constantinopol.

L.C.: Oricum, Înaltpreasfințite Părinte, cearta nu este bună, așa cum ați mai spus Înaltpreasfinția Voastră, nici în biserică, nici în familie, nici în societate, nici între țări și popoare.

Î.P.S. Ioan: Totuși, vedeți ce preocupări aveau creștinii în secolul XI, în Constantinopol! Se certau pe minunile și viețile sfinților! De aceea, am zis odată credincioșilor că **le dau dezlegare să se certe pe viețile sfinților**. M-aș bucura să-i aud zicând: *eu am citit viața Sfântului Patapie, ce mare sfânt a fost!* Să aud pe altul, dintr-un alt colț al bisericii: *eu am citit viața Sfintei Maria Egipteanca, ce mare sfântă! Ce smerenie, ce jertfe!* Asemenea ceartă îi îndemn pe credincioși să poarte și să vină să-mi spună: *Părinte, ce mare sfânt a fost Sfântul Antonie! Ce mare sfântă a fost Sfânta Macrina sau Sfânta Filoftea!* ș.a.m.d. Deci dau și acum dezlegare la ceartă pe cititul și pe cinstitul sfinților din calendarele noastre ortodoxe. Dau libertate la ceartă pe cititul și pe aducerea la lumină a vieții sfinților.

L.C.: Foarte frumos, Înaltpreasfințite! Este un îndemn indirect de a citi viețile sfinților. Vă mulțumim! Vă rog să revenim la Sfinții Trei Ierarhi. Amintesc că acest hram îl poartă multe biserici din țară, inclusiv catedrala din Timișoara, dar și o foarte cunoscută biserică din Iași, *Biserica Trei Ierarhi*, ctitorită de voievodul Vasile Lupu (1595-1661), monument de artă și arhitectură, o adevărată dantelărie în piatră.

Î.P.S. Ioan: Credincioșii din Constantinopol n-au avut cu adevărat motiv de a se certa între ei pe viața sfinților ierarhi, ci numai un scop au avut, ca să întărească buna credință. Toți cei trei sfinți s-au născut în familii creștine, binecuvântate de Dumnezeu. Apoi toți trei au fost iubitori de carte, s-au silit să învețe cât au putut ei la școlile vremii și să nu credeti că pe vremea aceea era, undeva în spațiul lor, vreo Facultatea de Teologie, ci Sfântul Vasile și Sfântul Grigorie au stat

aproape opt-nouă ani la Atena, unde au studiat matematica, medicina, filosofia, retorica și graiul limbilor. Iată ce înseamnă educația aceeași largă, deschisă! Se spune în popor că să te ferească Dumnezeu de omul care a citit o singură carte în viața lui. Deci, iată, părinții i-au dat la cele mai înalte școli ale vremii, pentru că școala este aceea care frământă mintea copilului, a tânărului, așa cum plugarul brăzdează pământul cu plugul, apoi cu grapa și după ce îl fărâmițează bine, numai după aceea aruncă sămânța. Tot așa și Dumnezeu, în mințile luminate, în mințile școlite și învățate după principiile morale, aruncă sămânța harului Duhului Sfânt, ca să poată predica și să poată învăța pe oameni.

Apoi, mai vedem un punct comun la ei, acela că toți au fost apropiați de oamenii săraci și necăjiți. Prin excelență, mai mult Sfântul Vasile, dar nu putem spune că Sfântul Ioan Gură de Aur n-a fost și el părintele săracilor, orfanilor și văduvelor sau, la fel, Sfântul Grigorie.

Ce mai constatăm din viețile lor? Că toți trei au fugit de preoție. Iată un paradox. Ei, pe care, astăzi, îi avem la loc de cinste în icoana bisericii, au fugit de preoție. De ce oare? Au fugit de responsabilitatea preotului și a preoției! Au știut cât de mult li se cere lor de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, după ce El le va da harul preoției. Iată câtă responsabilitate la acești oameni! Fug de preoție și-i prinde Hristos în mreaja Duhului Sfânt și-L aprinde în ei – cei trei luceferi ai Bisericii Creștine Universale!

L.C.: Interesant mi se pare, Înaltpreasfințite Părinte, că Sfinții Trei Ierarhi au călătorit mult, nu în sensul de astăzi al călătoriilor de vizitare a unor obiective turistice, ci cu scopul de a-și îmbunătăți viața spirituală.

Î.P.S. Ioan: Da, fiecare dintre ei, după terminarea studiilor, nu s-au dus imediat în lume, ci mai întâi s-au dus să cerceteze oameni îmbunătățiți, călugări din pustiul Egiptului și Asiriei. Despre Sfântul Vasile și despre Sfântul Grigorie, au spus colegii lor de studii de la Atena că acești doi tineri n-au cunoscut în viața lor de studenți decât două drumuri, drumul bisericii și drumul școlii. Acestea sunt cele **două drumuri care duc spre Împărăția lui Dumnezeu, școala**, unde învățăm să scriem prima dată cuvântul care ne este cel mai scump pe pământ, cuvântul „mamă”, și **biserica**, care ne hrănește pentru veșnicie cu trupul și sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

A consemnat LUMINIȚA CORNEA

Fără smerenie ușile Raiului rămân închise

„Dacă trebuie să mă laud mă voi lăuda cu cele ale slăbiciunii mele”. (2 Cor. 11, 30)

„Un precucios părinte athonit a fost vizitat odată de cineva care era pentru prima oară în pelerinaj la mănăstirea unde viețuia el.

- Vorbiți-ne despre ceva, a fost rugat părintele.

- Despre ce să vă vorbesc? a întrebat el cu blândețe.

- Despre smerenie, i s-a răspuns.

- Vai de mine, dar cum să începem chiar așa de sus? a zis cu smerenie precuciosul”.

Nu-i ușor lucru să vorbești despre smerenie, mai ales când nu te aflii printre practicanții acestei împărătești a virtuților. Trăită de unii, descrisă de alții, mereu văzută de Dumnezeu, ea este haina în care se adăpostesc multe fapte bune. Smerenia trebuie să fie fundamentul vieții noastre. Nu ne realizăm prin

trufii ieftine, ci numai prin smerenie. A trăi în smerenie înseamnă a trăi o viață reală. Etimologia cuvântului vine de la slavonul „mera” care înseamnă „măsură”. Sensul vechi al cuvântului smerit e „a reveni la adevărata măsură”, „a deveni ceea ce ești cu adevărat”. A fi smerit înseamnă a cunoaște adevărul despre tine însuși, a-ți cunoaște măsura. A ne smeri înseamnă a cunoaște cine suntem.

În trăirea creștină smerenia are un rol foarte important. Alături de pocăință, ea ne ajută să ne apropiem cu bună cuviință tot mai mult de scopul existenței noastre: actualizarea chipului lui Dumnezeu din noi într-o asemănare deplină cu El. Ea susține în noi dorul de culmile existenței creștine, ne arată calea sau modul împlinirii lui tot mai depline, iar odată atinse aceste culmi, ne păzește să nu cădem din ele și să distrugem eforturile noastre.

Smerenia este fereastra sufletului nostru curățată și deschisă mereu către Dumnezeu și spre umanitate, spre semenii și spre noi înșine.

„Cu ocazia inspectării spitalelor din Iași, generalul de divizie, I. Cernat, a distribuit mai multe medalii „Virtutea militară”, soldaților care se aflau acolo. În spitalul „Sfânta Maria”, generalul a întâlnit un rănit, numit Petrache Gheorghiu, despre care i s-a spus că a avut fapte deosebite de vitejie. Dorind să răsplătească eroismul tânărului, generalul, i-a înmănat medalia. Tânărul a privit-o, apoi mulțumindu-i i-a dat-o generalului spunând că o are deja de pe front. Mirat, generalul l-a întrebat: „Dacă o ai deja, de ce nu o porți?” La care modestul soldat a răspuns: „Nu o port, pentru a nu întrista pe ceilalți camarazi care nu o au !”

Spun părinții, că smerenia se învață prin citirea zilnică a vieților sfinților, prin spovedanie regulată, prin răbdarea cu nădejdea în Hristos a necazurilor, a piedicilor și supărărilor acestei vieți. Este o lecție pe care încă trebuie să o învățăm.

Pr. dr. GHEORGHE ȘINCAN

Dumnezeu aude tăcerile noastre

Părintele dr. Gheorghe Nicolae Șincan răspunde, prin demersurile sale editoriale, indirect, la întrebările pe care și le pun cei care scriu, legate de locul și rostul cărților în viața noastră. Iar răspunsul său este că merită să scrii cărți, că eforturile de creație nu sunt zadarnice, că lectura nu a putut fi scoasă din viața celor care știu ce preț are pentru noi ceea ce ne-a fost dat de la început: cuvântul. Cuvântul care mărturisește, cuvântul care zidește în noi sensuri existențiale, care ne face să ne cunoaștem pe noi mai bine și să-i înțelegem cum trebuie pe ceilalți.

Cuvântul de învățătură, în semnificațiile sintagmei, nu poate fi nici încrâncenat, nici dojenitor, nici... sofisticat. El trebuie să găsească mereu drumul cel mai scurt spre inima și mintea celui care vrea să ia aminte de mesajul care vine spre el cu iubire, cu credință.

Părintele Gheorghe Nicolae Șincan a reușit, cu răbdare și cu tact, să dea mereu consistență cuvântului său de învățătură, turnând miere dar și sare, blândețe, bunătate, pentru ca misiunea lui să nu fie predică în pustie.

De ani buni, precucernicul părinte Șincan, cum îi spunem cei care-l ascultăm cuvântul, înțelegând că timpul din fața altarului nu este de ajuns pentru dialogul său cu enoriașii, reușește să rămână în tovărășia acestora, cu timp și fără de timp, prin cărțile pe care le dăruiește cu râvnă și tenacitate, cu perseverență și rigoare, spre a fi de folos în... îndreptare, în a-l face pe credincios nu doar să-și sporească încrederea și respectul de sine, ci și să-l simtă mereu în tovărășia lui pe Tatăl Ceresc.

Pe cel care, în tăcere, veghează drumul fiecăruia în parte, ascultându-i nu doar rugăciunile, ci și... tăcerile, cum frumos sugerează titlul inspirat al acestei cărți, cum bine au fost găsite mai toate titlurile cărților părintelui Gh. N. Șincan, din ce în ce mai multe, mai frumoase, mai utile.

Am apreciat de la bun început la autorul acestei cărți inteligența cu care aduce în armonie vorba de duh, cu duhul credinței, abilitatea cu care topește în conținuturi noi știute și neștiute povești ale lumii acesteia, pentru ca în noua formă să poată ajunge ușor la cel care se caută pe sine, la cel care-l caută pe Dumnezeu.

Harul de povestitor al părintelui Gheorghe Nicolae Șincan e de noto-

rietate, iar cei care-l ascultă apreciază doza de anecdotic, tonul hâtru, umorul, ironia discretă, subtilitatea sugestiei ori încărcătura de simboluri, tentația aforisticului. Dar și vocea, care își probează liturghie de liturghie, calități artistice.

Mai e încă ceva ce se detașează din cărțile părintelui Gheorghe Nicolae Șincan: pledoaria pentru valorile credinței noastre, ale istoriei, ale neamului nostru.

„Dumnezeu aude tăcerile noastre”*) - ne spune părintele Gheorghe Nicolae Șincan, sugerând însă, fără echivoc, că el ne aude și rugăciunile noastre, căci acel care se roagă are privilegiul de a sta de vorbă cu Dumnezeu.

NICOLAE BĂCIUȚ

Pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan, „Dumnezeu aude tăcerile noastre”, Editura „Vatra veche”, 2015

Felicia Dumas

„Părintele Placide Deseille: lumină a spiritualității ortodoxe în Franța”

(I)

-Pentru început, m-aș bucura foarte mult dacă ați putea vorbi despre contextul în care l-ați întâlnit pe Părintele Placide Deseille și despre impactul spiritual pe care Sfinția Sa l-a avut asupra dvs.

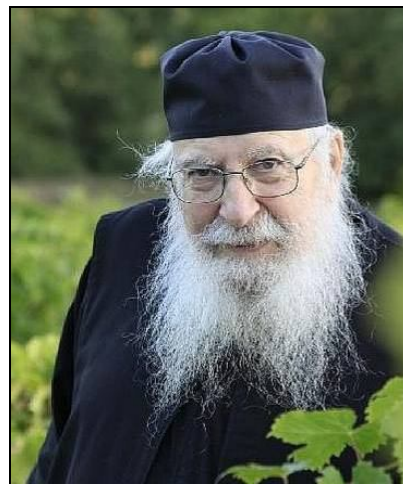
- L-am cunoscut pe părintele arhimandrit Placide Deseille în urmă cu douăzeci și doi de ani, la mănăstirea de maici Acoperământul Maicii Domnului de la Solan, metoc al Mănăstirii Simonos Petra, ctitorie a Sfinției Sale. Mă ducea acolo viitorul meu soț, un francez meridional devenit ortodox cu puțin timp înainte de a ne căsători. Părintele Placide a slujit Sfânta Liturghie și a ținut o predică puternică și copleșitoare, de o profunzime duhovnicească care m-a uluit. Am vrut să-l cunosc numaidecât și uimirea a continuat: mi-a vorbit cu mare afecțiune despre câteva vizite făcute în România, despre întâlnirile pe care le avusese cu mari părinți duhovnici de la noi: Cleopa Ilie, Paisie Olaru, Teofil Părăian și alții. Pe moment, m-am bucurat de această întâlnire providențială cu un călugăr ortodox francez atât de legat afectiv de spațiul nostru ortodox românesc. Ulterior, aveam să descopăr profunzimea duhovnicească a părintelui arhimandrit citindu-i cărțile și aflându-i pelerinajul înspre Ortodoxie, călăuzit de scrierile Sfinților Părinți și de convingerea sa profundă că în Ortodoxie se află adevărul propovăduit de Mântuitorul Hristos prin Sfinții Apostoli.

Am fost profund impresionată de erudiția părintelui, de duhul păcii și al sfințeniei pe care îl răspândește în jur, de smerenia care-i caracterizează întreaga viață de monah athonit de origine franceză. Întâlnirea cu părintele Placide m-a făcut să înțeleg că un creștin adevărat trebuie să trăiască în mod concret toate poruncile evanghelice, nu doar pentru a fi bineplăcut lui Dumnezeu, pentru a avea satisfacția sentimentului împlinirii unor precepte și reguli exterioare propovăduite de Biserică, ci rugându-se pentru a le simți dulceața, făcând din sporirea darului Duhului Sfânt primit la botez scopul suprem al existenței sale pământești, spre arvunirea Împărăției celei

veșnice. Nu putem fi creștini doar duminica și la sărbători, numai atunci când mergem la biserică și în rest să ne facem fiecare meseria și să ne comportăm ca și cum am avea o compartimentare precisă între o viață duhovnicească particulară și una socială, laică. Creștinul ortodox este doar un călător în viața pământească, angrenat doar vremelnic în hățișurile vieții sociale; el este pelerin spre Împărăția lui Dumnezeu. Faptele lui bune, iubirea de aproapele și nedușmănia celor potrivnici trebuie să se vadă cu bucurie și responsabilitate în fiecare clipă a vieții sale pământești. Prin tot ceea ce face, el trebuie să-L mărturisească pe Hristos; în practică, în viața lui de zi cu zi și nu în teorie. Întâlnirea cu părintele arhimandrit m-a făcut să simt cu adevărat, dinlăuntru și în profunzime frumusețea și dulceața Ortodoxiei, să trec dincolo de regulile constrângătoare ale Ortopraxiei înrădăcinate în practica religioasă ce caracterizează cultura noastră românească tradițional ortodoxă. Mă refer aici la diferența dintre Ortodoxie și Ortopraxie, despre care vorbea Părintele André Scrima, pe care am avut bucuria să-l cunosc la Colegiul Noua Europă de la București în 1997, unde era invitatul rectorului, profesorul Andrei Pleșu.

- În ce măsură considerați că Părintele Placide Deseille, prin prisma gândirii sale duhovnicești, poate dinamiza spiritualitatea ortodoxă contemporană? Nu în ultimul rând, cât de importantă este din punctul dvs de vedere personalitatea Părintelui Placide Deseille pentru evoluția spiritualității ortodoxe în Franța?

-Sunt întrebări provocatoare, care punctează două aspecte definitorii ale impactului pe care scrierile părintelui îl au în Franța și dincolo de granițele ei. Dacă prin dinamizare înțelegem scoaterea dintr-o inerție teoretică, a unei trăiri superficiale, vag religioase, reglementată în mod cultural-tradițional a Ortodoxiei, prin sublinierea clară și fermă a adevăratului sens al vieții creștine în lumea din zilele noastre și a bogăției inegalabile a spiritualității ortodoxe, da, cu siguranță că putem vorbi despre așa ceva. În culturile tradițional ortodoxe și în scrierile teologilor care le caracterizează, observăm adesea tendința unei teologisirii academice, științifice și savante ; cu cât discursul este mai pretențios și cu mai multe trimiteri

bibliografice de exegeză (și nu neapărat din Sfinții Părinți), cu atât el pare să fie mai apreciat de ceilalți cercetători și specialiști teologi. Viața duhovnicească, cu sușurile și coborâșurile ei, cu încercările și biruințele ei, este tratată cu precădere (și aproape în exclusivitate) în lucrări ale unor monahi îmbunătățiți, preluați ca modele pentru cititori de către editurile care le publică. Părintele arhimandrit Placide Deseille nu a scris cărți pentru a-și fabrica un CV impresionant sau o listă de lucrări care să-i aducă vreo promovare academică. Nu, toate lucrările sale sunt scrise spre folosul și câștigul duhovnicesc al cititorului, spre călăuzirea lui pe cărările credinței celei adevărate. Tot în același scop, părintele arhimandrit a tradus din limba greacă și câteva lucrări patristice fundamentale, de a căror lectură în limba franceză să se poată folosi fiii și fiicele sale duhovnicești, precum și toți creștinii doritori de desăvârșire. *Scara raiului* a Sfântului Ioan Scărarul, *Omiliile duhovnicești* ale Sfântului Macarie Egipteanul, *Cuvintele despre sfințele nevoințe* ale Sfântului Isaac Sirul sunt scrieri fundamentale care fac parte din canonul de rugăciune al monahilor athoniți, precum și al creștinilor celor mai râvnitori, doritori de dobândire a sfințeniei. Prin insistarea asupra adevăratului scop al vieții creștine, a importanței păstrării tradiției Bisericii (la nivelul practicii liturgice, a rânduielilor de post și rugăciune, a respectării Sfințelor Taine, a importanței săvârșirii Tainelor Botezului și Cununiei), prin raportarea permanentă la gândirea Sfinților Părinți, Gheronda Placide propune prin scrierile sale →

TUDOR PETCU

SÂNGEREZ CA UN FLUVIU...

Sângerez ca un fluviu la vărsarea
în mare,
mă înec în apa asta de poieni
mișcătoare,
albastre și verzi, ca vitraliile
bisericii.

Ochilor Tăi le-au crescut pești și
valuri,
brațele Ți-s catarge,
prin care trupul îmi respiră
în voie.

Mă înec!
Apucă-mă de parâme,
trage-mă din mine
cum ai trage un năvod plin
cu îngeri!

Salvează-mă, Doamne!

CU O SINGURĂ BĂTAIE DIN ARIPI

Vino, Doamne, la marginea mării,
nu mă-nvăța să pășesc –
tot ce vreau
e să stăm cu picioarele-n apă,

să mă înveți
să mor
cu o singură bătaie din aripi,

creștinește să mă împarți
pescărușilor,
vântului,
peștilor,
până la cel din urmă cuvânt –

doar pe acela să nu-l dai altora,
Doamne,
Ți-l dăruiesc Ție,
semn că am fost.

ARMINA FLAVIA ADAM

*Premiul Special al Juriului, la
Festivalul de Poezie Religioasă
„Credo”, Lăpușna, 2015*

FELICIA DUMAS...

→un îndrumar duhovnicesc autentic,
cu valoare de normă, sau dacă vreți,
de busolă duhovnicească pentru
Ortodoxia din Franța, în special, și
din Occident, în general.

Una dintre particularitățile spiritualității ortodoxe din Hexagon este coexistența mai multor jurisdicții canonice pe un singur teritoriu geografic «național», situație datorată (re)înfrățirii Ortodoxiei în această țară prin diferite emigrații, rusească, grecească, românească, sârbească etc. În majoritatea parohiilor și mănăstirilor, indiferent de jurisdicția lor canonică, părintele Placide este foarte cunoscut și asociat cu duhul Tradiției autentice a Bisericii, al patristicii, al rigorii și fermității athonite, al păstrării nealterate a Adevărului credinței. Scrierile sale sunt adevărate călăuze de practică a spiritualității ortodoxe, una singură în Ortodoxie atât pentru călugări cât și pentru mireni (după cum insistă Gheronda în cartea *Monahismul ortodox*), norme și faruri de orientare a celor doritori de sporire duhovnicească, de dobândire a sfințeniei și arvunire a vieții celei veșnice. Datorită coexistenței acestei multitudini de jurisdicții, apar de multe ori și nenumărate conflicte, animozități, rivalități între membrii comunităților tradițional ortodoxe, din diasporă și ceilalți, de origine franceză convertiți la Ortodoxie, care nu-și revendică neapărat o apartenență «națională» (termen periculos în Ortodoxie, datorită rătăcirilor

filetiste condamnate de Biserică) la una dintre Bisericile autocefale de care depind administrativ. Părintele arhimandrit Placide Deseille insistă asupra universalității Bisericii Ortodoxe și a importanței fundamentale a comuniunii euharistice dintre Bisericile locale, alcătuite în jurul Episcopului lor. Și citez aici un fragment din predica la Duminica Sfinților din Franța, din ultima lucrare pe care am tradus-o în limba română, apărută recent la editura Doxologia a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei: „Faptul că în zilele noastre diferitele Biserici locale prezente în Franța depind de patriarhii diferite, uneori foarte îndepărtate sau în orice caz, dintre care niciuna nu se găsește pe teritoriul țării noastre, nu înseamnă că Biserica lui Dumnezeu din Franța este divizată sau fragmentată, deoarece în fiecare loc în care se săvârșește Sfânta Liturgie în fiecare duminică, este făcut prezent Trupul lui Hristos în deplinătatea Sa. Și oricare ar fi apartenența de jurisdicție canonică a fiecăreia dintre aceste parohii, la o patriarhie sau alta, în definitiv, acest lucru nu are decât o importanță foarte relativă. O parohie ortodoxă care se găsește la Marsilia, la Nisa sau la Poitiers poate să depindă de Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, de Patriarhia Română sau de Patriarhia Rusă, însă înainte de toate ea este Trupul lui Hristos, care nu este nici grec, nici român, nici rus, prezent la Marsilia, la Nisa sau la Poitiers. Iar

acea parohie, dacă vrea să fie cu adevărat o Biserică, nu poate fi destinată și rezervată doar credincioșilor greci, români sau ruși, ci trebuie să fie deschisă tuturor, indiferent de origine sau de naționalitate. Altminteri, ea riscă să nu fie altceva decât un grup filetist și prin urmare eretic, sau un club, o asociație folclorică, dar nu o Biserică”.

Felicia Dumas, fiică duhovnicească a Părintelui Placide Deseille, este prof. univ. dr. habilitat la Facultatea de Litere (catedra de Limba Franceză), a Universității “Al. I. Cuza” din Iași. Autoare a unui *Dicționar bilingv (român-francez și francez-român) de termeni religioși ortodocși*, a alte cinci cărți și co-autoare a încă două, Felicia Dumas predă limba franceză și la Facultatea de Teologie ortodoxă “Dumitru Stăniloae” din Iași. A publicat numeroase articole și studii de semiologie a gesturilor liturgice ortodoxe, despre terminologia ortodoxă din franceză, despre bilingvismul franco-român, sau despre francofonie și relațiile franco-române în reviste din țară și din străinătate. A tradus în limba franceză cartea *Părintele Paisie Duhovnicul / Le Père Païssié Olaru*, apărută la editura l’Âge d’Homme de la Lausanne și în limba română (din franceză) șase cărți de spiritualitate ortodoxă, dintre care patru semnate de părintele arhimandrit Placide Deseille. Este căsătorită și are un băiat.

BUCURIA LUCRĂRII MISIONARE

Bucuria de a ști că ai fost învrednicit de Dumnezeu cu un talant, pentru a-l folosi spre slava numelui Său, este o bucurie nespus de mare.

Ea reprezintă bucuria de a ști că ești angajat într-o lucrare a cărei plată nu se va pierde nici pe acest pământ, unde suntem, “călători vremelnici”, lucrând spre mântuirea sufletului nostru (în baza liberei decizii personale) și nici în veșnicii. (Matei 10,32; Coloseni 3,23-24)

Atunci când Dumnezeu te binecuvăntează efectiv cu un talant, El îți dă și întregul sprijin necesar pentru a duce la bun sfârșit lucrarea în care ești implicat, căci Dumnezeu însuși îngrijește de lucrarea Sa. (Ieremia 1,12)

E necesar doar ca noi să ne punem la dispoziția lui Dumnezeu cu întreaga noastră capacitate.

“Dă-mi, fiule, mie inima ta și ochii tăi să simtă plăcerea, pentru căile mele” (Pilde 23,24).

A fi “dăruir” într-o lucrare misionară presupune dragoste jertfelnică.

“Până la moarte luptă-te pentru adevăr, și Domnul Dumnezeu se va lupta pentru tine” (Înțelepciunea lui Iisus Sirah 4,30).

De asemenea, într-o lucrare sunt și responsabilități deosebite, acestea crescând direct proporțional cu mărimea (ampluarea) lucrării. “Vezi de slujba pe care ai primit-o întru Domnul, ca s-o îndeplinești” (Coloseni 4,17). Aici precizarea ca s-o îndeplinești se referă la sensul îndeplinirii în mod corect, cu maximă implicare și responsabilitate.

De unde vom ști însă că nu greșim când ne implicăm în ceva și de unde avem confirmarea că lucrăm “după voia Domnului”? E necesar ca înainte de implicarea într-o lucrare creștină să cerem prin post și rugăciune, călăuzire și binecuvântare de la Dumnezeu. Confirmarea va fi prin roada lucrării. Putem eventual, dacă simțim “impulsul lăuntric” să ne implicăm pe mai multe planuri și vom vedea pe care latură vom izbândi, lăsându-ne în deplina purtare de grijă a lui Dumnezeu. Și pentru că toate lucrurile lucrează spre binele celor ce-l iubesc pe Dumnezeu, totul ne va fi de folos. Unele lucruri, așa cum spunem, vor fi spre izbândă, altele ca experimentări creștine prin care vom trage învățături folositoare pentru vii-

tor. Cerând împlinirea voii Sale și nu a noastră, vom fi “jalonați” spre ceea ce știe Dumnezeu că suntem capabili și utili la momentul respectiv.

Bucuria lucrării misionare izvorăște și dintr-o relație de părtășie autentică cu Dumnezeu. Atunci când ai gustat din apa cea vie, de la “izvorul vieții”, aceasta se va preface într-un torent de nivelul unei cascade. Nu numai că îți va astâmpăra setea spirituală, dar se va revărsa pe deasupra, “inundându-i” și pe cei din jur, primordial fiind exemplul personal, coroborat cu propovăduirea.

“Dar ce zice Scriptura? «Aproape e de tine cuvântul, în gura ta și în inima ta», adică cuvântul credinței pe care-l propovăduim” (Romani 10,8).

Datoria lucrării misionare pentru cei “vrednici” de aceasta rezidă din însăși cerința bisericii. În *Catehismul Ortodox* – ediția 1990 Timișoara, la p. 34 – cerințele Bisericii de la fiii ei, a 4-a cerință e: “Să aducă și pe alții la credința ei dreaptă și mântuitoare”. Aceasta se realizează, evident, așa cum am arătat deja, prin propovăduire.

De aceea, am și intitulat lucrarea misionară “*Ortodoxie Autentică*” întrucât promovez valorile ortodoxe trăite zilnic și efectiv la cele mai înalte cote, valorile ortodoxiei practicate în viața zilnică fiind expuse prin blogul <http://ortodoxieautentica.blogspot.ro/>.

Evident, lucrarea misionară în sine nu constă doar din propovăduire, ci trece obligatoriu la împlinirea efectivă a celor propovăduite, având ca țel primordial iubirea de aproapele.

Lucrarea misionară înseamnă și a îmbrăca pe cel gol, a da de băut și de mâncat celor care au nevoie, a vizita pe cei bolnavi și întemnițați.

La lucrarea filantropică e nevoie, însă, de o cercetare prealabilă (pe cât posibil) pentru a ajuta pe cel cu adevărat nevoit. Căci, desigur, una e a da (în principiu) un bănuț oricui îți cere și alta a ajuta substanțial, cu efort financiar considerabil, iar noi suntem datori a fi în această lucrare, ca și în general, ispravnici credincioși cu cele încredințate.

Pentru propășirea lucrării - e necesar mereu - atunci când suntem puși în fața unor situații mai deosebite sau în fața unor dileme să stăm în rugăciune înaintea lui Dumnezeu, cerându-i înțelepciune și călăuzire (Pilde 2,3-6).

Dacă suntem corect și puternic

ancorați în “Stânca mântuirii”, beneficiem și de confirmarea biblică: “...că nici moartea, nici viața, nici îngheții, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nicio altă făptură nu va putea să ne despartă de noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru” (Romani 8,38-39).

Deci, având încredințarea că suntem în dragostea lui Hristos, avem implicit și confirmarea că suntem pe calea cea dreaptă în lucrare. “Să ia aminte cel înțelept și își va spori știința, iar cel priceput va dobândi iscusința de a se purta” (Pilde 1,5).

Lucrând pentru Hristos, plata nu se va pierde. (1 Corinteni 3,14)

A fi implicat într-o lucrare misionară e bucuria nespusă de a fi nu doar ascultători ai Cuvântului, ci și grabnici împlinitori. E emanciparea sufletească maximă, cu entuziasmul real, implicit, de a prezenta celor cu care relaționezi frumusețea poruncilor Mântuitorului Hristos, prin puterea exemplului personal cu “focalizare” spre ținta poruncii - care e dragostea.

Atunci când ne dăruim cu dragoste jertfelnică lucrării misionare, neprecupețind nimic, nici măcar viața noastră, fiind gata chiar de a ne aduce ca o jertfă pe “altarul” lucrării în via Domnului prin propovăduirea credinței ortodoxe drept slăvitoare – Dumnezeu ne va primi ca oameni “după inima Lui”.

Prin Duhul Sfânt vom fi întăriți, înțelepți și păziți astfel încât vom ajunge în a merge din bine spre mai bine, de la mult spre mai mult și a se putea afirma: “Căci Dumnezeu este cel ce lucrează în voi și ca să voiiți și ca să săvârșiți, după a Lui bunăvoință” (Filipeni 2,13).

“Fii cu luare aminte la calea picioarelor tale și toate cărările →

Dipl. ing. LUCIAN-OVIDIU POP

Vârsta misiunii electronice

A fi creștin nu e lucru ușor. Învățătura și viața creștină conțin multe valori din care unele sunt mai greu de respectat și aplicat cu strictețe în traiul de zi cu zi. “Spune-mi ce valori adopți ca să-ți spun cine ești”, am putea parafraza un cunoscut proverb. Cu alte cuvinte, dacă vrei să spui că ești creștin trebuie s-o arăți și să lași faptele creștinești să vorbească și să te identifice, să te definească. În contextul în care indiferentismul religios, ateismul, sincretismul, secularismul, creștinismul de suprafață sau de circumstanță sunt în plină desfășurare, întrebarea unui autor creștin are o deosebită semnificație: dacă ți s-ar intenta un proces în care ți se aduce acuza că ești creștin și se caută proba împotriva ta, s-ar găsi suficiente și evidente probe împotriva ta? Avocatul apărării care ar vrea să te scape de pedeapsă ar putea argumenta cu succes că, de fapt, nu ești creștin, sau chiar așa de creștin cum se pare?

Vorbim deci de mai multe feluri de a fi creștin? Iată contextul în care problema trăirii creștine autentice își capătă valoare și greutate.

Or, pentru că Biserica este misionară prin excelență, ținta misiunii ei este răspândirea cât mai mult și la cât mai mulți a valorilor esențiale ale învățăturii și trăirii creștine. În acest sens, ea folosește toate resursele disponibile pentru a-și

împlini sfânta misune. O astfel de resursă este și blogul intitulat semnificativ “ortodoxie autentică” (<http://ortodoxieautentica.blogspot.ro>) al creștinului mirean ing. Lucian Ovidiu Pop din Arad, un apostol contemporan care în totală modestie își desfășoară o valoroasă muncă de propovăduire în folosul Bisericii și care se consideră a fi un “mirean independent” (probabil în sensul că nu cleric), dar pe “deplin integrat în sânul Bisericii Ortodoxe Române”.

Acest blog (care este în curs de extindere cu noi secțiuni) care se și intitulează “misionar”, având ca țintă pe românii de pretutindeni, a fost realizat de Lucian Ovidiu Pop cu binecuvântarea IPS Arhiepiscop Nicolae Corneanu (1962-2014), Mitropolitul Banatului.

Cititorul poate găsi aici, ca-ntr-o enciclopedie, editoriale, articole și studii pe teme de teologie, istorie și cultură, pagini de îndrumare spirituală și pastorală, poezie religioasă, colinde și cântări praznicale, rugăciuni și cuvinte de învățătură, predici și mesaje ale preoților, prezentări de parohii, apeluri, știri de actualitate despre evenimente bisericești, oameni și locuri, aniversări, galerie foto, și multe altele. Mai mult, blogul va deveni, mărtuirește autorul lui, o platformă complexă interactivă de comunicare și promovare a valorilor noastre tradiționale, spirituale, de credință.

Tehnoredactarea blogului este de asemenea grăitoare despre direcția acestuia: la deschidere apare Sf. Cruce în mijloc cu inscripția deasupra “Slavă Sf. Treimi”, iar dedesubt “Hristos în noi, nădejdea slavei”, în dreapta aflându-se icoana Mântuitorului Hristos iar în stânga cea a Maicii Domnului cu pruncul.

Blogul oferă și link-uri importante ca acestea: Patriarhia română, Televiziunea Trinitas, Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, ASCOR Timișoara, Mitropolia Banatului, Credo.ro (portal creștin ortodox), ș.a.

Vorbim aici de un efort misionar care dovedește pe de o parte credința și convingerile autorului blogului și care, pe de altă parte, merită aprecierea și încurajarea noastră.

Pr.prof. dr. THEODOR DAMIAN

BUCURIA LUCRĂRII...

→*tale să fie bine chibzuite*”.

E foarte important a nu da prilej diavolului, ca lucrarea noastră să fie defăimată. (II Corinteni 6,3)

În desfășurarea lucrării misionare, obstacolele, oricât de grele, devin ușoare atunci când avem mereu prezentă în minte încredințarea biblică - ce ne argumentează că merită să promovezi ceva chiar dacă unui singur suflet i-ar fi de folos. În Isaia 55,11 se afirmă căci “Cuvântul nu se întoarce fără rod”. Deci lucrarea noastră va fi în mod sigur de folos.

E necesar să fim persoane ferme, atât pentru a fi bineplăcuți lui

Dumnezeu ca “*ispravnici credincioși*”, cât și pentru bunul renume și încredințarea celor în mijlocul cărora ne desfășurăm lucrarea (Pilde 4,26; 23,23)

Pentru izbânda și siguranța lucrării misionare este necesar să propovăduim cuvântul, stăruind cu timp și fără de timp, muștrând, certând, îndemnând, cu toată îndelunga răbdare și învățătura (II Timotei 4,2), știind bine că de la cel căruia i s-a încredințat mult, se va cere mult (Luca 12,48).

Prin lucrarea misionară “*Ortodoxie Autentică*”, recte blogul ortodox-misionar pentru românii din țară și diaspora <http://ortodoxieautentica.blogspot.ro/>, am căutat mereu și permanent

valorile pure ale ortodoxiei pentru a le promova sub aspectul trăirii lor zilnice, în viața cotidiană, la cele mai înalte cote.

Să rugăm pe Domnul Slavei să ridice lucrători la secerișul Său (Matei 9,37-38).

Pentru că Legământul cel Nou al Mântuitorului este Legământul dragostei, cea mai tare ca moartea, Mântuitorul ne spune: “*Aceasta vă poruncesc: Să vă iubiți unul pe altul*” (Ioan 15,17). Astfel am conceput și eu realizarea blogului Ortodoxie Autentică sub deviza înscrisă de la început cu scris curgător: “*De la un mirean pentru toți cu toată dragostea creștinească*”.

Ancheta „Vatra veche”:

Casa Memorială „Ștefan Băciu”

– Brașov

Din cunoscuta *Piață a Sfatului*, aflată în centrul Brașovului, trecem pe lângă *Biserica Neagră*, prin apropierea celei mai înguste străzi din Europa, *Strada Sforii*, apoi pe sub *Poarta Ecaterina* și, îndreptându-ne spre stânga, ajungem pe strada Gh. Baiulescu. La nr. 9, găsim muzeul *Casa Ștefan Băciu*. Clădirea mare cuprinde demisol, parter, etaj, pod / mansardă. A fost construită între anii 1930-1931, după planurile arhitectului Coloman Halász; stil modernist interbelic, acoperiș în patru ape, cu țiglă și lucarne dreptunghiulare.

Muzeul se află într-un apartament de la parter și cuprinde trei săli. Știm că este **singurul muzeu memorial din România dedicat unui cărturar român din diasporă**. Ștefan Băciu (Brașov 1918 – 1993, Honolulu), poet, eseist, memorialist, ziarist, critic de artă, traducător, diplomat, profesor universitar, a plecat din România în 1946 și nu s-a mai întors niciodată.

Intrăm în Salonul mare, dominat de o imensă bibliotecă, mângâiată parcă de acordurile imperceptibile ale unui vechi pian. În dreapta intrării, un scrin de epocă deasupra căruia se află două sfeșnice de argint, dar ceea ce ne atrage atenția mai mult sunt câteva însemnări autografe ale profesorului Ioan Băciu, tatăl poetului. Una este pe o *Biblie* și datează din anul 1918, referitoare la primul său copil, Ștefan-Aurel, care s-a născut la 28 octombrie 1918, marți seara la 22,30, cu o greutate de 2500 g și o lungime de 50 cm, consemnându-se data botezului: 14 ianuarie, nașii fiind „*colegul*” Ghe. Popovici cu doamna Aurica, iar preot, N. Furnică. Sunt menționate primele cuvinte rostite, la 17 mai, „*ta-ta-ta*”. Pe același scrin, o poezie autografă (admirăm scrisul caligrafic) a profesorului Șt. Băciu, dedicată fiicei sale „*Ioanei, iepurașului tatei, când a împlinit 10 ani*”. Observăm un anume respect al părinților față de copii. Desigur și invers. Cei doi copii au crescut într-o atmosferă de elevată spiritualitate existentă în familia Băciu – și mama, Elisabeta, a fost o femeie de o vastă cultură.

Ne atrage atenția și un exemplar din „*Gazeta Transilvaniei*”, 5 iulie 1914, în care, la loc vizibil, este un

articol semnat Ioan Băciu, personalitate a Brașovului, profesor de germană și latină la *Liceul „Andrei Șaguna”*, colaborator la revistele vremii, în română și germană. Fotografii din muzeu ni-l arată ca pe o persoană rafinată, foarte elegantă. Admirăm, în acest sens, „*Portret de bărbat – Ioan Băciu*”, tablou datând din 1947. Pe pereți, și alte tablouri provenind de la familie; remarcăm o litografie cu imagine din Sighișoara, realizată de Alexandru Băciu (unchi).

Pianul, ce a aparținut familiei, expонат de bază al muzeului, este folosit astăzi în organizarea diverselor activități muzeale pentru public. Pe pian, o cutie muzicală aflată lângă o partitură; ambele reproduc, sonor și în scris, o cântonetă napolitană celebră în epocă, în interpretarea faimosului tenor Enrico Caruso. Scurt, dar adevărat deliciu muzical!

În marele salon, o vitrină specială este dedicată Ioanei Băciu Mărgineanu (1931-2000), sora poetului, mai mică cu 13 ani, încât nu s-a bucurat prea mult de prezența fratelui; avea 6 ani când el a plecat la Universitatea din București, iar când a părăsit țara, ea era adolescentă. Apoi, s-au văzut doar în 1982 și 1988, la Honolulu (cu mama, poetul s-a văzut de două ori, în Germania). Meritul ei deosebit este că și-a închinat ultimii ani din viață împlinirii visului de a vedea în *Casa galbenă* un muzeu închinat memoriei fratelui ei. Ea a inițiat donația spațiului și a patrimoniului, dar dorința i-a fost dusă la împlinire de soțul său, medicul stomatolog dr. Ovidiu Mărgineanu. Absolvind Institutul Cinematografic de Arte, Ioana Băciu-Mărgineanu a avut o bogată activitate în domeniul teatrului, al publicisticii, a fost traducător din/în germană. Privim în vitrina din muzeu cărțile semnate de ea și aflăm că pentru volumul *Teatrul și artele poetice* a primit *Premiul Academiei Române* pe anul 1986.

Altă vitrină ne înfățișează, pe raftul

de sus, volumul *Elementul miraculos în feeriile lui Ferdinand Raimund*, teza de doctorat în limba germană a profesorului Ioan Băciu. Pe celelalte rafturi, privim volumele lui Ștefan Băciu ce au apărut în România până la plecarea din țară: volumul de debut *Poemele poetului tânăr* (1935), ce a primit *Premiul Fundațiilor Regale* și *Premiul Societății Scriitorilor Români*, apoi volumele de poezii: *Poeme de dragoste* (1936), *Micul dor* (1937), *Drumeț în anotimpuri* (1939), *Căutătorul de comori* (1939), *Cetatea lui Bucur* (1940), *Lanterna magică* (1941, cu Traian Lalescu), *Muzica sferelor* (1943), *Cântecul mulțimilor* (1944), *Caiet de vacanță* (1945).

Pe biroul profesorului Ioan Băciu aflat în salon, lângă bibliotecă, se află mai multe numere din revista lunară *Front literar* (format aproape asemeni *Biletelor de papagal*), ce apărea la Brașov, în anul 1937, în care citim câteva poezii semnate Ștefan Băciu, precum *Insomnii*, *Poporul inactual*, *Închinare*.

Biblioteca cuprinde 3500 de volume, din care o mică parte expusă ocupă în întregime cel mai mare perete din salon. Este biblioteca familiei, păstrată de sora poetului. Cărțile sunt în diverse limbi și din domenii variate.

Privim vitrinele ce etalează obiecte originale din Hawaii și rememorăm viața bogată și tumultuoasă a poetului Ștefan Băciu ce a fost obligat de împrejurări să trăiască pe atât de îndepărtate meleaguri. Născut în Brașov, într-o casă aflată pe o stradă din apropierea Pieții Enescu, Ștefan Băciu a locuit în casa devenită muzeu din 1932. După cursurile liceale la „*Andrei Șaguna*”, studiază, la București, *Dreptul* și, parțial, *Literele și Filosofia* (pentru cursul de estetică al lui Tudor Vianu). A debutat la 15 ani, în 1933, în revista *Răboj* și, în același an, în revista germană *Klingsor*, începând să colaboreze intens la revistele vremii.

Între anii 1938-1946, pe lângă zece volume de poezie publicate, desfășoară o bogată activitate publicistică la *Universul*, *Duminica*, *Libertatea*, *Universul literar*, *Gândirea*, *Viața literară*, *Claviaturi*, *Rampa* etc. etc.

În anul 1945, Ștefan Băciu se căsătorește cu Mira Simian (1920-1978), iar din 1946 este atașat și apoi consilier de presă la Legația →

LUMINIȚA CORNEA

română din Berna. În vara anului 1948, a demisionat din diplomatie, refuzând să se mai întoarcă în țară. Nu știm dacă a putut anticipa că nu va mai vedea niciodată România.

Având statutul de refugiați, soții Baci au solicitat azil politic mai multor țări din America Latină. Primul stat care le-a acordat viza de azil a fost Brazilia, unde au plecat în anul 1949, stabilindu-se la Rio de Janeiro. Au învățat singuri portugheza și spaniola, folosind dicționarul și gramaticile acestor limbi.

În anul 1952, poetul obține un „post fix”, redactor la un important ziar *Tribuna da Imprensa*, afirmându-se ca jurnalist bun cunoscător al politicii internaționale și ca un democrat convins, în special, antitotalitar. Rio de Janeiro trăia atunci o adevărată renaștere intelectuală, încât Ștefan Baci a avut prilejul de a cunoaște și a se împrieteni cu importanți oameni de cultură, inclusiv personalități controversate la acea vreme, precum Fidel Castro și Ernesto Che Guevara. Cu obiectivitate și clarviziune, după interviuri și conversații, a scris cărți, pe care le vedem în muzeu, precum: *Cortina de Fier peste Cuba* (1961), *Juan Bosch: din exil la președinție* (1963) și *Juan Bosch, un bărbat singur* (1967) – despre președintele Republicii Dominicane.

Deși atât de departe de meleagurile natale, Ștefan Baci nu și-a uitat țara. Titlurile volumelor scrise în această perioadă sunt elocvente în acest sens: *Analiza cuvântului dor* (1951) și *Poezele poetului pribeag* (1963). Cu alți români aflați în exil, a înființat „Cercul Cultural Andrei Mureșianu” și a editat revista „Înșir-te Mărgărite”, apoi alta, „Exil”.

Exemplare din toate volumele tipărite de poet vedem în a treia sală a muzeului, precum și multe fotografii cu familia, cu prieteni și colaboratori. Poetul este ușor de recunoscut după ochelarii cu mari dioptrii (de la 8 ani a avut probleme cu vederea).

Ne interesează, în continuare, cursul vieții și al activității poetului Ștefan Baci. După doi ani (1962-1964) ca profesor la Universitatea din Seattle (statul Washington), soții Baci au primit amândoi invitație oficială la Universitatea din Hawaii, unde poetul a ținut cursul de Cultură și civilizație hispano-americană. Insula Oahu și Honolulu au ajuns să

le fie ultimul domiciliu.

În muzeul memorial din Brașov dedicat poetului Ștefan Baci, există exemplare din revista, editată de poet, *Mele* (cântece, poezie), „o scrisoare internațională de poezie, tipărită la xeros, în condiții tehnice modeste”, tiraj 2-300 exemplare/ număr, apărută între anii 1965-1993. Cuprinde zeci de mii de pagini de poezii de pretutindeni, tipărite în limbile autorilor publicați, bineînțeles și în limba română. Extraordinară stăruință și reușita poetului de a-i aduna pe creatorii de poezie de pretutindeni!

Poetul Ștefan Baci a scris permanent și în limba română. A ținut legătura și a colaborat la revistele românilor din exil: *Cuvântul în exil*, *Revista Scriitorilor Români* (ambele la München), *Ființa românească* (Paris), *Gândire și artă* (Detroit).

După moartea soției (1978), scrie volumul-omagi *Mira* și continuă seria cărților de memorialistică, pe care vizitatorii muzeului le pot vedea, cum ar fi: *Sub Tâmpa în Honolulu* (1973), *Călătorii* (1974), *Praful de pe tobă* (1980) sau volume publicate postum: *Un brașovean în Arhipelagul Sandwich-Hawaii* (1994), *Însemnările unui om fără cancelarie* (1996). Volumele de poezii au titluri ce exprimă clar dorul de România: *Scoala primară „Andrei Mureșianu”* (1976), *Poezele poetului singur* (1980), *Palmierii de pe Dealul Melcilor* (1980).

După anul 1990, Ștefan Baci a fost declarat membru de onoare al *Uniunii Scriitorilor din România*, apreciat pentru cele peste 100 de volume și peste o mie de articole și studii, figurând în toate enciclopediile și dicționarele literare apărute în România după această dată.

În articolul *Ștefan Baci în dosarele Securității* (*România literară*, nr. 21 / 2009), după ce oferă detalii referitoare la tema cercetată, Ioana Diaconescu formulează următoarea concluzie: „**Ștefan Baci, ambasador fără titlu al literelor românești, de o vastă generozitate și cu o amplă perspectivă a unei activități neobosite și continui de aproape cinci decenii, este cazul simplu, omenesc, al cuiva care, deși până în clipa morții nu și-a mai revăzut niciodată țară, a iubit-o, promovându-i literatura îngrădită de regimul opresiv comunist, fără**

patetisme și exclamații, dar cu hărnicie dăruită, construind migălos, pe tărâm străin, o altă patrie, aceea pe care și-ar fi dorit-o cu ardoare poezii, scriitorii, artiștii. O altă patrie, și totuși aceeași, dar cu adevărata-i nobilă înfățișare.” Cuvinte edificatoare și de ținut minte!

Interesant ni s-a părut, în a treia încăpere a muzeului, expunerea clară a mai multor poezii, pentru a putea fi citite de doritori, multe în legătură cu Brașovul, cum ar fi *Crăciun scheian – via Honolulu, Peisaj de iarnă la Brașov*.

Poetul Nicolae Băciuț afirmă pe bună dreptate că, **pentru Ștefan Baci, „Brașovul este cordonul ombilical cu România. El nu s-a putut nostalgic rupe de țară, nu s-a putut dezrădăcina.”**

Într-un loc anume, aranjate pe cifre ce reprezintă zile, vizitatorul descoperă foițe de hârtie imprimate cu acele catrene scrise de poet în ultima parte a vieții, când bolnav fiind, se mulțumea ca zilnic să conceapă câteva catrene. Am luat catrenul de la ziua de 29 și, curioasă, l-am citit: „*De pieptul cerului o stea / Ca o decorație strălucește / În nopțile de catifea / Eu o salut cu-un vers în românește*” (29 oct. 1991).

Impresionată de aflarea modului cum a murit Ștefan Baci – în timp ce vorbea la telefon cu sora sa Ioana, pe care o sunase ca s-o felicite de onomastică, Sfântul Ioan, în seara de 6 ianuarie (în Honolulu) / 7 ianuarie (în România) – părăsesc muzeul dedicat poetului Ștefan Baci, murmurând un catren scris în 6 septembrie 1991, în timp ce avea în suflet orașul copilăriei și adolescenței: „*Strada Castelului suie / spre Tâmpa în grădini / e toamnă și pare că nu e / decât un duel de lumini.*”

DRAMA

Sunt fascinat de firea
omenească,
Nedumerit și-ndurerat la fel;
Căci omul poate lumi să
plămădească
Și-apoi să le dărâme cum vrea
el.

Poate muri de dor și de-așteptare
A inimii ce bate ca a lui,
E candid, ca un astru când răsare
Pe-albastrul necuprins al cerului.

Poate iubi, uitându-se pe sine,
Cu trupul și cu sufletul vâpăi,
Poate urî sălbatic și să-nchine
Oricărui demon și pe-ai săi.

Poate-ndura și umilință cruntă,
Dureri și amăgiri la nesfârșit,
Dar și cereștii îngeri îi înfruntă
Când sufletu-i e pururi răvășit.

Când pierde totul, jefuit cu sila,
Și sângerează până la absurd,
Nu știe ce-i cântă și nici mila;
La tot ce-l înconjoară-i orb și
surd.

ASTRUL

Vrăjiți, înaripați de visul vieții,
Să trecem de hotarul neputinței,
Să dezrobim magia, ca profeții
Când cuvântau în numele
credinței.

Crezând în noi nicicând să nu
ne-ascundem
Ca nopțile de purul dimineții,
În neștiute zodii să pătrundem
Ca soarele pe vălătucul ceții.

Strângând la piept o stea
îngândurată
Să risipim durerea omenească,
Și să suim cărarea ce ne-arată

Împărăția veșnică, cerească.

Să nu uităm că visul vieții-i
astrul
Care deschide calea spre
nemoarte,
E duhul care-mpiedică dezastrul
Ființelor ne-nstare să se poarte.

AȘTERNE-ȚI UMBRA

Așterne-ți umbra trupului firav
Peste visul meu cel îndrăzneț,
Și eu, bărbatul iubitor și grav,
Fi-voi silitor, grăbit drumet,

Să îți aduc un dar neprețuit:
Șiragul perlelor nemorții.
Cu el, în jurul nostru-nlănțuit,
Vom înfrunta securea sorții.

Iubindu-ne sublim, înverșunați,
Visând eternul, o vom duce
Prin vadul anilor învolutați,
Ca sfinți neîntinși pe cruce.

IULIU IONAȘ

Starea prozei

Lupul și femeia

Sărea din creangă-n creangă,
căutând un anume copac. Și de-l
afla, repede-l bontănea cu muchia
securii, o dată, de două ori, de mai
multe ori, până ce ofta din toți
rărunchii. Și o lua iarăși de la capăt.
Todirică, omul acela a trebăluit mai
multe veri pe muntele Hrabusna
unde, într-o văgăună, iarna trecută,
i-a găsit numai încălțările... Și de
atunci s-a apucat de ciopârțit pădu-
rea din miezul tulpinilor de brad,
molid, mestecăn meșterea cu o
dibăcie de invidiat, cu un talent
născut ca din senin, figuri de lup și
de femeie, făcând asta cu gândul
numai la pățanie.

Între timp, i-a crescut barba,
pletele-i lungi de culoarea fuiorului
îi puteau fi împletite, ochii înguști
ca la viezure îi erau umbriți de
sprâncenele stufoase, ajungea cu
vârful degetelor de la mâini, fără să
se-ndoaie, la gurgoaiele opincilor, i
se lungiseră mâinile și-i priso-
seau pentru salturile dintr-un copac
în altul. Și-a aflat adăpost afa-
ră într-o grotă, un fel de peșteră în

care a pătruns poate, în afară de el,
vreo jivină. Dormea pe blănuri de
urs, treaz sau prin vis își mai striga
soața, mioarele, câinii.

Todirică nu se mai gândea să
mai coboare-n sat decât „dus pe
nășile”. Se hrănea cu vânat de că-
prioară sau cerb, sălbăticiuni prinse
în jmacurile numai el știa de prin
ce locuri și cât „o mai fi” să-și
umple ascunzătoarea numai cu chi-
puri de lup și de femeie, modelate
din măduva altor și altor arbori care
apoi se uscau pe picioare.

Anul acesta, într-un martie
timpuriu, baciul a început să
șchioapete, ca și cum ar fi călcat
greșit, însă gema și se hotărî
deodată să-și adune tot ce sculptase
din tulpinile mai fragede într-un
țuhan și, ținând cu greu firul cărării
sub povara sacului, s-a oprit la
dispensar. Aici erau de față-docto-
rul, preotul, polițistul, învățătorul,
și câțiva gură cască. Tutorul le-a
spus că și-a prins piciorul într-una
din capcanele sale. „Și astea, le-a
zis, deșertând sacul, luați-le d-ai-
cea, că de nu le fac surcele cu
toporișca, musai”.

Părintele-și a făcut, fără zăba-

vă, semnul crucii și s-a retras câțiva
pași.

„Le vom duce la muzeul din
oraș, baci Todirică”, și-a dres
glasul învățătorul.

„Faceți ce vreți, eu nu mai am
pe nimeni, locul meu nu-i între voi
după ce v-am mâncat fragă de
animale, v-am distrus pădurea...”

Se holbau la el toți după cele
auzite. Polițistul Macovei și-a dus
mâna la bastonul de cauciuc.

„Stai blând nea Matei, îl sfătui
doctorul, să-mi văd pacientul, așa
se cuvine, după aceea nu mă
amestec”.

„Eu zic să-i studiem în primul
rând sculpturile, deci să-i pătrun-
dem astfel, oleacă, în camera
sufletului”, a propus învățătorul.

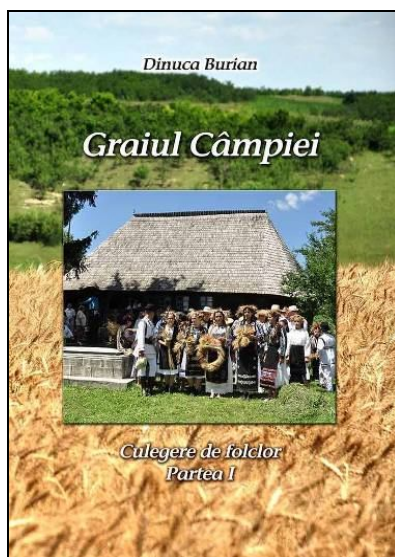
Preotul a încuviințat din cap.
Nepoțtii au părăsit cabinetul.

În aceeași seară, baciul a fost
internat la spital, iar consătenii,
după externare, aveau să-l caute de
la mic la mare, dornici să-i calce
pragul casei pentru a privi, ba-
em, formele acelea de lup și de
femeie.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Flori din comoara Câmpiei Transilvaniei

În buna tradiție a culegătorilor de folclor, de poezie „poporală” din Transilvania, de la anonimi din secolul al XIX-lea (vezi *Poezii populare din Câmpie*), la studenți de școli gimnaziale și normale (pedagogice) care publicau în presa vremii, mai ales în perioada interbelică, numeroase culegeri de folclor din zona natală, până la nume consacrate de folcloriști, începând cu iluministul Ion Budai-Deleanu, până la Ion Pop-Reteganul, Ioan Micu Moldovan și alții, se înscrie și demersul de față al autoarei Dinuca Burian, o distinsă intelectuală pasionată de trecutul zonei de reședință, orașul Sărmașu, județul Mureș, din inima Câmpiei Transilvaniei. De-a dreptul meritorie e această strădanie a autoarei de a salva parte din prețiosul patrimoniu folcloric popular românesc din această zonă de Câmpie Transilvană, atât de văduvită de cercetarea folclorică amplă și definitorie pentru dăinuirea românilor în acest spațiu atât de încercat de lungile secole de iobăgie de până la 1848, apoi de alt tip de asuprire națională până la 1918, cu urmările lor negative ce se văd și astăzi. Așadar, condițiile politico-sociale și economice vitrege s-au răsfrânt negativ asupra vieții culturale românești. Din această cauză, multe din valorile spirituale create de popor în timp s-au pierdut pentru totdeauna. Mijlocul Câmpiei Transilvaniei a avut și încă mai are dezavantajul de a fi departe de centrele urbane mari ale Transilvaniei. Înființarea Asprei la Sibiu în 1861 a fost o speranță în impulsionearea mișcării culturale, inclusiv în Câmpie. Tineri români din zonă, în număr destul de limitat, au frecventat, până la 1918, gimnaziile românești de la Blaj și Năsăud, ori cele catolice/ piariste de la Cluj, Bistrița și Târgu-Mureș. Cu siguranță că ei se vor fi dedicat „geniului limbii române”, cum a fost și Ștefan Popu din Silivașu de Câmpie, care a înființat la Blaj gazeta „Economulu”, unde publica și corespondențe din Câmpia Transilvaniei. Folcloristul Alexiu Viciu publica la București, în 1914, volumul *Colinde din Ardeal. Datini de Crăciun și credințe populare*, în care apar și poezii populare din Câmpie, ca și în volumul *Doine și strigături din Ardeal*, antologie de poezii populare, „date la iveală de

Dr. Ioan Urban Jarnik și Andrei Bârseanu”, a cărei primă ediție a fost publicată în 1885, tot la București, și considerată „întâia colecție de poezie lirică populară apărută la noi”, fiind „rodul unei activități complexe și îndelungate, desfășurată în prima ei fază de către elevii din clasele superioare ale liceului românesc din Blaj în perioada 1863-1878, la îndemnul și sub îndrumarea profesorului Ioan Micu Moldovanu, iar apoi, în faza următoare, de către cei doi editori, Jarnik și Bârseanu, cu sprijinul unui grup de cărturari din țară, îndeosebi al lui Vasile Alecsandri.”.

În perioada interbelică, un alt mare moment al redeșteptării noastre naționale, instituții de profil de la Cluj, precum Institutul "Arhiva de Folclor a Academiei Române", cel mai vechi institut de cercetare al Academiei Române, înființat în urbea de pe Someșul Mic în 1930, au adunat folclor, inclusiv din Câmpie, o parte se găsește astăzi în Arhiva de Folclor a Academiei Române din Cluj-Napoca. Folcloristul Traian Gherman, originar din Corpadea, de la marginea spre Cluj a Câmpiei, a redactat la Blaj, în perioada 1923-1927, revista de folclor, cu un titlu foarte sugestiv, „Comoara Satelor”, unde sunt culese și poezii populare din Câmpia Transilvaniei. În anul 1929, folcloristul T. Podariu a publicat *Flori de pe Câmpie. Poezii populare*, volum apărut la Editura Asociației „Astra”. Vasile Netea împreună cu Eugen Nicoară au publicat în 1936 volumul de folclor *Murăș, Murăș, apă lină*. Ioan Velcherean a cules folclor publicat în 1972 cu titlul *La mândruța pe*

câmpie. Folcloristul Vasile Pop a cules de asemenea poezii populare publicate în anul 1979 cu titlul *Pe Mureș și pe Câmpie*. Un alt folclorist al zonei este Vasile Conțiu din Râciu, care a publicat volume de culegeri de folclor poetic și muzical de pe Câmpie în anii 1992-1996.

Ideea autoarei volumului de față de strângere a creației populare s-a dovedit valoroasă, deoarece unii informatori de la care a cules unele poezii populare, în urmă cu doar câțiva ani, au trecut în lumea umbrelor. Exemplul autoarei ar putea relansa interesul altor intelectuali din Câmpia Transilvaniei – dacă ne referim doar la această zonă – pentru valorificarea creației populare, până nu este prea târziu, până mai trăiesc reprezentanți ai generațiilor care fac legătura cu lumea românească de dinainte de cel de-al Doilea Război Mondial sau imediat de după Război, când fondul folcloric popular era atât de generos și s-a transmis urmașilor.

Predomină în această culegere orațiile de nuntă, cântările religioase, blestemele, muncile la tors și țesut, înstrăinarea, războiul care seceră vieți, trecerea timpului și îmbătrânirea (vezi *Dumineca-n sârbători*), muncile câmpului la secerat, poeziile de dragoste, gingășia și frumusețea femeii, aspirațiile spre frumosul etic, bucuria pentru înfăptuirea României Mari (vezi *În pădurea Clujului*), create cu o mare frumusețe și expresivitate poetică, remarcabilă și cuceritoare fiind autenticitatea trăirii de către popor, cu mare vitalitate, a unor momente importante ale vieții omului.

Mai întâi, autoarea trece în revistă principalele etape ale vieții omului cântate în poezia populară, apoi înșiră, iarăși cu exemple, marile evenimente de peste an, cu ritualul lor specific din satele sarmășene. „Comunitățile satești tradiționale, din a căror evoluție a rezultat orașul Sărmașu, au adus până în epoca contemporană o bogată zestre de cultură orală, de credințe și datini legate de timpul astronomic și de momentele importante ale vieții omului. Locuitorii satelor sarmășene au prețuit și transmis de la o generație la alta portul de sărbătoare, creația poetică orală, cântecul popular, frumusețea și virtuozitatea dansurilor locale” – afirmă, pe bună dreptate, autoarea în lucrare. →

VASILE LECHINȚAN

Dinuca Burian a cules poeziile populare de la: **Emilia Boia** (84 ani), din Sărmășel-Gară; **Maria Coprean** (84 ani), din Sărmășel Sat; **Rozalia Moldovan** (68 ani), din Sărmășel-Gară; **Maria Baci** (69 ani), din Sărmășel-Gară; **Laura Vințeler** (66 ani), Sărmășel-Gară; **Aurelia Chiș** în 2002 (decedată), Sărmașu; **Ana Burian** în 1992 (decedată), Satu Nou; **Maria Vodea** în 2002 (decedată), Sărmașu; **Susana Cămărășan** (75 ani), din Sărmășel-Gară; **Lenuța Rău** (58 ani), din Sărmașu; **Ana Uțiu**, prof. învăț. primar, din Cămărășu, jud. Cluj; **Ana Șugar** (75 ani), din Sărmășel Sat; **Felomena Bucur**, prof. învăț. primar, din Sărmășel Gară; **Gheorghe Șugar**, în 2012 (decedat), veteran de război, din Balda; **Elena David** (48 ani), din Balda; **Laurean Pop** (75 ani), din Vișinelu și **Fironica și Ilie Hulpe**, din Sărmașu.

De semnalat cuvintele și expresiile specifice populare din zonă: **găzdoia căși** (casei), **găzducă**, **șoșii** (stâlpii), **blăstăm**, **zâ-m o țără**, **pită**, **nu-i modru**, **te-o vorovît**, **ciuit**, **celuit** (înșelat), **ceriu**, **țărna**, **io** (eu), **clop**, **bănat** (supărare, tristețe), **să-i uște** (usuțe), **îi mere** (merge), **s-omi-nești**, **m-am ruminat**, **am zăbăgit**, **sără**, **săcerat**, **dădeai cu brăgăle**, **tulesc oile la vale**, **cingeu**, **figeu**, **fata giacului**, **budăia**, **tomnește cu cete-rea**, **mulce** (multe), **când se coc secările**, **cân' îi mere a peți**, **cinașu' mami**, **zâ-mi o țăr cu cetera**, **io ce vād**, **laibăr fain cusut cinaș**, **opcincuță**, **obgele**, **nojăță**, **cosăță**, **așa gătată**, **bumburei**, **pumnișori**, **algi** (albi), **sace** etc.

Pecetea timpului modern se distinge iarăși din cuvinte și expresii literare și îngrijite, fiind abandonate cele populare: **abandonați**, **seara**, **înserat**, **spălai rufele**, **carul merge** etc.

Alte cuvinte și expresii indică o perioadă de timp destul de ușor de precizat: **galisan** (dat la găina dusă la nănașă) (anii 70-80 ai secolului trecut); **telefonul ți pe masă**; **m-așteaptă trenu-n gară**; **Frunză verde de cicoare**, **Sărmașu' îi oraș mare**; **Vai săracul cloplu meu/ Șade-n ladă la ghirău**; **Că are punga la cojoc/ Și mi-o da și mie-un zlot/ C-are punga la cheptar/ Și mi-o da și un crețar** (sec. XIX, cel puțin); **mașină Dacia**; **c'au plecat**, **lăsându-și țara**, **și s'au dus înspre Italia** (Primul Război Mondial);

Împărate, Împărate,/ Fă pace, nu te mai bate (idem) etc.

Unele poezii au un scop moralizator: *Într-o zi de dimineață* (blestemul mamei pentru rea comportare față de ea). Vechimea unora se identifică prin apelul la situații istorice distincte: în *Baladă de haiducie* se invocă: „*Până-i pica rob la turci*”, așadar balada trebuia să fie din secolul XVIII, cel puțin. *Doină de jale* pare inspirată din *Codrule, codruțule*, de Mihai Eminescu. Sunt culese multe pricesne, cu motive religioase și morale, cu exprimarea adorației totale față de Hristos și lamentări față de destinul omului. Într-o priceasnă se spune de faptul că „*La Nicula-n codru des/ Maica sfântă și-a ales/ Loc de mănăstire/ Pentru a lumii mântuire*”. Sunt culese, de asemenea, multe colinzi frumoase. Unele balade au o mare încărcătură de fabulos, cum e *Cântecul Anei*, fiind o poveste de iubire foarte frumoasă, cu final fericit. Frumoasă e și o variantă a *Mioriței*, intitulată *Miorița din Ardeal*. De remarcat și umorul popular din unele strigături (mai ales la „*dusu găinii*” la nuntă), ironii/autoironii la adresa unor stări morale și defecte fizice: urățenie, lene, nepricepere, superficialitate, agresivitate etc.

Volumul este sprijinit de o minunată ilustrație cu fotografii ale unor formații de dansuri populare din zonă, cu frumoase costume populare românești.

Valorile noastre etno-literare și muzicale create de popor nu trebuie nicidecum lăsate să piară, așa cum au pierit atâtea în istoria noastră, adevărate tezaure pe care le-a creat neamul nostru. Autoarea reușește să demonstreze că puterea creatoare a poporului nu se stinge niciodată, confirmând bogăția lui sufletească, voința lui de-a trăi frumosul și de-al promova cu fast, mai ales în momentele cruciale ale vieții, dar și în cotidian, în comuniunea permanentă cu natura, și în ceremonii tradiționale, laice și religioase.

Fiind oarecum la început de drum în acest domeniu, autoarea – deși a mai publicat în monografia Sărmașului câteva culegeri –, cu siguranță că nu se va opri aici, pentru că satul din această zonă a Câmpiei Transilvane mai are încă tezaure de oferit.

HAIKU PRINTRE PICURI DE PLOAIE

***Calm de cireșar -
ploaia abia picurând
pe nucile verzi

***O melodie -
sunetul ploii pe igheab
și cântul mierlei

***Cuib de vânzare -
în curtea părăsită
mulțime de maci

***În așteptare -
petale de trandafir
strânse de ploaie

***Câteva picuri -
ciripit de sticlete
căutând găze

HAIKU PRINTRE PETALE

*La geamul casei -
florile magnoliei
în zori de Prier

*Surâsul de prunc -
aripi de barză
fălăind peste casă

*Printre narcise -
Doar un gândăcel grăbit
Căutând locul

*Cais înflorit -
dulceața nectarului
plutind în aer

*Liniștea nopții -
razele lunii printre
merii în floare

GENȚIANA GROZA

Cina cea de taină

Deși îmbrăcat în civil, în costumul său negru, purtat doar la ceremoniile prietenești sau familiale, Mihai Coman își trăda în mersul elastic, vioi și ritmat de o grabă pe care el însuși nu și-o înțelegea, gesturile de militar. Silueta înaltă și subțire lăsa să-i cadă firesc liniile hainei, dar la intervale regulate făcea marcate nervozități ale mușchilor care nu-i afectau deloc o anumită eleganță studiată. Părul scurt, cu firul tare, negru, contrasta cu luminile vii ale ochilor albaștri, mari, feminini, mai degraba melancolici, dacă n-ar fi fost corecți firească de un nas acvilin și o bărbie voluntară. În mână ducea un imens buchet de flori...

Pe strada Ioan Mureșeanu are, însă, o scurtă ezitare. Lovește nervos cu pantoful îndelung lustruit o piatră minusculă ce apăruse pe trotuar și, după o clipă de nehotărâre, pornește mai departe.

De fapt, apariția lui la întâia unitate din cariera-i (pe care o visase încă din fragedă copilărie strălucitoare și plină de izbânzi) fusese un fiasco. Ajunsesse mai târziu, iar viitorii colegi de arme îi pregătiseră o primire sărbătoarească. Dar tocmai în dimineața aceea, sub presiunea emoțiilor, trupul lui firav, deși obișnuit cu exercițiile segmentării timpului, tipice carierei pentru care se formase, își îngăduise o ieșire din ritm. Întârziase în patul cald mai mult de o oră. Ceilalți, ofițeri, subofițeri, în frunte cu colonelul comandant al unității se supăraseră și amânaseră intrigă în întâlnirea. Când a apărut, într-un târziu, încercând să dregă busuiocul, s-a comportat stângaci și tâmp, atrăgând ironiile groase ale colegilor, hârșiți în îndurarea și stăpânirea mai apoi a privațiunilor meseriei.

Dar ceea ce l-a făcut și mai urât în colectiv a fost atenția pe care i-o acorda, din ce în ce mai mult, colonelul, la rândul lui un scriitor ratat, după cum i se confesase, dar care-i citise volumul de versuri de debut, cu care se făcuse remarcat încă din școala militară. Succesul editorial al tânărului îl incitase pe bătrânul comandant, tocmai pentru că el renunțase de bunăvoie la vocația inițială, izgonit de la masa de scris de complexul concret de energii pe care-l simțea în fiecare

clipă în seducția implacabilă a... "vieții care se viețuiește". Considera pe atunci scrisul ca pe o "cale spre glorie, tipică sedentarilor și fricoșilor de viață", dar nu se sfia să-i admire pe cei ce încă mai trăiau fascinația cuvântului scris. Astfel, între ei se crease o complicitate neînțeleasă de ceilalți, care-i admirau colonelului tocmai intransigența disciplinară și spiritul milităresc și eficient, încununate întotdeauna de succes. Mihai credea că domnul colonel mai trăia încă nostalgia scrisului, iar odată cu înaintarea în vârstă, pe baza experienței de viață câștigate, se va întoarce la masa de robie a cuvintelor, tocmai pentru a culege miera spirituală a unei vieți dedicate meseriei armelor și, până la urmă, privațiunilor ei, plină de timpi morți sau de fapte străine concentrării poetice, pe care și tânărul locotenent le înregistra, chiar la început de carieră, din ce în ce mai mult, ca simple motive ale abandonului de sine.

Dar astăzi era încununarea contradicțiilor prieteniei lor. O invitație la masă, unde amfitrionă va fi însăși foarte tânără soție a colonelului.

Toți știau că cei doi, în ciuda diferenței de vârstă, se iubeau nespuse. Ea era prima lui soție, întrucât colonelul se însurase târziu, după ce-și făcuse o situație clară și o carieră solidă, convins fiind că vorbele idolului său, Napoleon Bonaparte, exprimă adevărul tuturor marilor victorii în viață: "De ce să te însori sergent dacă ai perspectiva de a deveni mareșal?" Cum vremurile de lăncezeală a energiilor pe care el le apucase nu-l vor putea purta spre acest grad al marilor eroi în viață, ci mai modest, până la gradul de colonel, dar înzestrat cu toate funcțiile și onorurile purtate de un mareșal pe vremuri de pace.

Întâlnirea cu colonelul, în spațiul intim al victoriei lui sentimentale, îl înfiora. Deși ardea de curiozitate s-o cunoască pe cea pe care o supusese cu personalitatea lui vulcanică, un sentiment de jenă, sau de lașitate, îl făcea să ezite, ba chiar să renunțe la totul. Dar nu se mai putea... Ar însemna să distrugă și această brumă de prietenie cu care-l onorase acest mare om.

Cu aceste gânduri, se trezește suzându-l la o poartă metalică, dată din abundență cu vopsea neagră, strălucitoare. Locuința colonelului era imensă, aparținând stilului neoclasic interbelic, atunci când oamenii cu dare de mână erau interesați nu doar de utilitatea pură și simplă, ci și de frumusețe. Fațada plină, puțin ondulată spre exterior, era protejată deasupra falselor coloane de la intrare de o cupolă de vitralii, cu încheieturi de fier forjat, cu forme ingenioase, imitând natura vegetală.

În ușă îl poartă înăuntru însuși colonelul, îmbrăcat într-un contum de seară gri, care-i cădea bine. Părul alb, mare și des i se revărsa în coamă leonină peste revere, dându-i o înfățișare tinerească. Cutele obrazului proaspăt ras păreau mai mult însemnele unei virilități mature, decât ridurile care anunțau implacabila bătrânețe.

Pătrund într-o sală mare, luminată de pe margine cu abajururi discrete. Jos, parchetul e acoperit cu covoare imense, pufoase. În mijloc, e așezată o masă solidă, cu picioare sculptate, pe care se odihnește o superbă vază de ceramică orientală, cu flori. Un pian negru în dreapta, iar în stânga un cămin englezesc. În fund, o imensă oglindă venețiană și două tablouri renaștentiste. Din pragul celeilalte uși laterale apare o femeie tânără, brună, cu părul revărsat în valuri bogate peste umeri, îmbrăcată într-o rochie simplă, mult decoltată, care-l înfioară discret pe musafirul fermecat de o asemenea apariție. Înaltă, nu prea subțire, formele-i trădau mai mult moliciunea senzualității decât inocența vârstei. Avea o frunte înaltă, albă, ochii negri, umbroși și nasul adolescentin, "en aire".

-Poștiți, vă rog, în salonul cel mic, domnule locotenent. Astăzi vom petrece mai intim. Nu mai avem alți invitați. Și dumneata, Nicu (i se adresează soțului) te pierzi în discuții și masa e gata. O, mulțumesc, mulțumesc mult! Ah, gladiole, florile →

GEO CONSTANTINESCU

mele preferate. Nu am cuvinte să vă mulțumesc, domnule...

-Mihai Coman, bângui încurcat.

-Știu. Soțul meu mi-a vorbit foarte mult de dumneata.

-Da, dragă Mișule. Azi vom servi cina în sufrageria cea mică, unde luăm masa de obicei. Îi oferă brațul soției și pornesc înainte.

Mica sufragerie era de fapt o cameră obișnuită, cu un mic divan lângă peretele din fund, un dulap cu vitrine în dreapta în care străluceau porțelanuri fine, iar în mijloc o masă doar cu trei tacâmuri, trei feluri de pahare de cristal și tot atâtea farfurii de porțelan, împodobite cu motive geometrice de data aceasta. Este poftit să de așeze, sunt serviți de o țarancă trupeșă și bucălată, care face abstracție de etichetă. Mihai se simțea destul de strâmtorât, deși cei doi făcuseră totul ca ceremonialul să decurgă firesc, ca și cum tânărul locotenent ar fi făcut parte din familie. După obișnuitele comentarii despre vreme și mersul pieței, când coniacul fin eliberează ființele de povara convențiilor limitative, colonelul revine la subiectul lui din totdeauna, când se afla în compania locotenentului poet.

Privirile aproape umede de reproș ale tinerei doamne se opresc pe fața îmbujorată a amfitrionului, care nu le observă (sau pur și simplu face abstracție de ele) și-și urmează o pledoarie cam bombastică despre personajele din romanul lui Umberto Eco, "Numele trandafirului", apărut atunci pentru prima oară în traducere românească.

-Meritul literaturii (pare să conchidă) constă tocmai în descoperirea de noi relații între semnele obișnuite ale realității. Dar nu o dată realitatea aceasta imaginată ajunge să piardă orice legătură cu cea reală, ba chiar s-o înșele cu teritoriul ei de vis...

-Dar și visul face parte din această realitate.

-Dar nu să ne îndepărteze de concret, ci să ni-l apropie.

-Dar suntem sclavii concretului imediat?

-Nu neapărat. Dar aici este teritoriul de încercare al tuturor posibilităților umane.

Cum polemica începea să se degradeze, iar amfitrionul risca să devină tiran cu propria-i soție, i s-a părut salutară intervenția slujnicei cu friptura aburind, instalând-o triumfal

la mijlocul mesei. Mihai răspunde cu amabilitate rugămintii doamnei de a se servi singur. În același timp, slujnica îi toarnă vin roșu într-un pahar cu picior lung, de cristal. Colonelul trece cu voioșie la încercarea concretului și se lasă sedus pătimaș de gustul fripturii, în timp ce doamna de-abia atinge o bucată rumenă, minusculă. Satisfăcut, după ce a golit întreg paharul de vin, colonelul reia obsesiile abandonate pentru o clipă.

-Și, totuși, domnule, literatura pe care o practici cu oarecare succes, rămâne, așa cum spuneam de mai multe ori, o contrafacere. Realitatea ei e corectată mereu cu ștersături, cu adăugiri, cu farduri inutile. Pe când viața, tinere, viața e totul. Aici nu mai poți interveni cu nimica în plus. Aici binele, răul, frumosul, urâtul rămân așa cum sunt. Fără farduri, fără artificii înșelătoare. Viața ta, ca simplu faptuitor, sunt înseși faptele tale.

-Iar opera mea nu este tot o faptă?

-Da. Dar una de regizor al iluziilor, care pot fi doar succedanee ale lipsei de competență în asumarea faptelor concrete. Vrei un sfat? Trăiește cu adevărat, domnul meu, suferă, bucură-te de viață, cunoaște-i toate meandrele, toate înălțările și căderile și numai după aceea scrie. Ceea ce faci tu, copil bun, e numai un joc. Un joc imatur cu cuvintele. Fără să te fi durut, cu adevărat, vreodată, vreunul.

-Nicu, intervine într-un sfârșit doamna, ajungi să-ți jignești musafirul.

-Nu, nu-i adevărat, Nina. Nu o dată am ajuns noi la discuții contradictorii. (De fapt aceasta este una din laturile care ne leagă.)

Se întoarce către interlocutor:

-Eu am trăit cu adevărat, Mișule, am luptat cu viața, cu eșecurile, m-am bucurat de victoriile ei. Numai așa am devenit cel ca sunt. Acum, da, mă pot uita în urmă și pot exclama: exist! Ce minunat! Exist! Ochii îi străluceau. Își fixează soția. Aceasta îi evită privirile.

-Dar tocmai aceasta este literatura. Afirmția în fața tuturor a unei existențe împlinite.

-Ești ipocrit. Știi foarte bine că este tocmai opusul ei. Eu vorbesc de viața trăită, nu de cea... amăgită. Cea care nu are timp să se aplece asupra ei

înseși să-și caute justificări pentru a exista. Treaba aceasta este a celor care s-au retras până la urmă din vârtejul ei. Tu faci literatură. O fabrici. Așa cum te pricepi. Dar încă nu ai trăit așa cum se trăiește. Nu ai iubit așa cum se iubește. De aceea am renunțat eu la ispita hârtiei albe. Să nu mă înșel pe mine însumi. Să nu mă mânjesc de glorie străine. Desigur, că nu m-a părșit definitiv această ispită. Dar o voi duce la împlinire când viața, adevărata mea viață, mă va scoate din câmpul acțiunii, niciodată corectat de cuvinte... Dar ce faci, nu bei? Îi toarnă în pahar vinul cu o mână tremurândă. Își umple și paharul său. Tu, iubita mea, n-ai băut nimic. Are o ezitare sub ochii plini de reproș al femeii. Da, trebuie să-mi cer scuze. Eu, marele Nicolae Caragea, eroul "vieții care se viețuiește", trebuie să plec acum, întrucât marea acțiune mă cheamă la ea. Acolo unde sunt eu de neînlocuit! Nădăduiesc că mă veți ierta, acum... Dar, înainte de a pleca, mai vreau să ciocnim un pahar toți trei. Iar tu, locotenete, să fii la înălțime. Să nu uiți că te las în compania celei mai frumoase femei din lume. Ție nu-ți rămâne decât să știi să-ți trăiești clipa. Să fii la înălțimea ei. Așa cum am fost și eu, odată.

Golește paharul dintr-o înghițitură, se ridică drept, de parcă vinul l-ar fi trezit. Coman înțelege și el că e timpul să se retragă. Vrea să-și ia rămas bun, dar mâna puternică a colonelului îl ținut pe scaun.

-Nu, tu rămâi. Te rog eu să rămâi. E o rugămintă, nu e un ordin, o rugămintă pe care nu mi-o poți refuza. Zâmbește către Nina. Eu, poate că sunt un om obosit. Poate că va trebui, într-un final, să mă retrag în fața hârtiei albe. Dar acum, locotenente, rămâi aici cu soția mea. Vreau să o faci fericită. În felul acesta și eu voi fi fericit.

Se îndreaptă domol către ușă. Îi aruncă tinerei soții o privire de afecțiune și recunoștință. Ea își apleacă cu duioșie fruntea ca să o sărute.

-Așa că, tinerilor, eu vă urez noapte bună. Acum este clipa voastră. Prin urmare, bucurați-vă de ea!

Iese trântind ușa. Zgomotul îl îngrozește pe tânăr. Femeia se apropie caldă, zâmbitoare, plină de grație și de dorințe, în timp ce el se prăbușește pe același scaun, într-un hohot înecat, sfâșietor.

PORTRET DINSPRE INIMĂ CORNEL POPESCU

Bine făcut, cu pasul ager și hotărât. Când vorbește cu tine te fixează cu ochii, scormonindu-ți parcă interiorul spre aflarea fărâmelor ascunse ale personalității. Așa l-am simțit eu pe lector dr. Cornel Popescu, directorul general al Muzeului Județean Argeș, um om de toată isprava, gata oricând să te cucerească prin pasiunea sa pentru istorie.

S-a născut la Pitești pe 11 august 1985. A urmat cursurile primare și gimnaziale la Mioveni, iar pe cele liceale le-a finalizat la Colegiul Național „I.C. Brătianu” din Pitești (2004). Și fiindcă cea mai importantă pasiune a sa era istoria a intrat la Facultatea de Științe Socio-Umane din cadrul Universității Pitești, obținând diploma de licență în istorie-muzeologie-arhivistică. Între 2008-2010 face un masterat - **Românii și România în context european secolele XIV-XX** – lucrarea de disertație fiind apreciată de istorici ca o contribuție importantă adusă istoriei neamului românesc.

Dacă-l întrebi de ce și-a ales istoria ca mod de viață, îți răspunde că studiul rădăcinilor neamului din care faci parte este primul abecedar al unui român adevărat ce-și poartă identitatea în minte ca pe un suvenir înăscut. Și după această remarcă îți povestește, când serios, când puțin ironic, aspecte din viața de adolescent ce purta sub braț, când colinda prin parc, în momentele dintre două îndrăgostiri, câte-un *Magazin istoric*, pentru a se cufunda în evenimente istorice spre a uita de „dramele” iubirii.

În 2008, va deveni profesor la Grupul Școlar Construcții de Mașini Colibași, Liceul Teoretic „Iulia Zamfirescu”, Mioveni și Colegiul Tehnic „Dimitrie Dima” Pitești, începând, în același an, studiile doctorale la Universitatea „Valahia” din Târgoviște. După ce obține titlul de doctor în istorie, cu teza *Viața Cotidiană în*

București în perioada ocupației germane 1916-1918, având pe prof. univ. dr. Radu Ștefan Vergatti cordonator științific, se încadrează ca lector universitar la Universitatea Pitești (2012). Pe lângă munca la catedră, Cornel Popescu va fi, vreme de doi ani, Secretar Științific la Departamentul de Relații Internaționale al Facultății de Științe Socio-Umane și Secretar Științific la Centrul de Cercetare Științifică „Dinicu Golescu”.

Citindu-i CV-ul, descoperim și alte funcții deținute: Secretar general Societatea de Științe Istorice din România, filiala Argeș, vicepreședinte Asociația Națională de vexilologie *Tricolorul*, vicepreședinte Fundația Culturală *Valeriu Florin Dobrinescu*, vicepreședinte Asociația Națională *Cultul Eroilor*, filiala Argeș, redactor *Revista Cultul Eroilor*.

Și pentru că se pricepea la arhivistică și muzeologie, în 2015, la 1 ianuarie, ocupă, prin concurs postul de director general al Muzeului Județean Argeș.

Cornel Popescu, un manager la 30 de ani, la câțiva pași distanță de succesul profesional, al cărui portret poate fi ilustrat prin câteva trăsături: capacitate de adaptare la medii multiculturale, obținută prin dese excursii în străinătate, sociabilitate, fermitate, bine educat, punctual, conștiincios, onest, spirit organizator și de conducere, abilități de comunicare deosebite, flexibilitate, deschidere pentru provocări profesionale, fire autodidactă, interesat în permanență de dezvoltarea aptitudinilor, perfecționist, energetic, ambițios.

Parcurgându-i biografia, observ că, deși anii autorului sunt puțini, unele activități sunt numeroase și importante: Organizarea Școlii de vară Istorie, Cultură, Societate (2010, 2011, 2012), Simpozioane, Mese rotunde, Sesiunea de comunicări științifice Cercetarea studentască în mileniul III (2009, 2010, 2011), Organizarea ceremonialului militar de defilare cu ocazia zilei Naționale a României, la Mioveni (2008-2014).

Munca științifică a lect.dr. Cornel Popescu este cuprinsă în următoarele publicații, nu puține la număr (selectiv): 1. *Viața Cotidiană în București în perioada ocupației germane 1916-1918*, Editura Ars Docendi, București, 2014. 2. Coautor la volumul *Stat și Societate în Europa Medievală (secolele XI-XIV)*, Editura Ars Do-

cendi, București, 2013. 3. *Concepția Forurilor Militare și Diplomatie Române, privind apărarea frontierei cu URSS (1919-1939)*, Editura Universității din Pitești, 2012. 4. Coautor la volumul *Ipostaze ale barocului European*, Editura Ars Docendi, București, 2010. 5. *Amintiri din Război*, coautor, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2012. 6. Coautor la articolul *Jean Monet fondator al Europei unite*, articol în *The International Union Establishment and Reforms*. 7. *Transferul de putere și populația capitalei în timpul Primului Război Mondial*, articol în *Cultură, Istorie și Societate*, 2013. 8. *Unknown information about Târgoviște reflected in the Bucharest press during the german occupation 1916-1918*, articol în *The Annals of Valahia University of Târgoviște*, year 8, no 1(8), 2010. 9. *Informații necunoscute despre viața cotidiană bucureșteană reflectate în Gazeta Bucureștilor în perioada 1916-1918*, articol în *Museum Studii și Comunicări Științifice*, vol. X, seria Istorie, Istoria Culturii, Etnografie și Muzeologie, Golești – Argeș, 2010. 10. *The cultural life in Pitești in the period of german occupation 1916-1918*, articol prezentat în cadrul *Perspectives contemporaines sur le monde medieval organizat de către Facultatea de Litere a Universității Pitești*, nr. 2/2010. 11. *Henri Mathias Berthelot*, articol în *Perspectives contemporaines sur le monde medieval Editura Universității Pitești*, Pitești, nr. 1/2009. 12. *Notes en memoire du prince des avocats de Roumanie: Istrate Micescu 1881-1951*, articol în *The Annals of Valahia University of Târgoviște*, year 7, no. 1, 2009. 13. *Aspecte mai puțin cunoscute despre București în perioada ocupației germane (1916-1918)*, articol prezentat în cadrul Simpozionului Național Istorie, Cultură, Civilizație Românească în context European. 14. *Informații necunoscute despre viața cotidiană din Craiova reflectate în Bukarester Tagblatt în perioada ocupației germane (1916-1918)*, articol în *Analele Universității din Craiova, Istorie*, anul XIV, nr. 2(16)/2009. 23. *The French- British Policy and the Eoropean Construction*, articol în *The International CofERENCE: The European Union-Establishment and Reforms*, Pitești, 2010. →

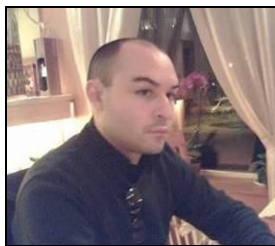
Prof.dr. GEORGE BACIU

15. *Ocuparea Bucureștiului în perioada Primului Război Mondial*, articol în revista *Arhivelor Militare Române-Orizont XXI*, anul V, nr. 3, (19), 2010. 16. *Concepția Înalțului Comandament Român privind situația de la frontiera de Est (1919-1939)*, articol în volumul *Statul Major General în Arhitectura Organismului Militar Românesc 1859 – 2009*, Centrul Tehnic Editorial al Armatei, București, 2009. 17. *Metode de cercetare în istoria Bucureștiului în perioada Primului Război Mondial*, articol prezentat în cadrul Simpozionului internațional *Dialogul interdisciplinar în cercetarea academică*, Galați. 18. *Figuri marcante ale familiei Micescu, studiu în România și Europa (sec. XIX-XXI)*, Editura Ars Docendi-Universitatea București, 2013. 19. *Divizarea politică a Italiei (sec. XI-XIII)*, studiu în volumul *Stat și Societate în Europa Medievală (coautor)*, Editura Ars Docendi-Universitatea București, 2013. 20. *Government and Opposition – The Binomial Democratic Governance*, în *AGORA International Journal of Juridical Sciences* www.juridical-journal.univagora.ro, year 2014, No 1. 21. Coautor, *Dinamica sistemelor politice contemporane*, articol în *Societatea Întemeiată pe cunoaștere, Norme, Valori și Repere Contemporane*, vol. X. 22. Coautor, *Romanian Peasantry and Bulgarian Agrarianism in The Interwar Period: Benchmarks for Comparative Analysis*, articol în *Challenges of the Knowledge Society CKS – eBook is indexed by EBSCO-CEEAS, DOAJ, Index Copernicus Database and Ulrich*. 23. Autor al *Ghidului Turistic al Orașului Mioveni*.

Dincolo de munca științifică și de conducere, tânărul director general al Muzeului Județean Argeș e pasionat de fotbal (a jucat la F.C. Argeș, când era în clasa I), drumeții la munte, muzică de orice gen (pentru că-i place diversitatea), cititul (pentru că e cea mai sigură cale de a stimula gândirea) și iubitul (fiindcă dacă „dragoste nu e, nimic nu e”).

Cornel Popescu este unul dintre oamenii importanți ai județului, trudind la păstrarea și promovarea istoriei naționale, trăind cu discreție și firesc în lumea profesiei și a pasiunilor sale.

Ca simfonie

(dintr-un cântec al lui Pino Donaggio)

Pick-upul
pe discul conștiinței,
hârtii de focaccia,
strada,
din cârpe o minge..
Unde se iubeau
Dumnezeu își mai amintește,
- ca simfonie
- lumini învăluite
la tele, glasuri strigate
pe căile
unui cartier însorit
care la ochii unui copil
ascundea
câmpuri de orez
cunoscute satului.

Mintea mea..

Mintea mea legănată
de degete curioase
peste gazeturile marelui Hafiz
ca o piatră de temelie

pe care un car sever o amenință,
sulă a unui dușman mereu
într-o ambuscadă,
iarbă arsă
unde eu mă îngrop
fără cruce,
de-ar fi de folos asta
numai să vă cer
iertare.

Libertinul

Adormi timp de o secundă
buzele supte
și cosița unei rechemări
sonore și palide,
unsoarea care curge din pământ
e balegă de vacă
și pielea ei usucă..
la trezire -
râsul zeflemitor al primilor ani -
soarta,
ceasul bate, o ambuscadă,
doar un pas de fado..
tu și colecția ta de
femei,
tren deja deraiat.

LUCA CIPOLLA

Un onirosurrealist fantast

Poetul și românistul lombard Luca Cipolla este un onirosurrealist fantast. Textele sale poetice par a avea un echilibru al modernității, dezmințit însă de narativitatea oximoronică între absurd amintind de Urmuz și Virgil Mazilescu și angelismul marilor orfici ai adorației fără frontiere. Formal, poeziile sale, rod al unei ingenioase ars combinatoria, învederează simultan tonalitățile contrastive generate de juxtapunerea unor versete și premeditate notații prozaice. Autorul se află în siajul spiritului postmodern al amanților dizarmoniilor și al spulberării bruște a idilismului: “Ca să disting greșeala mă-ncredințez oglinzii,/ și totuși dincolo de râu ajunge să mă uit/la mine și la tine,/ la alții și la alte../Atunci va să-nțelegem jocurile noastre/ unde se-ascunde soarele adesea după nori de fosfor./Nici un costum de scenă/în material/ întregului perceptibil și tănuț./ Iubirea/ să ne piardă ca versuri/într-un cânt.”. Aparent clar și accesibil, Luca Cipolla este un poet enigmatic dar plin de miez ce-și poate revendica fără complexe inutile o ars poetică de tip Mario Luzi.

O poezie a cunoașterii prin ardoare, a conștiinței că perfecțiunea marmoreană tip Canova sfârșește prin a obosi cititorul. Compozițiile sale preferă premeditat impecabilul eroarea necesară ce dă curaj și undă verde feluritelor interpretări, unui evantai amplu de opinii. Luca Cipolla nu aduce în pagină perfecțiunea sferei, ci imperfecțiunea inevitabilă, fragmentul lapidar, dilema, cazul, cu alte cuvinte tot ceea ce sporește vitalitatea, ceea ce Nietzsche numea sentimental Ființării. Poezia lui Luca Cipolla, fără a exclude sentimentul infinitudinii, pivotează în jurul fenomenelor în mișcare, imature, în jurul sugestiilor de energie ce transmite formele nedesăvârșirii, impure, umane, emoționante.

GEO VASILE

Poetului și italianistului român Geo Vasile, în 2013 i-a fost decernat ordinul “Stella d'Italia” în grad de Cavaler pentru cărțile și studiile sale dedicate promovării limbii și literaturii italiene în România.

BIBLIOTECA BABEL

Olga del Carmen Becerra Pérez

Olga del Carmen Becerra Pérez, născută la 18 iunie 1962 în Benaocaz (Cádiz), Spania.

Licențiată în Filologie Hispanică la Universitatea Autonomă din Madrid.

Publică poeme și articole de opi-nie în ziare și reviste locale sau naționale.

A câștigat mai multe premii literare, a fost maquetator și coordonator la revista culturală *Omnia* (1999-2000), iar în prezent este coordonatoarea revistei digitale *Parnaso.CreAcción*.

Director și prezentator de programe radiofonice ca "Vocea cărților" de la *Miradario.es* și "Eu sunt de litere", de la Grupo Parnaso.

ÎNNOPTARE ÎN AGRA

O fotografie retușată dintr-o înserare oarecare
mă oprișe, deși eram grăbită.
Atât de cunoscută, familiară, vocea
care mă hrănea
și o seninătate neliniștită, paradoxală
și apropiată
șoptea.

Călător din altă vreme,
am uitat, ce mă duce la tine?
Știu doar că te cheamă Agra
și nici măcar nu te pot găsi pe-o hartă
veche.

Oare unde ți-am văzut strălucirea și
am simțit că-mi alunecă mantia?
Un greu veșmânt. Era frig.
Însă nimic nu mă oprișe pentru că
mergeam la ea,

la iubirea interzisă.
Pielea ta e calea mea,
s-a făcut destinul și cărarea mea.
Pui stăpânire pe umerii mei, pe gâtul
meu,
pui stăpânire pe acest dulce sărut
prin care amândoi știm, pur și simplu,
că existăm.
Reîntorcere, orbește,
în brațele amantului.
O noapte. Era frig.
Inima adormită se trezește
și umbra ți se întoarce la mine, mă
reconfortează.
Te voi revedea pășind zâmbitor
ca în acea înnoptare de iarnă din
Agra.

CAPRICIU

Astăzi vreau să fii lumină și-am să te
fac amantul meu
ca să-mi aduci la gură cele mai
frumoase cireșe.
Măine vreau să însemni albastru
ca să-mi fii coroana ce-mi
împodobește pletele,
sărbătoarea mea vei fi.
Nu-ți face griji pentru mine,
pot să-mi cuprind toată lumea într-un
poem
și, deodată, să îl fac să zboare
în ceea mai neastâmpărate fire de praf,
sau să-mi duc fiecare vers până la
acea lacrimă
care schimbă culoarea irisului
ochiului tău
cea cu care îmi vei vorbi fără a mai
măsura cuvintele
că atât cât m-ai iubit acum,
e doar începutul a ceea ce îmi vei
oferi mâine
călărind pe spinarea unui cal pe care
îl vom numi
pururea sau niciodată.
Astăzi vreau să fii tu, cel care nu ai
fost niciodată pentru alta,
în eternitatea clipei și a zilei de azi.
Și în acest ciudat regat în care nu-ți
mai sunt necunoscută,
vom înlănțui în capriciu până și
sufletul ce sălășluiește în umbrele
noastre.

ACEASTĂ LUNĂ NU ȘTIE

Reflecție:

*Uneori, ca luna aceasta din poemul
de azi, nu suntem conștienți că
influențăm gândurile sau acțiunile
celorlalți. Sau când și cum o facem.*

Această lună atât de zâmbitoare și de

mândră
e analfabetă și e oarbă.
Nu știe ce-i ajută pe călător și pe
privighetoare,
să trăiască alfel.
Nu știe cum poartă marea prin fior
sau unde o va face marea agitată,
nici când se dezleagă vânturile și
furtunile.
Luna nu cunoaște
iubirea interzisă, din noaptea de
veghe.
Nu știe nimic, nu,
de floarea ce se naște, de urlul
îndelung,
de apropierea tainei, de învățătură,
nu știe nimic nici despre versuri, nici
despre poezi.
Luna asta copilă, luna asta bătrână.
Nu știe nimic, nu, despre cei care o
visează.

CE MARE ESTE PUTEREA CUVINTELOR

*"Astăzi cerurile și pământul îmi
zâmbesc,
astăzi soarele îmi pătrunde până în
fundul sufletului,
astăzi am văzut-o... am privit-o și m-a
privit....
astăzi cred în Dumnezeu!"*
Gustavo Adolfo Bécquer

Ce mare este puterea cuvintelor
că pot să ștergă cu o adiere durerea
din suflete.
Ziua era tristă. Joi de dimineață.
Gândul gri. Moarte în clopote
Și în aer, oriunde respiram, absențe.
Cât pas împiedicat, pierdut în van.
Vechi labirinturi. Mintea îmi rățăcea.
Întorcerea de la muncă. Rutina
zilnică.
Voiam să-mi captușesc cu
lacrimi perna.
Am intrat în Rețea și am găsit o
scrisoare.
Miracol întâmplător, o
mângâiere ciudată.
Simțeam cum șovăiala îmi ștergea
chipul.
Și tristețea tulbure, transformată în
ură,
s-a-ntors ca să-mi înalțe spada iar.
Ce mare este puterea acelor cuvinte
zugrăvind-mi lumea cu trilurile
zorilor.

**Traducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN**

„SIMPLA” ȘI COMPLEXA CALITATE DE TRADUCĂTOR

În ultimii ani s-a instaurat o modă a publicării de cărți bilingve, ba unii autori ceva mai încrezători în penetra-rea pe terțe piețe a producțiilor lor li-terare, chiar în trei sau patru limbi stră-ine. Ca idee, chestiunea nu e deloc lip-sită de sens, însă ca efect, ca finalitate a actului în sine, personal am ceva îndo-ieli, ca să nu spun mai mult. Îmi permit să afirm aceasta, fiindcă nu de puține ori, traducere în și din limba română, nu sunt altceva decât niște texte-textu-lețe cel mai adesea fără prea mare legă-tură între original și traducere. Dacă traducerea în românește se pot „vedea” cu ochiul liber și rămâne la latitudinea, la perceperea și priceperea fiecăruia dintre noi, e una, dar când creațiile lite-rare românești sunt traduse în limbi străine, e cu totul altceva, respectiv este vorba despre reprezentativitate. Or, din nefericire, tot mai des auzim sintagma: „Am publicat un volum de versuri bi-lingv...”, iar cuvintele sintagmei sună atât de entuziaști și solemni, încât noi trebuie să fim convinși că, în oarecare țară, cititorii se îmbolnăvesc și mor pe capete, fiindcă n-au la îndemână măcar un poem din lirica românească actuală. Desigur e înălțător să fii convins de așa ceva, desigur e binefăcătoare ideea că literatura noastră națională este dorită și savurată peste hotare, dar, de-aici și pâ-nă la a fi îndeplinit acest deziderat, e ceva cale... În acest sens, criteriul de bază rămâne valoarea transmisă printr-un mesaj din care să nu lipsească fiorul artistic, ceea ce nu prea mai e la îndemâna oricui, sau, cel puțin, avalanșa de cărți publicate în ultimul sfert de secol are puține semne să corespundă unei astfel de cerințe. În paranteză fie spus, și fie-mi cu iertare, avem și autori valo-roși, avem și traducători importanți, dar, să recunoaștem, tot mai puțini, în-cât ar trebui considerați patrimoniu na-țional și băgați în rezervații speciale. Pe de altă parte, ar fi nedrept să trecem cu vederea peste o realitate des întâlnită, și anume faptul că o seamă de autori, în speță poeți, aruncă în câmpul literaturii însăilări ridicol-elucubrante de-a drep-tul intraductibile, nici măcar la nivelul nonvalorii acestora. Desigur, fenomenul este complicat și complex, între altele presupunând un anumit grad de cultură, începând cu însușirea/cunoașterea nor-melor gramaticale și terminând (dacă se poate spune așa!), cu lecturi *la zi* din ceea ce se publică, chiar dacă nu tot ce se publică e și, automat, valoare. Însă, având o cultură bine pusă la punct, bine

compartimentată în „biblioteca minții”, avem și puterea de discernere...

Aparent, povestea aceasta pare simplă și la îndemâna creatorilor, dar tocmai pentru că se află la îndemâna oricui posibilitățile și dezideratele, ele trebuie doar explorate și exploatate. Însă, pentru mulți – să fie tot mai mulți? – e tot mai greu... Îmi amintesc respec-tuos și cu plăcere la răspunsul prin „Poșta Redacției” – a revistei *Vatra*, în urmă cu vreo treizeci și ceva de ani – către un autor: „*Să citești mult, multă poezie clasică și contemporană și-abia după-aceea să ne mai trimiteți texte...*” E un îndemn care ar trebui să fie valabil tot timpul, pentru toți porniții și ambi-țioșii poeți actuali, am închis parante-za... Revenind la tema comentariului de față, a traducerilor adică, voi cita dintr-un interviu al eminenței traducă-toare Antoaneta Ralian, apărut în *România literară* din 22 mai 2015: „*o tra-ducere bună, spune domnia sa, presupune vocație. Mulți văd în traducere o acțiune mecanică, «un transfer lingvis-tic între două limbi», după formula pro-fesorului Eugen Coșeriu. În schimb, pentru cei avizați, traducerea e o artă. Mie mi se pare stupidă acea sintagmă: «Traduttore, traditore». Un traducător bun nu e niciodată un... trădător. Întrebarea e: dar câți traducători buni mai există la ora asta în România? Și câți mai corespund cerinței, firești de altfel? În plus, Antoaneta Ralian mai zgândărește o rană: „Traducătorul e un artist adevărat care consimte prin vo-cație nativă la un transfer comparabil cu jertfa: «Primul pas este un proces de personalizare. Adică încerc să-mi apro-priez autorul, să gândesc cu gândurile lui, să simt cu sentimentele lui... Intru, cumva, în pielea autorului.»*”

Așadar, e complicat rău! E ceva care ar trebui să constituie pentru unii traducători de ocazie, literă de evan-ghelie, ceea ce înseamnă, fără alte amă-nunte, o mare responsabilitate. Întreba-rea e: la ora actuală, câți traducători și-o asumă?

DUMITRU HURUBĂ

Poezia săptămânii

Dragi prieteni-cititori ai Poeziei Săptămânii,

De curând m-am întors de la Festivalul Internațional de Poezie Mihai Eminescu din România, unde mi-a fost acordat ”Marele Premiu Mihai Eminescu”. Poezia Săptămânii se publică în fiecare săptămână în limbile: castiliană, chineză, engleză, italiană, olandeză și română. Eu o trimit unui număr de aproape 6000 de cititori de pe glob, cu unicul țel de a oferi publicului larg un mănunchi de cuvinte frumoase, cuvinte pe care nici conducătorii noștri, nici omnipoten-tele medii de comunicare în masă nu ni le oferă. De asemenea, două reviste românești, o revistă italiană (Margutte) și Casa della Poesia din Como preiau în paginile lor Poezia Săptămânii. O serie de poeți pe care i-am cunoscut la festivalul Mihai Eminescu s-au oferit să traducă în respectivele lor limbi native Poezia Săptămânii (printre altele în arabă, japoneză, turcă, farsi și greacă) și să o distribuie mai departe în rândul persoanelor cu care cultivă contacte. *Poezia nu poate îmbunătăți lumea, dar le poate dărui acelora care au nevoie de un respiro o rază de lumină.*

Un salut poetic,

GERMAIN DROOGENBROODT

AMURG DUPĂ O ZI GRI ȘI
PLOIOASĂ

Indescifrabile
formele întunecate
ale nopții

nici pe versant
semnele, zborul
unei păsări solitare
așa întârziat, deasupra lacului

nici zbaterea luminii argintii
ce străbate întunericul
ci luminează munții
proiectând pe cer

- doar pentru o clipă

un efemer arc de culori.

GERMAIN DROOGENBROODT

Traducere: Gabriela Sonnenberg

Cronica pictată de la Vinerea

ASPECTE ALE EDUCAȚIEI DE SECURITATE NAȚIONALĂ ÎN IPOSTAZA FAMILIALĂ, OGLINDITE ÎN ACTE DE PROTEST JUVENIL ȘI ADOLESCENTIN (perioada calvarului colectivizării agriculturii și a supliciului îndocinării marxiste)

În studiul de față, îmi propun să proiectez filmul unei desfășurări sociale, economice și politice de certă valoare epică prin tragismul producerii ei sub teroarea *agenților străini de influență*, instruiți la școala sovietică a dezinformării cetățenilor din țările aflate sub vremelnica ocupație militară, după Cel de al Doilea Război Mondial. Celor prezentate, aici, trebuie să li se atribuie și calificativul de modele ale *educației naționale de securitate*, având ca instituție familia, făcută în mod ascuns, concretizată în manieră partizană, având la bază pedagogia bunicilor, în universul rural de acum mai bine de șaizeci de ani, în Transilvania.

Resuscitarea în amintire a unei activități a cărei importanță n-am știut să o evaluez în momentul prestării ei, nici ulterior, decât foarte târziu, s-a petrecut după parcurgerea unor lucrări în domeniul *intelligence*, a unor hotărâri, legi, rapoarte, ordonanțe de urgență etc., spre accesul cărora m-a îndreptat *transparența* abordării actuale a problemelor de securitate națională. Astfel, mi-am reamintit un *câmp secret de luptă*, într-o ipostază reală împotriva *criminalității ideologice*, dacă îmi este permis să folosesc acest concept inedit, creat special pentru a oglindi activitatea unor servicii secrete străine în țara noastră, perioada 1948–1959, cu specială surprindere a desfășurării ei în regiunile Alba și Hunedoara. Este vorba de desene făcute în secret în

perioada școlii primare și generale, păstrare într-o corfă, sub streășina din podul casei părințești (ascunse datorită conștiinței unui act subversiv?!). Am fost surprins de vocația de cronicar a copilului de altădată. Am întrebat pe unii colegi de școală dacă au și ei păstrate asemenea imagini și am primit mai multe cartoane desenate cu aspecte care oglindesc cu inocență, dar cu puternică participare sufletească, ceea ce eu știam din schimbul de experiență și din concurența cinstită de demult.

Un prim desen:

Desenul cuprinde imortalizată imaginea intrării forțate în CAP a unui țăran sărac din localitatea Vinerea (Alba) în perioada *calvarului cooperativizării agriculturii și a supliciului îndocinării marxiste*.

Lucrarea este a unui elev din „clasa a VI-a elementară”, Ion Romașan, care, șocat de întâmplarea cu sărutarea animalelor domestice de către țăranul sărac, la care participase în mod „organizat” cu întreaga lui clasă, știind că le crescuse de când erau viței până au ajuns boi buni de tras la jug, percepe scena ca pe o despărțire dureroasă între membrii aceleiași familii și o transpune pe hârtia caietului de desen, scriind cuvintele de explicație a „transfigurării artistice” date.

Acest *sărut* dat boilor crescuți cu greu de *tetea Gheorghe a lui Moisés* este mai profund moral și mai larg semnificativ decât cel al lui Ion din romanul omonim de Liviu Rebreanu. Îngenuncherea în fața ajutoarelor domestice fără de care nu se putea închipui o gospodărie țărănească, ca în fața unei icoane sfinte, și gâtul întins cu blădețe al acestora pentru a fi îmbrățișat într-o imagine preraphaelită antologică a atașamentului reciproc, este o scenă de un tragism adânc. Politrucii de la tribuna de primire în CAP sunt schițați ca „mămălăi” (sperietori), fiecare este surprins cu un gest artificial în afara întâmplării tragice.

La același eveniment de depozitare a țăranului român de

proprietatea lui personală participă și Liviu, fratele lui Ion Romașan, tot „organizat” cu clasa, dar acesta, elev în cl. a III-a primară, este impresionat altfel. El a transferat drama despărțirii, cu efectul mult mai puternic, asupra animalelor domestice – *o viziune a depozitării de cei al tău*, care este de un tragism profund al inocenței tulburate. Replica dată fratelui mai mare: «mă, Ooane, nu plânje tetea Gheorghe, plâng boi» (cu ortografia originalului) nu este puerilă, ci de o forță expresivă impresionantă.

Iată desenul care surprinde momentul despărțirii dureroase:

Numai reproducerea fidelă a ceea ce s-a întâmplat dă nota de *autenticitate* tabloului, întrucât noțiuni de compoziție și tematică picturală nu avea de unde să aibă inocentul executant. Întoarcerea capului boilor după cel pe care-l știau de îngrijitor și mânător al lor umanizează relația subiectului cu natura. Acesta este surprins efectuând un gest impresionant de respect cu pălăria în mână și, totodată, cu cealaltă făcând un salut cuvințios de neputință a schimbării hotărârii puternicilor zilei. În prezidiu, de asemenea, sunt surprinși câțiva inși fără personalitate, cu gesturi de mirare (ridicatul mâinilor în sus) de incriminare a țăranului care nu continuă procesul predării bunurilor (arătarea cu mâna întinsă a sensului în care acesta ar trebui să meargă) și altele.

Securitatea comunistă a înregistrat atitudinea țăranului și după o săptămână, noaptea, tetea Gheorghe a fost „ridicat” și dus la Dea, unde în urma procesului cu „asesori populari”, ca un „sabotor” ordinar „al cooperativizării agriculturii”, a luat trei ani de detenție, iar pentru *circumstanța agravantă* încă opt luni.

Ion și Liviu Rebreanu au imortalizat întâmplarea cu intratul la „colhoz”, „*ca să știe omenire și americanii când vor veni la noi*” ce →

Prof. dr. DORIN N. URITESCU

CRONICA PICTATĂ...

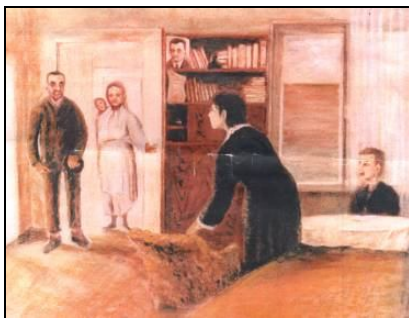
→s-a întâmplat, iar pe tovarășa Raisa, venită de la Odesa, odată cu divizia de tancuri „Tudor Vladimirescu”, care preda limba rusă și le vorbea elevilor la lecții despre avantajele „sovietizării țării” (!) și trimitea pe fii chiaburilor în „Kamceatka” (la noi: ultima bancă, „banca măgarilor”; la ei, „cea a contrarevoluționarilor”, prin analogie cu locul de surghiun politic cel mai îndepărtat și mai vitreg ca climă al extremului orient asiatic), au înfruntat-o direct, nerostind niciun singur cuvânt în limba rusă și, bineînțeles, rămânând corigenți.

Pentru opoziția din partea elevului Brutus, clasa a VII-a (finală) că Basarabia a fost teritoriu al regatului român, tovarășul Sârbu, basarabean de origine rusă, venit în localitate în 1946, și care preda geografia URSS, i-a făcut dosar pentru școala de corecție cu interdicția de a urma altă școală în afara celei profesionale (de ucenici), deși era premiantul clasei.

Trebuie să aducem un elogiu postmortem bunicilor care au educat nepoții în cadrul familial pentru rezistența în fața agresiunii ideologice, economico-politice „bolșevice” însuflându-le acestora credința că ceea ce se petrece este vremelnice și că *seminția națională*, a nu se confunda cu cea a statului „popular”, *patriotismul autentic* este o datorie de onoare cetățenească.

Educația aceasta în spiritul libertății de gândire și credință s-a soldat în cazul lui Ion Romoșan cu 8 ani de pușcărie, perioada 1970–1978, pentru *propagandă religioasă itnerzisă* (afișe, manifeste etc.). la întoarcerea din închisoare, fiul său, de nouă ani, a imortalizat, în baza tradiției familiale de cronicar al evenimentelor trăite, intrarea în casă a tatălui pe care nu-l cunoscuse încă.

Iată desenul:

Loteria oaselor

Bucuria mi se scaldă în lacrimi,
ca un copil abandonat lângă un
ghişeu poștal
Picioarele se îndoaie, împinse de
urlet,
corpul se răsucesce
Încerc să vorbesc.

Caietul cu sute de cuvinte, de pe
covor,
e o haină roasă de timp
Câinii aleargă peste litere,
aleargă

Adulmecă oase, de unde oase?
Le am doar pe ale mele
Pe care le lustruiesc, fşiu,
neîncetat, acolo jos, prin caiet
Visul rece, imaculat, mi se
scurge prin retine
Crezi că nu cer bon când cumpăr
vise?

M-aş simţi dator
Faţă de tine, faţă de aceste oase
pe care le port cu mine
Pe care nu le-am cerut nimănui,
m-am ales cu ele într-o zi de
septembrie
Pe când voiam să ajung în altă
lume,
dar am fost tras încoace
Ştiu cine a făcut-o, şi nu blestem
momentul
Blestem doar ora, era 13,
Şi ştii ce e culmea?
Azi mă folosesc de ea,
o vând, o răscumpăr,
Şi ştii în ce nu cred?
În bonul pe care îl cer,
Nu mai are aceeaşi valoare ca
primul vis cumpărat.

Mozaic

Pot să mă sfâşai cu mâinile în
multe bucăţi,
să pătrund dincolo de stern
poate găsesc pe altcineva în
mine.

Dar mi-e frică!
Frica asta plumburie ce nu stă în
faţa cârnii
şi nici nu trece dincolo de ea,
îmi aduce aminte că sunt un
conac uitat aici
de generaţii hrănite cu boabe de
griji şi nevoi.

Pe holul principal dansează cei
25 de ani,
ca o părere aşezată pe umeri.

Nu am putut niciodată să-i
privesc,
dar cu cât i-am aliniat,
cu atât mai mult am înţepat
burțile eșecurilor.

Fără să vreau îmi goleam mila în
chiuvetă
mototolind cadrul de sine
missione
în acel triumghi dreptunghic
sub colţurile căruia orice
decădere are o inimă.

Ochii noştri

Ochii noştri îşi ciocnesc privirile
scâldaţi în lacrimile învolburate
ale revederii.

Deodată mi-ai spus: Ştii ceva?
Potriveşte-ţi ceasul după numele
meu,
hai să ne mai naştem o dată într-
un delir la fel de dulce,
dar spintecând clipele, ca şi cum
norii îşi scutură pleava,
încordaţi.

Căliţi de obiceiuri mici, să
călătorim doar noaptea,
furând sclipirea stelelor de
măine, dintr-o galaxie străină,
chiar dacă iarna încă n-a venit, şi
gerul se strecoară
în celelalte suflete de lângă noi.

Nu! Am răspuns.
Eu te privesc în ochi şi în trecut,
dar nu să şterg o umbră
a celui ce am fost, căci dincolo
de îmbrăţişarea celor patru retine
stă o viaţă nerepetată, ca un trup
înflorit o singură dată.

Te apropii încet de mine şi-ţi
lipeşti palma ameninţător de al
meu piept.
Alături, cresc iluzii, iar eu îmi
legăn privirea, dar nu de cântec, ci
de sânge.

GEORGIAN GHIŢĂ

TEATRU

DOREL - ÎN CONSTRUCȚII, LA CARACAL ACCIDENTUL DE MUNCĂ *Sketch umoristic actual*

PERSONAJE:

MITZI – ANIELA – inspectoare la Inspekția de muncă de la Craiova [tânără, frumoasă, cu minte mai puțină, fardată, rujată să se vadă; fustă mini, decolteu bogat – plictisită, plină de importanța funcției]

DOREL – cel mai cunoscut personaj din România, de la Tv, Radio, presă scrisă și on-line – puțină minte, figură tâmpă, cu foarte bună părere de sine, fizionomie gen Horațiu Mălăele, când era tânăr și recita „La cules de cucuruze” – [ghinionistul și tembelul de serviciu, din electricitate, apă și canal, drumuri și autostrăzi, ajuns acum și la ...Caracal în construcția de locuințe].

*

[În avanscenă, central, Mitzi-Aniela, pe scurt - Aniela – așezată pe o bancă, picior peste picior, impacientată, se uită repetat la ceas, își trage fusta, deși nu prea are ce; își studiază unghiile cu o supermanichiură de zile mari. Bate din picior. Ia din poșetă un reportofon de serviciu – apasă nervoasă tastele aparatului: „1,1, 2 – probă de microfon”. Apare în fine, cu greu, Dorel. Capul bandajat, față, ochi, tumefiați. Plasturi la vedere. Mâna stângă în atelă, mâna dreaptă bandajată și ea parțial. O panglică lată, pe după cap ca să-și odihnească dreapta, când stă pe loc. Trunchiul, bandajat și acesta, aproape în întregime, cu ace de siguranță mari, la vedere. La fel laba piciorului drept, iar stângul îmbrăcat în atele, ca un fel de ghips. Pentru echilibru, în timpul deplasării folosește o cârjă metalică cu cotieră. Se vaită la tot pasul și avansează ca vai de el spre Aniela. Se aude din depărtare sârba ... *Sârba Oltenescă Diculești Vâlcea* – instrumental <https://www.youtube.com/watch?v=ZSML0JuBgyM...>

Dificultatea cu care pășește Dorel, fața lui de „Horațiu Mălăele”, văietatul, în contrast cu sârba, (la nevoie se poate alege și altă partitură muzicală, dinamică, însă cu specific oltenesc neapărat!) cu ifosele Aniei vor provoca cu siguranță râsul publicului, pregătindu-l pentru ceea ce va urma].

*

Aniela: - Păi bine, măi Dorele, atâta mă ținuseți?! (explodă demoazela la capătul răbdării). Știi că nu pot să stau mult la Caracalú vostru! Mă așteaptă Bibi La Craiova, cu dipozitia ta înregistrată. Că mi-a cerut clar la plecare, când mi-a dat lemuzina de serviciu, cu tot cu Picu, șoferul lui: „Băi, Miți, să nu pierzi mai mult de un ceas cu nepricopsitul ală de zidar că dracii te ia! Știi bine că vin musafirii de la București... cu fetele și trebuie să mergem la Corabia-n luncă, la *tim-bildingă!*” – adică la băut și alte ghidușii, hi-ha,ha,ha-hi! (calină) Săracu’ de el. Nu vreau să-l fac să sufere. Ce-o să-i spun acum, netotule?!

Dorel/ ajuns în fine lângă ea/: - Ho, ho, băi Aniela! Ho, fă! Uitași a dracu’, ai?, de când plecași de la noi din Caracal, la Craiova! Faci pe nebuna cu mine după ce copiarăm amândoi, unul de la altul, la matematică, română și câte cele, ani la rând. De când ești tu Miți și cine-i Bibi? Aud?!

Aniela: - Miți, Mi-t-z-i, incultule! Se pronunță (foarte afectat): *Mi-thh-zi!* Va fi numele meu de scenă, că a zis Bibi că mă mai ține el un pic și apoi mă dă la teatru (își dă aere și-l privește pe Dorel cu subînțeles), că sunt încă prea cruduță! Hi - ha, ha, ha-hi! Bibi, așa îl alint eu, e șeful meu drag și bun. Îl cheamă Caius Balthazar Bibilo și conduce inspekția muncii de la Craiova... Norocul tău că suntem... apropiați și am făcut eu să mă trimită pe mine. Ai înțeles prostule, prostuțule!

Dorel: - Mersi, fă! Las’ că mă fac eu bine și te scot la o cafea și un dans la discoteca lu’ Avrâmică. Nu pot să scriu, îți zisei la telefon...Vă dau o declarație orală, vorbită în direct de mine! Înțelegeți?

Aniela: - Da, știu. Se vede. Pare că te atacă câinii de la oile lui Gogoloi. /Râde/ Mi-a dat Bibi aparatul’ ăsta. Bigofon, reporfon, știe naiba. Mi-a

arătat cum se face și eu o să te înregistrează ...

Dorel: - Bine, fă. Notează-ți, înregistrează! Fă ce știi, cum știi, auzi fă! că-s hotărât: vă dau uite, ici pe loc, amănunte suplimentare pe care numai eu le cunosc pentru că eu le-am trăit! dracu’n ea de lume!, în secțiunea 3 a Raportului de Accident de Muncă, unde am completat, după ce m-am gândit bine, ca drept cauză... Eh?! „Slaba planificare” ca fiind cauza accidentului meu! Ați cerut în mod expres explicații amănunțite cu privire la accident și sper că detaliile care urmează vor fi suficient de clarificatoare. Altele nu mai dau, că m-am saturat. Uite cum ară! Ce mai vreți? Ce?! Dă-i drumu’ și înregistrează tot.

...Eu acum sunt (pauză) - mai bine am fost - *zidar*, să zicem, *de meserie*... deși (asta nu înregistra și nu scrie; e pentru tine fă, că te vād fată deșteaptă!) Eu, eu am studii d-ălea... supirioare, dreptul și economicele la Universitatea Bărașanului „Aristotel Smuciteșcu” de la Slatina! Ei, vezi?! Da’ eram șomer și s-a plâns mama lu’ unchiu’ și uite așa am ajuns ici în șantier. Zidar făcut la locul de muncă, că așa a vrut Nea Pică, unchiu’ meu, cum îți zisei, frate vitreg cu mama, el fiind din a doua căsătorie a ei, eu născându-mă din prima! Mare „baștan” pe la noi, pe câmpie. Îl știe toată lumea de la Caracal la Dăbuleni și până la Segarcea și Corabia. Să vezi mata ce relații are la Craiova. Dă dracu’n tine dacă nu faci ce zice, așa că mai dă-l naibii de raport că tot cum vrea Nea Pică iese!

Aniela: - Hai, măi Dorele, zi-i mai repede că nu pot sta cu tine toată ziua!

Dorel: - Bine fă! Ascultă: ...Era în 13 și vinerea, dar-ar dracu’ în ea de zi! Lucram singur pe acoperișul blocului de 6 etaje de lângă piață. Îl știi, nu?

Aniela: - Da, evident.

Dorel: - Trecuse de ora 5 după amiază. Se făcu de mers acasă și ce-mi zisei eu, eu, în capul meu, că mi-au mai rămas niște cărămizi nefolosite, care, cântărite mai târziu, dar-ar dracu’ și în ele!, au fost găsite a cântări 270 de kilograme! Îți dai seama, fă Aniela, cu ce m-am confruntat eu?! Om fin, cu educație pe la universitate! Așa a început dandana... M-am grăbit că m-aștepta→

MIRCEA SELEUȘAN-BĂTRÂNUL

Juliana și am dat dracu' „planificarea”, auzi fă, am dat dracu' „planificareaaaa”! Decât să car cărămizile jos, în brațe, în mai multe etape, ce-mi spusei - „ia să le cobor pe toate odată într-un butoi ce-l aveam colo sus, pe acoperiș, pentru mortar, folosind scripetele instalat în spatele clădirii. Că dacă-l lăsară băieții tomna acol' de ce să nu?!” Mă crezui deștept, auzi?, da'n ziua aia nu fusei! (cu obidă apoi) Mama ei de viață! Am dat fuga jos. Am asigurat frânghia la nivelul solului. Am urcat ca Spidi Gonzales pe acoperiș. Am împins butoiul în afara clădirii și pac!, încărcai toate cărămizile. Fuga jos. Dezlegai eu frânghia și o ținui strâns, strâns, strâns ca Thor ăla din film!, că nu vroiam să stric cărămizile lu' Nea Pică, știi, că ăsta nu glumește când se enervează. Dacă studiezi în secțiunea 11 a Raportului meu de Accident de Muncă, întocmit... întocmai și conform, vezi că eu am o greutate de 72 de kilo! Eh?! Ce te uiți așa ca proasta, nu ai înțeles?!

Aniela: - Ei, îmi dădai seama că îți fu greu, nu ?

Dorel: - Care greu, care greu, fă?!! Păi am trăit o surpriză, ce surpriză!!! Pui tu 72 cu 270 de kilo! Hă?! Mă smulse ca pe un pai de la sol și mă aruncă în sus de parcă eram svârluga de badminton a lu' popa Surdu din Adunați! „Bad-miton”? Jocul ăla cu rachete micuțe de tenis, de-l joacă cu episcopu' peste sfoara de-ntins rufe a Zoiții, nevastă-sa, din capu' curții, când vine și acesta la o recreere, ca tot omu', adică o mângâiere și vreo 5 kile de rubiniu de Drăgășani... Anielo, fatooo! Mi-am pierdut pentru o clipă uzul rațiunii și nenorocire, nenorocire! Am uitat, uitai ca pământuu'! să dau drumul din mână la frânghie. Auziși? Începui o urcare simplon către acoperiș, ca-n filme! Ce să-ți spun! Pe la etajul 3 m-am întâlnit cu butoiul încărcat cu cărămizi care acum o luase vertiginos către sol, adică către capul meu, mâinile, picioarele și membrele mele toate, totuțe. O nimica toată – ziceți voi,ăștia funcționarii! Eu: capul spart, „zgârieturi minore”, auzi, la ei!, coastele 4,5,7 și 8 lovite în plin, antebrațul celeilalte mâini zdrelit, plus o claviculă fracturată și un gât mutat de la loc! Pentru moment – mă gândesc azi - a fost bine. Ascensiunea mea s-a încetinit pentru o secundă, datorită impactului colosal cu

butoiul pe care nu-l voi uita niciodată!

Aniela: - Colosal, colosal.

Dorel: - Bucuria însă fu scurtă, Anielo. Urcarea mea a continuat la fel de iute și nu mă oprii decât atunci când degetele mâinii drepte înțepeniră în dinții scripetelui până la nivelul celei de-a doua falange, cum a scris doctorul nostru Gicu „ia-d-acia”, adică tot, în raport la secțiunea 3A. Din fericire, din fericire îmi recăpătai prezență masculină de spirit, și am fost în stare să mă țin strâns de frânghie, în ciuda faptului că începusem să am dureri mari, mari de tot. Aproape simultan cu sosirea mea sus printre țigle, cu o parte din ele în cap și butoiul făcu o dată **POOC** de pământ! (strigă, imitând o pușcă) de ieșiră toate țățele la geamuri să mă vadă! Bineînțeles, fundul butoiului se duse dracu' și cărămizile, rupte, întregi, știe naiba, o mai luăra dintre acestea și care încotro. Să precizez! Tot în secțiunea 11 scrie că butoiul gol cântărea doar 27 de Kilo! Eu 72!!! Aoleu muică, acum a luai eu la vale ca acceleratul de Timișoara! În apropiere de etajul 3 am întâlnit iar butoiul, care urca tot ca glonțu' și iar ne-am ciocnit...Tălpile, degetele de la picioare și ce mi-a mai rămas întreg din celelalte membre – **PAC-PUF-ZDOP-ZDUP!** Muicăăă, n-am s-o uit niciodată! Să recunosc totuși că aici *norocul* meu a început să se schimbe ușor. Butoiul mi-a încetinit căderea. Mă vedeam scăpat...**PAC!** am căzut pe spate pe grămada de cărămizi ca să-mi fracturez și coastele care-mi rămaseră întregi: 2 și 3. Am icnit scurt

Luigi Puiu • Infinita cupiditate a revenirii

și zisei ca nea Pandele la inundații, apucat de pandalii, de-i luă apa porcul nu scroafa cu purcei: Gata, mă! Gata, că începui și eu, ca omu' să mă enervez, cu nervii, înțelegi, înțelegi, fă? Gata! ...Gata? Da' de unde? Îmi pare rău să-ți mărturisesc, fă Anielo, așa cum stăteam întins pe spate, lovit, rupt, pe grămada de cărămizi, scăpai dracu' frânghia din mână! O scăpai, o scăpai din mână! Nu mai țin minte decât cum vine butoiul drept pe mine... Apoi mi s-a rupt filmul. Nu mai știu nimic. M-am trezit la spital și cu sprânceană dreaptă lipsă, nasul rupt, buza de sus ferfeniță și 2 dinți din față, cei mai frumoși!...Nu-i mai am!!!

Aniela: - Asta-i tot, Dorele? Că povestești atâtea de frumos!

Dorel: - Taci, fă, că-ntorc cărja asta la tine și te scarmăn de nu te vezi!

Aniela: - Mai ai și altceva de adăugat?

Dorel: - Nu, nu-ți ajunge? Oh, săracu de mine: **-PAC-PUF- ZDOP-ZDUP! ZDOP-ZDUP-PAC-PUF!** Gata! Am terminat cu construcțiile. Îi spun mamei că nu-i de mine... Mai bine să-mi găsească unchiu' Pică ceva pe la pariuri... (Mișcându-se cu greu printre bandaje și atele privește în jos și în colțul gurii îi răsare un zâmbet):

- Să recunosc totuși că *norocul* meu fu mare, mareee dom'le ...nu pății nimic între picioare! Hai, pa tu Anielo și-ți mersi de ajutor...Las' că mă fac eu bine, mă fac eu bine, fă...

[Iese, prin stânga, un pic mai zglobiu de cum a intrat].

Aniela (oftând ușor): - Pa, prostuțule, și să ai grijă de tine! [Se ridică. Bagă totul, tacticos în poșetă. Din profil, îl urmărește cu privirea pe Dorel, pregătindu-se și ea de plecare, în aceeași parte a scenei. Ca la început, se aude sârba ...

Sârba Oltenească Diculești Vâlcea - instrumental

<https://www.youtube.com/watch?v=ZSML0JuBgyM> - care crește în intensitate.

(De reținut că la jocul lui Dorel mica și intonația vocii e una tâmpă, monotonă. Izbucnirile le are doar la *POOC, PAC, ZDOP, ZDUP* etc.).

Cortina

30 august 2015

(Dramatizare după un proces verbal real, anonim, găsit pe internet).

Scena

CEHOV, „LIVADA DE VIȘINI”

în viziunea lui Gheorghe Harag
JURNAL DE REPETIȚII
(XV)

Gyuri povestește despre figurantul de la teatrul din Novi Sad, pe care nu îl dădea talentul afară din casă, dar a ajuns să colaboreze și la operă, fiindcă avea o figură extrem de interesantă. A ajuns foarte solicitat. (această poveste face referire la figura specială pe care ar trebui să o aibă Piscik)

Gaev și Ranevskaia se duc la dulap și deschid încet, ca o ceremonie, ușile dulapului și stau încremeniți. Gaev scoate o șapcă de militar, o pune, scoate și o pelerină, o pune pe el. Totul parcă e cu încetinitutul. Ea pune voaluri de mireasă și atunci toată lumea se îmbracă – afară de Lopahin. Începe muzica și toată lumea începe să danseze. Lopahin stă și cineva îi pune pe cap o pălărie de damă cu flori și Gaev începe monologul... Toată lumea așteaptă urmarea și Lopahin spune „Da”.

Gaev: Infăntil, mănâncă bomboane sau fursecuri când are monologul. Are un ramolism indirect.

Ranevskaia, foarte dramatică, rostește toată replica despre Grișa care s-a înecat în lac... apoi, brusc, „Vai, Petia, ce te-ai schimbat!”

Astfel de oameni îți dau 100 de ruble, dar peste 2 minute nici nu știu cine ești. Aici este realismul de o aparentă cruzime. Viața e necruțătoare cu cei slabi. Actorii nu sunt gestionari. Nu dau aprobări. Ei sunt lipsiți de apărare. Acești oameni (din piesă) trebuie să cedeze locul celor fără poezie.

Apariția lui Trofimov: să fie întocmai cu personajul. Lui nu-i merge nimic. Dintr-un motiv inexplicabil, nu poți să-l crezi. Are ceva... gen... colegul meu de la armată, poliglotul. Era înalt, slab, totdeauna crea încurcături. Cizmele prea largi, haina prea scurtă, grasea. Într-o noapte, făceam de gardă, cu cartușe veritabile. Trebuia strigat „Stai, cine e acolo?”. Eu eram comandant de grupă. Noaptea pe la 2, colegul meu a fost plasat la rezervoarele de benzină. „Știi ce trebuie să faci?” „Că doar nu-s prost!” (vorbea multe limbi, filolog). Vine ofițerul la control. Trebuia să

spună „Stai, cine e acolo?” „Caporal de schimb”. Era o noapte cu lună, se vedea. Ne apropiem. Eu încetineam. Locotenentul - „Nu încetini!” Poliglotul meu ne-a auzit venind, dar în loc să strige la noi cât mai amenințător, spune suav „Cine e acolo?” „Eu sunt, caporal de schimb” „Tu ești Gyuri?” „Pot să mă duc acolo?” „Vino dragă!” „Of, ce păzești aici?” „Niște porci!”

Trofimov vine din fundul scenei. Neajutorat. Strigă din depărtare.

Seamănă cu Luminița (în particular). Pantalonii sunt mici. Apariția lui e caraghioasă.

Repetiția nr. (?) 1.04.1985

Harag: Foarte ciudat că am ajuns într-o stare... Ca să fiu plastic, mă simt disperat. Nu pentru actori, pentru mine. Ca regizor. M-am gândit foarte mult și am început să caut motivele pentru care o repetiție sau o producție să se găsească într-o stare caraghioasă. Ceva care te dezavuează. Adică nu e o repetiție proastă sau o indispoziție sau că un actor mai are probleme de text, dar în general este așa de diletant ce-am făcut eu, așa de lipsit de perspectivă... cum vă spun, provoacă mila. Asta e groaznic. Pentru niște oameni care pe scenă ies, intră, stau acolo... fără niciun moment de teatru. Acum, normal ar fi să înjur actorii – nu e vorba de asta. E alarmant pentru mine. Fie că n-am fost în stare, fie că indicațiile nu erau clare, fie că nu erau bune. E o fază în care ar trebui să se vadă un moment unde scena devine fierbinte – aici nu există așa ceva. Probabil n-am putut provoca actorii la faza aceea care se numește creație. Că nimeni nu face nimic. Dacă din atâția oameni cu calități... nu pot spune că toți sunt leneși. Există o pasivitate care pur și simplu mă paralizează. Acum nu pot spune că... așa cum a spus un coleg, regizor din București, care a regizat aici: „lucrăm din materialul clientului!” Aici e ceva bubă foarte gravă. Nu sunt un

panicos în general, poate acum n-am forță, dar n-am mai văzut atâta lăncezeală din partea actorilor – poate doar la Budapesta, când am lăsat repetiția și am zis că fug la ambasadă, că nu mai pot și iese scandal.

Aici, actorii excelenți, cum este Ștefănescu, care ar trebui să facă un tip ciudat, din lumea cealaltă, face un bătrân din „Voievodul ȝiganilor”, pentru care sunt necesare două repetiții. Rol genial, Piscik, unde Vasile e foarte conștiincios, dar nu face nimic. Face niște mișcări, altă voce... De Fiscu nu vorbesc, el are multe probleme... el nu există pe scenă, e un gol acolo. Nu știu actorii intrarea, ieșirea, mișcarea, se manifestă ca niște plictisiți, fără vlagă, fără nicio idee. A avut Popescu o idee, dar a abandonat-o. Nu există nicio inițiativă. Poate eu n-am creat acea atmosferă de lucru în care inițiativa actorilor ar trebui să se manifeste. Dar nimeni nu propune nimic. Nu există atmosferă de febrilitate la lucru. Eu n-am putut crea asta.

Fiscu: Eu nu sunt un tip blazat, nu sunt un copil, dar nu știu ce trebuie să fac.

Harag: Un Lopahin mai curățit de țărănisme și mai elegant. N-am vrut nicio clipă să fie țăran și tu tragi spre asta. Vreau un domn. Că în spatele acestei domnii este...

Relu: Aveți dreptate în ceea ce mă privește, dar încă nu știu... trebuie să țin cont de niște date ale vârstei personajului...

Harag: Renunță la ea! Poate că acest Firs arată mai sprinten. De-aia spun că n-a trezit în actori resursele de a trăi într-o stare. E o plictiseală din partea actorilor... o aparentă prezență, o schițare exteriorizată a soluțiilor. Nu știu cum să încerc să... Eu dacă n-am starea, nu pot repeta. Dar eu îmi creez starea, dar când intră unul și n-are starea, mă scoate și pe mine din ea.

Livia: Vreau să mă refer la ceva foarte important pentru noi. Ne-ați dat atâtea soluții că nu se poate să nu ai ceva, cât de puțin din starea necesară.

Harag: Tot actul III e un joc al figurilor de ceară. Dacă nu intră toată lumea cu această ciudățenie pe care nu ți-o poți explica... dar eu sunt de vină, nu pot să-ți dau o explicație.

Gimi: Dar noi cădem în cealaltă parte a stării, în starea de nimic!

Silvia: Gyuri, tu nu trebuie să ne lași! Oprește și pune-ne să facem →

CRISTIAN IOAN

din nou!

Harag: Am lăsat să se obișnuiască actorul cu mișcarea. Dar nu se poate veni nepregătit la repetiție! Fiecare trebuie să se gândească, altfel nu există atmosferă pentru lucrul actorului. Și mișcarea trebuie să fie alta.

Gimi: Tu ne ceri să construim mișcarea din afară. Nu pot apărea la început toate!

Harag: Aici e pericolul acestei arte! Când, de exemplu, intră Lopahin și stă degeaba și stă doar din disciplină, intri și tu și se transmite. Țasta e un joc colectiv, fără asta nu se poate. E ca tifosul exantematic, intră unul așa și toți se molipsesc.

Tache: Parcă altfel era primită de cei din scenă intrarea mea. Eu eram ca un suflu al unei bombe, toți se îndepărtau, dar acum...

Harag: Nu-i adevărat. Asta e o chestie mult mai simplă. Așa poți să mergi și la premieră.

Fiscu: Nu e vorba de plictis.

Harag: Actorul nu trebuie băgat în panică. Când m-am dus la o trupă, știam că atât se poate (Subotica). Nu știu cum să apuc...

Cornel R: Eu zic că e prematur să vorbim de panică. Probabil că ăsta devine un stil de muncă. Actorul e obișnuit să o ia de la puțin spre mult. Dumneavoastră ne arătați personajul într-o formă finită. Nouă ne e mai greu. Oricât am fi de geniali, cam greu se ajunge... Sugestia mea e că ar trebui să insistăm pe momentele și după aceea trecem la lipsuri.

Harag: E posibil. Problema e că mi se pare mie că nu m-am exprimat eu bine. Trebuie să construiești un personaj, un tip. Dacă eu lucrez pe o bucată, eu ce pot să fac? Să dau o intonație, o mișcare, atât. Dar dacă lași actorul pe un act întreg, descoperă și el trăsăturile specifice ale personajului și vine și el cu ceva. Se poate lucra minuțios pe momente, dar încetușezi actorul. Poate nu e bine, nu știu. Am lucrat așa în ultima perioadă și nu mi-a ieșit rău. Actorii au început să se miște. De exemplu: scena din finalul actului III, eu nu cred că e nevoie de rochii, de muzică, pentru a-l realiza. Dacă n-au starea, degeaba. În actul II, Ranevskaia cu Gaev stau în cărucior, care acum e stângaci. Dar tot statul, dacă e făcut realist, iese un căcat. Dacă ei nu stau în această căruță aducând o lume, că stau într-o caleașcă de aur, e stupid. Ei trebuie să fie într-o lume de vis.

Cum "Tovarășul Zaharia Stancu"

ajuta dramaturgii, fentând cenzura!

Așa cum am mai spus, între Dumitru Trancă, director al Centralei Editoriale și dramaturgul George Ciprian a existat o relație profesională bazată pe respect reciproc. Când autorul „Omului cu mârțoaga” îi scrie „Tovarășului Trancă”, pe 10 martie 1964, că „Am trecut pe la Dvoastră ca să vă văd fiindcă, spun drept, mi-era dor să mai stăm de vorbă împreună”, nu se oferă, desigur, la o vizită acasă la Dumitru Trancă, ci la una simplă, de serviciu, la sediul Centralei Editoriale.

Dramaturgul intenționa să-l întrebe despre stadiul în care se află editarea lucrării *Macferlan*, observând, ironic și chițibușar cum era: „Am făcut inițial o mare greșală: v-am dedicat Dvoastră această poveste. Nu trebuia. Am sărit peste cal. Mi-am dat pe urmă seama. De aceea sunt de părere să anulăm dedicația și să-l lăsăm pe Macferlan să se descurce singur cu Grațierea lui...-afară numai dacă povestea aceasta v-ar plăcea în chip deosebit”. Tot în această misivă capricioasă, George Ciprian vine și cu propunerea ca „Tovarășul Trancă” să-și îndrepte atenția către o altă lucrare a sa, „Un lup mâncat de oaie”, căci, îl asigură dramaturgul, „este o lucrare comunistă, care a fost primită cu entuziasm de tovarășul Zaharia Stancu, anunțând-o, cu surle și țimbale, pentru stagiunea următoare”. Acum, la 25 de ani după căderea comunismului, asemenea atitudini, de invocare a faptului că lucrarea întrunește anumite condiții impuse de sistem, ar putea fi considerate compromisuri. În realitate, George Ciprian era prea bătrân pentru a mai lupta bazându-se doar pe forța indubitabilă a creațiilor sale, chestiune dovedită în timp de succesul fulminant al piesei sale de debut. La un moment dat, îi mărturisește lui Trancă faptul că este convins că până se va juca „Lupul mâncat de oaie” va trece multă vreme, iar el e cam grăbit și s-ar mulțumi doar cu „bucuria tiparului”. Este convins că cele trei piese de rezistență ale sale – „Omul cu mârțoaga”, „Capul de rățoi” și „Un lup mâncat de oaie” - sunt un „terțet” care îi conturează personalitatea, afirmație care se bazează pe „vâlva pe care au stârnit-o primele două lucrări”, convins fiind că de aceeași „vâlva” va avea parte și cea de-a treia. Și iar punctează decisiv, strecurând în scrisoare o observație prin care îi cere lui Dumitru Trancă să forțeze lucrurile: „Domnii de la E.S.P.L.A. parcă stau

la îndoială. Ezită. Vă rog faceți-le un semn, să se liniștească...”. În ziua de azi, astfel de atitudini firești ar fi încadrate undeva la ”trafic de influență”. Bietul dramaturg nu făcea decât să-și exprime îngrijorarea față de postumitatea operei sale și, o chestiune excepțional figurată, chiar și sub sistemul acela destul de rigid, în care existau delatori din belșug, oamenii aveau încredere unii în alții, inclusiv în capricioasa și sofisticata lume a scriitorilor, altfel nu se explică sinceritatea cu care dramaturgul scrie negru pe alb că „tov. Zaharia Stancu a avut grijă să treacă piesa prin furcile caudine ale cenzurei”, încheindu-și scrisoarea (a 6-a către Dumitru Trancă, din cele 19 publicate de Marcela Chiriță) cu o premoniție caracteristică celor dominați tot timpul vieții de o luciditate și un realism dezarmante: „Și astfel voi trece senin în lumea celor care nu cuvântă...” Într-adevăr, după numai patru ani, la data de 7 mai 1978, marele dramaturg George Ciprian avea să-și dea obștescul sfârșit intrând definitiv în istoria literaturii și, implicit, a dramaturgiei române, fiind situat, pe merit, undeva foarte sus, lângă genialul I.L. Caragiale. După 18 ani de la moartea sa, numai bine pentru a nu intra într-un con de umbră, care ar fi putut veni pentru totdeauna, la Buzău a luat ființă Teatrul „George Ciprian”, primul teatru profesionist de proiecte din România, a cărui activitate va fi, cu siguranță, scoasă în evidență anul viitor, cu prilejul aniversării a 20 de ani de existență, timp în care, pe scena acestuia au evoluat zeci și zeci de actori consacrați, dintre care amintim în fugă, la prima reacție instant a memoriei, câteva nume de clasiți în viață: Sebastian Papaiani, Mircea Diaconu, Geo Costiniu, Diana Lupescu, Nicolae Urs, Adriana Trandafir etc., neuitându-i nici pe cei dispăruți, cei care, cel puțin în memoria colegilor și chiar a eternilor spectatori împătimiti de teatru, au pășit pe tărâmul legendelor: Ion Lucian, Ruxandra Sireteanu, Emil Hossu, Iurie Darie...

MARIN IFRIM

Dintr-o istorie subiectiv/anecdotică
a teatrului românesc

Povestiri hasidice în premieră mondială

Motto: *Si non e vero...*

1995. Nu mai știu în ce împrejurare mă întâlnesc cu Petru Cimpoeșu, (pe atunci) directorul Teatrului pentru Copii din Bacău. Știam că este un bun prozator. M-am convins și că este un om deștept și un manager cu idei. Am devenit, destul de repede, amici (lucru de mirare, căci nu reușea defel să-și păstreze prietenii!).

Îmi propune să montez *Povestiri hasidice* de H. Bloch. Rămân uimit: nu e o piesă, ci o carte celebră, cu parabole și istorioare cvasi/filosofice. Oricum, nu e pentru copii. El insistă. Mă ambiționez: îi spun că o s-o fac...

Munca pe text a fost un calvar: cartea n-avea nimic teatral. Și mai ales copiii nu ar fi înțeles nimic din ea. Cum s-o fac? Ce să fac?

Am căutat s-o aduc înspre *Take, Ian-ke...* și *Cilibi Moise*. Căci, pe lângă fiorul metafizic, pe lângă duioșie, lirism, musai ca spectacolul să aibă și un strop

de umor. A avut, Slavă Domnului! La premieră, s-a râs foarte des; și copiii s-au amuzat, spre bucuria mea încă uimită!

Dar montarea a demarat greu: directorul chemase în Bacău, în acea dimineață a distribuției, o absolventă a Iașiului, originară din Basarabia. O știam bine, îmi fusese studentă, un an. Era o fată drăguță, cam prostuță, dar odihnitoare la privit, pe nume Veta. Cimpoeșu m-a întrebat dacă vreau s-o iau în distribuție: am răspuns afirmativ, căci avea (pe fond de prostie) candoare și drăgălășenie.

Degeaba o vroiau directorul și regizorul: n-o dorea contabilă șefă. Și ea o femeie încă bine. Drept care, deși a repetat, ba chiar a dat și premiera, contabilă, Jeni, a refuzat s-o plătească. I se părea ciudat că am apărut amândoi, în aceeași zi, la Bacău. Credea că Veta este amanta mea! Urâtă presupunere, zău!

Dar s-o lăsăm pe Veta, chiar și pe Jeni (deși, între noi bărbații vorbind, niciuna nu era de lăsat!). Ajungem la vizionare. Cimpoeșu aranjase cu Federația Comunităților Evreiești o

sponsorizare de circa un milion (în 95 erau bani, credeți-mă! Cam 5.000 lei, azi). Ca să primim banii însă, Federația avea nevoie de acceptul unui cenzor-evreu: așa se face că la vizionare l-am avut în sală, cu pălăria pe cap, pe domnul Mitică Cojocaru, șeful Comunității băcăuane. Cu o rezervă minoră (unul din actori spunea o rugăciune fără *kipa!*), dom' Mitică a zis *da!*. Au venit rapid banii.

Premiera a avut loc la Teatrul *Bacovia*. După spectacol, o echipă a televiziunii bucureștene, condusă de Carmen Ștefănescu, a făcut un dialog cu noi, realizatorii, pe scenă. Ne-a bucurat, dar am și tras consecințe: când am urcat în sala de protocol, o groază de necunoscuți, plus actrițe pensionare, dădeau iama în bucate & licori. Trei tațe cărau și acasă, în sarsanale încăpătoare. N-am mai prins nimic.

Directorul, precaut, pusese deoparte bani pentru masa celor ce-au muncit. A fost o zi plăcută. L-am scos pe Bloch în premieră **mondială, la Bacău!** Cu muzică hasidică originală!

BOGDAN ULMU

Literatură și film

Inimi ultragiate

De câte ori îl întâlnesc pe Virgil Stanciu, mă gândesc la *Sophie's Choice* de William Styron, un roman monumental, apărut la noi în 1994, la Ed. Univers (*Sofie a ales*). Styron a scris cartea în 1979 (mai amintim aici și romanele: *Rămâi și zaci în beznă*, *Marșul cel lung*, *Dați foc acestei case*).

Traducerea *Sofiei* în românește îi aparține lui Virgil Stanciu. Nu l-am întrebat niciodată câte zile și nopți i-au trebuit pentru a asigura curgerea fără cusur a traducerii romanului, ca de exemplu: „...gesticulația teatrală nu-i stătea în obișnuință Sofiei, dar, pentru prima oară de când o cunoștea, schiță următoarea mișcare stranie: își puse arătătorul chiar în centrul pieptului și apoi trase în lături **cu toate** degetele un vâl invizibil, ca pentru a dezveli o inimă ultragiată și disperată.”

Carlos Fuentes numea romanul unul din cele mai mari romane ale tuturor timpurilor, iar John Gardner îl considera „un thriller de prin ordin, cu atât mai pasionant, cu cât secretele pe care le dezgropăm unul după altul sunt secretele istoriei și ale naturii umane înseși”. Cartea înglobează marile probleme ale omenirii, zăbovind asupra victimelor holocaustului. Scrie Styron; „Nu am plâns pentru cele șase milioane

de evrei, cele două milioane de polonezi, cinci milioane de ruși și un milion de sârbi - nu eram pregătit să plâng pentru omenirea întreagă, dar am vărsat lacrimi pentru toți cei îndrăgiți într-un fel sau altul”.

Regizorul Alan J. Parker (născut în 1928 - mort în 1998), a ecranizat romanul în 1982. În rolurile principale: Meryl Streep, Kevin Kline, Peter MacNicol, Rita Karin. Pakula a mai regizat: *Toți oamenii președintelui*, *Orfanii*, *Presupus vinovat*, *Dosarul Pelican*, *Prieten și dușman* etc. Cineast angajat, regizorul s-a făcut cunoscut prin *Klute* (1971), un film polițist.

Filmul *Alegerea Sofiei* nu putea (de ce, oare?) să egaleze o operă atât de complexă. Academismul și „sărăcirea” față de roman sunt compensate de interpretarea magnetică a lui Meryl Streep (Oscar pentru rol, Globul de Aur etc.). Actrița are o expresivitate fascinantă, parcurgând trecutul traumatizant al eroinei. Sophie e o **catolică** supraviețuitoare a lagărului de concentrare nazist de la Auschwitz, unde și-a pierdut copiii, soțul, părinții. Sosit la New York pentru a scrie o carte, tânărul Stingo o întâlnește și se îndrăgostește de ea. Iubirea Sophiei nu poate învinge umbrele trecutului. Actrița îl ajută pe Alan Pakula să transmită prin film o presiune emoțională greu de suportat. Centrul de greutate al romanului e povestea de iubire dintre Sophie și

Nathan! „Să nu mă întrebi, Stingo, să nu mă întrebi de ce - după atâtea întâmplări - eram în continuare gata să-l las pe Nathan să urineze pe mine, să mă violeze, să mă înjunghie, să mă snopească în bătaie, să-mi scoată ochii, să facă orice vrea cu mine”.

Iată-i în film pe cei trei (Sophie, Nathan și Stingo) pe acoperiș, la talcioc, la șampanie... Trioul amical, cultural, subteran trece prin experiențe totale, prin crize întunecate. Scenele din lagăr justifică tentația drogurilor, a sinuciderii. Filmul e structurat logic, emotiv, corect. Toleranța poate cunoaște limite ridicate. Poți renunța la multe, însă ți-e imposibil să faci o alegere asupra propriilor copii. Nu doresc vreo glumă abordând un subiect atât de grav, însă e musai să-mi reamintesc necazurile vecinilor: o sobă nu arde bine, o cămașă s-a pătat, copilul are o gripă rebelă, ușa nu se închide bine... Să le spun despre milioanele de victime ale holocaustului? Nu-și vor minimaliza supărările personale. Mai bine caut momente mai calme din cartea lui Styron, acolo unde „dincolo de geam frunzele erau de un portocaliu aprins, ca și cum toată pădurea ardea”. Numai că nici natura lui Styron nu e tonică. Premonițiile fierbinți trag semnale de alarmă. Lectură și relectură spre luare aminte, întrucât „cine uită trecutul riscă să îl re trăiască”.

ALEXANDRU JURCAN

Aferim! sau Europa diacritică

(II)

Am fost, a doua oară, să văd *Aferim!* la un cinematograful din Paris, îndrăgostit pur și simplu de acel alb-negru luminos. De o limbă arhaică minunată. Și de niște actori foarte buni, cu, desigur, o excepție sau două.

Filmul, deși e o capodoperă, cum am remarcat, are și greșeli. Unele le-a observat Cristian Tudor Popescu, altele le voi numi eu.

De pildă, în camera boierului Iordache există, în arriere-plan, o bibliotecă ce pare din autocolant care imită buchiile. Probabil s-a mizat pe faptul că nu se observă, filmul fiind alb-negru. Nu se face așa ceva.

Există și greșeli care se transformă în adevărate revelații, în *clous-uri* care salvează. La hanul la care trag drumeții, noaptea, o voce apăsător moldovenească le spune să tacă, să nu mai vorbească în timp ce alții dorm. Suntem la un han în Valahia. Nimic nu ilustrează ideea de han mai mult decât acest efect comic a cărui logică se susține și dincolo de comic.

Un alt moment e acela în care Costandin și Ioniță se întâlnesc pe drum cu popa. La despărțire, ieșit din cadru, popa se aude în depărtare cum își înjură gloabele. Atunci simțim întinderea realistă a acestui film, exact ca a Câmpiei Române. Simțim că filmul nu e vârat în obiectiv, ci lăsat să se desfășoare chiar împotriva efectelor care s-ar fi putut scoate.

Îi dau dreptate lui Cristian Tudor Popescu când spune că e tras de păr momentul în care cei doi, tată și fiu, reflectează întrebându-se dacă i-o pomeni cineva peste o sută, două sute de ani. Mai abil ar fi fost să îl întrebe bătrânul tată pe fiu dacă el o să își aducă aminte de tătâne-său când acesta nu va mai fi.

Nu sunt însă de acord că trebuie prea mult criticată secvența în care Costandin găsește pe câmp un craniu de vită și începe să invoce moartea. E Hamlet, dar nu e deloc ridicol. (În fond, Hamlet se jucase în țările române înainte de 1800, în limba germană, la Sibiu, iar Ioan Barac îl traduce în română cam prin aceiași ani în care se petrece acțiunea filmului.) Dar nu atât dacă a fost tradus în română e important, la cât de politic corectă era Valahia acelei

perioade (admițând năvălitori de toate semințiile), ci, mai cu seamă, pedagogia zapciului față de fiul său (zapciul Costandin știe mai multe limbi. Carfin însuși, țiganul, a fost cu boierul la Viana, la Paris, la Lipsca.) Revenind la Hamlet, reflexul nostru de spectator e gădilat printr-o imagine clasică, dar, luată la bani mărunți, ea e foarte previzibilă și în afara literaturii (în parte și de aceea e mare literatură), găsirea unui craniu provoacă empatie și literaturizare chiar și în absența cunoașterii piesei lui Shakespeare. Și chiar și în absența omului din acel craniu, întrucât e unul de vită. Problematika se universalizează *divers*.

Presa franceză a exagerat uneori asupra *proverbelor ridicole* din film. Dacă a riscat prin intermediul unei asemenea traduceri să le catalogheze, își arată propria măsură a înțelegerii, precum și propriile limite în fața unui Gargantua la foc de câmpie. Dar e despre noi pe placul a ceea ce a ajuns astăzi Gargantua în conștiința publică lejeră. Filmul pare politic corect, speculează cu abilitate, acesta e marele său truc, e despre țigani, atinge problema homosexualității, a drepturilor, a vânzării de oameni. Și cam tot ce trebuie ca să creadă tinerii *educați* că au înțeles *totul* despre România. (Un ziar se mira, aberând, că nu vede termenul *rom*.) Așteptările au fost de propagandă, realitatea a fost de cinematografie. Și, exact cum preconizam, toată presa franceză a tratat filmul ca fiind unul despre țigani și despre cum, săracii de ei, nu aveau drepturi în România. Oricum, istoria ne spune, dacă tot ne batem în barbarii de recepție, care să fie mai aproape de noi, că ultima execuție publică, prin ghilotinare, s-a petrecut în Franța anul 1939. E cam disproportionat să vedem ca grozăvie pentru anul 1835 faptul că un om era legat de picioare și bătut pentru că era rob. Și chiar și castrarea din final. Cum am mai spus, tot acest deficit de interpretare vine din reușita de a ni se scoate din cap

perspectiva istorică. Radu Jude joacă la două capete: nu se opune ca occidentul să înțeleagă filmul greșit, dar, pe de altă parte, rasismul, tot ce nu e corect politic, are o imensă compensație în sufletească, are un creștinism apărător și de-a dreptul *imunitar*. Care salvează. Și care nu e sentimental, ci e, pentru prima dată în filmul românesc, precis identitar.

Ce m-a frapat în libertinajul acela valah din *Aferim!* e, într-un anumit fel, ce se întâmplă cu România de azi. 1835/2015. Zapciul Costandin spune că lucrează pentru boier și ca să se trimită bani la Istanbul. Cu turcii pe cap, cu grecime multă. Și în acest context, fără să spargă ierarhia, românii și țiganii se ajută cât pot unul pe altul. România, astăzi, nu e într-o condiție mai liberă decât era Valahia atunci. Bun, domnii erau pământeni, ocupantul își schimbase numai căciula. Oamenii aceia trăiau sub vremuri exact cum trăim și noi. De aceea, filmul nu e pitoresc. (Da, sigur, U.E., NATO, protectorate erau și atunci dar taica îl învață pe viitorul polcovnic cum să dea în muscali.) Radu Jude face ce făceau Shakespeare și toți marii dramaturgi care mutau acțiunea din Londra la Veneția sau Verona nu numai chiar din ambiție și stilistice, ci și ca să lepede a zugrăvi aievea și să scape de a fi dați la pardoși. Spațiul e alt timp.

Filmul e făcut (și) pentru export, dar nu văd în asta niciun fel de trădare câtă vreme artisticul și identitarul sunt extraordinar realizate sub raport uman. Văd însă că Europa (nu numai cea occidentală, ci și noi încet-încet) are o problemă diacritică fundamentală. Nu mai știe discerne, de foarte multe ori, în recepție, ce anume diluează propaganda în ceea ce vedem. E foarte ușor să te revolți împotriva țiganilor din Paris (țigani, nu romi) dar nu trebuie să uităm →

Paris, 5-7 august 2015

DARIE DUCAN

Sursă foto: www.cinemagia.ro

că, din câte știu, nu ei sunt cei care au spulberat redacția Charlie Hebdo. Aici se încheie discuția unui occident care îi folosește ca platformă electorală, dar care a uitat duhul blândității cu care acționează zăpciul Costandin. O Europă tot mai puțin creștină se va distruge tocmai prin neatenuarea de către nimic a junglei corectitudinii politice, ideologie inumană tocmai pentru că vrea control absolut și nu lasă un spațiu flectiv politicii de la om la om, așa, precum zăpciul care duce robul pe cal și, la poarta casei boierului, îl dezleagă și îl trage câțiva metri prin ciulini, ca să vadă boierul că i-a adus sclavul. Nu sunt practicant, dar Europa nu se va salva decât prin creștinism.

Acest film o astfel de optică propune. Cei spălați pe creier vor vedea glazura, trâmbița ideologică a politicii corecte. Luați oricare cronică din *Le Monde*, *RFI* sau de oriunde. Arată cam la fel. Până și în *La Croix*, care e un ziar catolic, limbajul de lemn exaltă. Până și creștinismul (acesta) a ratat mesajul creștin și profund uman al filmului lui Radu Jude. Tot acest ocol pe care e nevoit un regizor să îl facă pentru a avea succes, chiar și șchiop, prin neînțelegere, e, paradoxal, o formă de cenzură tacită a Europei.

Persoana cu care am văzut filmul, a doua oară, e de origine franceză. La ieșire, a făcut o remarcă neașteptată. *Costant' putea să fie mai dur cu Carfin, n-a fost!* Cred că aici stă înțelegerea filmului, iar viața epocii noastre în creștinismul de la om la om.

Luigi Puiu • Reflexii pe marginea lunii

Filmul meu, ca martor al realității

(sau Filmul meu, *Nebuna lui Coșbuc*)

Abundența tehnologică ne îndreaptă spre o redefinire a realității. Suntem obligați azi să explicăm realitatea în diferite feluri. Dacă în anii '60, Jean Rouch a inventat cine-veriteul, pentru ilustrarea adevărului, azi lucrurile se schimbă, avem un alt fel de adevăr, un adevăr care nu mai depinde de bani ca să-l cauți, ca să-l explici, un adevăr dictat de finanțatori și contabili e un adevăr natural. De acum încolo adevărul se desprinde de aceste forțe și intră în nișa sa pură, liber și independent de forțele din afară. Faptele nu mai creează adevărul, ele creează norme, nu clarifică adevărul. Așadar, trebuie găsite alte căi prin care să aflăm adevărul. Adevărul nu poate fi arătat cu sume mari de bani (cu cât ai mai mulți bani cu atât adevărul e mai adevărat). Sumele mari rezolvă aparent problema, însă creează doar iluzia de adevăr. Muntele poate fi adus la Mahomed în curte cu banii lui însă acesta nu e adevăratul munte, ci doar o iluzie, o imitație. America (oricât ați încerca) nu poate fi adusă în Europa, ea poate fi imitată doar. Dacă vreți adevărata experiență americană trebuie să trăiești în ea. Dacă vreți adevărul despre țara mea și locurile trăirilor mele îl puteți avea doar trăind în ea sau vizionând filmele artiștilor locali. Adevărul din ele nu va putea fi niciodată reprodus de cineastul din afară. Arta reprezentării adevărului din filmul meu nu poate fi egalată de Hollywood. Hollywoodul nu este izvorul artei cinematografice. El poate ajuta artiștii să se exprime, însă, în genere el a fost creat și finanțat ca mașină propagandistică de manipulare a maselor, o mașină de creat iluzii și senzații. Este un fel de "organizație de partid" care protejează capitalismul. Artiștii au răzbit singuri și când nu au mai putut, au fost acaparați de sistem. Hollywoodul poate produce adevărate piese de artă, însă azi nu e interesat în adevăr, ci doar în manipularea și senzationalizarea lui. Este ca un centru fotografic care folosește tot felul de mecanisme și tehnici pentru a scoate imagini care să imite aproape perfect realitatea și să creeze adevăruri credibile, însă asta nu e artă, ci

înseamnă perfecționarea tehnologiei reproducerii adevărului. Nu-i poți perfecționa pe Van Gogh, Picasso, Salvador Dali, Rubens, Van Eyck, Rodin, Monet, Donatello, Turner, Da Vinci, Rembrandt, Michelangelo, Grigorescu etc. i-am enumerat ca să vă arăt că ei sunt mulți și ei sunt unici. Arta produce "originali"! Viața pe care o trăim azi e complet fabricată. E improvizată la maximum. Exagerată! Umflată! Abuzată! (Buze îngroșate, țâțe de plastic, mașini cocoșate, case strâmbe, oamenii stau unii lângă alții și comunică prin telefon mobil etc.) Nu intenționez să jignesc pe nimeni, doar încerc să explic o rupere de natural și realitate și îndreptarea spre caricatură a omului. Incapacitatea de a mai identifica adevărul.

Filmul *Drumul nostru* e un monument pe care îl dedic tuturor celor care au lucrat, trăit și sacrificat în minele de uraniu ale Exploatării Miniere din Banat, Oravița. Filmările au început în 1974, s-au încheiat în anul 2000 și prezentat în premieră în 2006 la Melbourne CH31 TV și apoi recunoscut de lumea academică americană în New York și Los Angeles, iar în România de elita intelectualității în Vaslui. După 30 de ani, începând montajul filmului, am avut impresia că trec prin holocaustul celui de-al doilea război mondial. Că eu începusem filmările având ca temă sărbătoarea a 25 de ani de minerit în zona Banatului și priveam îndurerat la bucuria pe care o aveam atunci de a sărbători aceste locuri și condiții. Sigur că pentru noi era raiul pe pământ. Nu cunoșteam un altul. Priveam adevărul.

După revoluția din '89 am crezut că lucrurile se vor limpezi, iar cei →

BEN TODICĂ,
Melbourne/Australia 2015

→din holocaust vor fi recompensați, însă după nu lung timp am realizat că vinovații au fost înlocuiți și am pierdut totul, am înțeles că acest film trebuie să confrunte minciuna și pe vânzători, am înțeles că trădători sunt aceiași oameni dinainte, doar că și-au schimbat hainele, am înțeles că dacă sunt aceiași oameni la conducere nici societatea nu se va schimba și atunci oamenii vor suferi mai greu sau chiar mai rău. Am început să mă întreb ce naiba îi face pe acești răufăcători să triumfe în crimă, să-și batjocorească frații, acești oameni și aceste locuri. De ce atâta egoism și vânzare de neam? Și am concluzionat că ei sunt ca niște animale egoiste, sunt ca struțul: își bagă capul în pământ și trăiesc cu impresia că nu-i vede nimeni. Își fură căciula singuri. Se mint pe ei înșiși. Adică suntem conduși de mincinoși. Numai unul care minte de mic poate la maturitate să doarmă liniștit. O comunitate mințită încontinuu de conducătorii ei se molipsește după un anumit timp și se complăce, devenind complice. Când comunitatea acceptă minciuna ca normă, totul e pierdut și atunci te gândești că numai un Gheorghe Doja îi mai poate salva, să le scoată minciuna din AND. În Holocaustul de atunci era mai multă fericire și speranță decât există azi în zonă. Și nu numai în zona Banatului, dar în toată Europa lucrurile sunt atât de tensionate încât îmi aduce aminte de timpurile Germaniei în care Hitler a venit la putere. Îmi vine să cred (și sper să nu greșesc) că singura salvare a Europei sunt țările foste comuniste, care au încă oameni treji, intelectualitate capabilă de manevre umane, raționale care încă nu au fost spălate de tot la creier de propaganda corporatistă care a înlocuit foarte profesional dictatura comunistă. Intenționat am lăsat filmul fără povestitor ca să las imaginile să dea voce glasului dumneavoastră, să dea voce vieții trăite de spectator în acele timpuri. Locurile din film sunt foarte bogate în memorie, în istorie. Am lăsat camera, montajul, dialogurile și muzica și, în mod special, tăcerea să dialogheze cu trecutul din noi, să ne facă să vedem că e vorba de viața noastră. Că atât părinții cât și copiii sunt viața noastră și nu-i putem trăda, nu avem voie să ne mințim. Mișcările mele de cameră cu direcții clare sau ezitări, cu ieșiri din claritate sau

transfocări, sunt parte din dialogul meu cu istoria și cu dumneavoastră, cu trăirile dumneavoastră. Suntem o "horă"! Noi, ca națiune suntem un tot și contribuim la sănătatea și trăinicia ei. La dănuire! Filmul lasă loc (să intre în el) să se îndeplinească cu povestea fiecăruia dintre noi. Ne dă și spațiu să medităm între momente ca indivizi și exprimă în același timp visul nostru colectiv.

Drumul nostru e o piesă istorică. Multe din lucruri, locuri și oameni nu mai există, însă cei care mai sunt vor lăcrima că au trecut printr-o mare aventură (ca să nu-i zic experiment) și au supraviețuit.

Acum lucrez la un film a cărei acțiune se petrece în orașele Timișoara și Arad. "Tot pe drum, pe drum, pe drum și acasă nici de cum", sunt versurile unui cântec popular. Îl însoțesc pe tata într-o călătorie pe jos, prin gări și peste poduri, pe străzi largi, minunate, pe căi ferate cu trenul și tranvaiul. Pornim de lângă catedrală, în anul 2000, pe jos, pe străduțe înguste și potecute înghețate pe malul canalului Bega, până la gară, de unde luăm trenul de Arad. Sunt tot felul de peripeții și trăiri în timpul călătoriei, cu oameni care își manifestă nemulțumirile față de noul nivel de trai. Un film realist, care nu urmărește nicio agendă politică, sunt momente, scenarii și priveliști care nu mai există astăzi, dar care vor trezi amintire în sufletele celor ce le-au trăit și iubit. Amândouă orașele sunt superbe, la fel și oamenii glumeți și zgribuliți de frig, însă plini de încredere și speranță. Am iubit și iubesc foarte mult aceste două orașe!

Luigi Puiu • Labirint

Aradul mi-a dat primul meu aparat de filmat, Meopta, iar Timișoara primul meu premiu substanțial: Medalia de bronz, premiul 3 pentru filmul *Visul*.

Ciudanovița, Bocșa, Oravița, Timișoara, Arad sunt orașe care vor muri cu mine, au fost rampa mea de lansare cinematografică.

Pentru mine, România nu sunt granițele, o demarcare sau un teren, pentru mine România este EA, MAMA, și mă doare atunci când este hulită și batjocorită.

Am ajuns să o tratăm ca pe nebuna din *Nebuna* lui Coșbuc. Saraca mamă! Voi, străinilor, voi tineri naivi, voi conți, voi domni nebuni, voi știți povestea ei?

Politicienii de azi ne interzic s-o mai iubim și-i dureros! Râd toți de noi!!

Am filmat toată viața locurile pe care le-am iubit și respectat. Am filmat viața și sufletele de lângă mine. Nu am făcut filme de comandă, comanda pentru orice profesionist e o corvoadă.

El trebuie să raționalizeze idei și cost și atunci filmul se adresează unui anumit grup de spectatori, ori eu dansez emoțional cu locurile și istoria lor. Eu iubesc acest dans, mă simt ca la o reuniune școlară în care doamna dirigintă, elegant îmbrăcată, cu eșarfă la gât și plăcut parfumată, mă invită la dans, mă invită să gust din acest nobil frumos, de aceea când îl împlinesc devine artă.

Frumusețea adevărată trebuie scoasă și împărtășită. Dacă și alții iubesc alături de mine, atunci e confirmare, binecuvântare. Acesta e artistul și toți avem potențialul de a fi.

Artistul nu e un martor mort, un cui în perete, ci este un arheolog sincer și pasionat care cu grijă descoperă comoara. E ca un șarpe încolăcit în așteptare. Toate înghețările mele de cadru sunt arestări ale adevărului. Adevărul e ca mercurul, alunecă cu ușurință din fața ochilor. Adevărul e căprioara speriată din cartea cu povești. Nu-i știm povestea, însă avem datoria s-o aflăm.

Pentru mine, filmul (monumentul) e povestea nebunei, e *Nebuna* lui Coșbuc în care poetul ne aduce aminte să n-o judecăm pe mama.

Judecând-o pe ea, ne judecăm pe noi. Ne judecăm viața. Altcum am trăit degeaba.

LUMEA LUI LARCO

LUNA SEPTEMBRIE

E luna când începe școala,
Revin la slujbă angajații,
Se cuibărește-n oase boala...
La fel ca-n mustării bărbații.

ÎNTRUNIRI

De mulți ani ne-nterupți,
Se prind pe-ntinsul României;
Bogații-n jocul de corupți,
Săracii-n hora sărăciei.

LA HORĂ-N SAT

Săracii joacă-așa cum vor:
În pas vioi, pe întrecute,
Pe când bogații,-n legea lor...
Doar legile-s de ei făcute!

POVESTEA VORBEI

E-o nedreptate azi, socot,
Ce văd prin țară-n lung și-n lat:
Minciuna zburdă peste tot,
Iar adevăru-i ferecat!

DIVORȚATUL SENSIBIL

Dorind bun familist să pară,
S-a hotărât, perplex rămâi,
Să se însoare-a doua oară...
Dar cu nevasta cea dintâi!

NEPOTRIVIRE CONJUGALĂ

Eu cred că-i fără de temeii
Un mariaj, spun orișicui,
Când soțul nu-i de nasul ei,
Ci-i numai ea de... punga lui!

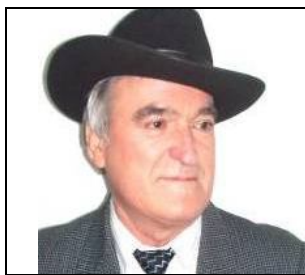
SEMNIFICAȚIA MOV (pantum)

Plecată este tinerețea,
S-a scurs ca apa printre maluri,
Rămas-a numai frumusețea
Castelului de idealuri.

S-a scurs ca apa printre maluri,
Dar suflu-i dau, un strop de viață,
Castelului de idealuri,
Făcând mereu un pas în față.

Dar suflu-i dau, un strop de viață,
Prin fapte, nu doar prin cuvinte,
Făcând mereu un pas în față
Și nu spre tava cu plăcinte.

Prin fapte, nu doar prin cuvinte,
M-avânt, dar țin elanu-n frâu

Și nu spre tava cu plăcinte:
Apetisante, „poale-n brâu”.

M-avânt, dar țin elanu-n frâu
Spre fetele ce au la sate
Apetisante „poale-n brâu”
Sau poalele mult prea scurtate.

Spre fetele ce au la sate
Frumoase funde-n păr buclat
Sau poalele mult prea scurtate,
Ce-atrag pe orișice bărbat.

Frumoase funde-n păr buclat,
În mov le sunt, marcând finețea,
Ce-atrag pe orișice bărbat...
Plecată este tinerețea.

SINCERITATEA UNOR TINERE

Cu toc înalt, cu fustă scurtă,
Și c-o bluziță pân la burtă,
La horă-n arcuiri abundă,
Arată și ce-ar fi s-ascundă!

DISCREPANȚĂ

Un foc aprins în piept ne arde,
Și nu se stinge de mulți ani:
Că-n țara ce-i de miliarde,
Conducerea e de doi bani!

AUTUMNALĂ

Pădurea se dezbracă iar,
Și cine știe-a câta oară,
De frunza deasă de stejar
Ce a ținut răcoare-o vară.
Ea, ca o mamă grijulie,
Acoperă cu straiul său
Semințe mii, ce-n primăvară
Rodi-vor fiecare
Și îi vor mulțumi
Prin a mireasmelor din flori,
Prin zumzetul albinuțelor,
Dar și prin coloritul
Tabloului de plante
Mirobolante.
Tot cu veșmântul auriu
Acoperă cât nu-i târziu,
Și butoiășele de ghindă
Ca toate rădăcini să prindă,

De la Păstorel citire

LA VENIREA RUȘILOR

Pe drumeagul din cătun
Venea ieri un rus și-un tun;
Tunul rus
Și rusul tun!

ÎN DILEMĂ

O să intru în păcat,
Sfinte Doamne, ține-mă!
Pentru vin nu am ficat,
Pentru apă...inimă!

UNUI CONFRATE ANTIALCOOLIC

Tu bei apă din ulcior
Și pe urmă scrii satiră.
De aceea, nu mă miră
Că ți-e versul incolor.

Spovedanie la un pahar de vin:

Ce-ar fi pământul fără soare
Și bucătarul fără har,
Literatura fără sare,
Moldova fără de Cotnăr?

EPITAF

Aici doarme Păstorel,
Băiat bun și suflet fin,
Dacă treceți pe la el,
Nu-l treziți, că cere vin!

Dar e știut, că dintre ele
Se pierd o parte în tufări,
Iar restul,vai, ce puținele
Ajung să fie-nalți stejari!

RONDELUL OPTIMISTULUI

Atunci când ești în toamna vieții,
Dorești în suflet primăvară,
Să-ți fie inima sprintară
Și să te-alinte-n vers poezii.

Fuscei destui mai sunt la scară,
Frâu liber dai delicateții,
Atunci când ești în toamna vieții
Dorești în suflet primăvară.

Or fi duși anii tinereții,
Dar de-ntâlnești o domnișoară,
Cu mers felin de căprioară,
Te-ndrăgostești ca toți băieții,

Atunci când ești în toamna vieții.
VASILE LARCO

Revista revistelor
ASTRA blăjeană –
 valoroasă publicație din Mica
 Romă

ASTRA blăjeană, publicație trimestrială editată de *ASTRA – Despărțământul „Timotei Cipariu”*, Blaj, e a doua publicație astristă ca vechime, de după 1990. Avem în vedere faptul că *ASTRA blăjeană* se află în anul XIX de apariție, față de *Revista română*, publicație a *Despărțământului Astra „Mihail Kogălniceanu”*, Iași, aflată în anul de apariție XXI.

Cu asemenea îndelungă tradiție și experiență publicistică, s-ar părea că cele două publicații astriste se află în concurență. Însă nu este cazul. Ambele se ghidează după idealurile exprimate și promovate de fondatorii cei mari, dintru început ai ASTREI. Ambele luptă pentru limba neamului și pentru identitate națională. În peisajul astrist contemporan, *Revista română* este, după cum se recomandă, o „publicație a românilor de pretutindeni”, iar *ASTRA blăjeană* pune accent pe istoria și cultura transilvăneană, în special pe tot ceea ce înseamnă Blajul și cărturarii săi. Ambele reviste au o ținută academică, promovând o limbă literară cultivată, îngrijită, aleasă.

Sumarul revistei *ASTRA blăjeană* cuprinde rubrici care se regăsesc în fiecare număr, precum „Editorial”, „Istorie și cultură”, „Istorie și critică”, „Aniversări”, „Comemorări”, „Poezie”, „Proză”, „Viața cărților”, „Manifestări astriste”.

Numărul 1 (74), martie 2015, pe care îl avem în față, ne-a cucerit de la început prin ilustrația copertei: „*Teiul lui Eminescu din Blaj*”, pictură de Teodor Răducan. Fiecare număr al revistei are coperta ilustrată cu reproduceri ale unor tablouri cu tematică blăjeană sau/și realizate de artiști plastici proveniți din zonă.

Caseta tipografică evidențiază pe toți truditorii publicației, în frunte cu redactor-șef Silvia Pop, președinte al *Despărțământului Astra „Timotei Cipariu”*, Blaj, alături fiindu-i secretar de redacție Dinu Virgil, redactorii numărului recenzat: Claudia Oancea-Raica și Diana Tocaci, colaborator permanent scriitorul Ion Mărginean. Colegiul de redacție cuprinde nume bine cunoscute în panorama culturală blăjeană, spre exemplul: Ion Buzași, Claudia Marcela Ciortea, Ana Hi-

nescu, Daniela Pănăzan, pr. Petru Pinca, pr. Anton Rus, Ioan Popa, Cornel Tatai-Baltă. Tot aici se aduc cuvenite mulțumiri sponsorilor. Acest număr este tipărit „cu sprijinul primăriei Municipiului Blaj și al Consiliului Local Blaj”. Cinste lor!

La rubrica „Editorial” a numărului recenzat, citim trei articole: „*Al. I. Cuza și M. Kogălniceanu la 155 de ani de la Unire, văzuți de un istoric din Ardeal*” de Marcel Știrban; „*Amintiri despre Eminescu*” de Carmen Simu și „*Literatura și religia – forme de realizare a educației*”, de Maria Daniela Pănăzan. Ne-am oprit îndelung asupra materialului semnat de prof. Maria Daniela Pănăzan, care, pornind de la *Epistola către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel* (I Corinteni 13, 1-8), consideră, pe drept cuvânt, că „*iubirea ne unește pe toți, dascăli, elevi, preoți, ne ajută să ne înțelegem, să comunicăm și să ne rugăm împreună, spre iertare, recunoaștere a greșelilor și bună împăcare*” (p. 5).

Doi autori cunoscuți cititorilor, Maria Daniela Pănăzan și Mircea Popa, semnează în rubrica „*Istorie și critică*” articole foarte interesante despre cărțile scriitoarei Irina Petraș „*o personalitate de excepție a literaturii române din ultimele decenii*” și, respectiv, despre cărțile lui Lazăr Lădăriu, scriitorul luptător care „*s-a manifestat de-a lungul timpului în apărarea limbii și națiunii române*” (p. 13).

În rubrica „*Istorie și cultură*”, scriitorul Cornel Tatai-Baltă semnează „*Repere bibliografice și mărturii în timp*” despre Timotei Cipariu (1805-1887), remarcând că „*încă nu a fost elaborată o amplă monografie,*

care să pună în valoare, așa cum se cuvine, uriașa personalitate a cărturarului și patriotului născut la Pănade” (p. 15). Reputatul filolog și bibliograf român Ion Bianu (1856-1935) este prezentat în „*relația cu personalități ale culturii ardelenne*” de scriitorul Ioan Popa și „*ca suflet viu al Academiei Române*” de prof. Natalia Comșa. Ne alăturăm distinsei prof. Natalia Comșa și ne întrebăm – desigur retoric – de ce Ion Bianu nu este apreciat astăzi după meritele incontestabile avute „*la întregirea patrimoniului cultural, național și științific al Academiei*”?

Fără îndoială, este imposibil ca în câteva rânduri să prezentăm bogatul conținut al revistei *ASTRA blăjeană*, cuprinzând 82 de pagini, realizate grafic într-o formă deosebit de inspirată. Merită, în continuare, să menționăm rubrica „*Aniversări*”, în care cărturarul Ion Buzași înfățișează portretul scriitorului Teodor Tanco la 90 de ani, ca „*elev și evocator al școlilor Blajului*”. Apreciem concluzia articolului: „*existența lui a fost atât de plină, de bogată și de tumultuoasă, de accidentată și de neprevăzută, încât poate hrăni din belșug conținutul epic al unui amplu roman memorialistic*” (p. 19).

Rubrica „*Comemorări*” este mai bogată, în sensul că în paginile sale sunt evidențiate personalități ca Episcopul Grigore Maior (n.1715), Ion Iancu Rațiu (1917-2015), Viorica Lascu (1919-2015), prof. Ioan Bobițan (1932-2015), Mircea Stroia (1940-2015), ing. Nicolae Sărătean (1933-2015) de autorii Marcel Știrban, Ioan Gh. Rațiu, Ion Buzași, Ioan Popa, Lucia Sanda Gruia, Ioan Mihălțan și Aurel Roman.

Aproximativ patrusprezece pagini sunt consacrate creațiilor originale de poezie și proză ale unor autori contemporani, precum Ionuț Caragea, Răzvan Ducan, Mircea Dorin Istrate, Lőrinczi Francisc, Vasile Hususan, Aurel Hancu, Anca Elisabeta Tatay. Douăsprezece pagini ale rubricii „*Viața cărților*” prezintă volume ale autorilor Corina Bejan Vașca, Ioan Mihălțan, Ioan Brad, Luminița Cornea, în cronici literare realizate de Claudia Oancea-Raica, Daniela Floroian, Silvia Pop, Ioan Popa, Dorin Oaidă, Dumitru Mălin, Aurica Savonea. Acordăm o deosebită atenție unui volum ce se constituie →

LUMINIȚA CORNEA

Semnal

„PAVELDANIȘTII” la primul număr!

Cuvântul *patriotism* folosit deseori excesiv, înainte de 1989, este evitat în zilele noastre când „ubi bene, ibi patria”... Și cu toate acestea, la inițiativa unui grup de cärturari precum: Manole Ciui, Horația Gelmereanu, Dan Istratie, Ioan Latiș, Maria Szabo, Anca Timbuș, Petru Tegla, Anca Kiș, Victor Moldovan, Mircea Ion Casimcea și Aurel Podaru, s-a purces la înființarea unei asociații pentru promovarea culturii și mai ales a operei scriitorului Pavel DAN. Prin urmare, bazele „Asociației Culturale Pavel Dan” au fost puse pe 14 decembrie, 2013 la Câmpia Turzii, când s-au stabilit și obiectivele de activitate: promovarea personalității scriitorului, atragerea și promovarea de noi talente, în special din rândul elevilor și tinerilor de pe raza comunei Trittenii de Jos și zonele învecinate; întâlniri periodice în cadrul cărora vor avea loc lecturi din opera lui P. Dan, conferințe, dezbateri; organizarea unor concursuri de creație literară și arte plastice.

Foaia „*Paveldaniștii*”, obiectivul semnalului nostru, va monitoriza (după cum precizează Aurel Podaru, președintele Asociației și redactorul responsabil al revistei) activitățile Asociației de-a lungul anilor.

Revista, finanțată de Societatea Civilă Profesională de Avocați Podaru, Buciuman și Asociații Cluj-Napoca, prezintă în primul său număr etapele organizării Asociației, care include un număr însemnat de critici literari, scriitori și artiști plastici, precum și referiri la prima dintre „Întâlnirile de la Trittenii”, cea din 29 aprilie, 2014, în care s-au evocat aspecte din viața și activitatea literară a prozatorului Pavel Dan, evenimentul fiind ilustrat și cu o dramatizare a unei schițe a scriitorului, spectacol prezentat de un grup de elevi din Trittenii.

Despre *Ediția I, a Colocviilor Pavel Dan* din 2 octombrie, 2014 de la Trittenii de Jos, scrie prof. Ioan Latiș, iar la pagina 6 este inclusă o *Scrisoare* către profesorii de literatură română de pretutindeni, prin care aceștia sunt îndemnați să includă în orele de curs opera lui Pavel Dan.

În paginile următoare aflăm opinii despre opera lui Pavel

Dan, la fel, articole despre această manifestare culturală semnate de Carmen Deneș, Mircea Ioan Casimcea și Marian Oprea apărute în diverse publicații, eseu *Thomas Hardy vs. Pavel Dan*, semnat de Anca Kiș, două pagini despre prozator ca și culegător de folclor, redactate de A. Podaru, o listă cu elevii care, implicându-se în promovarea operei lui Pavel Dan, au fost premiați, iar la pag. 16, fotografia impozantei plăci memoriale dedicate marelui prozator ardelean, operă a artistului plastic Petru Tegla.

În concluzie, o nouă publicație bine gândită, bine scrisă, căreia-i dorim succes, alături de cele ale Asociației Pavel Dan!

IULIAN DĂMĂCUȘ

→ într-o apariție editorială rară, anume dicționarului critic ilustrat „*Scriitori ai Transilvaniei*”, editat de Irina Petraș, președinte al Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor, publicat cu ocazia împlinirii a 65 de ani de la înființarea Filialei clujene a U.S.R. Autoarea recenziei, Maria-Daniela Pănzăan, pune în lumină scriitorii „aparținând acestui pământ al Târnavelor care se unesc în Blaj” prezenți în dicționarul care preia crezul artistic al Danielei Pănzăan. Cu bucurie redăm o parte din acesta: „Creația este pentru mine rodul întâlnirii sufletului omenesc cu Dumnezeu, Cel ce este iubire.” (p. 45)

Ne-a reținut atenția pagina de versuri religioase, din volumul „*Antologia luminii*”, semnate de poeta Maria-Cornelia Postescu din Sebeș, chiar îngânăm două versuri ale poetei: „De ce să mă aplec, spre lut, cu teamă, / Când undeva-n înalt, o stea mă cheamă?” (p.57).

Cele mai multe pagini (24) însumează rubrica „*Manifestări*

ASTRA”. Nu ne miră, întrucât cunoaștem bogata activitate a *ASTREI blăjene*, a vrednicei președinte prof. Silvia Pop. Este bine și necesar să fie cunoscută, să rămână „negru pe alb”, spre aducere-aminte. Evidențiem reportajele de la *Festivalul de Colinde*, de la evenimentul „*Blajul și Marea Unire*”, de la „*Colocviile literare Arun Cotruș*” de la Cergăul Mare, sau „*Mica Romă eminesciană cinstește Luceafărul*”, ori *Festivalul Național de Poezie „Ocroțiți de Eminescu”*, *Colocviile literare „Timotei Cipariu”* din Pănade, „*Balul Astrei, balul primăverii și al mărțișorului*” etc. Toate prezentate cu sensibilitate și suflet de astrist.

În revista *ASTRA blăjeană*, este pusă în evidență activitatea de excepție a cercurilor *ASTRA* ce aparțin *Despărțământului Astra „Timotei Cipariu”*, activitate stimulată permanent de dna prof. Silvia Pop și de conducerea *Astrei blăjene*. Remarcăm, în nr. 1/2015 al publicației *ASTRA blăjeană*, prezența cercurilor astriste din Sâncel, Pănade,

Biia, Cenade, Cergău, Bucerdea etc. În mod special, iese în evidență activitatea *Cercului Astra „Ion Bianu”* din Biia, președinte prof. Maria Suciu, vicepreședinte ing. Grigore Pop, prin reportajul „*Hora Unirii, Biia, 25 ianuarie 2015*”, prin revista „*Cronica de la Biia*”, prin prezentarea „*Satul cultural al României 2015*”, unde autoarea Maria Suciu declară cu deplină responsabilitate, în final: „ne mândrim că facem parte din primele 12 sate culturale ale României care au participat la finala concursului *Satul cultural al României 2015*, unde Biia a primit diploma *Satul cultural al României 2015*”.

Revista „*Astra blăjeană*” a aștristilor din Mica Romă face cinste activității *Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*, înscriindu-se în bogata și îndelungată tradiție publicistică a *Asociațiunii*. Felicitări pentru dragostea cu care revista este scrisă! Mult succes în continuare și cât mai mulți ani de apariție!

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Mulțumesc pentru revistă și pentru publicarea interviului! E un număr foarte bun în peisajul actual (mai primesc de la Iași, Focșani, Timișoara, București) numărul asta face excepție de departe! Poate unde colaborez mai mult la voi... În ce-l privește pe Nae Manolescu, nu pot să nu-mi amintesc despre relația lui cu Dana Dumitriu (cu care mă mai duceam la concerte, soțul meu fiind navetist, iar Nae neîubitor de muzică simfonică). O iubea, nu uit cum plângea la moartea ei, în Cimitirul Belu, rezemat de un copac și ștergându-și lacrimile cu palma, cum fac copiii... Mai ales că se separaseră de vreun an, se plângea că ea „a înnebunit cu Prințul Ghica”... Pe urmă, amintirile mele sar la întâlnirea cu el din anticamera lui Eugen Simion, care era președintele Academiei și îi ceruse lui Nae CV-ul ca să-l facă academician... Cum se mai schimbă lumea... Nu-mi vine să cred... Ar trebui totuși să existe, în fiecare dintre noi, repere sigure despre ceilalți și despre sine ca să ne putem ține mai uniți... Sunt vremuri grele și vor fi și mai grele... Iar cultura ar trebui să fie un liant... Se pare însă că nu-i valabil pentru toți felul ăsta de a vedea lucrurile...

Ei, noroc pe ramură și o toamnă bogată!

Ecaterina Țarălungă

Mulțumesc, stimate maestre Nicolae Băciut, pentru trimiterea și acestei din urmă „Vatră veche”, felicitări, numai că:

Am observat, că nu-s de piatră,
Ce s-a-ntâmpat în astă vară:
Temperatura de pe Vatră
N-o întrecu pe cea de-afară!

VASILE LARCO

Mulțumim. Primiți felicitările noastre și pentru acest număr! Vă recomandăm și noi lectura numărului 3/2015 al revistei *Târgoviștea literară* (tgvliterara.blogspot.ro). Urări de sănătate și succes de la

Minodora și Eus Platu

Îmi pare rău de incident! Însănătoșire grabnică vă urez, să se sudeze repede coastele în număr de trei. Știu cum este, am avut și eu fisură doar la una și nu puteam tuși, strănuta sau să fac o mișcare bruscă. Da, e nenorocire cu cele trei coaste, iar din ele de se vor zămisi tot atâtea Eve, atunci:

Of! Trei Eve? Ce păcat!,
Spune clar un domn adult,
Viața doar a demonstrat
Că și una e prea mult!

Vasile Larco

Mulțumesc frumos pentru revistă.

Drama exilului și evadarea din patria comunistă sub ploaia de gloanțe am construit-o în proza „Trei Frontiere”, tradusă în limba germană la Viena. Mi-a plăcut interviul lui Norman M. - laconic, elevat dar strict la subiect. Sper să-l reîntâlnesc la NYC. Toate cele bune,

Laurian Lodoabă

Mulțumesc pentru revistă. Nu am știut de Premiul de la Festivalul de Poezie Religioasă "Credo".

Toate cele bune.

Clelia Ifrim

Domnule Băciut, ați realizat o capodoperă în poezia "Ușa închisă". Nu se poate spune ceva mai dramatic la ceasul de adio viață! N-am mai întâlnit atâtea profunzime în exprimarea unui sfârșit omenesc!

Constantin Hușanu

Excelent număr. Felicitări!

Ioan Danilă

Mulțumesc mult pentru nr. 8 al revistei *Vatra veche* în care ați avut bunăvoința să mă publicați.

Sper să vă mai trimit câte ceva. Mi-a plăcut enorm poezia dumneavoastră de pe prima pagină a revistei.

Dorindu-vă sănătate și spor la scris, rămân a d-voastră, cu mare respect,

Claudia Voiculescu

Am primit, ca de-obicei - citit, felicitări! Sunt onorat că am rubrică în revista unui oraș pe care-l iubesc!

B.U.

Citind ultimul număr 8 (80) 2015 al revistei *Vatra veche*, domnule Nicolae Băciut, am avut pentru un moment crucial în viața unui om dedicat culturii că acolo, în Târgu-Mureș, prin Dv. și colegii Dv. a renăscut „fiorul spiritualității românești de la sfârșitul veacului al XIX-lea, culminând cu perioada interbelică. Începând cu

dialogul cu Norman Manea de Flavia Topan, sau cu Slavco Almăjan de Mihaela Albu (am totuși o simpatie cu semnul + plus pentru minoritățile României, în special pentru eroii poporului sârb; nu mă acuzați de xenofobie - pentru că eu, în primul rând, îmi iubesc neamul din sânul căruia am apărut, iertându-i greșelile și preamărindu-i virtuțile) până la Cehov, *Livada de Vișini*, de Cristian Ioan, am admirat nivelul superior cultural-național-interetnic al autorilor, rezumându-mă la acest citat al lui Lopahin: "eu am cumpărat moșia"... pentru că, avem cu toții o moșie!"

9.09.2015, Constanța,

Günér Akmolla

Vă mulțumesc, vă felicit din toată inima și vă doresc tot succesul binemeritat!

Stelian Dumistrăcel

Vă mulțumesc pentru că mi-ați acordat prietenia Dumneavoastră pe Facebook. Folosesc acest prilej să vă mulțumesc și pentru publicarea în revista VATRA VECHE nr. 7/2015 a recenziei „Despre poemul-clepsidră”, semnată de profesorul Ladislau Daradici, despre cartea mea de poezii „Părerile toamnei”, apărută în 2014 la editura ePublishers din București.

Toni Constantin Georgescu

Mulțumesc! Nu știu de unde aveți atâtea inspirație și energie, dar vă felicit!

Anca Blaga

A apărut numărul 8 al revistei *Vatra veche*! Mulțumesc domnului Nicolae Băciut pentru surprize, surprize... Felicitări tuturor celor publicați în paginile ei!

Mihaela Aionesei

Mulțumesc mult, domnule Băciut, e cea mai bună revistă literară, felicitări, Doamne-ajută!

Ioan Bândilă

Bună ziua, domnule Nicolae Băciut, Mulțumiri pentru revistă. I-am dat emailul dv. poetei A. Olaya, care a zis că dorește să vă ceară revista.

A zis că vă scrie în engleză.

Salutări și gânduri bune,

Elisabeta Boțan

Câtă Lumină! Dintr-o Vatră NeVeche a lui Nicolae Băciut.

În ea, în Lumina-i înveșmântat, pornesc la drum. Hăulind.

Traian Vasilecău

Dragă Domnule Nicolae Băciut.

Am ascultat astăzi recitalul dvs. poetic publicat pe fb., am citit deja câteva pagini din revista *Vatra veche* și tare mi s-a bucurat sufletul. Privilegiul de a vă cunoaște îmi simt ca pe o doză de răsfăț →

din partea lui Dumnezeu în aceste momente de amar și nori gri. Noi vă mulțumim. Salutări întregii familii, Cu mare drag,

Elisabeta Petrescu și Franco Giannelli

Vă mulțumesc, Domnule Nicolae Băciut, pentru Revistă. V-aș mai spune cum, pornind de la titlul expoziției Franco Gianelli, găzduită vara asta la Muzeul Brukenthal, am remarcat subtila consonanță dialogală dintre "boarea"-mesager pentru "ce rămâne din ce-a fost cuvânt" - în fin-îngânduratul Domniei voastre poem de uvertură a numărului de față - și suava adiere a vântului din peisajele delicate ale artistului, găsite, alese, astfel, mult mai mult decât pentru tradiționala ilustrație a paginilor revistei.

Doina Curticăpeanu

Stimate N. Băciut, poate în completare la ce scrie Octavian Căpățână la p. 54 vă expediez comentariul alăturat, probă că unii istorici și literati nu știu ce este Istoria românilor.

Ion N. Oprea

Stimate domnule Băciut Nicolae, Aveți o revistă într-adevăr bogată, un adevărat amazon al literaturii române! Ți-e mai mare dragul să o răsfoiești. Fiecare pagină aduce ceva nou, interesant și bogat. Mă bucur să apar în gradina dumneavoastră. Cu mult respect, doriri de bine și multă bucurie,

**Ben Todică
Australia**

Domnule Nicolae Băciut, Am primit *Vatra veche* nr. 8/2015, vă mulțumesc. Un număr interesant, cu mulți scriitori pasionați. Temele abordate sunt de actualitate și reflectă perioada prin care trecem ca fiind în căutarea frumosului absolut. Interesante și liniile de dialog dintre scriitori, răspunsurile profunde și tulburătoare.

Cu drag,

**C. Stancu
www.costyconsult.wordpress.com**

Sărut mâna, de recenzie la M.M. Pop știam, că sunt abonat la revista *Vatra veche*. În ea mi s-au publicat și fragmente din romanul „Maia”. Multă sănătate!...

Ionel

Revista VATRA VECHE nu-și dezmințe inițiala apariție, menținând ștacheta calitativă a materialelor publicate și aducând ceva nou în fiecare număr. Felicitări lui Nicolae Băciut, sufletul publicației!

Ștefa Doru Dăncuș

Mulțumesc frumos!

**Dan Tănasă
http://www.dantanasa.ro/**

A trecut cam multă vreme de când nu am mai trimis texte pentru *Vatra veche*. Nu din cauza lenei, ci pentru că m-au furat când unele când altele, iar timpul...Trimit acum câteva rânduri despre PROFESORUL meu, pe care l-am iubit și îl iubesc. Sper să vă placă și Dumneavoastră. Mai trimit un text al Doamnei conf. univ. Noemi Bomher de la Universitatea Iași, despre volumul *Izvorul Tămăduirii*, pe care vi l-am trimis și Dumneavoastră. V-am trimis și volumul *Domoleni*, apărut în acest an, și am sperat că, chiar dacă Dumneavoastră ați spus că nu prea aveți interese de proză, cineva îi va face o prezentare, dar nu s-a întâmplat. Să auzim mereu numai de bine!

G.M.

Cu regretul că n-am participat și eu la acest merituos și meritat omagiu, macar cu textul Pindar al românilor, din cartea *Mirabile dictu*, 101 nemuritori, scoasă la Ed. Detectiv, București, 2005, mă alătur celor care vă felicită și care rememorează cu pioșenie personalitatea poetului Ioan Alexandru. Cu drag,

Nicolae Rotaru

Stimate și dragă domnule Nicolae Băciut, ...Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, atât pentru trimiterea numărului 8 (80), August 2015 (Anul VII) - cât și publicarea celor cinci poeme ale mele, în excelenta revistă a domniei voastre (**ale cărei lumini-pagini reverberează, tot mai clar și imperial! - asupra României contemporane!**) - **VATRA VECHE!** ...Reverență adâncă și pentru "**editorialul-poem**" - emblematic pentru starea de spirit, a **Poeților autentici** de azi: "**UȘA ÎNCHISĂ**", de Nicolae BACIUT, 30 August 2015...!!!

"(...)Nu așteaptă nimeni să-i mai scriu,/ din cuvinte a rămas cenușă;/ fără ele ce-aș putea să fiu?/ Dumnezeu închide după mine ușa..."

...Multă, multă sănătate!

Doamne, ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfântă Lumina Ta! Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie, frăție întru Duh,

Adrian Botez

Mulțumesc pentru revistă, e din ce în ce mai concentrată!

Bianca Marcovici

Domnului Nicolae Băciut, Vă trimit o scurtă prezentare a unei cărți despre istoria din Ardeal în perioada dualismului austro-ungar. Consider că este o carte interesantă, potrivită pentru evenimentele care vor fi sărbătorite în anul 2018, evenimente pe care și dvs. le considerați de importanță mare. Sper să fie util revistei și din acest motiv. Da, românii se adună din nou...

**C. Stancu
www.costyconsult.wordpress.com**

VATRA VECHE – CITITORI DE TOP

Stimate Domnule Băciut, Prin intermediul consilierii mele, dna Florina Zaharia, am descoperit cu surpriză revista Dvs., *Vatra veche*.

Din păcate, în România, revistele literare au soarta fetelor frumoase din provincie: nu are cine să le admire.

Din fericire, spațiul digital oferă o ieșire la marea cea mare. Ne întâlnim în neantul spațiului electronic. Pentru cei din generația mea este încă un spațiu străin, eu trăind carnalitatea hârtiei și inefabilul întâlnirilor personale. Țin să vă încredințez cartea fratelui meu geamăn, o carte despre medicină și trădarea intelectualului de către epocă, care nu este scrisă din futilitate, oportunitate, ci din necesitatea vocalizei celui înșelat de nisipurile mișcătoare ale vremii și tras în adâncuri, care simte nevoia să-și strige nedreptatea și deziluzia. Este o frescă absolut veridică a lumii universitare medicale trăită din interior.

Cu deosebită considerație și felicitându-vă pentru rezistența culturală cu o revistă care este asemenea unei mănăstiri după căderea Imperiului barbar.

Al Dvs.

**Nicolae Dobrovici Bacalbașa
Președintele Consiliului Județean Galați**

Mulțumesc iar și iar.

Ioan Danilă

Voi face textul și ți-l trimit, dragă Nicu Băciut, colegul meu de altădată, pe care îl admir din tot sufletul. Ești un minunat în tot ce faci pentru cultură. Domnul să te țină! În 28 decembrie a.c. sunt invitată la târgul de la Mureș cu noua mea cercetare de istorie literară "Lucian Blaga și ultima lui muză", plus volumul "Radu Stanca-Profil spiritual", gata acum să apară (cu vreo 730 de pagini, îngrijit în colaborare cu Marin Diaconu de la București), prefăcut de Eugen Simion. Poate atunci ne vedem.

Anca Sîrghie

Tulburătoare carte, Nicolae! Felicitări!

Ioan Groșan

Vă mulțumesc pentru revistă și vă urez o toamnă bogată.

Dani Varvara

Vă mulțumesc pentru consecvența cu care, îmi hrăniți sufletul cu versuri și îmi potoliți setea cunoașterii minții mele, cu dialogurile literare cu fiecare, număr nou a revistei Vatra veche!

Cu fidelitate,

Kati

Stimate Nicolae Băciut,

Vă transmit un material pentru filele revistei Dvs.!

Avem bucuria să colaborăm, în continuare...

Victor Constantin Măruțoiu este membru al U.S.R., filiala Cluj, secțiunea Poezie. Totodată, este doctor în Teologie Ortodoxă, la U.B.B. Este bucuros și onorat să colaboreze la "Vatra Veche"!

Cu mulțumiri,

Persida Rugu

Mulțumesc mult, este f. f. f. interesantă.

Cu stimă

Vasile Mesaroș

Stimate Domnule Nicolae Băciut,

Primiți, vă rog, și de această dată felicitările mele sincere pentru excelența Domniei Voastre revistă „Vatra veche”, în care am găsit întotdeauna lucruri demne de citit.

Și mulțumiri, deopotrivă.

Cu toată prețuirea,

Stan V. Cristea

Vă mulțumesc pentru publicarea articolului în revista 'Vatra Veche'. Înseamnă mult pentru mine prezența în revista Dumneavoastră.

Mircea Bădutz

Am primit revista nr. 8. Mulțumiri. Felicitări pentru gândul bun de a tipări cărțile mureșenilor - pentru CENTENARUL MARII UNIRI. Să vă învrednicească Dumnezeu și să ne bucurăm cu toții. Sănătate, spor și împliniri frumoase.

Veronica Oșorheian

Mulțumesc frumos. E admirabilă cartea.

Regret că nu am reușit să colaborez...

Felicitări!

Cu drag,

Maria Daniela

Dragă Nicolae Băciut,

Mulțumesc pentru numărul recent din „Vatra Veche”, e mereu nouă și mereu la înălțime!

Trimit continuarea Jurnalului parizian:

Fluctuat nec mergitur

(Se clatină dar nu se scufundă):

precum și noi!

Laudatur!

Vasile Andru

Vă mulțumesc pentru revista (8/15) și felicitări pentru frumoasa prezentare a materialelor interesante.

Succes și pe mai departe și cele bune,

Hans Dama

Nicolae, Frățior Drag.

Nu te-am mai necăjit cu ale mele, știind cât ești de ocupat. Am înțeles că PICĂTURA 8 - pentru care am primit un OK de primire din partea ta - nu a putut intra în numărul din august. Dintr-un motiv oarecare. Când se întâmplă așa ceva, sigur că mă gândesc întâi la faptul firesc că apariția unei reviste presupune și alte priorități, așteptări etc.

Dar, mărturisesc că uneori mă gândesc însă și la faptul că textul / gândurile mele nu corespund tuturor cerințelor...

Că subiectul poate fi supărător pentru cineva, cumva... că nu este oportun să apară etc. etc.

Deși, așa cum te cunosc eu, nu există restricții ideologice, fie ele politice (care din fericire nu fac obiectul interesului meu), fie de altă natură care să îți marcheze libertatea spiritului.

Dar, dacă totuși așa ceva se poate întâmpla, te rog din inimă să îmi spui... Pentru că, fără nicio problemă, pot să amendez textul, sau să îl înlocuiesc cu altul. Mă simt atât de bogat încât nu am sentimentul că o singură pagină de scriitură absentă ar putea să dărească ceva din întreg.

Cum ar fi Picătura 8, care îmi este la fel de dragă ca și celelalte, pentru că privește foarte în față... divinator... Este o privire pe care biserica nu o asumă, este adevărat. Poate aici să fie "slăbiciunea" încercării mele?

Te rog să îmi confirmi dacă este așa...

***

Acum, însă, îți adresez o rugămintă cu totul specială. Pe data de 10 octombrie, se împlinesc doi ani de la plecarea Aritiei.

Ca să dăruiesc memoriei sale un bun simbolic la care țin mult, am reușit să

Puiu Luigi Declin

finalizez un proiect de mare anvergură spirituală, care îi va purta cumva numele. Va fi o emergență românească, PROIECTUL LUMINII VII: "ARITHEA".

O idee pe cât de revoluționară, pe atât de firească: mediul în care trăim ne influențează starea de bine, prin efecte invizibile, de câmp, care treptat se cumulează într-un anume chip, în starea de sănătate a trupului și sufletului nostru.

O idee amplu justificată științific, împreună. Ca atare, aș fi extrem de fericit dacă PICĂTURA DE VATRĂ... ar putea să cuprindă semnele primei prezentări a acestui proiect, în numărul din septembrie... la început de octombrie. Pentru mine / ea ar fi SIMBOLIC-OMAGIAL.

Ți-aș fi atât de dator, Frățior drag....

Joi îți voi trimite textul, finalizat... iar picătura 8 poate aștepta...

Cu gândul ca și acum, ca întotdeauna, vom putea sta alături.

Te îmbrățișez și îți mulțumesc din inimă.

Traian-Dinorel

P.S. Te rog mult să îmi transmiți încă o dată numărul tău de telefon. Am pierdut toată agenda, spălând-o odată cu telefonul. Uff... dar o refac eu... Tot dragul, din nou, din varf de munte, de la Sacaramb... Gând drag...

Alăturat celui transmis de Mariana Păndaru-Bărgău, și ale altor scriitori care te salută din ținuturile Hunedoarei, unde mă aflu.

Încep să se contureze apele, știu ce am de făcut... și, implicit, de dăruit...

Deocamdată, însă, picăturile așa cum au început să curgă ele...

Curând, structurate mai coerent, în șuvoi. Până atunci, așteptând un simplu OK, cu bine.

Traian-Dinorel

P.S. Dacă varianta textului-facsimil nu funcționează, te rog să îmi spui, pentru a-l transcrie.

Ohh, Nicolae, dragul meu.

Îmi pare atât de rău de ceea ce îmi povestești. Mi-e greu să te întreb ce s-a întâmplat... în condițiile în care și scriitura îți este dureroasă, cum înțeleg.

În schimb, îți doresc toată sănătatea din lume. De care ai atâtă nevoie... și tu și cei care te așteaptă în putere.

***

Mulțumesc pentru clarificarea problemei. Într-adevăr, când nu ai răspunsul simplu la o problemă, aceasta pare a fi mai complicată. Am reușit să termin picătura 10. Gândul meu era să apară simbolic în acest număr, omagial dăruit Aritiei, să îl pot prezenta public în 10 octombrie, la Arad. Dar, în situația dată, când orice efort este supraliminal, este la fel de bine ca proiectul ARITHEA să apară în numărul următor, din octombrie. Oricum, îți sunt atât de dator pentru darul pe care ni-l faci, mereu.

Cu frățească iubire, încă o dată, sănătate.

Traian-Dinorel

Festivalul Național de Literatură „Agatha Grigorescu Bacovia”

„Am fost onorată să mă aflu printre premianți și oameni de mare valoare. Cel mai mare premiu însă, așa cum am spus și pe scenă, a fost reprezentat de poveștile de viață pe care le-am auzit, de bucuria de a asculta mărturisiri ale unor oameni care mi-au intrat pentru totdeauna în suflet. Doresc să le mulțumesc pentru acest lucru tuturor membrilor juriului care au evaluat textele și fără a căror apreciere nu aș fi avut ocazia de a mă afla la Mizil, președintelui juriului, domnul Nicolae Băciut și poetului Lucian Mănăilescu, omul care a fost sufletul organizării acestui minunat eveniment”- a declarat Armina Flavia Adam, câștigătoarea Marelui Premiu la Festivalul Național de Literatură „Agatha Grigorescu Bacovia”, ediția a IX-a, desfășurat la Mizil (Prahova).

Juriul, având ca președinte pe Nicolae Băciut, a acordat câte 15 premii la fiecare secțiune (poezie, proză), dintr-o participare de câteva sute de concurenți.

Manifestările au fost coordonate de Emil Proșcan (primarul orașului Mizil), la rândul său scriitor.

Oaspeți de onoare ai festivității au fost prozatoarea Ileana Vulpescu și prof. Margareta Labiș, sora poetului Nicolae Labiș.

PALMARES

Marele Premiu: Adam Armina Flavia, Târgu-Mureș.

Premiul I - Poezie: Negru Alexandra, Suceava.

Premiul I - Proză: Popescu Mariana, București.

Premiul II - Poezie: Brașoavă Dana Ștefania, Târgu Jiu.

Premiul II - Proză: Dina Angela, București.

Premiul III - Poezie: Sibechii Vlad, Boroaia, județul Suceava.

Premiul III - Proză: (ex aequo): Rașcu Mihaela-Alexandra, Târgu Mureș; Stoicescu Alexandra, Buzău.

Premiul special al juriului pentru proză: Silvia Nicoole Pencu (studentă - Coreea de Sud)

Premiul pentru debut (Poezie) - Oana Măncu, Buzău.

Premiul special al revistei *Fereastră* - (Poezie): Camelia Manuela Sava, Râmnicu Sărat.

Premiul „Ante Portas”: Diana Andreea Beldeanu, Suceava.

Premiul revistei „Spații culturale”: Șerban Georgescu, București.

Valeria Manta Tăicuțu, Margareta Labiș, Ileana Vulpescu, Emil Proșcan, Rodian Drăgoi, Nicolae Băciut

Premiul revistei „Bucureștiul literar și artistic” - Mihai Batog Bujeniță, Iași.

Premiul special al revistei *Fereastră* (Proză): Claudiu Șimonați, Geoagiu Băi.

Mențiuni poezie

1. Gela Enea, Craiova.
2. Victorița Tudor, Constanța.
3. Alexandru Cazacu, București.
4. Gina Zaharia, Buzău.
5. Mihaela Boboc, Buzău.

Mențiuni proză

1. Nițu Maria, Timișoara.
2. Dobrică Mariana, Salcia (Teleorman).
3. Gabriela Vlad, Constanța.

→Mersi, Nicolae! Absolut tulburător poemul tău!

Ioan Groșan

Stimate domnule Băciut, Citind numărul din august al revistei "Vatra Veche", am găsit cu emoție și rezultatele Festivalului "CREDO", la care participasem și eu cu 10 poezii. Spre surprinderea și bucuria mea, am văzut că au fost premiate.

Mulțumesc juriului pentru aprecierea făcută.

Neputând participa la cele 3 zile de tabără de la Mănăstirea Lăpușna și nici la festivitatea de premiere (deși m-aș fi bucurat foarte mult), neprimind nicio înștiințare referitoare la rezultatul concursului, am concluzionat că poeziile mele nu au plăcut. Cu atât mai mult surpriza și emoția!

Cum aș putea ajunge în posesia diplomei respective? Ar însemna foarte mult pentru mine și pentru fița mea.

Revista "Vatra Veche" o citesc online și mă bucur de fiecare dată! Depart de țară, am înțeles mai bine ce înseamnă să te "hrănești din cuvânt", din asemenea cuvinte ca cele dăruite printr-o asemenea revistă! Vibrează în suflet, de fiecare dată, colțișorul acela care cuprinde tot ceea ce a însemnat - viața de acasă!

Vă doresc multă sănătate, putere creatoare și mult succes și pe mai departe.

Cu mulțumire și respect,

Petruta Freund

Va mulțumesc pentru revistă, dle Băciut. Am văzut-o abia acum, pentru că o perioadă am lipsit de acasă, fiind internată. Beteșuguri mai vechi și mai noi, inima obosită, viața legată cu ață, dar, Doamne ferește, să nu fie și mai rău decât este acum. Poate voi fi nevoită să-mi restrâng activitatea medicală și atunci voi fi mai productivă literar. Îmi doresc mult acest lucru și îi admir pe oamenii ale căror nume le găsesc frecvent în paginile revistei.

V-am citit poezia și vă rog să mă treceți pe lista celor cărora puteți să le mai scrieți (sau pentru care să mai scrieți!).

Cu prețuire (multă!),

D. Cherecheș

Domnule Nicolae Băciut, în revista „Vatra veche”, ce cu onoare o conduceți, a apărut în nr. 8 / 2015 o cronică semnată de mine asupra volumului „Surâsul dintr-o lacrimă” de Mihaela Aionesei, pe care o consider o poetă foarte înzestrată. Vă mulțumesc pentru încrederea acordată amândurora. Consider publicația dumneavoastră a fi de mare ținută, cu o apariție promptă, iar, prin reînnoirea colaboratorilor, mențineți o permanentă tinerețe revistei și culturii noastre. Cu

mult respect pentru ceea ce realizați și sănătate pentru dumneavoastră înșivă,

Cleopatra Luca

P.s. Încerc să vă trimit în seara aceasta două cărți semnate de mine: una de proză scurtă și alta de cronici literare asupra unor volume din literatura contemporană, ale unor scriitori foarte buni, dar mai puțin cunoscuți. În revistele atașate sunt cronici ale altor scriitori despre cărțile mele. Cu perspicacitatea și amabilitatea de care dați dovadă, vă rog să alegeți dumneavoastră ce și cât credeți spre publicare.

Cu mulțumiri,

Cleopatra Luca

Pps. Într-una din cărți atașez banii necesari pentru trei reviste. Încă o dată vă mulțumesc. Adresa mea va fi pe plicul de trimitere. Aceeași,

Cleopatra Luca

Revista ÎNTREZĂRIRI, singura publicație culturală de pe Valea Buzăului, salut apariția nr. 80 al prestigioasei VATRA VECHE, un număr bogat și interesant, cu colaboratori din toată lumea. Felicitări!

Cu stimă,

Gh. Postelnicu

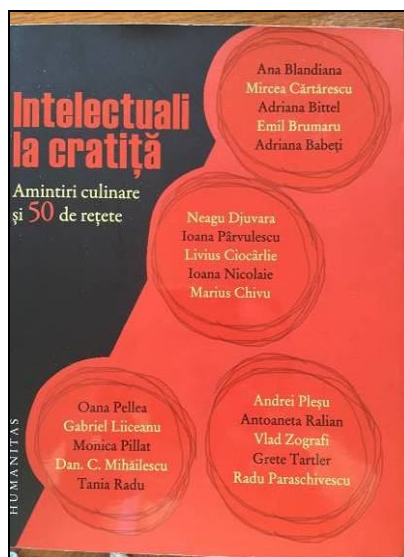
"Intelectuali la cratiță" ...și nu numai!

Cartea "Intelectuali la cratiță - Amintiri culinare și 50 de rețete", apărută la Editura Humanitas în 2012 (și ajunsă la mine, vai! abia acum) este o minune. Biblioteca mea e plină de cărți remarcabile, dar pot număra pe degete edițiile care mi-au rămas la suflet de-a lungul anilor. Printre ele, Alfred Jarry-"Ubu" ediție în traducerea și îngrijirea lui **Romulus Vulpesu**, la Editura pentru literatură universală 1969, "Antologia Inocenței", de **Iordan Chimet**, editura Ion Creangă 1972, **Ioana Pârvulescu** "Lumea ca ziar", editura Humanitas 2011 și, acum, această superbă ediție a unei cărți bine scrisă, prezentată de **Ioana Pârvulescu**, care este "gazda" ospățului la care sunt invitați 16 scriitori să-și depene amintiri culinare. Ilustrațiile rafinate și de un bun gust desăvârșit sunt semnate de graficianul **Mihail Coșulețu**.

Nu pot scrie despre carte fără emoțiile care m-au însoțit pe tot parcursul lecturii. Simpla ei răsfoire, din nou, îmi aduce amintiri ale unor vremuri care nu mai există, ale unui "timp" trăit și scris de alții ca și cum l-aș fi trăit și scris eu însămi. Da, pe vremuri, munca la bucătărie era migăloasă, ustensilele cele mai ingenioase ajutau, dar nu înlocuiau efortul, cum o fac astăzi roboții culinari.

Am găsit multă poezie în texte. **Emil Brumaru**, de exemplu, nu se sfiește să asocieze poezia bucătăriei, oferind cititorului câteva excelente poeme. Am găsit, la **Andrei Pleșu**, o importantă fațetă a feminismului, aceea care a ajutat bărbatul să "se elibereze" de gătitul care era în sarcina femeii. Discutasem cu fratele meu problema, cu ani în urmă, și ajunsesem la aceeași concluzie. Amândoi eram familiști, amândoi știam să gătim, el niște superbe tarte de fructe cu rețete din Franța, eu cu inovațiile mele *à la Emil Constantinescu*, la nunta fiicei căruia citisem în ziar că s-au servit sărmăluțe în foi de viță cu carne de pasăre.

Ioana Pârvulescu mi-a readus în

memorie "telul" de bătut spumă de fructe, înlocuit acum de băătorul electric. Da, dar sunt astăzi spumele de ou crud consumabile? Suntem sfătuiți să nu consumăm ouă crude, care poartă *Salmonella*. Oare ouăle fierte mai există? Mă gândeam la acele "Ouă ca la tanti Uți" (ouă moi, descojite și mărunțite într-un castron) cu care a crescut fiul meu. Acuma el își hrănește fetele cu ouă tari, conform recomandărilor.

Am recunoscut faimoasa mașină de înghețată descrisă de **Gabriel Liiceanu** cu o pricepere inginerască. *Ciubăr* e termenul potrivit pentru locul în care se afla cilindrul "șerbetieră", spune Liiceanu, la care trebuia învârtit timp îndelungat cu manivela. Fratele și cu mine cunoșteam bine munca asta, noi eram cei care o prestau, nu mama! Dar d-l Liiceanu a uitat să menționeze un amănunt foarte important: în jurul cilindrului de metal plin cu înghețată și plasat în ciubăr se puneau *ghiață cu sare*, pentru păstrarea unei temperaturi sub zero. Apa din jurul vasului de înghețată era deci *sărată* și marea grijă era *ca niciun strop de sărătură să nu pătrundă în înghețată!* E drept că la apariția frigiderului, totul era mai simplu, dar numai "parfait"-ul - înghețată de ciocolată amestecată cu frișcă - ieșea bine. Cum bine spune scriitorul, calitatea acelei înghețate, muncite din greu, a rămas neegalată!

Am aflat cu bucurie că am în comun cu **Monica Pillat** nu numai plăcerea de a scrie scrisori, dar și cea

a cozonacului trandafir! **Doru Mihăilescu** propune o rețeta de omletă care pare foarte bună, că și cea de omletă "Cordon Bleu" a lui **Neagu Djuvara**. Eu m-am oprit însă la "Ouă ca la Văratec", unde măicuța care ne-a găzduit prin anii '70 spărgea ochiurile în tigaia cu ulei și apoi, în timp ce ochiurile se prăjeau, lua cu o lingură ulei din tigaie, înclinând-o puțin și stropea continuu ouăle până deveneau complet albe.

Tania Radu are o rețeta "Tortă din mai nimic", foarte asemănătoare cu cea cunoscută de mine sub numele de "Torta leneșilor", fără fructe, doar cu pișcoturi muiate în lapte și frișcă cu ness sau cacao. Aici, în Canada, italienii fac "Tiramisu", care e tot așa, dar pișcoturile se înmoaie într-o băutură alcoolică în loc de lapte. Când, într-o vizită, am fost tratați cu "Tiramisu" și am exclamat nevinovat "Asta-i "Torta Leneșilor!" toți s-au uitat urât la mine. Mi s-a atras atenția că nu trebuie să jignesc gazda...

Povestea lui **Radu Paraschivescu** "Maxine, Nadine, Francine, Terrine" are un umor de zile mari! Mi-a plăcut ideea adevăratelor "madelene" a **Antoanetei Ralian** și m-a atras plăcinta cu praz din textul cuceritor scris de **Vlad Zografi**. Cât despre excelenta poveste și rețetă a **Ioanei Pellea**, "Prăjitura cu vișine Ionică", sigur, e foarte simplă, scosul sămburilor de la vișine rămâne însă dificil!

Andrei Pleșu spune despre bucătărie că e un "atelier". Tatăl meu spunea că e un "laborator" și, ca admirator al bucatelor mele, susținea că e normal ca o chimistă (*eu*) să gătească bine!

Nu m-aș sătura să scriu despre cartea asta minune, dar, de teamă să nu plictisesc cititorul. Nu i-am putut menționa pe toți cei 16 autori ai cărții, deși mi-ar fi plăcut s-o pot face! De obicei înapoiez cu punctualitate cărțile împrumutate.

Nu cred însă că voi restitui cartea de față, prea mi-e dragă! Poate, cu o iahnie de fasole, sau cu niște chifteluțe marinate pe placul prietenului care mi-a împrumutat cartea îl voi convinge să mi-o lase de tot!

VERONICA PAVEL LERNER

LUIGI PUIU

Luigi Puiu a absolvit Academia de arte, secția grafică, din Iași, ca șef de promoție.

Lucrările sale sunt de mari dimensiuni, 74/94 cm, și folosesc tușuri Rembrandt pe hârtie de orez japoneză.

Expozițiile personale depășesc numărul de 40, în țară și în străinătate.

Peste 200 de lucrări de artă se găsesc din Australia în Japonia și din Elveția în Franța și din Italia în Amsterdam.

Are câteva lucrări în Muzeul de Artă Modernă Lyon.

Apariții în reviste de artă din România și din străinătate, la televiziune și radio.

*

“Luigi Puiu s-a mutat demult, și definitiv în spațiul glacial al propriei ficțiuni. Om al ideii și al deliciilor grafice fanteziste, el oscilează între senzualitatea efemeră a aparențelor și orizontul devastator al esențelor. Demersul ține de firescul oricărei inteligente explorări în structurile imanente ale lucrurilor și fenomenelor și chiar în praful șantierelor arheologice ale sentimentelor.

Ca și italienii contaminați de manifestările futuriste și de programul grupului metafizic, Luigi Puiu are dialoguri cu straniul și cu zonele obscure ale imaginației. Fervoarea lui imaginativă se identifică cu pasiunea de a afla adevăruri ascunse sub pojghița subțire a cuvintelor, sub straiile prețioase ale unor madone din sufletul cărora a dispărut înfiorarea primei iubiri, ca și imaginea ei în intimitatea memoriei afective.

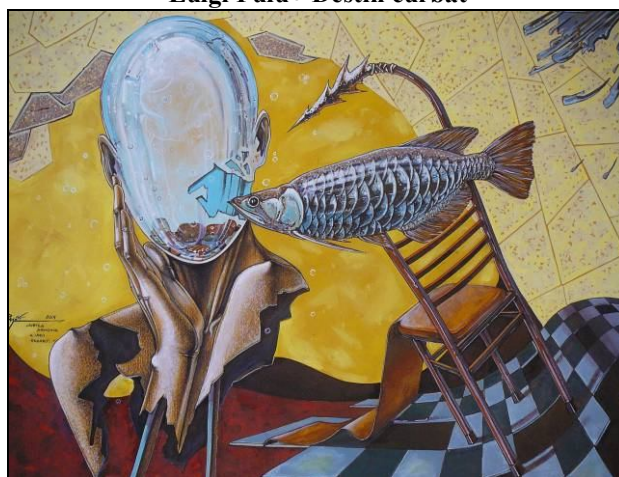
În acest moment, Luigi Puiu îmi pare un personaj camilpetrescian, torturat de neputința atingerii absolutului, de accesul parțial în universul ideilor pure, incapabil să rezolve cuplurile antinomice ireductibile atât în ordine etică sau estetică.

Exercițiile de admirație ale lui Luigi Puiu față de o veritabilă antropologie a sentimentelor, experiențele împlinite, ratate sau doar amânate, fac din arta lui o pledoarie lucid raportată la sensul destul de confuz al omului recent.”

VALENTIN CIUCA,
critic de artă

Luigi Puiu• Destin curbat

Luigi Puiu• Neobosita mișcare a regretului

Luigi Puiu•Naufragiu 3

OCHIUL CICLOPULUI

Luigi Puiu • Templu

Starea prozei

SCAUNUL

“Te rog, pleacă. Nu mai putem trăi așa. Nu mai am același chip, aceeași forță, nu mai am mâini, nu mai am picioare. Să divorțăm.”, îi zise într-o dimineață de luni. “Hai s-o facem astăzi, acum...nu, nu mai pot. Pleacă în lume, fă un copil, îndrăgostește-te. Rămâi femeia frumoasă și tânără pe care o știi, pleacă!”

Ea făcea cafeaua ca în fiecare dimineață. O așeză pe tava neagră. Alături paharul mic, galben, cu pastilele de dimineață, doar de dimineață. Aceeași discuție. Astăzi se simțea și mai rău. Îl privea prin oglinda de pe hol. Stătea inert, fără vlagă, fără nicio

dorință. “Să știi că nu plec, cafeaua nu va mai fi la fel și diminețile ar fi altfel fără tine”, îi zise în timp ce mâinile îi tremurau cu atâta putere încât săriseră câțiva stropi din ceașcă.

Erau doi copii când se cunoscuseră. Se plimbau ținându-se de mână pe “Libertatea” atât de cunoscută. Era vasul lor preferat, priveau Dunărea imaginându-și că navighează în țări exotice. Că văd Orientul și ea, o adevărată Regină din Saba, cum îi plăcea să îi spună, va merge încălțată cu papuci roșii și va purta brățări pe glezne ce vor spune mereu un cântec despre frumusețea femeii iubite.

Închise ochii, se iubeau. Într-un an, descoperise iadul pe pământ, nu mai avea timp să se uite în oglindă, să-și numere firele de păr alb ce începeau să apară. “Atât de tânără și deja ai păr alb?”, o întrebase într-o zi o vecină. Drumurile ei mergeau acum doar înspre el. Lupta, îi zâmbea cu ultimele puteri.

“Joci cu mine o partidă de șah?”, ochii încă mai aveau parcă voiciunea de odinioară. “Mai știi cum jucam pe malul mării, în toamna aceea târzie? Și tu adunai scoici și râdeai cu gura până la urechi...”

Cum să nu țină minte? Simțea parcă nisipul sub picioare și scoicile și valurile...Așeză tablele. Apoi aduse alte medicamente.

“Te rog, deschide fereastra, parcă nu mai am aer!” Se îndreptă spre fereastră, mâinile ei ridicate a rugăciune.

Același scârțâit cunoscut. **Roțile scaunului cu roțile în care el stătea**, spuneau parcă în fiecare zi o poveste tristă despre o iubire atât de mare, despre o boală ce nu vroia să mai plece, despre amintiri și ...despre Ea.

Ațipise. Îi așezase o pernă la spate, îi mângâia fruntea. “Sunt aici, lângă tine, nu, nu voi pleca!”

ANGELA BACIU

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr

Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Flavia Topan, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright© Nicolae Băciuț 2015 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

